J. C. Heuch

Vitnesbyrd om Kristus, bind 2

Prekener over kirkeårets høymessetekster. Treenighetstiden

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

J. C. Heuch: *Vitnesbyrd om Kristus, bind 2* (Prekener over kirkeårets høymessetekster. Treenighetstiden).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Første søndag etter treenighetssøndag: Å få sitt gode i sin levetid 1
Andre søndag etter treenighetssøndag: Guds kall og menneskenes svar 10
Tredje søndag etter treenighetssøndag: Den sanne forskjellen mellom syndere 21
Fjerde søndag etter treenighetssøndag: Ubarmhjertig og barmhjertig dømming 31
Femte søndag etter treenighetssøndag: Troens lydighet 41
Sjette søndag etter treenighetssøndag: Fariseernes og de kristnes rettferdighet 52
Sjuende søndag etter treenighetssøndag: Kast all deres sorg på Gud 64
Åttende søndag etter treenighetssøndag: Hvordan får vi visshet om vår salighet? 74
Niende søndag etter treenighetssøndag: Den utro forvalteren som forbilde for lysets barn 85
Tiende søndag etter treenighetssøndag: Vet du hva som tjener til din fred? . 94
Ellevte søndag etter treenighetssøndag: Den sanne ydmykhet 103
Tolvte søndag etter treenighetssøndag: Har du øre for Herrens røst? 112
Trettende søndag etter treenighetssøndag: Hvordan Herrens troende lærer kjærlighetens kunst 120
Fjortende søndag etter treenighetssøndag: Er du Gud takknemlig? 129
Femtende søndag etter treenighetssøndag: Bekymringen for denne verden og bekymringen for Guds rike 139
Sekstende søndag etter treenighetssøndag: Det evige livs trøst 151
Syttende søndag etter treenighetssøndag: Gi akt på Jesus, men ikke med fariseerens øye 161
Attende søndag etter treenighetssøndag: Hva mener dere om Kristus? 172
Nittende søndag etter treenighetssøndag: Gjennom angerens smerte vinnes syndsforlatelsens fred 185
Tjuende søndag etter treenighetssøndag: Menigheten som Jesu brud 196
Tjueførste søndag etter treenighetssøndag: Troens inderlighet 207
Tjueandre søndag etter treenighetssøndag: Har du lært å tilgi? 218
Tjuetredje søndag etter treenighetssøndag: Gud og keiseren 228
Allehelgensdag: De hellige på jorden og helgenene i himmelen 239
Tjuefjerde søndag etter treenighetssøndag: Har du møtt Jesus som din Frelser? 250
Tjuefemte søndag etter treenighetssøndag: Ødeleggelsens styggedom 260

Tjuesjette søndag etter treenighetssøndag: Guds dårskap er visere enn menneskene 270
Tjuesjuende søndag etter treenighetssøndag: Forklarelsens time 279
Om J. C. Heuch 287

Første søndag etter treenighetssøndag: Å få sitt gode i sin levetid

Bønn. Herre vår Gud, la ditt ord i dag trenge rett inn i samvittigheten med sannhetens makt! Alltid trenger vi å be om det, men særlig i dag, når du taler til oss om fortapelsens fare, som vi så gjerne vil unngå å se. Herre, tving oss til å se faren, så vi får vilje til å flykte fra den og ta imot frelsen i din nåde. Lær oss å dømme oss selv, så vi ikke dømmer ditt ord. Gjør samvittigheten våken, så vitnesbyrdet den gir, klart og lydelig overdøver alt tankene våre har å innvende. Åpne øynene våre for din kjærlighet, som har frelse for alle og ikke vil fordømme noen, så vi lærer å frykte for oss selv – at vi skulle være årsak til vår egen fortapelse. Ja, hjelp oss så vi ikke tar anstøt, men tror. Amen.

Luk 16,19–31

«Å få sitt gode i sin levetid.»[1]

Blant alle kirkeårets evangelier er nok dagens evangelium det som en menneskeredd prest helst ville slippe å utlegge. For hva i den kristne forkynnelsen pirrer og egger tidsånden mer til motsigelse enn det dagens gudsord ubestridelig lærer: at det finnes et pinens sted for dem som ikke dør i Herren – at dette stedet åpner seg for dem like etter døden – at pinen der må lignes med ildsluer – at svelget mellom dette stedet og paradiset ikke kan krysses – at også helt andre enn menneskehetens avskum, de grove forbryterne, slår øynene opp i pinen?

Kan noen nekte for at den prekenen Herren Kristus her holder for oss, nettopp er det tidsåndens røster kaller en helvetespreken? Om den sier de at den er hjerteløs, dømmesyk og urimelig, og at den strider mot all fornuftig kunnskap om Gud – for han kan ikke ønske å fordømme noen av sine skapninger.

Den tjeneren som her i troskap bærer fram sin Herres ord uten å ta noe fra eller legge noe til, må derfor vente at uviljen rammer ham, siden en ikke tør la den ramme Herren åpent. Og den rammer ham desto hardere jo bedre han lykkes med å bore brodden i Guds sannhetsord inn i samvittighetene. Derfor er det lett å forstå at en menneskeredd prest kunne ønske å gå forbi dette evangeliet i taushet.

For min del håper jeg riktignok å tørre si at jeg har lært å frykte Herrens dom over forkynnelsen min så mye at det er blitt meg temmelig likegyldig om ordet

[1] NB: «du fikk dine goder i din levetid» (Luk 16,25). Heuch bygger på den eldre ordlyden «sitt gode» i entall: det ene et menneske har som sitt gode.

mitt får menneskers ører til å klø eller svi. Likevel ønsker jeg i dag sterkere enn noen gang å kunne skjule meg bak Herrens rygg, så dere glemte meg helt og bare kjente at det dere hører, slett ikke er min mening og mine ord, men Herrens åpenbaring og Herrens dom.

Jeg ønsker det ikke for min egen skyld; det skader meg lite om dere skjeller meg ut. Men for deres skyld ønsker jeg det, for at dere ikke skal ta manglene ved forkynnelsen min som anledning til å vri dere løs fra det taket Herren i dag vil ta i samvittighetene deres.

Jeg vil derfor prøve å holde meg så tett som mulig til de enkle ordene og tankene i teksten. Noen har kløktig funnet ut at ordet «helvete» egentlig ikke står i grunnteksten. Derfor skal jeg til og med helt la være å bruke dette ordet. At det står at den rike mannen var «i pine» da han slo øynene opp etter døden, kan ingen nekte. Og da tenker jeg det er helt likegyldig for ham om pinestedet hans kalles Gehenna eller Hades, helvete eller dødsriket.

Blant alt det alvorlige i denne fortellingen fra Herren er kanskje dette det aller mest alvorlige: Den rike mannen blir slett ikke skildret som et lastefullt menneske. Var han framstilt som en gjerrig, vellystig, ubarmhjertig og grusom mann, kunne enhver lett unngå å se bildet av sitt eget liv i historien hans. For hvem vil innrømme, selv bare for seg selv, at han fører et lastefullt liv?

Men nå sier Herren slett ikke noe særlig ondt om den rike mannen. Du kan være et helt skikkelig menneske og likevel være som han. Kanskje kan verken du eller andre finne noen særlig grunn til at du skulle trenge å frykte fortapelsen, og likevel kan den rike mannens lodd bli din.

Eller er det ikke slik at grunnen til at den rike mannen måtte slå øynene opp i pinen, er nokså vanskelig å finne når vi leter etter den? Det står ingenting om at han hadde skaffet seg rikdommen med urett, eller på annen måte gjort seg skyldig i noen forbrytelse. Om han gjorde seg skyldig i fråtsing, drukkenskap og utukt mens han levde hver dag i herlighet og glede, kan dette i hvert fall ikke ha vært den egentlige grunnen til at han gikk fortapt. For det blir ikke engang nevnt i fortellingen.

Heller ikke hadde han vært en gjerrig og hardhjertet mann. Han lot jo den fattige Lasarus, som var full av sår, ligge ved døren sin. Vi kan nok skjønne at hadde den rike mannen hatt et virkelig hardt hjerte, ville han ikke ha latt Lasarus ligge der hvor de stygge byllene og sårene hans måtte falle ham i øynene hver gang han gikk inn i det prektige huset sitt. Og hadde han ikke med rund hånd latt dele ut levningene fra bordet sitt, ville vel heller ikke Lasarus ha vært så opptatt av å få ligge nettopp ved hans dør og slik vekke nettopp hans oppmerksomhet.

Vi har heller ikke grunn til å tro at han bare har hatt hjerte for andre når han ikke kunne unngå å se elendigheten deres, slik han måtte se Lasarus. Den mannen som bekymret seg for brødrene sine på jorden da han selv var i pine, har sikkert heller ikke vært uten medfølelse med medmenneskenes nød mens han levde her. Er han da blitt fordømt bare fordi han var en rik mann? Det er umulig, for også Abraham hadde vært svært rik. Eller fordi han kledde seg i

purpur og fineste lin? Like umulig, for også David, mannen etter Guds hjerte, hadde båret purpurdrakt.

Han var en godmodig mann, ikke gitt over til noen påfallende last. Hva var det da i livet hans som kunne fortjene at han slo øynene opp i pinen etter døden? I fortellingen finner vi bare én eneste grunn oppgitt: at han «hadde fått sitt gode i sin levetid». «Sønn,» sier Abraham, «husk at du fikk ditt gode i din levetid … men nå pines du» (Luk 16,25).

Her blir det ikke sagt et ord om at det skal mer til for å gå fortapt enn dette å ha nytt sitt gode i sin levetid. Tvert imot sier Abraham at den som har hatt sitt gode i sin levetid, må pines etter døden – som noe som må skje og ikke kan være annerledes.

Vil vi enfoldig holde oss til Herrens ord uten selv å legge noe til, må vi innrømme at det her uttrykkelig blir lært at et menneske kan gå fortapt selv om han har mange gode sider. For til vår fortapelse trengs det slett ikke noe annet eller mer enn dette: at vi får vårt gode i vår levetid.

Når Guds ord lærer slik, kan det likevel umulig være meningen at ethvert lykkelig liv på jorden nødvendigvis fører til fortapelse etter døden, så det timelige velvære bare kan vinnes på bekostning av saligheten. I så fall måtte jo ethvert alvorlig menneske grue seg når Gud ga ham en god gave. Og da ville vi måtte oppsøke lidelsen og styrte oss inn i elendigheten. Da kunne vi slett ikke nøye oss med å kjempe for å bære tålmodig de trengslene som Herrens oppdragende kjærlighet – og ikke vår egen egenrådighet – legger på oss.

Men alle vet at dette ikke er Skriftens lære. Den formaner oss tvert imot til å «takke Gud og Faderen for alle ting» (Ef 5,20), ikke bare for de evige. Den lærer oss at «alt det Gud har skapt, er godt, og ikke noe er å forkaste når det mottas med takk» (1 Tim 4,4). Den legger bønnen om det daglige brød på leppene våre og forkynner at «all god gave … kommer ovenfra, fra lysenes Far» (Jak 1,17).

Men når det umulig kan være Skriftens mening at den rike mannen ble pint etter døden fordi han hadde hatt det godt i dette livet – hva mener den da, når den like ubestridelig oppgir som den eneste grunnen til at han gikk fortapt, at han «hadde fått sitt gode i sin levetid»?

Den mener at alt den rike mannen kjente og følte og vurderte som godt, hørte til de tingene som bare kan nytes i dette livet. Sitt gode måtte han ta imot i sin levetid, for det et menneske kan ta med seg i døden, kjente han ikke som noe gode. Så snart han var skilt fra livet på jorden, var han med det også skilt fra det stedet der han hadde alt sitt gode.

For ham hadde bare det sanselige, det håndgripelige, vært virkelig. At det var godt å leve hver dag i herlighet og glede slik han gjorde, og at det var vondt å ligge full av pinefulle sår slik Lasarus gjorde, det hadde han nok forstått. Derfor kunne nok en nød som den Lasarus led, vekke medlidenheten hans.

Men at han, den rike mannen, kunne ha trengt Lasarus' medlidenhet fordi han ikke hadde som sitt gode den Gud som hjalp Lasarus med å bære livets byrder – det ville ha virket latterlig på ham. Han visste sikkert nok at det var et stort gode å kunne se alderdommen i møte uten frykt for nød. Men at det kunne være godt å samle skatter for evigheten, syntes han bare var en tom talemåte.

Om evigheten og det som hører den til – dommen, det evige liv, saligheten – har han vel tenkt at ingen kunne vite noe sikkert.

Evigheten har stått for ham som et spørsmål ingen har kunnet svare på, eller som en grå tåke som sluker alt, der alt og alle forsvant uten at noen noen gang var kommet tilbake derfra for å si oss hva den skjuler i sitt fang. Guds ord foraktet han ennå i pinen, som vi ser; da har han naturligvis foraktet det enda mer på jorden.

De gode tingene ordet tilbød ham – omvendelse, tro, nåde, syndenes forlatelse, liv i fellesskap med Gud, erfaring av Guds kraft i de troendes skrøpelighet, Guds barns rett til salighetens arv – alt dette har ikke vært noe gode for ham, bare uvirkelige innbildninger. Til sammen var de ikke så mye verd som en eneste dag levd i herlighet og glede. Guds rike fantes ikke for ham, og da kunne heller ikke han finnes for Guds rike.

Tenk deg så denne mannen i øyeblikket etter at han døde. Kan denne rent legemlige forandringen – at øyet brister og hjertet slutter å slå – gjøre ham selv til en annen? Er det rimelig at han, som for noen minutter siden bare kjente legemets smerter som sitt onde og rikdommen i verden som sitt eneste gode, nå plutselig skulle ha gjennomgått en slik forandring at alt han hittil hadde foraktet, var blitt dyrebart for ham, og alt som hittil hadde vært dyrebart, var uten verdi?

Er det ikke langt rimeligere at han nå måtte føle et uendelig savn? Da han slo øynene opp, fant han seg jo i evighetens avstand fra alt han kalte sitt gode på jorden. Nå måtte han kjenne en pinefull lengsel etter alt det som hadde gitt livet hans innhold, så savnet måtte føles som en uendelig tomhet.

Vi trenger ikke engang tenke på den dundrende dommen fra samvittigheten som nå våknet, og som ingen røster fra verden lenger kunne overdøve. Vi trenger ikke ta med hvordan han nå for sent må ha kjent at det fantes goder han kunne ha tatt med seg i døden. Det er nok at vi holder oss til det eneste Skriften nevner: at han hadde alt sitt gode på jorden. Da må vi forstå at han måtte føle seg fortapt der det slett ikke fantes noe av det hjertet hans kjente som godt.

Å, du forstår det nok, hvis du bare vil forstå det: Det er sannhet i det gamle ordet at om Gud hadde kunnet sette den rike mannen inn i himmelen, ville han ha følt seg som i helvete der. For de saliges hellige glede i Gud og deres hengivelse til ham i den fullkomne kjærlighetens fellesskap måtte by hans gudløse og egenrådige hjerte imot, mens det eneste gode han kjente som sitt, ikke var å finne der.

Ja, du forstår det nok. For jeg skulle ta mye feil om det ikke har vært stunder i livet ditt da du selv uvilkårlig har følt at den mannen som bare har sitt gode i denne verden, ikke kan gå inn i Guds rike når han dør.

Kanskje vil du ikke vedkjenne deg at nettopp du er den mannen som har alt sitt gode i denne verden. Men du kjenner sikkert mer enn én som du uten å nøle sier dette om: «Han er en skikkelig, snill kar. Men at han noen gang lar tanken og hjertet gå ut over sine egne og andres rent verdslige saker, har sikkert ingen merket noe til.»

Hvis du så en vakker dag ble rystet av meldingen om at denne omgangsvennen din, som du snakket med på gaten i går, plutselig var død – kjente du ikke da, under det første forferdende inntrykket, en hemmelig gru for hvordan det hadde gått med ham i døden? Følte du ikke en uvilkårlig gysning ved tanken på å være i hans sted i dag, selv om du kanskje hadde misunt ham i går?

Riktignok trengte du nok snart følelsen tilbake. Du bebreidet deg vel til og med for hjerteløshet fordi du hadde tenkt så ondt om den bortgangne. Og du kom snart til den overbevisningen at selv om den døde ikke kunne sies å ha hørt til de fromme, var han likevel altfor god til å bli fordømt. Men du vil likevel ha vanskelig for å nekte for at det første umiddelbare inntrykket den rystende hendelsen gjorde på deg, var dette: at det var forferdelig å dø som denne mannen.

Og hvis du noen dager senere, ved begravelsen hans, hørte en prest tale om ham som en som har stridt troens gode strid og er gått inn til sin Herres glede, virket talen rent ut støtende på deg, så sterkt slo usannheten i den deg. Du tok deg selv i nesten å smile ved tanken på hvordan denne mannen, som til sin siste dag ikke hadde hatt sans for annet enn den jordiske virksomheten sin, måtte ta seg ut i de helliges skare for Guds trone.

Også her ved graven kan det hende at du dømmer deg selv fordi du har hatt slike tanker. Men du har ikke kunnet verge deg mot dem. Samvittigheten din har altfor sterkt latt deg kjenne sannheten: Den som har alt sitt gode i denne verden, har ikke noe gode i himmelen.

Nekt så ikke det du i grunnen vet så godt: Verken den gruføelsen som først grep deg ved meldingen om at vennen din var død, eller den iveren du siden bebreidet deg med for at du hadde dømt ham i hjertet ditt, sprang ut av kjærligheten din til ham.

I virkeligheten var det samvittigheten din som fikk makt til å slå deg og vitne for deg, så du kjente at du ville ha vært der vennen din nå er, om du var død samme natt. Og det som fikk deg til straks å se ukjærligheten i dommen din over den avdøde, var den vanlige iveren din etter å dysse ned samvittigheten når den våkner.

Det var ikke ham, det var deg selv du ville unngå å dømme, så snart du fikk tid til å dempe den uroen det rystende budskapet vakte i samvittigheten da det traff deg uforberedt. For når et menneske blir tvunget til å si seg selv sannheten, vet det alltid godt at der en har sin skatt – det en finner sin salighet i – der må en også ha sitt hjerte.

Men må da den som vil bli salig hos Gud, vokte seg for å bli glad i noe på jorden? Må Gud være hjertets skatt så helt alene at alt i denne verden blir likegyldig for ham, så han må frykte for sjelen sin hver gang han merker at noe av det som hører dette livet til, blir dyrebart for ham?

Er for eksempel den kristnes rette forhold til sin jordiske gjerning dette: at han riktignok gjør den i troskap, fordi Gud har satt ham til den, men med like liten kjærlighet og hengivelse som om Gud hadde gjort det til hans livsoppgave å øse vann i et såld? Langt derifra!

Når Skriften sier: «Elsk ikke verden, heller ikke de ting som er i verden! Om noen elsker verden, da er ikke Faderens kjærlighet i ham» (1 Joh 2,15), tenker

den bare på den kjærligheten som setter verden i stedet for Gud – slett ikke på den som elsker verden i Gud. For det kan umulig være meningen at jo mer kjærlighet et menneske får til Gud, desto mindre skulle kjærligheten hans bli til den verden Gud har skapt, og som han elsket så høyt at han ga sin enbårne Sønn for at den skulle bli frelst.

Ingen kan gjøre sin gjerning som en gudstjeneste uten å ha kjærlighet til gjerningen sin. For uansett hvilke kår Gud lar sine barn leve under, krever han alltid nettopp dette av dem: at de skal gjennomtrenge livet med hans hellige kjærlighet og føre kjærlighetens sak mot alt som vil hindre den i å seire, både i deres eget hjerte og utenfor dem. Men hvordan skulle noen kunne lære verden kjærlighet og vise kjærlighet mot verden hvis han ikke selv elsker den?

Gud stiller aldri sine barn oppgaver som ikke har noen betydning i seg selv, men bare skal tjene til å øve dem i lydighet. Han handler ikke med dem som en far som gir sønnen sin regnestykker for å lære ham å regne, der svarene ikke har noen annen betydning enn å lære barnet regnekunsten. Nei, så sant Guds kjærlighetstanker styrer verdens liv, og så sant han gjennom alle ting forbereder at hans rike kommer i herlighet, skal også barna hans vite at gjerningen deres har sin verdi og sin adel, hvor ringe den enn kan synes. For de er Guds medarbeidere og tjenere for hans kjærlighet.

Da må de vel elske de fellesskapene Gud har gitt dem å virke i: hjemmet, der kjærlighetens såkorn får sin rikeste høst – folket, som de føler seg ett med slik lemmene er ett med legemet – verden, som på tusen måter minner dem om Gud og driver dem til å gjøre hans gjerning. Det gjør den like mye gjennom sin skjønnhet som gjennom sin forgjengelighet, gjennom sin visdom og styrke som gjennom sin synd og nød, gjennom sin evne til å tilfredsstille så mange av sjelens krav som gjennom sin avmakt til å stille dens dypeste lengsel.

Men hvordan skulle så Guds barn unngå å ha mange goder i denne verden? Alt det vi elsker, synes vi jo er godt. Ja, slik er det: Guds barn har mange goder i denne verden.

Men sitt gode har de ikke i denne verden – det de har sitt liv i, det eneste de ikke kan unnvære uten å fortvile, det som kjærligheten deres til alle ting henter kraften fra, og som gir alle andre ting deres verdi. For Guds barns sanne gode er ham selv, med all den nåden han har åpenbart i Kristus. Den gir han dem når han i Åndens fellesskap lar sitt liv strømme inn i hjertene deres.

Dette gode tar de ikke bare imot i sin levetid; nettopp i evigheten får de det i hele dets fylde. Derfor blir de ikke fattige når de dør. Da får det livet som hittil har vært trykket og dempet av syndens byrde, utfolde seg fritt og fullt. Selv de gjerningene de har gjort i verden, følger dem, for de har kjærlighetens evige spirekraft i seg; de var jo gjort i Gud.

Med det hjertet han først har gitt Gud, elsker altså Guds barn verden slik Gud elsker den. Så langt han gjør det, drar verden ham ikke bort fra Gud, men til Gud. For det er Gud som Guds barn elsker i alt han har skapt. Men den som gir verden hjertet sitt i stedet for Gud, får verden som sin gud. Derfor får han også alt sitt gode i denne verden. Og derfor er han uten Gud i livet og uten Gud

i døden, og verken her eller hinsides vil han forstå eller vedkjenne seg sin sjels dypeste trang: trangen etter livet i fellesskap med Guds kjærlighet.

Se på den rike mannen der han slo øynene opp i pinen. Hva er det han klager over? Ikke over at han er skilt fra Gud, men over sin brennende lengsel etter verden, der han hadde alt sitt gode. Hvilken trøst ber han om? Ikke syndenes forlatelse og nåde, men en dråpe av de nytelsene han var vant til å slukke lystenes brann med. Hvem gir han skylden for elendigheten sin? Ikke seg selv og sin synd, men Gud, og at Guds frelsesgjerning ikke strakk til. Han føler seg ulykkelig, men ikke skyldig. Han har en inderlig medlidenhet med seg selv, men han dømmer ikke seg selv.

I pinen etter døden handler han helt slik han må ha gjort mens han sukket under sykdommens smerter på jorden. Også da kan han nok ha bedt om lindring uten å ane at forsoning mellom sjelen og Gud var den hjelpen han trengte. Også da kan han ha merket at ingenting av det han kalte sitt gode, lot seg nyte lenger. Men da som i pinen har han klaget over Gud, ikke over seg selv.

Eller gjør vi ham urett når vi sier at det ligger en anklage mot Gud i disse ordene hans: «Så ber jeg deg, far, at du må sende ham til min fars hus – for jeg har fem brødre – for at han kan vitne for dem, så ikke også de skal komme til dette pinens sted» (Luk 16,27–28)? Han sier jo med dette tydelig nok at hvis bare Gud hadde skjønt like godt som han hva som må gjøres for at menneskene skal unngå fortapelsen, og hvis bare Gud hadde vært like barmhjertig som han, ville han aldri ha kommet til pinens sted.

Han hadde alltid visst å finne unnskyldninger når han skulle vise Guds frelsestilbud fra seg. Vanen hadde gjort ham dyktig i kunsten å skjule hjertets trass under fagre ord som han kunne bedra seg selv med. Og den kunsten kan han ennå.

Det klinger jo så vakkert at han midt i sin egen pine har hjerte for brødrenes fare og omsorg for å frelse dem. Men skjult under denne kjærlige bønnen ligger likevel anklagen: «Hvorfor ble ingen av de døde sendt til meg mens jeg var sammen med brødrene mine i min fars hus? Da kunne han ha vitnet for meg, så jeg ikke var kommet til dette pinens sted.» Retten til å reise en slik anklage vil han slett ikke gi opp. I pinen som på jorden frikjenner han seg selv og velter skylden over på Gud.

Og grunnen til at han kan gjøre dette, er nå som før at han forakter Guds ord. På jorden har han ment at han kunne våge å overhøre det Guds ord sier om omvendelse og tro, fordi truslene og løftene i det har virket like tomme på ham. Han har sikkert mang en gang sagt at talen om pinens sted bare kunne skremme barn, og at en god søvn i en myk seng var et mer virkelig gode enn løftet om hvilen i Abrahams fang.

I pinen mener han det samme: Det kommer ut på ett om brødrene hans har Guds ord å bli frelst ved, eller ingenting. For det må noe virkelig til, noe det er alvor i – som dette at en død kom og vitnet for dem. Først da ville alt være gjort som kunne gjøres for at de skulle unngå fortapelsen. Og her vil den rike mannen slett ikke la seg overbevise. Trassig setter han sitt nei mot Abrahams ja. Han vil

aldri innrømme at det er nok å ha Moses og profetene, for da hadde han måttet innrømme at han selv alene var skyld i sin egen fortapelse.

Disse trassige ordene, «Nei, far Abraham!» (Luk 16,30), er de siste vi hører fra leppene hans. Med dette neiet lukker han nå som før Guds rike for seg selv. For det må da være klart at Guds rike ikke kan åpne seg for den som nekter både Guds godhet og rettferd, og som tillegger seg selv både større rett og større barmhjertighet enn den Gud har vist oss da han gjennom sitt ord lærte oss å kjenne frelsens vei.

Det skulle likevel ha vært lett for den rike mannen å innse at Guds ord er nok til å gjøre en synder salig. Han så jo en slik synder for seg, en han kjente så godt: *Lasarus*, som hvilte i Abrahams fang. På jorden hadde den rike mannen og Lasarus hatt like lett for å bli salige. Begge hadde hatt Guds ord, og begge hadde like lett kunnet ta det til hjertet. Ja, for den lidende Lasarus måtte det vel heller ha vært vanskeligere å få hjerte for Gud, når Gud la så tunge plager på ham.

Men *han* hadde ikke sitt gode i sin levetid. Han kunne ha hatt det tross fattigdommen og sykdommen. Den rikdommen han aldri eide, og den helsen han aldri fikk nyte, kunne derfor like gjerne ha vært alt hans hjerte begjærte. Da ville savnet av dette livets goder ha fylt hjertet hans med bitterhet mot Gud og mennesker.

I sin sterke lengsel etter det gode livet han aldri fikk kjenne, kunne han like godt som den rike mannen ha foraktet alle de åndelige skattene Guds ord peker på. Han kunne ha ergret seg over dem som over påfunn som bare skulle bedra den fattige og ulykkelige, så han tålmodig og uten opprørstanker skulle bære livets byrder.

Men Lasarus hadde gjort det den rike mannen ikke gjorde, enda han kunne ha gjort det like lett: Han hadde latt Guds ord få makt over hjertet sitt, og slik hadde han fått erfare et gode som rekker ut over dette livet. Fellesskapet med Gud var blitt hans livs gode. Det kan vi vite av det navnet Frelseren gir ham.

Vi kan aldri utlegge denne fortellingen uten å komme tilbake til hva navnet *Lasarus* betyr, for der har vi forklaringen på at denne mannen ble frelst. Lasarus betyr nemlig «Gud hjelper». Når Frelseren gir ham dette navnet, sier han altså at hele vesenet til Lasarus – det som var hans særpreg, det han kunne kjennes på som på navnet sitt – var hans urokkelige tro på Guds hjelp.

Men å ligge syk og fattig mens dagene går – hver dag å se inn i den åpne hallen, på herligheten og gleden ved den rike mannens bord, og selv måtte nøye seg med smulene – å føle seg som Guds stebarn på jorden og likevel alltid hvile i vissheten om Guds hjelp, og likevel være kjent av ham som kjenner hjertene, som en som hadde *Lasarus* til navn: Det kan ingen klare uten å ha erfart hvor store og virkelige de åndelige godene er som Guds ord lover. Allerede her gir de sjelen Guds hjelp mot all verdens nød.

Allerede i dette livet hadde Lasarus sitt gode i Guds rike. Heller ikke han ble en annen ved døden enn han var før. Han eide allerede her det gode han kunne ta med seg inn i evigheten – slik også den rike mannen allerede her hadde stengt seg ute fra Guds rike. For han foraktet andre goder enn dem han kunne eie i sin levetid, og derfor ville han ikke kjenne dem.

Lasarus ble ikke salig fordi han hadde vært fattig i sin levetid, like lite som den rike mannen gikk fortapt fordi han hadde vært rik. Men Lasarus ble frelst fordi han – tross alt som kunne ha fristet ham til å fornekte Guds barmhjertighet – likevel trodde det Guds ord vitner om hans barmhjertighet mot syndere. Derfor fikk han erfare at Gud hjelper, selv om ingen hjelp er å se.

Og den rike mannen gikk fortapt fordi han – tross all Guds godhet mot ham – ikke lot seg bevege til å søke ham, men foraktet all hans rike barmhjertighet og til sin siste stund hadde alt sitt gode i denne verden.

Lasarus og den rike mannen var begge syndere. Begge hadde like lett for å la seg frelse, og begge kjente det samme Guds ord. Når så den ene av dem ble frelst fordi han ved hjelp av Guds ord fikk Gud som sitt gode, mens den andre gikk fortapt fordi han i livet og i døden foraktet ethvert annet gode enn det han kunne eie i sin levetid – er det ikke da tydelig nok at dette bare er hans egen skyld, så det er han selv og ikke Gud som er årsak til at han blir fordømt?

I dag vil jeg overlate til dere selv å bruke denne fortellingen på deres eget liv. Bare glem ikke dette ene: Det blir ikke sagt noe annet ondt om den rike mannen enn at han «hadde fått sitt gode i sin levetid». Det er alt. Men derfor vet dere også dette: Selv om det kan sies svært mye godt om dere, og enda mer til unnskyldning for dere: Må dette sies om dere, «De får sitt gode i sin levetid», da må det etter Frelserens ord også sies om dere: «De vil slå øynene opp i pinens sted etter døden.»

Og så bare én ting til. Spør ikke hvordan Gud kan ønske å fordømme noen av sine skapninger, for Gud vil ikke fordømme noen. Men spør deg selv om du vil være grusom nok til å fordømme deg selv. Trøst deg ikke med at du ikke er moden til å bli kastet i helvete sammen med djevelen. Men undersøk om du etter din egen dom er skikket til å gå inn i Guds rike, der alle hans barn har fellesskap med ham. Ja, spør deg kort sagt: Hvor har jeg mitt livs gode?

Da vil du kanskje forstå hvordan den Herre som var «kommet, ikke for å dømme verden, men for at verden skulle bli frelst ved ham» (Joh 3,17), med all kjærlighetens bekymring kunne peke for oss på den fortapelsen vi bereder oss selv, hvis vi er rike nok til å kunne unnvære Guds kjærlighet fordi vi bare lengter etter å eie vårt gode i vår levetid.

La oss da ikke stå imot samvittigheten vår. La oss ikke legge vinn på å bedra den, sløve den, dysse den ned og forherde den. Men la oss ha mot til å rive bort alt selvbedrag, alle unnskyldninger og alt tankespinn, så samvittigheten får makt til å la oss kjenne: Gud må være hjertets gode, hvis vi ikke skal gå fortapt, men ha evig liv. Amen.

Andre søndag etter treenighetssøndag: Guds kall og menneskenes svar

Bønn. Herre, nød oss til å gå inn i ditt rike! Nød oss ved makten i din sterke kjærlighet, som har beredt alle ting til synderes salighet, som strekker seg til alle og forfølger alle med sin kallende røst, en røst som aldri tier så lenge livet varer. Hjelp oss, så ingen lettsindig overhører alvoret i din nådes kall, ingen trassig avslår tilbudet fra din kjærlighet, ingen fryktsomt holder seg tilbake i den tro at hans synd er større enn din nådes makt og vilje. Ja, Herre, du som har beredt alle ting for at vi skal kunne dele din salighet, gjør våre hjerter rede til å ta imot din salighets nåde. Amen i Jesu navn.

Luk 14,16–24

Guds kall og menneskenes svar.

Det finnes et ord i Skriften som går igjen flere ganger, og som kanskje mer enn noe annet er blitt misbrukt. Det er misbrukt av det vantro lettsinnet, som med glede griper enhver grunn til å nekte for at Guds frelsestilbud er alvorlig ment. Og det er misbrukt av det tungsinnet som er mindre frekt, men neppe mindre vantro, og som heller fortviler i sine egne tanker enn tror den nåden Gud rekker fram i evangeliet. Jeg mener ordet: «Mange er kalt, men få er utvalgt» (Matt 22,14).

«Altså», sier den vantro, «blir det regnet meg til skyld at jeg nekter å tro på en Gud som forbeholder en liten utvalgt flokk saligheten, mens han bare på skrømt innbyr de mange, som han likevel har bestemt å stenge ute fra sitt rike. Hvordan kan menneskenes dårskap være så stor at de tenker seg en slik Gud? Mer vilkårlig enn noen østerlandsk enehersker velger og vraker han menneskene etter forgodtbefinnende, uten det minste hensyn til hva de selv fortjener. Og attpåtil gir han inntrykk av å ha tilbudt mange frelsen, enda han godt vet at ingen andre enn de få han har utvalgt, kan bli salige – om de andre aldri så gjerne ville la seg frelse. En slik Gud måtte jo være selve uretten og grusomheten.

Dessuten ville det være helt likegyldig om jeg trodde på ham eller ikke. For var jeg så heldig å høre til de få utvalgte, måtte jeg ende i saligheten enten jeg brydde meg om det eller ikke. Og hørte jeg til den fortapte mengden, ville jo enhver anstrengelse fra min side være forgjeves. Nei, de bibeltroendes vilkårlige Gud opprører ikke bare tanken min, men samvittigheten min. Om han fantes, kunne han nok knuse meg med sin makt, men aldri tvinge meg til å tilbe ham

som den Rettferdige og Kjærlige. Selv i fortapelsen ville jeg føle at jeg hadde rett overfor ham.»

Den tungsindige trosser ikke Gud med lett hjerte som den vantro. Men han stirrer ned i hemmeligheten i læren om utvelgelsen som ned i et grufullt dyp. Tanken hans kan ikke nå bunnen, og derfra stiger mørke skygger opp og formørker all evangeliets herlighet.

«Hva hjelper det meg», sier han bittert, «at det ved Jesus Kristus blir forkynt nåde for hver synder som tror, når denne nåden likevel blir forkynt forgjeves for de mange og i virkeligheten bare blir de få utvalgte til del? Hvordan kan jeg vite om jeg hører til deres flokk? Og gjør jeg ikke det, blir jo all anger og bønn og tro og kamp unyttig. Da vil Gud enten slett ikke la sin nåde virke i meg, eller bare for en tid. Til sist går jeg likevel fortapt, hvis jeg bare er blant de kalte og ikke blant de utvalgte. Å, det er forferdelig å måtte leve og dø uten å kunne få visshet om jeg hører til dem som er bestemt til salighet!»

Ja, i sannhet, det ville være forferdelig om det var slik. Men lovet være Gud! Verken det spottende lettsinnet eller det fortvilte tungsinnet har rett når de bruker de troendes utvelgelse til salighet som grunn til å tvile på Guds rettferdighet og kjærlighet og hans vilje til å forbarme seg over hele den slekten Kristus har forsonet med ham.

Du trenger bare å fordype deg i tankene i evangeliet vårt, så forsvinner enhver tanke om at Gud vilkårlig skulle ønske å stenge noen ute fra sin salighet. Sier du: «Å, det er så mange ting som hindrer min frelse», så svarer evangeliet: «Bare kom, for nå» – etter at Kristus har fullført alt – «er alle ting beredt.»[1]

Avviser du likevel innbydelsen fordi du mener den bare gjelder de utvalgtes lille flokk, så peker evangeliet på de elendige, «de fattige og vanføre og blinde og lamme» i «byens gater og streder», ja, på menneskehetens avskum, dem «på veiene og ved gjerdene» (Luk 14,21.23). Og det sier deg at nådens kall lyder også til dem.

Og driver du det så langt at du tenker at Herren i himmelen driver spott med synderes elendighet og bare på skrømt sender dem en innbydelse som det slett ikke er hans mening at de skal ta imot? Da gjør evangeliet deg til skamme. For det lar deg høre at Herren nettopp om de mest uverdige, de dypest fortapte, sier: «Nød dem til å komme inn, så mitt hus kan bli fullt» (Luk 14,23). Sannelig, den som av tom høflighet innbyr en gjest han ikke ønsker å se, vil ikke pålegge tjeneren sin å nøde ham til å komme.

Nei, fra Guds side var det ingenting i veien for at alle de kalte, alle de innbudte, kunne bli de utvalgte. Så sant kallet er gått ut til deg, kan du høre til de utvalgte. Om du virkelig hører til dem, kommer ikke an på Gud, men på deg selv: om det er like visst og sant at du følger hans nådes kall, som at Gud har kalt deg og «beredt alle ting» for at du skal kunne la være å stå hans nåde imot.

Tenk deg at en rik mann hadde innbudt deg som sin gjest. Da du kom, fant du den kjærligste mottakelse, den beste beverting, overflod av alle gode ting og de rommeligste saler, men bare et lite selskap. Dette undret deg, og siden du kjente verten godt, spurte du ham rett ut hvorfor han bare hadde utvalgt så få til å være

[1] NB: «Kom, for nå er det ferdig» (Luk 14,17). Heuch bygger på den eldre ordlyden «alle ting er beredt».

med i et gjestebud som syntes beregnet på mange, og som sikkert ville ha gledet mange.

Han svarte deg da: «Jeg har innbudt alle byens borgere. Det finnes ikke en hytte så ringe at tjenerne mine er gått forbi den. Ja, jeg har ikke nøyd meg med å sende innbydelseskort. Jeg har sendt tjenerne mine til hver enkelt og latt dem forklare hvor storslått og enestående denne festen min er, og hvilket tap de som ikke vil komme, kommer til å lide. Og dette har jeg gjort gang på gang, så jeg er viss på at hver borger i byen vet hva som skjer her i dag. For å få de innbudte til å komme har jeg til og med vært påtrengende: Ved hver anledning jeg mente kunne vekke lengselen deres etter å ha det godt, har jeg minnet dem om gjestebudet mitt og gleden ved det. Men likevel har mange avslått innbydelsen min. Dette alene er grunnen til at det nå ser ut som om jeg bare har unt en utvalgt flokk å ta del i gjestebudet mitt.»

Når han talte slik, ville du da være i den minste tvil? Du ville vite at denne mannen hadde evne og hjertelag til å beverte hele byen, og at det bare var borgernes egen skyld at de måtte unnvære festens glede. Og likevel kunne det med full rett sies om dette selskapet: Mange var kalt til det, men bare få ble de utvalgte som virkelig kom til å ta del i det.

Så spott ikke Herren som vilkårlig og grusom, han som i uendelig kjærlighet kaller alle syndere til å dele hans salighet! Og fortap deg heller ikke i fortvilet og fruktløs grubling over utvelgelsens hemmelighet, når det jo er klart som dagen at du og alle syndere kan gå inn i Guds rike, så sant dere bare vil følge hans nådes kall. Men for at Guds godhet virkelig kan lyde inn i hjertet ditt, og ansvaret for din salighet kan komme til å ligge der det skal – på deg selv alene –, så se til å forstå Guds kall og menneskenes svar.

I.

Mange ser ut til å leve dagene sine helt opptatt av denne verdens ting og likegyldige overfor alt som hører til Guds rike. Men blant dem er det ikke så få som i virkeligheten blir hindret i å omvende seg, langt mer av fortvilet håpløshet enn av sløv likegyldighet. Det er sant at de lar denne verdens sorg og glede fylle hjertene sine. Ja, som oftest prøver de vel til og med å flykte fra all påvirkning fra Guds ord, og de stritter hardt imot når Guds kall gjennom livets førelser trenger på sjelen deres.

Men denne motstanden kommer ikke så mye av at samvittigheten deres sover så godt at de kan nekte for at de trenger frelse, og at Guds ord har rett til å kreve at de skal omvende seg. Selv om samvittigheten deres ikke er vakt, er den likevel halvvåken, så de mer eller mindre tydelig føler at de ikke står godt med Gud og er uskikket for Guds rike.

De kan godt si seg selv at ingen lykke i verden kan måles med den sanne kristnes lykke. Den kristne har syndenes forlatelse og erfarer Guds kraft i de troendes skrøpelighet. Og likevel gjør de aldri noe alvorlig forsøk på å bli slike kristne, fordi de synes det er helt umulig å lykkes.

«Ja», sier en slik, «hvis jeg, som så mange, kunne nøye meg med en kristendom som består i talemåter og snakk, eller hvis jeg kunne plukke ut alle løftene i Skriften og trøste meg med dem, mens jeg slo en strek over alle de store kravene

den stiller til dem som vil regnes som troende – da kunne vel også jeg bli en kristen. Men for meg er alt dette bare selvbedrag. En virkelig kristen må være slik Kristus var i denne verden. Først når jeg i hjertet mitt kjente hans kjærlighet, hans hat mot synden, hans hengivelse i Guds vilje og hans lydighet, ville jeg tørre å kalle meg hans troende disippel og trøste meg med hans evangelium.

Men jeg tviler på at noen er kommet så langt. Jeg synes jeg bare altfor lett kjenner igjen mitt eget syndige hjerte hos dem som selv kaller seg troende. Og i alle fall vet jeg at det ikke nytter for meg å prøve å bli en helgen. Hver gang jeg har begynt på det arbeidet, har jeg bare oppnådd å bli dobbelt ulykkelig, fordi jeg fikk erfare at all anstrengelse for å skaffe meg et nytt hjerte var bortkastet.»

Så styrter disse ulykkelige seg ut i verden nettopp for å døyve samvittighetens smerter og glemme Guds kall. Og det kan se ut som om det jordiske tilfredsstilte dem helt og bare etterlot motvilje og forakt for Herrens ord.

Likevel kan det hende at den de åpner hjertet sitt for, får se inn i en dyp fortvilelse. De kan være så trette av livet i verden, og likevel er de redde for å miste det, fordi de frykter for å bli alene med Gud. De kan være så lei av seg selv og sin jammerlighet, og likevel gjør de ingen anstrengelse for å bli annerledes. De kan spotte og fornekte Guds ord som umulig og umenneskelig, og likevel kjenner de nok at det ville være salig om dette ordet kunne bli virkelighet i dem.

Skal slike mennesker hjelpes, hva må de da aller først hjelpes til? Det er klart: til å forstå Guds kall slik Gud virkelig mener det. De må forstå at Gud ikke kaller oss til å gjøre et umulig arbeid, men til å ta imot en fullt ferdig frelse. De som føler seg så helt uberedt, må få det inn i hjertet at dette er Herrens kall: «Kom, for nå er alle ting beredt.»

De kjenner seg selv når de sier at de like godt kan oppgi ethvert forsøk på å bli kristne. Men de kjenner ikke Gud når de nekter for hans makt eller vilje til å la dem bli kristne. De ser helt riktig at de aldri blir ferdige, men de er blinde for at Gud for lengst er ferdig til å gi dem sin nåde inn i hjertet.

Gud må vite råd mot sjelens maktesløshet til det gode. Gud må ha midler til å fornye og rense det hjertet som synden har gjennomsyret. Ellers måtte han jo ha tatt munnen for full og sagt mer enn han kunne holde, når han roper til syndere: «Kom, for nå er alle ting beredt.»

Hadde han glemt dette som er så overmåte viktig – at syndere ikke kan gjøre noe til sin frelse, men alt til sin fortapelse –, ville det jo være løgn at alle ting var beredt til den fortaptes frelse. Gud sier jo at alt er beredt til synderens frelse. Hvis da den synderen som fortviler over sin maktesløshet, forsto dybden i sin fordervelse fyldigere og sannere enn Gud, måtte jo synderen se dypere og ta synden mer alvorlig enn den Allvitende og Hellige.

Gud kan da i sannhet ikke være som en lege som ikke skjønner hvor alvorlig syk pasienten er, og som derfor i hast lager i stand en medisin som ikke kan gi noen virkelig hjelp, enda han trøstig sier til den syke: «Bare kom nå og ta dette inn. Her har jeg beredt alt som trengs for at du skal få helsen igjen.» Nei, Gud vet godt hva han sier.

Tenk bare på vår Herre Jesus Kristus. Han er vår Frelser, fordi alle ting ved ham og i ham er beredt til at syndere skal bli frelst. Da ser du at Gud har

visst begge deler: både at frelsen måtte skje uten den minste medvirkning fra dem som skulle frelses, og at den likevel kunne skje så fullstendig at ingenting manglet, og ingen synder måtte stenges ute fra å få del i den.

Eller skjønner du ikke at den som på grunn av sin maktesløshet tviler på at han kan bli frelst, tviler på at Kristus har makt til å frelse ham? Er ikke dette å spotte Kristus – å si at du må prøve å bedøve deg i verden, fordi det ikke nytter for deg å søke frelse hos Gud? Ville ikke Kristi gjerning være mislykket hvis enten en eneste synder var for elendig til å få del i hans frelse, eller en eneste ting manglet av det som må være beredt hvis syndere skal frelses?

Det er jo sant: Hvis du skal vite at du er frelst uten å bedra deg selv, må du ha ikke bare tilgivelse og forsoning, men også helliggjørelsens krefter og hjertets liv i fellesskap med Guds kjærlighet.

Men av det skal du på ingen måte slutte at du slett ikke kan få disse tingene, fordi du har erfart nok til å vite at du aldri kan skaffe deg dem selv. Du skal tvert imot slutte slik: Siden du vet at alle dine forsøk på å frelse deg selv, eller bare å berede deg for Guds frelse, har vist seg forgjeves, så trenger du i høyeste grad å følge Guds kall og komme til ham.

Han sier jo at alle ting er beredt, altså også kraften til livet i fellesskap med ham. Og i Kristus har han åpenbart for deg at denne fullkomne frelsen er blitt beredt nettopp slik din egen erfaring av din maktesløshet sier deg at den måtte beredes – uten at det ble spurt etter deg og din medvirkning, eller etter ditt arbeid og din evne.

Han som i fortvilet og håpløs vantro prøver å døyve den begynnende uroen i samvittigheten i larmen fra verdenslivet – å, om han i stedet ville følge Guds kall og komme i tro for å la Gud gi sin nåde inn i hjertet hans gjennom evangeliet! Da skulle han nok erfare at det ikke er så stor forskjell på Guds løfter og Guds krav. For både evnen til å trøste seg med løftene og evnen til å oppfylle kravene er på samme måte nådens frie gave fra den himmelske Far. Han befaler nok sine barn hva han vil, men gir også selv det han befaler.

Og han skulle erfare at selv den kristendommen der skrøpeligheten springer langt mer i øynene enn kraften, kan være like forskjellig fra det mest glimrende verdensliv som den sure, grønne karten, der modningens levende kraft finnes, er forskjellig fra den vakreste malte steinfrukt. Og han skulle få lære hva det er å ha en Gud som har beredt alt for oss etter det vår frelse trenger.

Både tukt og trøst, både ydmykelse og oppreisning, både sorg og glede, både hvile og arbeid, både det indre og det ytre livs krefter er ferdige. De blir ikke gitt oss i den stunden vi synes er den rette, og svært ofte ikke etter vår vilje, men alltid i Guds time og etter hans vilje. Og siden erfarer vi hvordan alt sammen, ja, hele livet vårt, er én eneste stor oppfyllelse av ordet om at alle ting er beredt til vår frelse.

Ja, som alltid kan du også her trygt ta Gud på ordet. Når Gud sier at du skal komme fordi alle ting er beredt, så vær viss på begge deler: at du må kunne komme, og at hver eneste ting som etter Guds ord er nødvendig til din frelse, vil bli gitt deg – bare du vil ta imot den gjennom de midlene og på den måten som evangeliet om nåden i Kristus viser.

Å bevege oss til dette, å gjøre oss villige til å følge hans nådes kall – det er Guds hensikt med alle våre livsførelser. Herren som befaler tjenerne sine: «Nød dem til å komme inn», nøder selv på mangfoldige måter hver menneskesjel til å merke at han kaller på den. Du vil ikke forstå Guds tilskikkelser, du vil aldri finne meningen i hans handlemåte med deg, hvis du ikke lærer å se alle hans førelser fra kallets synspunkt.

Gud handler så ofte helt annerledes med oss enn vi synes er rimelig. Hvert menneskehjerte har mange ganger tvilende og knurrende spurt Herren: «Hvorfor gjør du slik mot meg?» Det kommer bare av at vi har et helt annet mål for livet vårt enn Gud har. Vi vil bli lykkelige her, Gud vil gjøre oss salige i all evighet. Derfor kaller vi alt det godt som etter vår mening kan gjøre oss lykkelige på jorden. Gud derimot kaller alt det godt som driver oss til å følge hans nådes kall, så vi kan bli salige i himmelen.

Etter din tanke er Gud hard, ja, grusom, hvis han tar fra deg det kjæreste du har, så det er slutt på all lykke for deg. Etter sin tanke er Gud uendelig barmhjertig hvis han handler slik med deg. For han vet at han bare gjør det fordi han kjenner deg til bunns. Han forstår at ingenting kan gjøre deg så rede til å ta imot evangeliets innbydelse til hans salighet som nettopp denne store ulykken.

Ja, vi kan være visse på dette: Den Gud som har skapt oss, og som derfor kjener hver sjel i dens egenart, fører hver enkelt nettopp slik han vet at det vil være lettest for denne sjelen å ta imot nådens kall.

På dommens dag skal det ikke være noen som kan si til Herren: «Hadde du gjort meg mindre ulykkelig, ville jeg ha åpnet hjertet mitt for din nåde og ikke forherdet meg mot kallet, slik jeg nå gjorde i min bitre fortvilelse.» For da, når alle ting blir åpenbart, skal det vise seg at ingenting var så skikket til å vekke et alvorlig begjær etter frelse i denne sjelen som nettopp denne store ulykken – selv om synden hans har maktet å vende også dette, nådens sterkeste kall, til fordervelse for ham.

Men like lite skal noen kunne si: «Hadde jeg fått smake flere sorger og mer trengsel enn det som falt i min lodd, ville jeg hatt lettere for å dø bort fra verden og ta Guds nåde til hjertet.» For det skal vise seg at den minste økning av byrdene ville ha fått denne sjelen til å klamre seg enda langt sterkere til verden for å finne sin trøst der.

Hvert menneske blir ført slik Guds evige kjærlighet vet at han må føres, hvis alt som kunne gjøres, skal være gjort for å få ham til å ta imot nådens kall. Derfor er det umulig å regne opp alle de måtene Guds kall kommer sjelene nær på. Det ville være det samme som å fortelle alle sjelers historie. For Guds kall er den røde tråden som slynger seg gjennom hvert menneskes liv. Den knytter all gleden og sorgen, all vinningen og alt tapet i livet sammen til én eneste stor åpenbaring av hvor alvorlig og vis Guds frelservilje er.

Kallet er alltid dette ene og samme: «Omvend dere og tro på evangeliet!» (Mark 1,15) «Kom, for nå er alle ting beredt.» Men måtene Gud kaller på, er like forskjellige og mangfoldige som de sjelene han kaller på.

Jeg kjenner en som var døv for Herrens røst da den runget inn i øret hans gjennom ulykke og død. Men en dag hørte den lille datteren hans ham banne og

skjelle ut tjenestepiken. Hun så undrende på ham og spurte: «Liker Jesus at du skjenner så fælt?»

Da verget han seg forgjeves mot Herrens kall, slik det rammet ham i barnets troskyldige spørsmål. Hjemme og i forretningene, ved alt han sa eller gjorde, hørte han samvittigheten gi gjenlyd av ordene fra den kjære, redde og undrende barnestemmen: «Liker Jesus dette?» Til slutt fant han så usigelig mye hos seg selv som Jesus var imot, at han ble nødt til å gjøre det Frelseren ba ham om: komme i tro og ta imot den frelsen som var beredt for ham.

Og jeg kjenner en som ensomheten i mange våkne netter forgjeves kalte til alvorlig omvendelse. Men midt i forretningslivets travelhet, med hodet fullt av beregninger og hjertet opptatt av lyst til vinning, fikk han kjenne kallet så sterkt at det grep hjertet hans. Det var en svært hverdagslig hendelse som førte til det. Han skyndte seg fra kontoret sitt for å komme tidsnok til postkontoret. Akkurat da han svingte rundt et hjørne, ble han stanset av en likvogn.

I det øyeblikket han måtte stå stille mens følget dro forbi, slo det ham, som om han aldri hadde visst det før, at han selv kunne være den neste som skulle bæres til graven. Hittil hadde han aldri vært plaget av tanken på død og dom, uansett hvor mange begravelser han hadde vært med i. Men nå kjente han med ett så sterkt hvor forferdelig det var å måtte dø uten å ha Guds nåde i hjertet at han ikke fikk fred lenger før han fulgte nådens kall.

Og jeg kjenner en som i fortvilelse over sin synd og sitt forspilte liv var gått ut for å styrte seg i havets dyp. Han ble reddet for tid og evighet ved at en venn, som han forgjeves prøvde å unngå, trakk ham med seg inn i en kirke der Guds nåderike kall nettopp ble forkynt. Den fortapte kjente det som om han hørte Guds egen røst, da presten sa:

«Slutt nå å prøve å gjøre deg selv beredt til Guds frelse! Det er like umulig for deg som å løfte deg selv opp til himmelen etter ditt eget hår. Tvil heller ikke på at Gud er rede til å frelse deg, selv om du fordømmer deg selv og alle mennesker støter deg bort. Nei, kom og la Gud frelse deg ved at du tror hans evangelium. Du skal ikke være som det fattige barnet som ikke tør sette seg ved den rike mannens bord, enda han kjærlig innbyr det.

Om du så et slikt barn vegre seg for å gå inn i salen, enda det skalv av kulde og sulten sto malt i ansiktet, ville du ikke da si til det at det ikke skulle skamme seg over fillene sine og ikke frykte for sin fattigdom? For det var virkelig sant at den rike herren hadde beredt sin varme stue og det rikelige måltidet også for dette barnet, som han syntes synd på i nøden.

Og hvis barnet likevel ikke forsto deg, men svarte skamfullt og redd at det slett ikke hadde noe å betale med – ville du ikke da si til det nøyaktig det samme som Herrens ord sier til fattige syndere? Du ville si at her skulle det få «uten penger og uten betaling vin og melk» (Jes 55,1), fordi Herren nok visste godt at det ikke eide en skilling, men han var så god at han fant betaling nok i å gjøre vel mot det.

Du må jo kunne forstå at himmelens Herre har befalt tjenerne sine å tale til deg nettopp slik du ville tale til dette barnet. Det gjør han når han befaler oss å innby også de mest elendige og si til dem: ‹Kom, for nå er alle ting beredt.› Sørg

du bare for å ta nåden til hjertet, like visst som det stakkars barnet ville forsyne seg av rettene når det først var blitt overbevist om at det hadde lov til å sette seg ved den rike mannens bord. Du kan gjøre det trygt, for du har Guds innbydelse å holde deg til.»

II.

Dette er det vi har å si til alle mennesker uten en eneste unntakelse. For Herren sendte tjenerne sine stadig videre med den nåderike innbydelsen, helt til den nådde også de ringeste, dem som det var gått aller verst med, så de satt uten noe tilhold «på veiene og ved gjerdene».

Ja, i virkeligheten nytter det slett ikke å bringe frelsens bud til andre enn slike fattige. Alle som i hjertet allerede eier en rikdom, uansett hva den heter, vil avvise tilbudet om å få rikdommen i Guds nåde. Derfor er det bare «de fattige» Herren priser salige (Luk 6,20). Og derfor lærer han uttrykkelig at hver «rik» blir fordømt, når han sier at «det er lettere for en kamel å gå gjennom et nåløye, enn for en rik å komme inn i Guds rike» (Matt 19,24).

Men skal vi ikke misforstå Skriften helt, må vi skjønne at det den kaller fattigdom og rikdom, omfatter mye mer og helt andre ting enn bare å eie liten eller stor formue. Rik er hver den som har en så stor skatt i hjertet at han kan unnvære rikdommen i Guds nåde. Fattig er derimot den som måtte vansmekte hvis han ikke eide Guds nåde, om han så hadde all verdens herlighet.

Eller er det ikke nettopp et kjennetegn på rikdom at den forakter og avviser som overflødig det fattigdommen setter høyt og griper begjærlig etter? Gi en mann som tjener 100 kroner om dagen, anledning til å tjene 5 kroner til ved anstrengt arbeid, og han vil sikkert si nei takk. Men gi den som hittil har tjent 1 krone om dagen, det samme tilbudet, og han vil skynde seg til arbeidet og tro at lykken hans er gjort.

Jo større rikdom et menneske eier, desto flere og desto større tilbud kan han forakte som overflødige og unyttige for seg. En mann kan jo være ganske velstående og likevel ikke finne det helt likegyldig om det blir tilbudt ham å øke inntekten med et par tusen kroner. Men den som tar inn millioner i året, vil neppe legge merke til om han får et slikt tilbud.

Men hvor stor må da ikke rikdommen være hos alle dem som har råd til å forakte Guds tilbud om å få all hans nåde, åpenbart i Kristus? En synder kan høre evangeliet om syndenes forlatelse med kanskje større likegyldighet enn mannen som tjener 100 kroner om dagen, ville høre tilbudet om å tjene 5 kroner mer!

Den som ustanselig går døden og dommen og evigheten i møte, blir gang på gang tilbudt evig liv, frifinnelse og salighet. Likevel bryr han seg ikke mer om dette tilbudet enn millionæren bryr seg om tilbudet om å øke inntekten med et par tusen kroner! Viser ikke dette tydelig nok at menneskehjertene kan være helt fylt av en rikdom som ikke levner noe rom for Guds nåde?

Den rikdommen som gjør hjertene i stand til å se ned på nådetilbudet i evangeliet, er like forskjellig og mangfoldig som det hjertene har lyst til. Hjertene kan være like fulle av de ting som volder nød og smerte, som av de ting som

skaper velvære og lykke. Bekymringen for utkommet kan på helt samme måte som gleden over å eie stor formue gi hjertet makt til å forakte Guds nåde.

Den som har sitt liv i lastene sine – i drikken, i vellysten, i bedragerier, hovmod og ærgjerrighet – har sannelig ingen sans for Guds kall. Men den som har sin lyst i sin dyd, sin rettskaffenhet, sin offervilje og sitt uplettede navn, mangler denne sansen like mye.

Et menneske kan være opptatt av oksene og åkeren sin eller av kunsten og vitenskapen sin, av kjærlighet til sin hustru eller av sorg over å måtte unnvære kjærlighetens lykke, av vantroens stolte innbilning om å kunne unnvære Gud eller av det feige hykleriets tåpelige innbilning om å kunne lure ham. Er bare sjelen fullt opptatt på en eller annen måte, er det likegyldig hva som opptar den. Den har da i alle fall en rikdom som gjør den i stand til å finne Guds nådes kall unyttig eller overflødig.

Derimot kan kallet bli avvist på forskjellige måter, alt etter hva slags rikdom som fyller hjertet. Han som hadde kjøpt åkeren, følte nok at han måtte be seg unnskyldt når han avslo innbydelsen. Men han mente også å ha en fullt ut tilstrekkelig unnskyldning: Han «må gå og se på» åkeren, som han hadde satt formuen sin i. Han ville lide for stort tap om han overlot det arbeidet til fremmede.

Han som hadde kjøpt oksene, skjønte likeledes at han trengte en unnskyldning. Men han våger ikke å si at han måtte gå for å prøve dyrene. Det var jo åpenbart at det ikke ville skje noen skade om han utsatte prøven til i morgen.

Han som hadde tatt seg en hustru, mener til slutt at han slett ikke trenger noen unnskyldning. Det var en selvfølge at han, den nygifte, ikke kunne forlate bruden sin. Det var nok bare å nevne at han nettopp hadde giftet seg, så måtte tjeneren skjønne at han ikke kunne komme.

På en av disse måtene avviser hver rik Guds nådes kall. Enten er rikdommen hans av et slag som ser ut til å gjøre omvendelsen svært vanskelig for ham, om ikke helt umulig, så Gud må ha ham unnskyldt om han ikke følger kallet. Eller han erkjenner at han nok alltid kunne omvende seg, men at det likevel må være tilgivelig at han ikke gjør det, fordi det alltid er noe som hindrer ham. Eller rikdommen hans er så stor at det rett og slett er umulig å kreve at han skulle strebe etter å ta imot den nåden Gud rekker fram i evangeliet.

La oss se noen eksempler. Hør hva han svarer, mannen som har hjertets rikdom i den travle gjerningen sin i verden: «Hvordan skal jeg få tid til å tenke på sjelen min, når jeg fra morgen til kveld er og må være opptatt av alle slags forretninger? Jeg har jo knapt tid til å spise, enn si til å sette meg ned og gruble over hvordan det står til med sjelen min. Selv på søndagene må jeg ofte arbeide, eller så er jeg så trett av ukens arbeid at jeg bare blir søvnig og ukonsentrert om jeg prøver å høre Guds ord.»

Er det ikke som om du hørte ham som sa: «Jeg har kjøpt en åker og må gå og se på den. Jeg ber deg: Ha meg unnskyldt!» (Luk 14,18)

Eller sier ikke den syke det samme, han som ikke kjenner noen annen rikdom enn dette livet, selv etter at det er blitt pinefullt for ham?

Hør bare på ham: «Hvordan skal jeg, som får vondt i hodet straks jeg begynner å tenke, og som framfor alt trenger ro og hvile, kunne tåle å anstrenge meg med selvprøvelse og arbeid for å få Guds ord inn i sjelen? Jeg måtte virkelig be presten unnskylde meg for at jeg ikke var i stand til å høre på ham da han var her forleden. Jeg skjønte godt at han mente det vel med meg, og jeg kunne nok også ha trengt hans undervisning og trøst, men jeg måtte la ham gå. Jeg kjente tydelig at jeg ble dårligere mens han satt her.»

Og mannen som ikke ville komme fordi han hadde mer lyst til å prøve oksene, enda han ikke kunne si at det var nødvendig – kjenner du ham ikke igjen i alle dem som stadig utsetter omvendelsen sin, fordi det alltid er noe de skulle ha gjort først?

Der er ungdommen som først må nyte livet, og familiefaren som først må bli kvitt omsorgen for barna. Der er den som går med ond samvittighet og venter på at det skal komme en særlig anledning da Guds nåde skal bli ham for sterk, og den som først må finne kristne etter sitt sinn før han kan slutte å ta anstøt av evangeliet.

Alle de mange som søker grunner i ytre eller indre ting til å utsette omvendelsen sin, enda de ikke tør nekte for at den må skje – har ikke de sitt forbilde i mannen som grep den første og beste unnskyldning, enda han ikke selv trodde at den holdt?

Og vil du ha eksempler på slike som er rike nok til å kunne avvise Guds nåde uten engang å trenge noen unnskyldning? Så se på dem som har sin rikdom i kraften i sin egen sjel: de egenrettferdige, som har nok i sin gode bevissthet og i samvittighetens vitnesbyrd, eller de som vet mye, og som har sin rikdom i å kjenne alt mellom himmel og jord unntatt sin egen fattige sjel.

Men se framfor alt på den fornektende vantroens rikdom. Da vil du forstå hvordan dette vanvittige blir mulig: at en synder med klar bevissthet og full ro avviser Guds nåde som noe som ikke angår ham, fordi han føler seg rik nok til å kunne unnvære den helt.

Den vantro er verken bøyd under samvittighetens trykk eller under erkjennelsen av at han er ringe som skapning. Han nekter rett ut å følge Guds nådes kall, fordi det stemmer med Guds hjerte og derfor ikke med hans eget. Han mener seg rik nok på evne og rik nok på godhet til å kunne prøve og avgjøre hva som er sannhet i himmelen og på jorden.

Så har han funnet at i Guds åpenbaring står Guds tanker på hvert eneste punkt i motsetning til hans tanker, Guds gjerninger i strid med hans evne til å fatte dem, og aller mest Guds vilje rett imot hans vilje. Og så sier han ganske rolig: «Siden åpenbaringens Gud er så helt forskjellig fra det jeg krever av ham, er han ingen Gud. Jeg må måle Gud etter meg selv. For mennesket er det største jeg kjenner.»

I denne vantroens fornektelse når menneskehjertets rikdom sin fylde. Men nettopp derfor viser det seg også her tydelig at denne rikdommen bare er en rikdom på innbilninger. Eller hvilken innbilning er mer åpenbar enn denne: at mennesket kan skape Gud i sin tankes bilde – at synderen kan bestemme hva den Hellige kan og må gjøre til hans frelse?

Ellers er denne innbilningen mer skjult og ofte helt ubevisst. Men likevel er det alltid nettopp den som gir hjertet ro i rikdommen, hva slags rikdom det enn er. Synderen slutter alltid slik: Når han selv finner unnskyldningene sine tilfredsstillende, må de også tilfredsstille Gud. Eller: Når han finner fred i å leve uten Kristi nåde, må den også etter Guds dom være overflødig for ham. Kommer det bare så langt med et menneske at han slett ikke spør etter sin egen mening, men etter Guds dom, uttalt i hans ord, så skal han nok la være å avslå Guds nådes kall, enten med eller uten unnskyldninger.

For da ser han at den rikdommen som fylte hjertet hans, og som han stolte på, verken hindrer Gud i å nå ham eller dekker hans syndegjeld eller gir noen trøst i evigheten. Da blir han fattig som den rike mannen som får vite at han har hatt verdipapirene sine i en bank som er gått konkurs, så de nå ikke er mer verdt enn andre papirlapper. Og her er det helt likegyldig hva sjelens rikdom har bestått i.

Har du bøyd deg under Guds dom, vil du vite at det er like formastelig å ville kjøpe saligheten med din rettferdighet som med gullet ditt. Og du vil forstå at den beste unnskyldningen er like frekk som den mest åpenbare forakt, fordi det ikke kan gis noen unnskyldning for den synden å nekte å la seg frelse av nåde. Derfor føler de seg alle like fattige, de som har latt Guds ord ta fra dem deres innbilte rikdom.

Når kallet går ut til dem: «Kom, for nå er alle ting beredt», svarer de alle med én røst: «Ja, Herre! Vi kommer, vi har ikke lenger makt til å stå ditt kall imot. Vi skjønner ikke at du kan frelse oss, eller at du vil frelse oss, elendige som vi er. Men vi tror deg bedre enn våre egne hjerter. Når du sier det, er det nok for oss. Så gjør med oss etter ordet i ditt evangelium. Støt oss ikke bort når vi kommer, men la oss erfare rikdommen i din nåde for Jesu skyld.»

Dette svaret, de fattiges svar på Guds nådes kall, er det eneste som sømmer seg for syndere. Gud lære oss alle det! Amen.

Tredje søndag etter treenighetssøndag: Den sanne forskjellen mellom syndere

Bønn. Herre Jesus, vår Frelser, du som elsker hver enkelt av oss som om han var den eneste du hadde frelst, enda du har frelst alle millionene: Gi oss hjerte for din kjærlighet. Lær den største synderen blant oss at det likevel er én ting som er større enn hans synd: din evne og vilje til å frelse ham fra hans synds elendighet. Og lær den mest rettferdige blant oss at all hans rettferdighet er for liten til å frelse ham uten deg. Ja, Herre, lær oss at du ikke spør etter om syndene er store eller små, men etter om hjertene er botferdige. For du har hjerte for både store og små syndere uten forskjell, ettersom de alle trenger at din kjærlighet forbarmer seg over dem. Amen i ditt navn.

Luk 15,1–10

Den sanne forskjellen mellom syndere.

For Vårherre er vi alle syndere; det vil vel knapt noen nekte. Men like lite vil folk flest nekte for at det finnes to helt forskjellige slags syndere: de store, som også kalles lastefulle eller forbrytere, og de små, som også kalles skikkelige eller rettskafne mennesker. De fleste ser nok noe så gjennomgripende i denne forskjellen at de legger langt større vekt på den enn på det alle har felles: at de er syndere for Gud.

Ofte og på mange måter ser vi hvordan denne forskjellen mellom store og små syndere helt styrer tankene til mange. Ingen vil vel nekte å omgås syndere; da kunne han jo ikke engang omgås seg selv. Men fortell et skikkelig menneske at en av omgangsfellene hans er hengitt til en last eller har gjort seg skyldig i en forbrytelse, og i svært mange tilfeller vil han trekke seg sky tilbake fra ham.

Eller hvis et menneske som er kjent for sine laster, omvender seg – hvor vanskelig har ikke skikkelige mennesker da for å tro at omvendelsen hans er oppriktig? Forskjellen mellom ham, den store synderen, og dem selv, de små synderne, virker så overveldende på dem at de ikke kan fatte at den kan opphe-ves.

Ja, hvem kan nekte for at det finnes mange som bygger hele sin tillit og trygghet, selv for Guds dom, bare på dette: at de ikke hører til den klassen syndere som kalles lastefulle?

Hvor ofte har jeg ikke hørt ord som disse: «Jeg dør rolig, for jeg har alltid passet meg så godt jeg kunne» – nemlig for ikke å komme i strid med straffeloven. Utover det har synden altså ingenting å bety, mener et slikt menneske. Eller: «Jeg kan nok ha mitt å angre, men Gud være lovet, noen grov gjerning har jeg ikke på samvittigheten.» Så lenge han bare hører til de små synderne, mener han, trengs det bare litt anger for å utslette synden. Var han derimod blant de grove ugjerningsmennene, ville det stå langt verre til med ham.

Ja, jeg sier knapt for mye når jeg påstår dette: Hver dag, når vi skikkelige mennesker bedømmer andre, legger hver av oss helt uvilkårlig langt større vekt på om de er hederlige eller uhederlige, enn på at alle har del i den samme syndigheten.

Gjør nå Herren, vår dommer og vår frelser, en slik forskjell? Deler han alle syndere i store og små, så han dømmer de store og frelser de små?

Hører vi visse forkynnere av evangeliet, og særlig når de utlegger en tekst som den vi har for oss i dag, kunne vi bli fristet til å mene at Gud nok også skjelner mellom store og små syndere – bare at han, i motsetning til oss, foretrekker de store framfor de små. En kan nemlig høre det sagt at slik en mor omfavner det sykeste barnet med størst ømhet, slik tar Guds kjærlighet seg særlig av de største synderne.

Tollerne holdt seg nær til Jesus for å høre ham, mens fariseerne knurret og holdt seg tilbake. Og hvor ofte blir ikke dette forklart slik: Tollernes laster gjorde det lett for dem å erkjenne at de trengte frelse, mens fariseernes hederlighet fikk dem til å ta anstøt av Jesus? Ja, selve det at Jesus bare kan ta imot oss som syndere, blir iblant forklart slik at det nesten må bety at den lastefulle kan bli frelst langt lettere enn den hederlige. Da måtte en nesten regne det som en snarvei til frelsen å styrte seg inn i lastene.

Men en slik evangelieforkynnelse er bare et vrengebilde av sannheten, i virkeligheten en bespottelse av Guds hellige navn. Sammenligningen med morens kjærlighet til det sykeste barnet holder slett ikke, for den glemmer at synden ikke bare er sykdom, men først og fremst skyld og brøde, som vekker Guds vrede. Sannheten er slett ikke at Gud foretrekker de store synderne og vi de små, eller at Gud skulle mene at de store synderne står nærmest frelsen, mens vi mener det omvendte.

Nei, sannheten er at Gud overhodet ikke kjenner den forskjellen mellom store og små syndere som vi legger så stor vekt på. Og han kjenner den ikke fordi han gjør en helt annen forskjell mellom dem, en som går langt dypere. Først når du lar evangeliet vårt lære deg hva som er den sanne forskjellen mellom syndere, forstår du den rette meningen i dette evangeliet.

«Jesus tar imot syndere og eter sammen med dem.» Dette nådens evangelium hilser de hellige englene med tilbedende lovsang. Men første gang det blir uttalt av synderes lepper, lyder det som en knurrende bebreidelse mot den nåderike Frelseren. Vi hører syndere ta anstøt av at Frelseren tar imot syndere! De som selv trenger barmhjertighet, knurrer – som om de ble gjort urett – over at barmhjertigheten også strekker seg til dem som trenger den aller mest. Er ikke dette underlig?

Riktignok regnet fariseerne og de skriftlærde seg selv som svært aktverdige og overmåte dydige, og tollerne og de andre «synderne» som svært foraktelige og overmåte lastefulle. Men kunne de ikke likevel like gjerne ha gledet seg over at selv de elendigste av dem som bar den samme syndebyrden som de, ikke trengte å bli utelukket fra frelsen?

De så at den Hellige, som de ikke kunne overbevise om noen synd, i barmhjertighet løftet opp til seg syndere som de selv ikke ville omgås av frykt for å bli urene – enda de selv var syndere. Hadde det da vært urimelig om de var blitt skamfulle og ydmyke og hadde kjent hvor langt Frelserens barmhjertighet overgikk deres egen? Ja, la oss si at fariseerne mente seg gode nok til å kreve som en rett den adgangen til Jesus som han av barmhjertighet ga tollere og syndere. Det kunne likevel umulig skade dem at andre fikk av nåde det de selv mente å ha krav på.

Og likevel er det helt naturlig at fariseerne knurret når de så Jesus ta imot syndere og spise med dem. De følte helt riktig at han med dette i praksis benektet den forskjellen mellom store og små syndere som de lente seg så trygt på. Når tollerne fikk høre til dem Jesus spiste med og omgikkes nærmest, slapp han jo disse helt urettferdige, store synderne så nær inn på seg at fariseerne – de overmåte rettferdige og lite syndige – ikke hadde noe fortrinn igjen.

Men å benekte denne forskjellen måtte være som å slå fariseerne i ansiktet. For i alt han gjorde, var enhver fariseer fylt av denne tanken: «Gud, jeg takker deg fordi jeg ikke er … som denne tolleren» (Luk 18,11).

Forskjellen var sannelig heller ikke liten mellom de tollerne og synderne Jesus tok imot, og de fariseerne og skriftlærde som knurret over at han gjorde det. Når fariseeren gikk på gaten, ble han hilst med aktelse og ærbødighet av alle, mens ingen ville kjennes ved tolleren; han hørte bare forbannelser over bedrageriet og utsugingen sin.

Skulle Guds lov dømme mellom dem, var det kanskje ikke ett eneste bud tolleren hadde holdt. Fariseeren mente derimot stolt å vite at han hadde holdt alt sammen fra ungdommen av – selv om en la alle fedrenes overleveringer til budene. Mens fariseeren grunnet på Herrens lov dag og natt, hadde tolleren kanskje aldri viet den en alvorlig tanke.

Og så skulle disse to behandles på samme måte! Ved Jesu bord skulle de sitte sammen som likemenn, som to som begge var syndere, mens forskjellen – at den ene var en så stor og den andre en så liten synder – ble helt glemt. Ja, for å få del i fellesskapet med Jesus ble det til og med rett og slett et vilkår for fariseeren at han, akkurat som tolleren, erkjente seg som en villfaren sau som trengte Jesu reddende hyrdekjærlighet.

Hadde Herren Jesus bare gitt fariseerne en eller annen forrett – hadde han unt dem alene sin fortrolige omgang og adgangen til sitt bord – ville de vel ha funnet seg i at han strakte barmhjertigheten så langt at han også kastet bort noen gode ord på tollere og syndere – ovenfra og ned og på god avstand. Men at han strøk forskjellen mellom små og store syndere så fullstendig, måtte vekke anstøt hos fariseerne. Anstøtet ble så stort at de tok det som et vitnesbyrd om at han selv var en synder, når de så Jesus ta imot syndere og spise med dem.

Riktignok måtte de innrømme at de ikke kunne overbevise ham om noen synd. Men nettopp det at han gjorde syndere til sine venner og stengte ute alle som visste med seg selv at rettferdigheten deres var større enn synden, så de som et tegn på at han selv måtte ha behag i synden. De dømte ham etter ordtaket: Si meg hvem du omgås, så skal jeg si deg hvem du er. Den som stadig sitter til bords med bedragere, tyver og skjøger, synes ikke å ha stor avsky for synden.

Én ting la fariseerne riktignok ikke merke til. De så ikke at tollerne og synderne holdt seg nær til Jesus «for å høre ham» (Luk 15,1), og at de var blitt andre mennesker etter at ordet hans hadde fått makt over dem.

Tolleren Sakkeus hadde siden den gang sluttet å bedra og hadde erstattet det han hadde tatt med urett. Tolleren Matteus hadde forlatt tollbua den dagen han fikk holde gjestebud for Jesus, som hadde kalt ham til å følge seg. Skjøgen Maria Magdalena holdt sitt legeme i ære etter at hun hadde ligget ved Jesu føtter og grått botens bitre tårer. At «tollerne og synderne» ikke lenger var «tollere og syndere» etter at de var tatt opp blant Jesu venner, det forsto ingen fariseer den gang, og heller ikke nå.

For er det ikke slik den dag i dag? Hvis en tukthusfange eller en kjent bedrager eller en dypt falt kvinne omvender seg og holder seg nær til Jesus, er det nok av dem som slett ikke vil tro på en slik omvendelse, om den så viser seg aldri så ekte i det daglige liv. «Ja,» sier en, «la ham bare stille seg hellig an. Jeg kjenner ham fra før, meg skal han da ikke bedra. Jeg synes bare han er blitt dobbelt motbydelig etter at han har lært å legge hykleri til de gamle syndene sine.»

Og hvis det så virkelig skjer at en som syntes å være omvendt, viser seg å være en hykler, vekker det ofte en selvtilfreds glede. «Ja, ja,» heter det, «var det ikke det jeg sa, at det mennesket ikke var til å stole på? Jeg visste nok at jeg skulle få rett. For er en først sunket så dypt, reiser en seg nok ikke igjen, om en så lærer seg aldri så mange fromme talemåter.»

Nå som i gamle dager knurrer fariseerne når de ser den synderen som alle dømmer, hvile ved hjertet til ham som ingen kan overbevise om noen synd. Det opprører dem alltid at de store synderne blir tatt imot så snart de bare vedgår synden sin – som de jo umulig kan nekte for, fordi hele verden kjenner den – mens selv de mest plettfrie og uberyktede blir stengt ute så snart de ikke vil finne seg i å bli satt i bås med forbryterne og få akkurat den samme nåden som de.

Var nå denne knurringen fra fariseerne virkelig så helt uberettiget? Det ville den ikke ha vært hvis den eneste forskjellen mellom dem og de synderne Jesus tok imot, hadde vært denne: at de selv bare hadde små synder på samvittigheten, mens de andre hadde store.

Men det var en helt annen og langt viktigere forskjell mellom dem. Før fariseerne knurret over at Jesus tok imot tollere og syndere, burde de ha spurt seg selv: Hvis Jesus hadde gjort den forskjellen de krevde, ville de da selv ha vært villige til å holde seg nær til ham slik tollerne gjorde – for å høre ham og la seg frelse ved ordet hans? Da ville de ha sett at de søkte Jesus i en helt annen hensikt enn tollerne, og at den forskjellen var fullt så stor som forskjellen mellom deres synd og tollernes.

De holdt seg nær til Jesus for å holde øye med ham, friste ham, dømme ham og ta anstøt av ham. I beste fall mente de å vise ham stor ære ved å be ham inn i husene sine, selv om de ikke aktet ham så høyt at de ga ham vann til å vaske føttene.

Tollerne og synderne derimot trengte seg om ham for å ta ordet hans til hjertet. De lå sønderknust ved føttene hans, som synderkvinnen i Simons hus, og ventet på evangeliet om syndenes forlatelse fra hans lepper. De ga seg helt hen til ham, som Sakkeus. Han ga med glede avkall på sin urettferdige mammon straks Jesus gikk inn i huset hans, mens de som så det, igjen bare begynte å knurre av anstøt: «Han gikk inn som gjest hos en syndig mann!» (Luk 19,7).

De forlot alt og fulgte ham, som Matteus. De falt ned og tilba og takket ham, som samaritanen, når han hadde forbarmet seg over dem. Med ett ord: De trodde på ham som sin Frelser og var derfor helt villige til å la ham få makten over seg.

Å holde seg nær til ham på denne måten – å la seg ta imot av ham slik den villfarne sauen trett og utmattet lar seg legge på hyrdens skulder – det visste alle fariseere at de ikke ville. Men da kunne de jo også ha visst dette: Hvis Jesus overhodet ville at mennesker skulle holde seg nær til ham i tro og kjærlighet, slik disiplene holdt seg til sin mester, måtte han nøye seg med dem fariseerne kalte «tollere og syndere». For bare disse var villige til det.

Riktignok fantes det også blant Herrens disipler noen som selv den mest selvbevisste fariseer knapt ville regne blant de store synderne. Apostelen Johannes, som til og med var kjent i deres egen krets, ville de vel ikke ha stilt sammen med tollere. Men da disse rettskafne begynte å holde seg nær til Jesus for å høre ham, talte de helt som om de hadde vært store syndere som ikke kjente noen redning uten Jesus alene. Slik lød jo bekjennelsen deres: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord» (Joh 6,68). Ikke engang den største synder kunne ha sagt mer ubetinget at han var fortapt uten Jesus.

Alle som kjente seg selv som store syndere, holdt seg nær til Jesus og ble tatt imot av ham, enten alle mennesker dømte dem slik, eller bare de selv gjorde det. Men alle andre, som hadde skarpe øyne for forskjellen mellom seg selv og de store synderne, nektet uten unntak å overgi seg til ham.

Bare de som erkjente at de uten ham hadde gått helt vill, lot seg villig gripe av hans frelsende kjærlighet, som villfarne sauer. De som kjente seg selv som store syndere, kjente Jesus som den eneste som hadde evne og vilje til å frelse dem. De som kjente seg selv som små syndere, kjente ikke at de trengte noen frelse, eller i hvert fall bare så liten hjelp at de godt kunne skaffe seg den uten ham.

Her ser du den sanne forskjellen mellom syndere, nemlig den forskjellen som avgjør om de blir frelst eller ikke. Det kommer ikke an på om du i verden blir kalt en stor eller en liten synder. Det kommer bare an på om du vet at du trenger Jesu frelse eller ikke. Om du er ren som apostelen Johannes eller uren som Maria Magdalena, er likegyldig. De trengte begge Jesus og ble jo derfor begge frelst. Enten du ligner den ene eller den andre av dem, blir også du frelst fordi du, som de, holder deg nær til Jesus.

Men om du er en hykler som de fariseerne som gjorde alle sine gjerninger for å bli sett av menneskene, eller om du er en fariseer som Saulus, «i rettferdighet etter loven ulastelig» (Fil 3,6) – det er også likegyldig. For etter sin egen bekjennelse ville Saulus ha vært like fortapt som hyklerne hvis han ikke hadde lært å «akte alt for tap, fordi kunnskapen om Kristus … er så mye mer verd» (Fil 3,8). Det var denne kunnskapen som lærte ham å kjenne det eneste han siden visste han kunne bli salig ved: Kristi kors.

Men her ser du også den sanne betydningen av den forskjellen mellom syndere som menneskene legger så stor vekt på: forskjellen mellom store og små syndere. I den forstand kommer det ikke an på hva du er etter andre menneskers dom, men etter din egen.

Regner du selv synden din for liten, kommer du ikke til å trenge Jesus, selv om all verden dømte deg som den største av syndere. Og dømmer du deg selv som så stor en synder at all lyst til å sammenligne deg med andre går fra deg, blir hjertet ditt dratt til Jesus, selv om menneskene holdt deg for en helgen som ikke trengte noen frelse.

Johannes var sikkert like ulastelig som Saulus, og Maria Magdalena var en like stor synder som de fariseiske hyklerne som visste så god beskjed om synden hennes. Men Johannes og Maria elsket begge Jesus høyt, fordi de begge kjente seg som syndere som hadde trengt og fått mye forlatelse. Hyklerne, som fikk Jesus på korset, og Saulus, som forfulgte ham i dem som trodde på ham, tok derimot begge anstøt av Frelseren, fordi ingen av dem regnet sin egen synd for stor.

Det kommer altså ikke an på om andre med rett eller urett regner deg blant de store synderne, men på om du selv regner deg blant dem. I den betydningen er det sant at Jesus bare tar imot syndere, store syndere – ikke fordi han skulle ha særlig behag nettopp i dem, men fordi bare de vil komme til ham.

Du kommer aldri til å søke Frelseren i troens inderlighet hvis du ikke vet at du trenger akkurat den samme frelsen som tolleren Sakkeus, skjøgen Maria Magdalena og røveren på korset. Mener du at du trenger ren, ufortjent nåde mindre enn de gjør – ser du ikke så mye på likheten mellom deg og de store synderne at du helt glemmer forskjellen – da kommer du aldri med blant de synderne Jesus tar imot. For han tar imot dem fordi de holder seg nær til ham som den eneste som har en frelserkjærlighet like stor som deres syndenød.

Men hvordan skal det bli mulig for hederlige, rettskafne mennesker i fullt alvor å regne seg på linje med grove syndere? Skal en slik erkjennelse ha betydning, må den jo være sann og uttrykke hjertets innerste overbevisning. Om et menneske med aldri så sterke ord forsikret at han regnet den største synder som sin likemann, ville det jo bare være tomt hykleri hvis Gud så at hjertet hans likevel mente det motsatte.

Derfor har vi nok grunn til å spørre: Hvordan kan den rettskafne mannen regne seg på linje med bedrageren, han som alle sine dager har foraktet løgn og bedrageri som noe som fornedrer et menneske? Bedragerens lumpenhet har så mange ganger opprørt ham, og slike skjendigheter kunne han umulig ha begått.

Eller tenk på den ærbare kvinnen som hele livet igjennom har holdt sitt legeme i ære og gyst tilbake for all utukt som det motbydeligste på jorden. Hvordan skal hun kunne regne de elendige som ødelegger sjel og legeme i lastens søle, som sine like? At hun kan ha medlidenhet også med disse, de elendigste av hennes kjønn, og arbeide for om mulig å reise opp også disse sine mest fortapte søstre, lar seg vel forstå. Men hvordan kan hun i sannhet si: «Jeg er en synderinne helt som disse; jeg trenger akkurat den samme frelsen som de»?

Her vil en tenkemåte som ikke bare er overfladisk, men i bunn og grunn ugudelig, svare: «Det er virkelig vanskeligere for de hederlige enn for de lastefulle å se seg selv så helt som syndere at de også kjenner at de trenger Kristi frelse like mye som de dypest falne. De store synderne har lettere for å omvende seg enn de små, som blir fristet til å mene at de ikke trenger omvendelse.»

Var dette sannhet, måtte vi si til alle hederlige mennesker: «Styrt dere inn i lastene – søl dere riktig til i all slags skjensel, så dere en gang kan komme til å kjenne dere selv som store syndere som ikke lenger kan unnvære frelsen i Jesu nåde.» Men en slik oppfordring ville ikke bare være helt i strid med Guds ord, men også med all dypere forståelse av syndens vesen og med all erfaring. I virkeligheten har den lastefulle slett ikke lettere enn den hederlige for å komme til sann syndserkjennelse og omvendelse.

Den tenkemåten glemmer nemlig helt at ingen overgir seg ustraffet til syndens tjeneste. Jo mer samvittigheten blir trosset, desto mer forherdes den og desto sløvere blir den. Jo oftere og jo frekkere Guds lov blir overtrådt, desto mer får det dyriske, ja, det djevelske overtaket i mennesket.

Derfor er det slett ikke slik at de frekkeste synderne har lettest for å se og angre synden sin. De mest forherdede hjerter kan finne unnskyldninger for sin brøde og grunner til ikke å regne seg blant de store synderne – fullt så godt som de som ennå har bevart en viss skyhet overfor synden.

Var det ikke slik, måtte jo tukthusene og straffeanstaltene være de rette planteskolene for sann botferdighet. Innenfor fengselsmurene finnes jo bare slike som er blitt stemplet som store syndere. Hele verden vil si til forbryterne at de hører til en klasse for seg selv, og at det nettopp er de store synderes klasse. Selv må de jo også kjenne synden sin. Den er altfor påtakelig, og det daglige livet deres minner dem altfor sterkt om den, til at de skulle kunne glemme den slik de hederlige menneskene ute i verden kan.

Likevel viser all erfaring riktignok at også forbrytere, ja, til og med de største, kan omvende seg. Men den viser slett ikke at dette er regelen, eller at forbrytere framfor andre mennesker har lett for å gjøre det. For blant forbryterne møter vi akkurat den samme evnen til å unnskylde seg og bedra seg selv som gjør det mulig for alle andre å akte synden sin så lite. Selvbedraget deres har bare en annen form.

En hederlig borger som går forbi tukthuset, kan nok med et visst selvbehag kjenne hvor stor avstanden er mellom ham og tyvene innenfor fengselsmurene. Men tyvene på sin side sier kanskje: «Ja, det går oss etter ordtaket: De små tyvene setter en fast, de store lar en gå. Her må vi vansmekte fordi vi har stjålet for noen få kroner, mens mang en som urettmessig har tilegnet seg en

hel formue, lever fri og hedret i verden. Men det går nok bedre for oss som må lide straffen nå, enn for alle de store bedragerne som dommen venter på etter døden.»

Og tror du at forbryteren ikke like godt som de skikkelige menneskene kan finne noen lumpnere enn seg selv å sammenligne seg med? Kan ikke slagsbroren rose seg av at han ikke er en tyv, tyven av at han ikke er en røver, røveren av at han ikke er en morder? Og selv morderen vet jo alltid at djevelen er verre enn han selv. Eller kan det være tvil om at forbryterne like lett som de skikkelige menneskene kan finne grunner til å berolige seg, om samvittigheten deres begynner å røre seg? Kan de ikke skylde på fristende omstendigheter, andres forlokkelser og samfunnets urettferdighet?

Nettopp det siste vi nevnte, samfunnets urettferdighet, er jo i den senere tid formelig blitt mote å bruke som fullgod unnskyldning for store syndere, enten de sitter i fengsel eller går fritt omkring. Når en ung mann ødelegger seg med et utuktig liv, mener han straks at det er samfunnets skyld, som holder fast på ekteskapet, mens han og hans like først må kunne forsørge hustru og barn for å kunne gifte seg.

Mange mennesker spiller bort den ene stillingen etter den andre ved dagdriveri, uorden, hovmodig forakt for jevnt arbeid og tåpelige innbilninger om sine egne evner, og ender med å gi seg selv opp. Da er de igjen rede til å legge skylden på samfunnet, som ikke har forstått dem og har nektet dem den plassen de innbiller seg at evnene deres gir dem krav på.

Alle andre kan se syndene deres; de er visst store og åpenbare nok. Men selv ser de ikke noe annet enn at de er martyrer for samfunnets urettferdighet. Nei, ingen påstand er falskere enn denne: at det på noen måte skulle bli lettere for oss å se oss selv som store syndere fordi synden vår er stor i det ytre.

For sannheten er at ethvert menneske allerede fra fødselen av har mer enn nok synd. Han trenger ikke legge det minste til for å se seg selv som en stor synder – så sant han ikke prøver å slippe unna å se det. Det eneste spørsmålet er om synderen vil se seg selv som den han er.

Om en kvinne var så ren som Maria, Herrens mor, skal ikke det hindre henne i å begjære den samme frelsen som synderkvinnen, hvis hun har mot og vilje til å se sitt eget hjerte. Men om hun hadde syndet som Maria Magdalena, skal ikke det tvinge henne til å regne seg blant de store synderne, så sant hun vil bedra seg selv.

I all synd åpenbarer den samme forvendte viljen seg, den samme gudløsheten og den samme egenkjærligheten. Bare formene er forskjellige; saken er den samme. Når derfor den våkne samvittigheten lar et menneske kjenne at ingen av gjerningene hans – hvor gode eller dårlige grunner de enn har – springer ut av hjertets kjærlighet til den hellige Gud, da kjenner han alle sine gjerninger som synd og hele sitt hjerte som syndig.

Tenk at han under samvittighetens dom har gjort den bitre erfaringen at alt han tenkte å trøste seg med, vendte seg mot ham i dommen, fordi ingenting bar den hellige kjærlighetens preg. Og tenk at han må erkjenne at selv det beste hos ham er forgiftet av egenkjærlighet og altså av synden. Hvordan skulle han da,

som ikke kan nevne noe hos seg selv som er fritt for synd, legge vekt på at den samme synden åpenbarer seg i styggere og mer skrikende former hos andre?

Den som vil bedra seg selv, finner i andres synd det beste middelet til å unnskylde og glemme sin egen. Men den som kjenner seg selv, blir minnet om sin egen synd ved andres synd. For hos dem ser han den i forstørret målestokk og derfor så mye tydeligere.

Tenk deg den rettskafne mannen som alltid har holdt seg fri for bedrag og løgn. Hvis han nå i rettssalen hører bedrageren tilstå sine skjendige gjerninger – mener du da at han, om han kjenner sitt eget hjerte, ikke har annet å gjøre enn selvtilfreds å takke Gud for at han ikke er som denne bedrageren? Å nei! Når han skjønner at forbrytelsen har spirt opp av en jordbunn av lettsindighet, feighet, nytelsessyke og ringeakt for andres rett, gyser det i ham. For han kjenner det som ofte har rørt seg i hans eget hjerte.

Han kan nok takke Gud for at han ikke har gjort forbryterens gjerninger. Men da takker han også i sannhet som en som vet at det bare er Guds nåde som har vernet ham, så synden hans ikke har vokst fram slik som hos bedrageren. Han har ingen lyst til å kalle bedrageren en større synder enn seg selv.

Eller tenk deg at synderkvinnen avlegger sitt skriftemål for en ærbar kvinne som kjenner sitt eget hjerte. La den ærbare ha den dypeste avsky for all utukt. Den falne forteller hvordan først lyst til smiger, pynt og fornøyelser, og siden skuffet håp, gudsforglemmelse og trass har gjort henne til den elendige skapningen hun er.

Har den ærbare kvinnen likevel ikke annet å gjøre, mens hun lytter i taushet, enn å undre seg over at en kvinne kan fornedre seg så dypt? Jeg tror hun sukker i sitt hjerte: «Gud, vær meg synderinne nådig! Dette er jo akkurat den samme verdenslysten som dåret meg i mine unge dager, den samme bitterheten og opprørsånden som rådde i meg før jeg kjente deg og fellesskapet med din kjærlighet, Herre Jesus. Hvordan skulle da jeg kunne se ned på denne søsteren min, når hennes synd bare viser meg hva også jeg kunne ha blitt, hvis hennes kår og hennes fristelser hadde vært mine?»

Slik er det alltid. Kjenner du deg selv som synder, kjenner du også deg selv igjen i de store synderne. Derfor kommer du til å trenge like stor nåde til frelse som den de største synderne trenger.

Men slik nåde finnes bare hos Jesus. Derfor søker både små og store syndere uten forskjell til ham, når de først har lært hva det betyr at vi er syndere for Gud. Alle som har lært dette, kjenner hvor dyrebart dette evangeliet er: «Jesus tar imot syndere og eter sammen med dem.»

De tar ikke anstøt av det dårlige selskapet hans; hvis han ikke tok til takke med slikt selskap, hadde de selv ingen adgang til ham. De knurrer ikke over at han ikke unntar de dypest falne; gjorde han ett eneste unntak, ville de tro at det var dem det gjaldt. Bare den vissheten ordet hans gir – at han slett ikke gjør noen forskjell, men elsker hver enkelt som om han var den eneste han hadde frelst ved sin gjerning og lidelse – gir den botferdige sjelen mot til å tro sin frelse.

Men vår tilbøyelighet til å skjelne mellom store og små syndere er så inngrodd at den botferdige ofte lenge vegrer seg for å gripe Guds nåde i tro

fordi han kjenner seg som en altfor stor synder – på samme måte som han i sin ubotferdighet vegret seg fordi han syntes han var en for liten synder til å trenge nådens frelse.

Men en slik synder burde spørre seg selv for Herrens ansikt: Hva venter jeg på? Når du mener at du først på en eller annen måte må bli annerledes, betyr ikke det at du først må bli litt bedre, om enn kanskje bare litt? Men det er jo akkurat det samme som å si at du ikke vil bli tatt imot som bare og bar synder, men som en synder som likevel har noe godt med seg, om det så var aldri så lite.

Men det får du aldri. Det gode du siden kan få, får du av Jesu nåde når du har tatt den til hjertet. Men til ham må du komme som en synder som har glemt å skjelne mellom større og mindre synd, fordi du har erkjent at synden din er stor nok til at du ville være fortapt uten ham. Trenger du ham, så får du ham; begjærer du hans nåde, så har du den. Det er like visst som at han leter etter hver villfaren sau, uansett om den har gått seg langt eller kort vill, og griper den med glede når den lar seg legge på skulderen hans.

Så forstå da at den Gud som ga sin Sønn til verdens frelse, ikke kan ønske å skille mellom store og små syndere. Ingen synd er så stor at den ikke kan utslettes ved korsets blod, og ingen synd er så liten at den ikke skulle trenge Kristi forsoning. Men forstå også at vi syndere tvinger Gud til å gjøre et annet skille mellom syndere: de botferdige, som kjenner synden sin og derfor tar imot Kristi frelse i tro, og de ubotferdige, som akter synden sin lite og derfor også i vantro forakter Kristi frelse.

Det er denne forskjellen det kommer an på, for vår frelse avhenger av den. Ve oss om Jesu barmhjertighet mot tollere og syndere vekker anstøt hos oss! Men salige er vi hvis vi trenger denne barmhjertigheten hans som vår eneste trøst. For sannelig vitner evangeliet fra først til sist om at Jesus tar imot syndere, store og små uten forskjell. Amen i hans navn.

Fjerde søndag etter treenighetssøndag: Ubarmhjertig og barmhjertig dømming

Bønn. Barmhjertige Gud og Far, gi oss vilje til å ta til hjertet din barmhjertighet mot syndere, slik den er åpenbart i Kristus, så den lærer oss å dømme oss selv og alle og alt i verden etter din hellige kjærlighets lov. La leppene våre tie når de er i ferd med å uttale ubarmhjertighetens dommer, og la hjertene våre dømme seg selv når samvittigheten griper dem i å ville gi rom for ubarmhjertighetens tanker. Men gi oss samtidig den frimodige fryktløsheten som uttaler dommen overalt der barmhjertigheten krever det, uten å være redd for å bli misforstått. Og bevar oss for den egenkjærlige bløtaktigheten som er feig og redd for dommens smerte og derfor lukker øynene for synden i oss selv og i verden. Ja, Herre vår Gud, gjør oss barmhjertige, slik du er barmhjertig. Amen.

Luk 6,36–42

Ubarmhjertig og barmhjertig dømming.

Dømmesyke er vel den synden som oftest og sterkest blir lagt alvorlige kristne til last. Og verdensmenneskene har ikke helt urett når de påstår at det aldri lyder så sterke og avgjørende dommer i deres egne kretser som blant dem som sier at de vil være kristne av hjertet og ikke bare av navn.

Når et menneske blir stemplet som djevelens redskap til å forføre sjeler, eller når en mann dømmer om sin neste at han er fortapt så lenge han ikke vil omvende seg, eller når den lastefulle uten skånsel får høre navnet på synden sin skurre i ørene – da kan du være temmelig sikker på at de menneskene som feller slike dommer, gjerne vil regnes blant Herrens troende.

Å regne noen blant djevelens treller eller blant de fortaptes skare, eller å la en mann høre de stygge, grove navnene på lastene sine, det er i hvert fall ikke den skikkelige, fine verdens sak. Tvert imot føler den seg opprørt over den hovmodige kjærlighetsløsheten den mener å finne i en slik dom. Og ikke sjelden hører en verdensmennesker si at ingenting hindrer dem mer i å komme til troen enn de kristnes dømmesyke og lyst til å stemple andre som kjettere.

Det kan virke underlig at nettopp den harde, ubarmhjertige dømmingen skal være den særlige synden som verden alltid har anklaget de kristne for. Hvordan

er det mulig at det alltid er blitt sagt nettopp om dem som gjorde alvor av sin kristendom, at de var så strenge, felte så harde dommer og viste så liten skånsel?

Bebreidelsen blir stadig gjentatt og rettet mot de fleste kristne, så verden nesten blir forundret når den finner en troende den ikke kan beskylde for dømmesyke. Da skulle en jo tro at Herrens troende til alle tider, i full motsetning til verden, glemte hans inntrengende formaning: «Vær barmhjertige, likesom også deres Far er barmhjertig. Døm ikke … Fordøm ikke» (Luk 6,36–37).

Men det er jo umulig å glemme den, for ingen kan ha troen uten å leve av Guds barmhjertighet hver dag – og den kan han altså aldri glemme. Ingen kan høre Kristus til uten stadig å huske at Kristus har båret dommen hans. Og ingen kan ha all sin trøst i hans nåde uten å vite at han er fortapt uten den.

Når det nå ligger i selve troens vesen at de troende alltid må huske at de selv er fridd fra fortapelsens dom bare ved Guds ufortjente barmhjertighet i Kristus – hvordan kan det da skje at nettopp dømmesyken skulle være deres særegne synd? Av alle synder skulle en jo tro at denne minst lar seg forene med troen på å være frelst av ren nåde.

Skal vi da tro at den dømmesyken som visstnok er så alminnelig blant de kristne, avslører at de alle sammen er hyklere – bortsett fra de svært få som verden ikke bebreider for denne synden? Det er likevel lite rimelig, for verden selv tviler ikke på at mange av dem den klager over for harde dommer, er ærlige.

Nei, en må kunne være seg fullt bevisst Herrens formaning om ikke å dømme, og likevel uttale dommer som klinger hardt, og som verden oppfatter som harde og ukjærlige, enda de ikke er det. Med andre ord må det finnes en dømming som springer ut av barmhjertighet og hører uløselig med til barmhjertighetens liv i menneskets hjerte – like visst som det finnes en dømming som er helt forbudt for oss, fordi den helt strider mot barmhjertighetens vesen.

Det verden kaller de kristnes dømmesyke, må være uttrykk for en barmhjertighet den ikke forstår, fordi den ikke vet hva det er å leve av nåde. Og den dømmingen Herren helt forbyr sine troende, må være noe helt annet enn det verden kaller deres dømmesyke. At det virkelig er slik, blir klart for oss når vi forstår rett forskjellen mellom ubarmhjertig og barmhjertig dømming.

Kanskje får du vite at en av dine gode venner føler seg bittert krenket fordi du ved tankeløs og uvøren tale har gjort ham til gjenstand for folkesnakk. Da sier du kanskje: «Jeg kan sannelig ikke forstå at han kan ta seg en slik bagatell så nær eller få noe imot meg bare for det. Han burde da kjenne meg så godt at han vet at jeg ikke mener noe vondt med det, selv om jeg av og til gir tungen litt vel fritt løp. Og det jeg sa om ham, var da virkelig heller ikke så farlig. Nei, jeg kan sannelig ikke forstå at noen kan være så ømfintlig.»

Så du forstår ikke det? Vet du da ikke hvordan du skal lære å forstå det? Helt enkelt ved å tenke deg at vennen din hadde syndet mot deg slik du har syndet mot ham.

Hvis du fikk høre at han, for å være morsom, hadde fått et selskap til å le på din bekostning, og at historien nå gikk byen rundt – ville du da ikke fare forbitret opp og si: «Det er da virkelig skammelig at denne mannen, som jeg alltid har regnet for min venn, skal være så ondskapsfull mot meg! Jeg forstår så

godt hva som skjedde: Han fant en beleilig anledning i det selskapet til å glimre ved å la vittigheten sin gå ut over meg, som ikke var til stede. Slik tilfredsstilte han forfengeligheten sin uten en tanke på hva han skyldte meg, eller hvilken krenkelse han påførte meg. Det er hans lettsindige selvgodhet som her kommer for dagen. Når han bare kan høste bifall, tenker han ikke på den han sårer med sin skarpe tunge.»

Så forskjellig tar en synd seg ut alt etter om du har gjort den mot andre, eller andre mot deg. Er du selv synderen, er det svært vanskelig for deg å se synden din i dens rette lys. Unnskyldningene står straks klare til å stimle sammen om deg og skygge for samvittighetens lys. Er du derimot den fornærmede, ser du nestens synd klart og skarpt.

Derfor er det så alminnelig at et menneske ikke kjenner sin egen synd, enda alle andre kjenner den godt. Slik vår egenkjærlighet byr oss å lukke øynene for våre egne synder, byr andres egenkjærlighet dem å ha et skarpt øye for våre feil. Ens egen dyd og dyktighet tar seg jo aldri bedre ut enn på bakgrunn av andres udyd og udugelighet. I mørket skinner selv et lite lys klart, og det grå er hvitt sammenlignet med det svarte. Derfor er det en kilende nytelse for selvgodheten å peke på og dømme nestens feil og lyter; derfor skjer det med så stort velbehag og selvbehag.

Enten dommen går ut over nestens hode eller hjerte, er den stilltiende forutsetningen alltid at de som dømmer, er langt overlegne dem som blir dømt. Derfor blir også den sladderaktige dømmingen ofte innledet på en måte som helt tydelig viser at den som dømmer, føler seg hevet over den han dømmer.

Det heter: «Kan du da begripe at et menneske kan oppføre seg så tåpelig? Det er helt utrolig, men hør nå bare, så skal jeg fortelle deg historien.» Eller: «Det er da forskrekkelig at et menneske kan falle så dypt! Tenk, nå har den mannen som alle har trodd så godt om, etter sikre kilder gjort så og så ille.» Eller: «Stakkars mennesker, som ikke har bedre forstand eller bedre oppdragelse! Det må være forferdelig å ha stelt seg slik som de har gjort.»

Alltid er dette underforstått: at jeg som taler, og du som hører, er fri for all den tåpeligheten, slettheten eller råheten som åpenbarer seg i nestens synder. Vi kan, alt etter omstendighetene, dømme ham, beklage ham eller til og med unnskylde ham. Men selv når vi sukker over ham, ligger det i sukket en lettende og slett ikke ubehagelig følelse av at vi likevel er så mye bedre eller så langt forstandigere enn han. Vi kan bare undre oss over at andre kan være så dårlige, så forskjellige fra oss.

Det er denne evnen dømmesyken har til å kile vår forfengelige selvgodhet, som gjør denne synden vanlig framfor alle andre. Hvis noen tviler på at egenkjærligheten er den store grunnsynden som er felles for alle, trenger han bare å gi akt på hvor lett han selv og hvert menneske han kjenner, dømmer sin neste uten å føle den minste smerte ved å måtte felle dommen. Vår egenkjærlighet gjør den ubarmhjertige dømmingen så lett og naturlig for oss at vi i virkeligheten ofte driver med den uten engang å være klar over det.

Har det aldri hendt deg at du satt og snakket om et menneske uten å være deg det minste bevisst at du talte ille om ham, men så fikk du i det samme se ham

stå bak stolen din? Da ble du plutselig taus av skam over at han hadde hørt deg. Nettopp dette at vi så sjelden er tjent med at nesten hører hva vi sier om ham, viser hvor ubarmhjertig dommen vår må være. Var det kjærlighet nok i hjertene våre, ville vi aldri si et ord som kunne få oss til å rødme når vi oppdager at han vi snakket om, har hørt oss.

Et annet vitnesbyrd om hvor godt det gjør egenkjærligheten å bryte staven over nesten, har vi i dette: All sladder om andres dårlighet vokser, som alle vet, for hver munn som gjentar den. Alt som heter rettferd og kjærlighet, pålegger et menneske i det minste å ta det strengt med sannheten hvis han finner seg nødt til å avsløre nestens feil.

Men den alminnelige erfaringen tvinger oss til å innrømme at nestens rykte hver eneste dag blir hudflettet, ikke bare uten den minste nødvendighet, men også uten at en prøver om det som blir sagt, er sant – ja, svært ofte med en mer eller mindre bevisst usann overdrivelse.

«Jeg forteller bare det jeg har hørt; jeg vil ikke gå god for det,» sier en. Da tenker en ikke på at en med det dømmer seg selv som en som farer med løst snakk. Og enda verre: En merker ikke at en mang en gang ikke nøyer seg med å gjengi sladderen slik en har hørt den, men uten å tenke over det føyer til noe som kan bringe nesten i enda dårligere rykte.

Vi sladrer så gjerne, og vi lyver så gjerne litt hver gang vi bringer sladderen videre. For vår egenkjærlige selvgodhet synes ikke at nestens rykte er for dyrt eller en liten løgn for skammelig når den med det kan øke følelsen av vår egen fortreffelighet.

Så behagelig er denne selvfølelsen når den vokser ved tanken på nestens dårlighet, at det finnes kretser der den ubarmhjertige dømmingen nettopp er den kjæreste underholdningen. Sett deg stille i en krok og lytt til hva som i mange selskaper liver opp underholdningen og krydrer samtalen. Du skal ikke bli i tvil om at den største nytelsen disse kretsene kjenner, er å rive nestens rykte i stykker.

I løpet av kvelden vil du kunne se hvordan dømmesyken og sladderen fortærer den ene etter den andre, til det for deg som lytter oppmerksomt, kan virke som om hele rommet ligger fullt av skamskjendte, blødende mennesker. I et slikt øyeblikk vil du føle hvor ubarmhjertig og rå den sladderaktige dømmesyken er, selv der den skjuler seg under vidd og åndrikhet.

Men vokt deg vel, så ikke dømmesyken griper deg i nettopp samme stund som du med full rett vemmes over de andres. Det er så lett å sitte taus og ubemerket i kroken og dømme det høyrøstede selskapet rundt seg med akkurat den samme selvgode og innbilske overlegenheten som bryter ut i de andres larmende tale.

Slik de andre går hjem med den behagelige følelsen av å være bedre eller klokere enn de mange som deres skarpe tunger har hudflettet, slik må du vokte deg så du ikke går hjem med en behagelig følelse av å være bedre enn hele selskapet som opprørte deg med sladderen sin. Du skal ikke bare la være å fortelle andre hvor dømmesyke disse menneskene er, men du skal ikke engang si det til deg selv, hvis du vil unngå å dømme dem slik du ble opprørt over at de dømte andre.

I sannhet er det så vanskelig aldri å felle en ubarmhjertig dom at alle mennesker i virkeligheten har gjort seg skyldige i denne synden, noen oftere, andre sjeldnere. Eller er det noen her til stede som ikke ville kjenne at han hadde talt sitt siste ord, hvis lammelse skulle ramme hver tunge som noen gang i hemmelig selvbehag og ublandet tilfredshet har dømt nestens dårlighet?

Finnes nå denne ubarmhjertige dømmingen bare blant verdens barn? Er Kristi troende fri også for selve fristelsen til ubarmhjertig dømming, som er så uforenlig med all sann kristendom – de som kjenner sin egen synd så godt og har all sin trøst og kraft i Guds ufortjente barmhjertighet? Å nei! Det finnes ingen troende der kjærligheten helt har maktet å utrydde den medfødte egenkjærligheten. Like sikkert finnes det heller ingen som ikke har fristelsen nær: fristelsen til å nyte det egenkjærlige selvbehaget som den ubarmhjertige dømmingen er så godt egnet til å skape.

Ja, det er til og med godt mulig at nettopp alvoret i de troendes livserfaring – deres dype erkjennelse av syndens skyld og av hvor stor Guds nåde er – kan gi dommene deres en særegen skarphet og øke ubarmhjertigheten i dem, enda dommene blir kledd i ord som gjør det vanskelig for de troende selv å se hvor ubarmhjertige dommene er. Vi skal nevne noen eksempler.

Du forakter og avskyr synden, du troende sjel. Er du nå sikker på at du ikke samtidig forakter og avskyr synderen? Når du ser verdens ulykkelige barn søke sin salighet der det bare er jag etter vind å finne, takker du Gud, som har åpnet sansen din for nådens skatt. Det gjør du rett i. Se bare til at det virkelig er Guds nåde du takker for, og ikke at du er så mye bedre enn disse tollerne.

Du har erkjent at det er nødvendig for deg å holde deg borte fra mange ting. Du har en engstelig samvittighet som lett blir tynget, og derfor har du bare liten tro til å bruke verden. Du føler at du ville komme i fristelse og synd hvis du deltok i mye av det som andre kan delta i, enda de også gjør krav på å være kristne. Vel, da skal du la alt dette være, for det du gjør uten tro, er synd.

Men vokt deg da vel så du ikke dømmer den som er gitt en større frihet, fordi han kanskje har en dypere erkjennelse av Guds vilje og større kraft til å stå imot fristelsen enn du. Han gjør det som ikke er forbudt i Guds ord, og som han både tør gjøre med god samvittighet og må gjøre, fordi han ser Guds vilje med seg i det.

Dømmer du ham for dette som en hykler og en navnekristen, faller du under ordets dom: «Hvem er vel du som dømmer en annens tjener?» (Rom 14,4). Og din synd vil være fullt så stor som om du hadde deltatt i noe du manglet tro til.

Du er blitt ført til Gud på en særegen måte. Kanskje ble du plutselig vakt, så du kan nevne dagen og timen da det store omslaget i livet ditt skjedde. Kanskje har du siden måttet gjennom tunge kamper i ditt indre før du kom til visshet om at syndene dine var tilgitt, og kanskje er du ennå ofte i harde anfektelsers vold. Da er det jo naturlig både at du kjenner best den veien du selv har gått, og at du lettest forstår dem som er blitt ført til Gud den samme veien.

Men vokt deg så du ikke gjør måten Gud har ført deg på, til regel og rettesnor for hvordan alle kristne skal vokse. Gjør du det, dømmer du uten videre enhver som Gud ikke dro til seg med ett rykk, men litt etter litt, og som derfor har et liv

med et annet preg enn ditt. I så fall gjør du akkurat som det verdensmennesket som straks er rede til en ubarmhjertig dom når han ser at nesten hans er eller handler annerledes enn han kan forstå ut fra sin egen erfaring.

Ja, prøv deg selv alltid før du dømmer noen i ditt hjerte: Vil ikke egenkjærligheten din, hovmodet i ditt kjøtt, på en eller annen måte finne næring i dommen din? For blir du stor i egne øyne ved å dømme, er det et sikkert kjennetegn på at dommen du har felt – hvor berettiget og sann den enn kan synes deg – likevel er sprunget ut av ubarmhjertighet. Derfor er den helt forbudt for deg av din Herre, som sier: «Døm ikke, for at dere ikke skal bli dømt!» (Matt 7,1).

Skal dommen din være berettiget, må den ha sin grunn i inderlig barmhjertighet. Og den første betingelsen for det er denne: I det øyeblikket du feller dommen, må du være så langt fra å føle deg hevet over den andre at du tvert imot føler deg like ringe og elendig som han.

Men er det overhodet mulig at inderlig barmhjertighet kan drive noen til å dømme sin neste, til å avsløre synden hans og nevne den ved dens rette navn? Er det annet enn hyklersk selvbedrag hvis noen mener at han kan dømme sin neste uten å bli rammet av ordet: «Døm ikke … Fordøm ikke»?

Jeg vil svare med et annet spørsmål: Dømte ikke Herren de fariseerne som han uttalte sitt ve over, de som han stemplet som hyklere, blinde og dårer? Dømte han ikke hele sin tids slekt da han kalte den gudløs og vantro? Dømte han ikke til og med sin egen venn og oppriktige disippel Peter da han sa til ham: «Vik bak meg, Satan! Du er til anstøt for meg» (Matt 16,23)?

Og likevel – hvem våger å si om Herren at han er falt inn under sitt eget ords dom, eller at hans dom over menneskene ikke var et rent uttrykk for kjærligheten i hans frelserhjerte til den fortapte slekten han var kommet for å fri ut av syndens fordervelse?

Det finnes visselig både barmhjertig og ubarmhjertig dømming, fordi det like gjerne finnes en ubarmhjertig som en barmhjertig måte å la være å dømme på. Egenkjærligheten finner ikke alltid sin regning ved å dømme andre; vi tar oss ikke alltid godt ut i lyset av nestens synder. Nestens synder kan nemlig være så helt av samme slag som våre egne at selv en sløv samvittighet må kjenne at dommen over dem rammer den selv.

Hvordan skulle en dranker dømme andre drankere som hjemfalne til fortapelsen, eller en forfører andre forførere som djevelens redskaper? I slike tilfeller vil egenkjærligheten nettopp by oss å lukke øynene for nestens synd, eller – hvis vi ikke kan unngå å se den – lære oss å nevne den så skånsomt som mulig. Vi er alltid rede til å unnskylde nesten der vi føler at å unnskylde ham er å unnskylde oss selv.

Men du må da kunne forstå at det å la være å dømme på denne måten er langt nærmere i slekt med ubarmhjertighet enn med barmhjertighet. For ser vi nesten gå mot fordervelsen, må jo barmhjertigheten drive oss til å ønske å komme ham til hjelp. Men hvordan skulle vi kunne hjelpe noen uten å se skarpt og fullt hvor stor synden hans virkelig er? Og kan det ikke bli nødvendig å la ham høre Guds ords dom over seg i dens fulle tyngde?

Det er nettopp et kjennetegn på at du ikke har barmhjertighet, verken med deg selv eller med nesten din, hvis du skyr å dømme synden hans fordi du da måtte dømme din egen.

Den rike mannen dømte visselig ikke gudløsheten til de fem brødrene sine, for da hadde han måttet dømme seg selv. Men det at han lot være å dømme, åpnet avgrunnen for ham selv. Det førte til at han mens han levde, ikke gjorde noe for å hindre brødrene i å haste mot den samme fortapelsen.

Særlig når det gjelder spørsmålet om å ta imot eller forkaste frelsen i Guds nåde, kvier alle verdensmennesker seg sterkt for å uttale noen dom over sin neste. De samme som uten den minste betenkning sladrer ubarmhjertig om en manns lyter, er straks rede til å bruke ordet «Døm ikke, for at dere ikke skal bli dømt!» hvis det er tale om den samme mannens vantro.

La en manns gjerninger og tale vise helt klart at han etter Guds ords dom ikke kan være omvendt. Likevel vil verdensmenneskene her alltid si at vi ikke skal dømme om det skjulte, at Gud alene ser hjertet, og at vi ikke må ta dommen i vår hånd.

Slik må det være. Den som ikke selv kjenner omvendelsen, troen og livet i Gud – den som vet med seg selv at han aldri har gjort alvor av å ta Guds nåde til hjertet – kan umulig være tjent med å dømme andre som fortapte fordi de er helt som han selv.

Tvert imot driver verdensmenneskenes egenkjærlighet dem her til å danne et slags gjensidig forsikringsselskap. Hver av dem går god for at de andre ikke skal bli dømt. De er villige til å unnskylde hverandre overfor Gud og hans krav, gjøre brøden mindre og berolige hverandres samvittighet. Ja, de forsikrer hverandres liv mot Guds dom. Bare synd at dette forsikringsselskapet består av folk som alle er gått konkurs, og som ikke engang kan betale det Gud krever av dem selv.

Lar de seg noen gang gripe av Guds nåde, så det blir livets alvor for dem å få sine egne sjeler frelst, vil de nok heller ikke kunne gå gjennom verden likegyldige til andres frelse. Og da kan de ikke se de mange åpenbare vitnesbyrdene om menneskenes gudløshet og likegyldighet overfor Kristi nåde uten at barmhjertigheten i dem driver dem til både å se og uttale Guds dom over alle som står imot kallet fra hans nåde.

Tror du at en kristens medlidenhet med dem som vil bli stående utenfor fellesskapet med Gud, kan lignes med den medlidenheten som bare føler andres nød som et middel til å øke sitt eget velvære? Den slags finnes det nok av i verden.

Du vet vel for eksempel hvordan du kan sitte i den varme stuen din en barsk vinterkveld mens stormen hyler, og si: «Stakkars dem som må være ute i dette været!» Men mens du taler så medlidende, føler du slett ingen lidelse i hjertet ditt. Du gnir deg fornøyd i hendene, og ved tanken på hvor uhyggelig de veifarende har det der ute i mørket og kulden, føler du bare dobbelt hvor godt du har det i den lyse, varme stuen din.

Nei, av det slaget er ikke den kristnes medlidenhet. Han kan ikke si: «Hvor ulykkelige er ikke alle syndere som ikke kjenner vår Herre Jesu Kristi nåde og

Guds kjærlighet slik jeg gjør», og så i det samme kjenne en egenkjærlig glede over at han selv er vel berget, hvordan det så enn går med andre.

Fordi han har fått barmhjertighet, er hjertet hans utvidet, så han kan lide under andres synd som under sin egen og føle andres fare som sin egen. Men derfor kan han ikke lenger ønske å bedra seg selv når det gjelder andre, like lite som han har ønsket å bedra seg selv om sin egen tilstand. Og han kan bli nødt til å dømme andre, slik han har vært nødt til å dømme seg selv.

Tenk deg en kristen enke som har en eneste sønn. Han er støtten i hennes alderdom, en god sønn på alle måter og en aktet mann. Men ærlig som han er, vil han ikke engang for sin mors skyld hykle en tro han ikke har. Moren vet derfor med full visshet at Guds ord, som hennes sjel lever av, bare er gamle fabler for ham, og at han ikke i det fjerneste tenker på å omvende seg til troen på Kristus.

Mener du nå at hun har den minste glede av å dømme denne elskede sønnen sin, den eneste hun har på jorden, som et fortapelsens barn? Kan en slik dom her gi hennes egenkjærlighet eller hovmod den minste tilfredsstillelse?

Og likevel vil hun ikke kunne la være å felle den, om enn med usigelig smerte. Nettopp hennes inderlige, medlidende kjærlighet til sønnen vil tvinge henne til det. Hun føler hans synd, som han selv nekter for; hun ser den faren som han i sin blindhet ikke forstår. Når hun ber for ham, når hun med hele morshjertets inderlige forståelse av hans tilstand tenker på hva som kunne gjøres for å frelse ham, når hun overveier hvor hun skal tie og hvor hun skal tale – alltid ber hun for ham og tenker på ham som den fortapte.

Hun elsker ham altfor høyt til å kunne finne noen trøst i å bedra seg selv med et falskt håp om at vantroen hans kanskje ikke er så farlig, siden han har så mange gode egenskaper.

Hun tror Guds ord og vet at en slik tanke ville være det samme som å dømme Guds ord som usant. Og hun har selv altfor dypt og inderlig erfart at bare det å ta imot nåden i Kristus av hjertet kan føde et menneske på ny. Derfor kan hun ikke innbille seg at det skulle være frelse å finne også utenfor Kristus. Slik tvinger kjærlighetens bekymring henne til å dømme, og likevel rammes hun ikke av ordet: «Døm ikke, for at dere ikke skal bli dømt!»

Vi ser altså at det finnes en dom som springer ut av barmhjertighet. Men like sikkert er det at enhver kristen skal huske godt før han dømmer: Den syndige dømmesyken har sin rot dypt i hans sanne og egentlige arvesynd, egenkjærligheten. Derfor skal han nøye prøve om den dommen han feller, virkelig har den barmhjertige dommens kjennetegn.

Prøv da først om det volder deg smerte å måtte dømme. Ellers er ikke dommen din sprunget ut av kjærlighet; for kjærligheten finnes det ingen større lidelse enn å måtte erkjenne at den elskede er i fare. Men derfor vil en slik dom heller aldri bli felt uten at det er nødvendig, for ingen volder seg selv unødige smerter.

Men en slik dom er slett ikke nødvendig bare fordi det tilfeldigvis er deg nesten har krenket mer eller mindre grovt. Merker du at du blir tilbøyelig til å dømme nettopp fordi nesten har syndet mot deg – slik du knapt ville ha dømt

om en annen var blitt krenket – så hold dommen tilbake. Da er du altfor fristet av selviskhet til å kunne felle en rettferdig dom.

Heller ikke er det nødvendig for barmhjertigheten å dømme der det som blir dømt, ikke åpenbart er synd etter Guds ord. Og aller minst vil barmhjertigheten ha hastverk og straks slutte at noen er utelukket fra Guds rike, ut fra enkelte synder eller til og med ut fra ting som Guds ord ikke uten videre dømmer som synd.

Her har verden rett: De kristne som går omkring og speider etter tegn på at nesten er uomvendt, og griper enhver anledning til å frakjenne ham liv i Gud, ligger under for dømmesykens synd. Her gjelder det i sannhet at vi ikke skal dømme det skjulte. Den som gjør det, er både hovmodig, fordi han setter seg i stedet for ham som kjenner hjertene, og ukjærlig, fordi han med lett hjerte gjør den gjerningen som for kjærligheten er den tyngste av alle.

Ingen leter jo flittig etter det som volder ham smerte. Men den som frakjenner et menneske livet i Gud, kanskje bare fordi han ikke kjenner vedkommende, eller fordi den andre hører til andre kretser enn han selv eller ser annerledes på mange ting i verden – han leter jo nettopp flittig etter anledning til den dommen som det kjærlige hjertet ikke kan felle uten at det svir i det. Kjærligheten søker derfor nettopp å få øye på alt som kan gi håp om at det kanskje likevel står bedre til med et menneske enn det først kan synes. Den legger nøye merke til hvert spor av Guds dragninger hos andre.

Den barmhjertige oppholder seg aldri ved tilfeldige, ubetydelige ting som ikke behøver å bli tatt i ond mening. Han dømmer først når gudløsheten er helt åpenbar, og selv da bare når han på en eller annen måte står den uomvendte så nær at han kan komme ham til hjelp. For først da er dommen nødvendig. Vi kan jo ikke hjelpe den som er blind for faren sin, uten at vi selv har sett den, og vi kan ikke åpne øynene hans uten å si til ham hva vi har sett. Derfor må vi dømme her.

Den kristne vil aldri dømme uten å ha et klart og sikkert Guds ord å gå etter – for å være sikker på at han ikke tar feil, og for at kjærligheten ikke skal volde seg selv unødig smerte. Skal vår dom være berettiget, må det alltid være slik at det egentlig ikke er vi, men Guds ord som dømmer. Vi uttaler bare ordets dom. Den siste og egentlige grunnen til at den kristne ikke kan la være å dømme når dommen er berettiget, er denne: Ellers ville han komme til å dømme Guds ord som usant.

Guds ord sier at de som har sitt liv i åpenbare synder, ikke skal arve Guds rike. Hvis den kristne da på verdens vis ville si: «Ja, visst er dette mennesket en dranker og en horkar, men han har da også sine gode sider, og jeg for min del tør ikke si at han må gå fortapt slik han nå er» – da ville han jo rett ut erklære at ordet om at ingen dranker eller horkar skal arve Guds rike, er løgn.

Eller om moren vi talte om, hadde sagt om sitt vantro barn: «Hvordan skulle denne kjærlige, gode sønnen, som alle mennesker setter så høyt, gå fortapt bare fordi han har vært så ulykkelig å komme inn i en strømning i tiden som har ført ham bort fra barnetroen hans?» – da ville hun jo med det selv ha bekjent at hun ikke trodde Herrens ord: «Den som ikke tror, er allerede dømt» (Joh 3,18).

En slik dom springer ut av at det troende hjertet ydmykt bøyer seg under Guds ord. Den blir aldri felt uten smerte og derfor heller aldri uten at det er nødvendig, og den vil alltid være fulgt av inderlig forbønn og en dyp følelse av egen uverdighet.

Når den kristne står for Guds åsyn og vet godt at han i seg selv er like fortapt som den andre, hvis synd tvinger ham til å uttale dommen, vil han av all sin sjels makt strebe etter å uttale den slik at den som blir rammet, kan kjenne: Det er ikke selvgodt hovmod som gjør seg stor på synden hans; det er kjærlighetens inderlige lengsel etter hans frelse som rammer hjertet hans.

Den som dømmer slik, handler i sannhet etter ordet: «Alt vi vil at andre skal gjøre mot oss, skal vi gjøre mot dem» (Matt 7,12). For er du en kristen, kan du ikke annet enn ønske at andre skal dømme deg for det og si det til deg hvis «det er en vei i deg som volder smerte», og de ser det – så du kan vende om fra din villfarne vei.[1]

En som dømmer slik, rammes heller ikke av ordet om hyklerne som vil dra flisen ut av sin brors øye og ikke ser bjelken i sitt eget (Luk 6,41–42). For de troende har virkelig ved Guds nåde fått bjelken dratt ut av sitt eget øye. Nettopp derfor kan de i Guds ords lys se flisen i sin brors øye klart og oppfylle Herrens ord om at de, når de først selv er blitt hjulpet, skal se til å hjelpe også sin bror.

Så må vi da forstå at det ikke er all dømming, men visselig all ubarmhjertig dømming, som Herren Kristus forbyr sine troende. Åpner vi bare hjertene våre for Guds barmhjertighet, så vi selv får noe av vår himmelske Fars barmhjertighet, vil vi dømme oss selv hver gang vi merker at egenkjærlighetens dømmesyke rører seg i vårt kjøtt.

Men vi vil ikke vike tilbake for å uttale dommen overalt der kjærlighet til nesten og tro på at Guds ord er sant, krever det. Og som alt som går ut fra hellig og barmhjertig kjærlighet, vil den dommen være til velsignelse for andre og uten fare for oss. Herren vil da kjenne oss som sine ydmyke og lydige tjenere, selv om verden kaller oss hovmodige og dømmesyke.

Ja, Herre, hjelp oss så vi husker – både når vi dømmer og når vi lar være – at din dom over våre ord og våre tanker er det eneste det kommer an på for oss. Da vil vi lære å la din barmhjertighet råde i hjertene våre og la dens krav styre vår dom. Amen.

[1] NB: «se om jeg er på fortapelsens vei» (Sal 139,24). Heuch siterer den eldre ordlyden «en vei i deg som volder smerte», det vil si en syndig vei.

Femte søndag etter treenighetssøndag: Troens lydighet

Bønn. Lær oss troens lydighet, Herre vår Gud! Lær oss at bare den blir fri som lar seg binde av ditt ord. Bare den får makt over seg selv som lydig overlater makten til deg, og bare den kan bære sitt ansvar som kan legge det på deg, fordi han har handlet på ditt ord. Ja, lær oss å leve i dine troendes lydighet, så vi erfarer velsignelsen av den jo mer den blir fullbyrdet i hjertene våre. Amen.

Luk 5,1–11

Å hevde retten til bare å følge sin egen overbevisning, å være stolt av å eie selvstendighetens æresfølelse, så en ikke tillater noen – verken Gud eller mennesker – å bestemme sine meninger eller sine handlinger, og å nekte enhver myndighet utenfra, så en gjør opprør mot alt som i kraft av sin stilling krever rett til å utøve makt over sjelene: Dette er et av de mest særpregede kjennetegnene på vår tid.

Dersom en ung mann i våre dager ville si: «Jeg synes det er langt rimeligere for meg å godta det læreren min sier, enn selv å prøve å danne meg en overbevisning, for både erfaringen og kunnskapen hans er så langt overlegen min» – da ville han straks bli sett på som en som mangler selvaktelse og åndsstyrke, fordi han har mer tillit til læreren sin enn til seg selv.

Og dersom noen uten nærmere prøving vil avvise de tankene i tiden som strider mot alt han fra barndommen av er vant til å se på med ærefrykt – dersom han for foreldrenes eller lærernes skyld, eller kanskje til og med for Guds ords skyld, nekter å innlate seg med tankeretninger som går stikk imot dommen til alle han stoler på – da vil han straks bli stemplet som dum, svak og feig.

La et menneske ha de sterkeste grunner til å tro andre bedre enn seg selv: Han vil likevel bli regnet som en uselvstendig, svaksinnet mann hvis han vedgår at han i tillit til andre har gjort deres overbevisning til sin, fordi han vet at han ikke har det som skal til for å danne seg meninger selv.

Men la en manns overbevisning være aldri så ubegrunnet, la ham mangle både innsikt og erfaring: Så sant overbevisningen bare er hans egen – ja, selv om han bare innbiller seg at den er det, fordi han ikke engang har dømmekraft nok til å merke hvordan han lar seg påvirke av andres meninger – vil han likevel bli prist som en selvstendig og uavhengig mann når han sier at han ikke er villig til å la seg bestemme av noe annet enn sin egen dom.

I vår tid blir enhver regnet som en selvstendig mann når han har lært kunsten å ha ubegrenset tillit til seg selv og sin egen mening. Men nettopp derfor har det kanskje aldri vært mindre virkelig selvstendighet enn nå. Hæren av etterplaprere må bli stor når enhver skal ha makt til å dømme mellom åndsretningene i tiden og godta eller forkaste etter eget valg straks han stikker hodet ut i verden – uten tillit til noen overlevert sannhet og uten støtte i noen tilvant ærefrykt.

Da vil det gå slik at de som innbiller seg at de er frigjort fra trykket av enhver myndighet utenfor seg selv, i virkeligheten faller i hendene på tidens sterke ånder. Den selvstendige overbevisningen de fører fram med så stor sikkerhet og selvfølelse, er da bare et ekko av andres ord og tale.

Vår tids ungdom er så langt fra selvstendig at den heller ligner myk voks, der en kan lese avtrykket av seglet. Det finnes en stor mengde som overlegent uttaler fine meninger om politikk, kunst, religion og hva som helst. Men kjenner du det som blir sagt på gatene, og det som blir skrevet i avisene og i diktverkene om disse tingene, skal du snart merke at disse «selvstendige» dommerne ikke uttaler en eneste tanke som er deres egen. De sier ikke en setning uten at du kan nevne avisen eller forfatteren som har sagt den først.

Ja, hvis noen har sverget på mesterens ord, hvis noen har tatt imot sannheter på tro og love, da er det disse som dømmer uten dømmekraft og mener at de selvstendig har forstått alt, enda de ikke har forstått seg selv. For de mange i vår tid er det ikke selvstendigheten som er faren. Faren er at de innbiller seg at de er selvstendige og dømmer selvstendig, mens de blindt adlyder tidsånden og ikke er noe annet enn dens talerør. Den virkelig selvstendige mannen vet da ikke om han skal smile av den innbilte overlegenheten deres eller ynkes over at de er så jammerlig uselvstendige.

Likevel ville det være en betydelig overdrivelse om noen påsto at all denne pukkingen på selvstendighet og uavhengighet bare var et utslag av innbilskhet hos umodne mennesker, som selv ikke forsto hvor viljeløst de fløt med strømningene i tiden. Det finnes sikkert mange som har full rett til å si at de i sine meninger og handlinger bare lar seg bestemme av sin egen overbevisning – eller, som de vel heller ville si, av sin egen samvittighet.

De innrømmer nok at de lett kan feile, og at de derfor ikke har rett til å avvise enhver som har en annen overbevisning enn dem, uten å prøve den. Men de holder bestemt fast på at avgjørelsen til slutt må bero på deres egen dom, så de aldri kan godta noe som sant eller gjøre noe bare på en annens ord.

«Enhver,» sier de, «må jo selv bære ansvaret for sine handlinger. Men hvordan skal han kunne det hvis han blindt følger noen annens anvisning?» For dem gjør det her ingen forskjell om den som krever deres lydighet, er et menneske som en av oss eller en apostel som taler med Guds ords myndighet. Overfor Peter og Paulus like mye som overfor Per og Pål påberoper de seg sin samvittighets dom som det eneste som kan bestemme dem. Når de har handlet etter sin samvittighet, mener de seg fri for ansvar, selv om ikke bare menneskenes mening, men Skriftens klare ord står mot dem.

Og likevel trengs det ikke stor selverkjennelse for å forstå at samvittigheten lett lar oss oppleve det onde som godt og det gode som ondt når den ikke lar seg

rense og dømme av Guds ord. De listige tankene våre står i egenkjærlighetens tjeneste, og de har ingen vanskelighet med å rettferdiggjøre lystene våre for samvittigheten, så den ikke vitner mot oss, eller bare svakt. Har en mann bare riktig sterke grunner til å ville noe, finner han nok i de fleste tilfeller også sterke grunner til å rettferdiggjøre det for seg selv.

Det er svært lett «å være i sannheten» hvis en med det mener at et menneske handler i samsvar med sin egen overbevisning – uten å spørre om denne overbevisningen er den han etter Guds ord skulle ha, men bare om han kan ha den uten å bli dømt av sin egen samvittighet. For i så fall kan et menneske følge egenkjærlighetens innskytelser desto tryggere jo sløvere samvittigheten hans er, og jo lettere han derfor kan overtale seg selv til å mene at alt han vil, er rett.

Dersom noen setter sin samvittighet til dommer over Guds ord i stedet for å la samvittigheten bli dømt av ordet, handler han som den som ville stille solen etter uret. Da blir han ikke fri for ansvar, selv om han har handlet aldri så selvstendig og vært aldri så sann og upåvirket av andres meninger. For samvittigheten hans har også vært upåvirket av Guds ord, og derfor er den blitt påvirket, ja behersket, av arvesynden hans: egenviljen.

De uselvstendige etterplaprerne gjør seg så viktige av at de alltid følger sin egen overbevisning, enda de i virkeligheten ikke har noen overbevisning, men bare sier det andre har lagt dem i munnen. De er så visst ikke fri for ansvar. For ingen har rett til å gi seg i andre menneskers vold og gjøre seg til andres talerør, og slik makt kan mennesker bare få over den som ikke har gitt seg i Guds vold.

Men de selvstendige, som verken vil la seg bestemme av Gud eller mennesker, men bare av sin egen samvittighet, skal sannelig ikke bære et lettere ansvar. For vi syndere kan like lite rettferdiggjøre handlingene våre selv som vi kan la andre mennesker rettferdiggjøre dem for oss.

Bare når vi kan la Gud svare for oss fordi vi har handlet etter hans ord, er vi uten ansvar. Når det blir naturlig for deg å la deg bestemme av Guds ord, slik det er naturlig for den store mengden å la seg bestemme av tidens strømning, da kan du si til Gud: «På ditt ord har jeg levd; derfor må du svare for livet mitt.» Bare den som kan si det, kan trygt gå dommen i møte.

Derfor frelser verken trelldommen under menneskers meninger eller egenviljens selvstendighet, men alene troens lydighet under Guds ord. Vi vil se hvordan denne lydigheten blir lært, hvordan den gjør oss bundet og likevel fri, avhengige og likevel selvstendige, og hvordan den fritar oss for ansvar samtidig som den legger ansvar på oss.

I.

Det må ha virket svært urimelig på Peter da Herren Jesus den morgenen ved Gennesaret-sjøen sa til ham: «Legg ut på dypet og kast ut garna til fangst!» (Luk 5,4). Fiskeren Peter visste jo at det ikke var den lyse morgenen, men den mørke natten som var den rette fisketiden.

Han visste også at det ville hjelpe lite å prøve igjen nå det som ikke hadde lykkes da de gikk til verket med friske krefter. Både han og kameratene hans var trette etter den våkne natten og det bortkastede arbeidet. Og Jesus var ikke

fisker. Hvordan skulle da han kunne skjønne bedre enn fiskerne at det nå var den rette tiden til å kaste ut garnet?

Og likevel kom ikke Peter med noen innvending. Han hadde riktignok strevd hele natten forgjeves, men han har bare ett svar: «Herre, på ditt ord vil jeg kaste ut garnet. La ordet være aldri så urimelig – når du har sagt det, har jeg bare å gjøre etter det. Du, ikke jeg, må da svare for at det skjer som du har sagt.»

Hvordan hadde Peter lært denne troens ubetingede lydighet? Ennå hadde han ikke forlatt alt for å følge Jesus. Ennå hadde ikke inntrykket av Jesu herlighet festet seg slik i ham at han helt hadde overgitt seg til Frelseren. Ennå var han bare fiskeren Simon. I dette troens ord han taler her, hører vi bare den første klangen som bryter fram av den bekjennelsen som siden ga ham apostelnavnet Peter. Hva var det da som hadde skjedd, siden apostelens tro for første gang brøt fram fra fiskerens lepper nettopp i den timen?

La oss minnes hva som hadde gått forut. Herren hadde bedt Peter «legge litt ut fra land. Og han satte seg og lærte folket fra båten» (Luk 5,3). Det var etter at Jesus hadde sluttet å tale, at han ba Peter kaste ut garnet til fangst. Den talen hadde altså også Peter hørt. Han var sikkert ikke særlig opplagt til å lytte i den stunden. En natt uten søvn og trettheten etter et fruktløst arbeid er ingen god forberedelse til å bli en oppmerksom tilhører. I begynnelsen satt han vel ergerlig over den mislykte fiskefangsten og var opptatt av sine egne tanker.

Men ordet han hørte, kom jo fra ham som selv fiendene vitnet om: Aldri har noe menneske talt slik som han. Derfor varte det ikke lenge før Jesu ord fengslet Peters sjel og samlet alle tankene hans i lengselen etter å tilegne seg det Herren talte. Ordet lyste opp i hjertet hans og lærte ham å kjenne seg selv slik han aldri før hadde gjort. Han følte at ikke noe menneske kjenner et annet slik dette ordet kjente ham – ja, ingen kjenner seg selv slik.

Slik kjenner bare Gud sin egen skapning. Og han forsto at dette skarpe ordet, som trengte inn i sjelens marg, samtidig var kjærligere enn noe menneskes tale. Han følte at ordet kjente all samvittighetens ve og hver trang i hjertet, og at det også åpenbarte en kjærlighet som svarte til denne trangen – så stor som bare Gud kan eie den.

Da Jesus så sluttet å tale, satt Peter der mektig grepet, og samvittigheten hans var gjennomtrengt av ordets sannhet. Jesu ord hadde fått samvittigheten hans til å kjenne at ordet var sant. Derfor måtte han lyde dette ordet uten å motsi det i tvil, også når det befalte ham noe som virket helt urimelig på ham.

Han hadde bare valget mellom å tro at Jesus ikke visste hva han selv sa, eller å tro at selv det umulige var mulig når Jesus befalte det. Da betenkte han seg ikke på å adlyde. For under det friske inntrykket av Herrens tale følte han at det mest umulige av alt likevel var at Jesus skulle kunne lyve eller tale tomme ord som ikke gikk i oppfyllelse.

Fordi samvittigheten hans altså på forhånd var grepet av sannheten i Jesu ord, svarer han i troens fulle lydighet: «Vi har strevd hele natten og ikke fått noe. Men på ditt ord vil jeg kaste ut garna» (Luk 5,5). Og så erfarte han den gangen og siden alltid at han trygt kunne adlyde Jesu ord, fordi det aldri skuffet.

Det erfarte han også den gangen han var ulydig mot Herrens ord, fordi det krenket ham å måtte innrømme at han var så feig som Herren sa. For da sviktet motet ham så helt at han falt i løgn og fornektet sin Herre – nettopp fordi han hadde stolt mer på samvittighetens vitnesbyrd om sin oppriktighet enn på Herrens ord om sin svakhet.

Troens ubetingede lydighet under Herrens ord blir altså lært ved at du erfarer ordets sannhet i hjertet ditt og i livet ditt. Du opplever at hver gang du adlød Herrens ord uten tvil og knurr, ble det til velsignelse for deg, og at hver gang du mente å ha gode grunner til å følge hodets eller hjertets tilskyndelser i stedet for Jesu ord, kom synden over deg, slik den kom over Peter da han fornektet Herren. Når du har opplevd dette, da lærer du troens lydighet.

Men en slik erfaring kan bare den gjøre som har vært villig til å la ordets sannhet trenge inn i samvittigheten sin. Peter ville aldri den morgenen ha vært i stand til å tro Herren så godt at han kastet ut garnet til fangst på hans ord alene, hvis han ikke først hadde hørt talen hans. Slik vil heller ingen være villig til å adlyde Herrens befaling i tro – en befaling som så mange ganger går stikk imot hjertets tanker – hvis han ikke først i samvittigheten er blitt nødt til å erkjenne ordets sannhet.

Og Peter ville aldri ha opplevd noe under, og aldri ha fått visshet om at ingen angrer på å tro Herren bedre enn seg selv, hvis han ikke hadde begynt å gjøre etter ordet tross dets urimelighet. Slik vil heller ingen erfare at troens lydighet aldri angres, hvis han blir stående ved tanken på hvor urimelig ordet er, og ved spørsmålet om det lar seg begripe eller ikke, i stedet for å gjøre etter det.

Det er samvittigheten, ikke tanken, Gud har gitt oss som det redskapet vi kan erfare sannheten i hans ord gjennom, enda denne sannheten er over all menneskelig tanke. Å ville gripe Guds sannhet med tanken er som å ville se med ørene eller høre med øynene.

Nei, hold du bare samvittigheten åpen for det ordet som kjenner deg til bunns, og som derfor også kjenner den frelsen som alene svarer til din trang. La bare ikke løgnen og feigheten, selvgodheten og hovmodet få makt til å gjøre sannhetens ord så motbydelig for deg at du stenger det ute fra samvittigheten din.

Da skal du nok bli overbevist om at du er nettopp slik som ordet sier, og at du trenger å tro nettopp den frelsen som ordet byr deg. Er du først kommet til denne overbevisningen, vil du aldri tvile på at du bør være lydig mot ordet, selv om du mange ganger vil få kjenne at det ikke er lett for en synder.

Men dette vil du alltid erfare: I samme grad som du fører ditt indre og ytre liv etter Herrens ord, i samme grad blir du god og gjør godt. Du vil få kjenne at hver synd og hver mangel hos deg alltid har sin grunn i at troen din ennå er for svak til at dens lydighet helt kan beherske deg.

Men nettopp derfor vil du aldri være i tvil om at livsoppgaven din er å lære troens lydighet stadig fyldigere og inderligere, så den alene kommer til å bestemme samvittigheten din, og derfor også overbevisningen din og livet ditt i verden. Å la ordets sannhet trenge inn i samvittigheten er altså den eneste, men også den sikre veien til å lære troens lydighet.

II.

Ingen er mer avhengig enn den som i troens lydighet lar seg binde av Guds ord. Og likevel er ingen mer selvstendig enn han, fordi han makter å stå alene med Gud, om han så har hele verden mot seg.

Dersom et menneske bare har sin egen overbevisning å støtte seg til, skal det alltid svært mye til for at han ikke bøyer seg under det sterke trykket omgivelsene øver. Det vi stadig hører og ser i den familien, den vennekretsen, den standen, den byen, det folket og den tiden vi hører til, virker ofte sløvende og oppløsende på overbevisningen vår, lik smittefull luft som vi puster inn uten å merke det. Før vi selv blir det var, taler og handler vi da helt annerledes enn vi ville ha gjort hvis vi hadde maktet å hevde vår selvstendighet.

Du kan for eksempel høre en ellers hederlig mann uten blygsel innrømme at han bruker små knep i næringen sin, og du skjønner at han i forretningene følger en helt annen lov enn den som ellers bestemmer handlingene hans. Da kan du være temmelig sikker på at dette ikke skjer fordi han er overbevist om at det er rett. Det skjer fordi han er blitt så vant til å se dem som driver samme slags forretning, øve den slags urett uten blygsel og som en uunngåelig nødvendighet, at han helt har mistet følelsen av at det er urett.

Eller du ser en ellers sømmelig dame på et ball, kledd slik at hun selv ville være den første til å rødme over det om noen traff henne slik kledd et annet sted enn nettopp på ballet. Kan du da tvile på at denne mangelen på blygsel bare er kommet av at hun er vant til å se venninnene sine kledd på samme måte, og vant til å høre at omgivelsene hennes ser på det som noe som skal være slik?

Men hvis det til alle tider er vanskelig å bevare sin overbevisning fri for trykket fra omgivelsene – et trykk som ofte virker så mye sterkere fordi det ikke merkes – er det særlig vanskelig i vår tid. For nå blir det jo forkynt overalt at det de mange vil, derfor også er berettiget. Den som vil hevde sin selvstendighet overfor de mektige strømningene i tiden, kommer derfor ikke bare til å føle seg ensom og uforstått, tilsidesatt og forurettet. Han vil også lett bli dømt som en som gjør urett, bare fordi overbevisningen hans er en annen enn de flestes.

Nå er det riktignok sant at det finnes et stivsinn som finner sin glede i å svømme mot strømmen, og som bare får sterkere selvfølelse jo mer det blir motsagt. Det finnes alltid, og derfor også nå, mennesker som alle grunner og alle bevis er bortkastet på, fordi de aldri vil innrømme at de har tatt feil når de først har satt seg noe i hodet.

Men ser vi bort fra slike stivnakker, må vi erkjenne det som også den daglige erfaringen bekrefter: En tid da de manges mening blir hevdet som rett bare fordi den er de manges, er mer enn noen annen egnet til å ta samvittighetene til fange under menneskers trelldom. For det krever både innsikt og mot å bli stående fast ved sin overbevisning når en med det liksom blir rammet av en bannstråle og føler seg utestengt fra de kretsene en hører til.

Eller er det ikke sant at enhver kjenner det som om en tung dom rammet ham når det blir sagt at han har den alminnelige mening mot seg? Hører vi ikke hvert øyeblikk at både høye og lave blir oppfordret til å gjøre det som strider mot deres

overbevisning, bare fordi den alminnelige mening, opinionen som den kalles, krever det – og at de så virkelig følger oppfordringen?

Er det ikke helt vanlig at menn av alle partier og retninger går på akkord med sin overbevisning for å kunne gå i flokk og følge med de mange innenfor partiet så lenge som mulig, og for å unngå det de føler som en skam: å ha meninger som ikke deles av de andre, men som er deres alene? Sannelig, i en tid da en sak synes å bli avgjort som rettferdig etter hvor mange som hevder den, vil ingen svak sjel holde ut å stå alene med sin overbevisning.

Men selv den svakeste og mest bøyelige vil makte å stå alene med Gud hvis han har lært i troen å være lydig mot hans ord. Frykten for Guds dom fritar for all frykt for menneskenes dom. Riktignok kan den troende føle sitt kjøtt og blod krympe seg under den miskjennelsen han kan bli utsatt for når han i lydighet mot Guds ord må tale og handle stikk imot de gjengse meningene i tiden.

Riktignok kjenner han blant sine fristelser også fristelsen til å tale for å behage mennesker, eller i hvert fall å tie med sannheten der den har de mange mot seg. Men så sant den troende lever i Gud, vil han stadig ha Guds dom for øye. Derfor vil han makte å seire over fristelsen ved å bli stående ved ordet: «Det er Gud som dømmer meg; hvorfor skulle jeg frykte for mennesker som skal dø?»

Men den som mente at den troendes uavhengighet av menneskenes dom bare var grunnet i frykten hans for Guds dom, ville forstå lite av hva troens lydighet er. Da ville den troende adlyde Guds ord slik en trell adlyder sin herres befalinger, selv om han kanskje kunne være overbevist om at det var langt riktigere å følge sin egen mening eller de andre trellenes.

Den Gud som den kristne tror på, er jo hans Frelser og ikke hans dommer, og det ordet Gud har talt, vekker langt mer tillit enn frykt hos ham. Det står ikke lenger utenfor ham som en truende og krevende lov, men er blitt den kilden hans indre liv henter sin styrke fra. Derfor har han ubetinget tillit til det.

Nettopp dette er livets dypeste erfaring og inderligste overbevisning for ham: at Guds ord har ubetinget rett både overfor hans egne og alle menneskers meninger. Når han er lydig mot ordet, gjør han altså bare det han etter sin egen overbevisning skal gjøre. Når han er helt avhengig av ordet, er han nettopp fullkomment selvstendig. For da handler han i samsvar med sin sikreste og frieste overbevisning: at det eneste et menneske kan forsvare, er å adlyde Guds ord.

En slik tillit som den troende har til at Guds ord har ubetinget rett, kan ikke noe menneske ha til sin egen overbevisning uten å gjøre seg skyldig i hovmodig overvurdering av seg selv. Enhver må jo likevel tenke at andre kan se en sak like klart og være like redelige i sin dom som han. Og når han så hører at mange av dem han på alle måter må innrømme er like gode som han selv, forsvarer nettopp den motsatte overbevisningen, er det rimelig nok at han mister troen på seg selv og uvilkårlig lar seg drive med strømmen.

Så mange skifter overbevisning etter dagens vekslende meninger, lik høvelspon som kastes fram og tilbake av bølgene. Denne mangelen på selvstendighet kommer nok for en stor del av at de med rette følte det utrygt og uberettiget bare å stole på seg selv. Men utenfor seg selv kjenner de ikke noe større enn andre menneskers meninger. Derfor blir de, ofte uten selv å vite det, treller under

disse meningene, fordi de ikke makter å verge seg mot følelsen av sin egen svakhet.

Den som derimot er blitt lydig mot Guds ord fordi han uavlatelig erfarer hvordan sannheten i det blir virkelighet i livet hans, kan forsvare sin overbevisning overfor alle mennesker – også når han ydmykt erkjenner sin egen begrensning. Den er jo ikke hans mening, men Guds ords mening. Hvordan skulle den da kunne forandres, selv om menneskene motsier den og han ikke makter å svare? Her er det Gud som må svare for sitt ord. Den troende har bare å svare for at han er lydig mot det.

Særlig overfor de rikt begavede viser det seg at bare den som står på en helt annen og fastere grunn enn sin egen over bevisning, makter å verge seg mot å bli menneskers trell. Har du nemlig lite forstand og lite opplysning og står overfor en mann med store evner og kunnskaper, kan han lett berøve deg den overbevisningen du har hatt hittil, selv om han tar aldri så mye feil.

Han vil kunne snakke deg rundt med mange tanker som er nye for deg, og som du ikke makter å motsi. Og med bevis der du ikke evner å oppdage manglene, vil han gjøre det klart for deg at overbevisningen din ikke lar seg forsvare. Til slutt må du, forvirret og hjelpeløs overfor makten i talen hans, bøye deg og oppgi det du mente du hadde erkjent som sannhet.

En tid kan du nok beholde en uklar følelse av at det han har sagt, likevel ikke kan være riktig. Men får han lov til å bearbeide deg ofte nok, vil denne følelsen bli borte. Du vil komme til å se på den som en fordom og helt slutte deg til ham som har evner så langt over dine – enda den overbevisningen han har gitt deg, like gjerne kan være falsk. Og likevel kan ingen enfoldig mann i et slikt tilfelle forsvare sin overbevisning bare ved å svare: «Du får nå si hva du vil, jeg beholder nå min mening likevel, jeg.» For det ville jo være tåpelig stivsinn.

Den enfoldige kristne derimot er slett ikke stivsinnet når han avviser angrep på sin trosoverbevisning, selv om han kanskje ikke kan svare én til tusen. For han sier ikke at han vil holde fast ved sin overbevisning fordi den nå en gang er hans. Han sier det fordi han har denne overbevisningen fra Guds ord, som har bevist og daglig beviser sin sannhet for ham, nettopp når han adlyder det.

En vantro mann prøvde å rokke troen hos en enkel arbeider som hadde vært lekekameraten hans fra barndomsårene. Han kom med mange slags innvendinger mot Bibelen og mange slags bevis for at kristentroen var tåpelig, og til slutt sa han til ham: «Nå mener jeg å ha bevist så klart for deg hvor umulig troen din er, at du er nødt til å gi meg rett.»

Men da svarte arbeideren med et lunt smil: «Nei, du har bare bevist for meg det jeg lenge har visst: at du har mye bedre forstand og mange flere kunnskaper enn jeg. Men jeg skjønner godt at om du en gang møter en kristen som er enda klokere og lærdere enn du, vil han kunne binde munnen din, slik du nå har bundet min. Men i så fall vil jeg riktignok ikke si at du av den grunn kunne eller skulle godta den kristne tro. Du ville bare ha funnet din overmann, slik jeg har funnet ham i deg. Nei, vil du prøve å ta kristendommen fra folk, må du kunne overbevise dem som adlyder Guds ord, om at ordet ikke blir oppfylt i livet deres. Men det vil du aldri lykkes med. For enhver som kjenner troens lydighet, erfarer

at all vår hjertekval og synd kommer når vi ikke lar oss styre av ordet, mens alt godt og sant i oss, all vår fred og all vår kraft vokser i samme grad som vi er døve for alle andre røster og gir Guds ord rom.»

Det verden ikke forstår når den kaller troens lydighet og dens uimottakelighet for alle vantroens grunner for tåpelig stivsinn og dum selvgodhet, er nettopp dette siste: at den troende har beviset for at Guds ord har ubetinget rett, i sin egen livserfaring. Fordi verden ikke kjenner troslivets erfaringer, tenker den alltid at de troende handler slik den selv ville ha gjort hvis den tvang seg til å holde ordet for sant uten å ha et villig hjerte til å leve etter det.

I så fall ville den sannelig ikke ha større grunn til å holde fast ved Guds ord enn ved mang en menneskelig mening. Men den som uavlatelig får erfare ordets sannhet gjennom sin lydighet mot det, lar seg ikke overbevise av noe menneskes motsigelse. Han er som den som har erfart kraften i et legemiddel og fortsetter å tro på det, selv om alle leger prøvde å bevise for ham at det ikke kunne hjelpe.

III.

Skal den troende kunne forandre sin overbevisning, må han derfor bli overbevist om at han hittil enten ikke har forstått hva Guds ord mener, eller har brukt det feil i livet. På dette punktet har enhver troende sitt store ansvar. For det kan svært lett skje at han legger sin egen mening inn i Guds ord og så står like fast på den som han skal stå på ordet. Det kan være særlige synder og onde tilbøyeligheter som frister den troende til å lukke øynene for visse deler av Guds ord, eller til å tolke det på en måte som tillater ham å være ulydig mot det ordet virkelig mener.

I så fall burde det være lett for ham å komme til å erkjenne feilen sin. For når han under skinn av å adlyde ordet gjør sitt eget kjøds vilje – når han skjuler for seg selv hvor stygg synden hans er, ved å kaste Guds ord over den som en prektig kappe – vil ordet ikke ha noen frelsende virkning i livet hans. Det står for eksempel skrevet: «Vet dere ikke at de hellige skal dømme verden?» (1 Kor 6,2).

Dersom noen gjemmer sitt hovmod og sin dømmesyke bak dette ordet og påstår at det her ikke er tale om den kommende dommen, men om en rett Herren gir sine hellige i dette livet, skal han nok erfare noe: Jo mer han handler etter denne forståelsen sin, desto mer vokser selvgodheten og desto mer svinner ydmykheten fra hjertet hans.

Eller en troende forstår Jesu ord: «Alt er mulig for den som tror» (Mark 9,23), som om det het: «Alt er mulig for dem som har dristighet nok til å kreve iherdig av Gud at han skal la deres vilje skje.» Denne troende vil altså ikke se at et løfte som er gitt «den som tror», nettopp derfor forutsetter det ydmyke, gudhengivne sinnet som aldri kan ville trosse seg til noe hos Gud.

Han lukker øynene for denne sannheten og innbiller seg at han har Guds ord for seg når han strever etter å tro at Gud må la alt det skje som han krever med egenviljens kraftige begjær. Men nettopp derfor vil han også erfare at hans indre liv tar skade. Mer og mer kommer han inn i en opphisselse som jager etter under, og som lik en snikende feber røver kraften fra ham til helliggjørelsens

edruelige arbeid. En slik erfaring burde få ham til å stanse og prøve om han virkelig har rett i sin forståelse av Herrens ord.

Men selv om det burde være lett for en våken samvittighet å erkjenne om den forfalsker Guds ord, hender det likevel ofte nok at troende mennesker lar seg forlede til å tolke Guds ord slik at det skåner, ja støtter, deres yndlingssynder.

Da oppstår det et svermeri med en hovmodig ufeilbarhet og et urokkelig stivsinn som langt overgår noe verdensmenneskes selvtillit. For svermeren tillegger sin mening den samme verdien som om den var Guds eget ord, og står derfor like fast på den som på ordet. Derfor har, som kirkens historie viser, selv de største synder – mord, utukt og all slags grusomhet – blitt begått av folk som påberopte seg Guds ord.

Nettopp dette viser hvor omhyggelig, sannhetskjærlig og villig til å dømme seg selv den troende må være før han drister seg til å si til andre eller til seg selv: «Denne overbevisningen lar jeg meg ikke berøve, for den har jeg Guds ord for.»

For han vil på dommens dag få svare for om han hadde rett når han sa det. Og der det gjelder Guds ords lære til frelse, vil han da ikke kunne unnskylde seg med at han ikke har kunnet forstå den annerledes enn han gjorde. Hadde han nemlig vært villig til å prøve, under Guds Ånds tukt, hvordan den falske læren virket inn på hjertelivet hans, ville øynene hans ha blitt åpnet. Da ville han ha sett at det han kalte Guds ord, bare var hans eget kjøds lyst, som han la inn i ordet.

Men dette – å være viss på at en ikke forveksler sin egenvilje med Guds ord – er også det eneste ansvaret som hviler på den som i troen vil være lydig mot Guds ord. Kan han si til Herren: «På ditt ord, Herre, har jeg handlet, etter ditt ord har jeg talt», da må Herren bære ansvaret for det hans tjener har gjort og talt. Det kan riktignok finnes tilfeller der selv den mest redelige samvittighet kan ta feil av Guds vilje.

Guds ord er jo ikke en lovbok som foreskriver bestemte regler for hver av de tusen gangene en troende må ta en beslutning. Det skjer svært ofte at et menneske med full sannhet kan si: «Jeg vil ikke noe annet enn det som er Guds vilje. Men jeg forstår ikke hva han vil at jeg skal gjøre i dette tilfellet.» I så fall kan det nok skje at den troende velger noe som senere kan vise seg ikke å ha vært til det gode.

Men må han derfor bære noe ansvar? Den Gud som kjenner hjertet hans, vet at han bare har ønsket å gjøre Guds vilje, at han har lagt saken fram for Gud i inderlig bønn, og at han har prøvd alle omstendigheter så godt han forsto. Må han da svare for at han ikke hadde bedre forstand? Å nei, han har i sannhet også her handlet på Guds ord. Han har handlet i tillit til at Herren likevel ville «styre hans gang», selv om han selv måtte «tenke ut sin vei» (Ordsp 16,9).

Og når alle ting blir åpenbare, skal det nok vise seg at selv der den troende har handlet i uforstand, har Gud forstått å fremme sin gode vilje også gjennom hans dårskap. Er det bare sant at du har en oppriktig vilje til å være lydig mot Guds ord, er du fri for alt ansvar.

Men hvem kan vel si at han ubetinget og i hvert øyeblikk av livet er villig til å handle etter Guds ord? Den det kunne sies om, ville jo være fri for synd. Når

den troende nå i samvittigheten blir overbevist om at han har vært ulydig mot Guds ord, hvilket ansvar får han da? Han får tydeligvis bare dette å svare for: at han da går den veien ordet viser synderen, den daglige omvendelsens vei. Evangeliet er jo talt til syndere, og det forutsetter at de i denne verden aldri vil unngå å «ha synd».

Derfor lærer det jo også synderen hva han skal gjøre når han kjenner sin synd. Følger han så bare ordets anvisning, er han igjen uten ansvar. Gud må svare for at omvendelsens og helliggjørelsens vei fører fram til salighetens mål. Den troendes sak er bare å svare for at han går veien etter Guds ord.

Derfor kan den ydmyke troende gå livsveien trygt, selv om han kjenner sin daglige synd. Han vet at han ikke lyver når han i sin siste stund kan si: «På ditt ord har jeg trodd at mine synder er tilgitt for Jesu Kristi skyld, enda jeg følte meg så uverdig til å få tilgivelse. På ditt ord har jeg kjempet helliggjørelsens strid, enda jeg så mange ganger var nær ved å gi opp. På ditt ord har jeg levd, på nåden i ditt evangelium vil jeg dø. Jeg vet at jeg som tror ditt ord, skal gå forbi dommen og inn i den salighet du lover dem som tror. Du vil visselig ikke svikte ditt ord.»

Ja, på dommens dag skal hver munn lukkes som vil hevde sin egen overbevisning og føre fram sine egne eller andres unnskyldninger. Men den som kan si: «På ditt ord, Herre, har jeg levd, og på det er jeg død», skal tre frimodig fram for dommen. Og Herren selv, det trofaste vitne for alle sine, skal bevise at hans ord har sannhet og kraft til å gjøre alle dem salige som tror det. Amen i Jesu navn.

Sjette søndag etter treenighetssøndag: Fariseernes og de kristnes rettferdighet

Bønn. Rettferdige Gud, for din dom blir bare den rettferdige frikjent. Gi oss syndere å kjenne vår urettferdighet sterkt, så vi i troens inderlighet kan tilegne oss Kristi rettferdighet, den du skjenker oss i ditt evangelium – den eneste vi frimodig kan tre fram for ditt åsyn med. Knus vår egenrettferdighet, så vi ikke forakter din nåde. Rydd ut løgnaktigheten i hjertene våre, så vi ikke bare på skrømt tar imot din nåde. Og gi oss dine barns sinn, så livet vårt kan vitne om at vi kjenner din Ånds kraft, fordi vi, rettferdiggjort ved troen, har fått adgang til din kjærlighets fellesskap. Amen.

Matt 5,20–26

Hvem kan kreve som sin rett å «komme inn i himlenes rike» (Matt 5,20)? Åpenbart bare den som kan si til Gud: «Hvis du ikke er urettferdig, men gir enhver det som tilkommer ham, kan du ikke nekte meg å få del i din salighet. For ditt allvitende øye kan se tvers gjennom meg uten å oppdage noen syndens flekk. Din hellige lov må felle den dommen over meg at jeg har krav på det evige liv likeså vel som det mennesket som har gjort alt det som står skrevet i lovens bok.»

Men vi kan ikke tale slik. Samvittigheten vår lar oss tydelig føle at den ikke tåler den allvitendes hellige blikk, men vrir seg i skam og fortvilelse under den rettferdige dommen i Guds lov. Hvordan skulle vi da kunne kreve at Gud skal skjenke oss den saligheten som vår egen samvittighet dømmer oss uverdige til?

Det ville jo være det samme som å kreve av den rettferdige Gud at han for vår skyld skulle forandre sitt vesen og handle urettferdig. For det må jo være like urettferdig å la den bli salig som fortjener å bli fordømt, som å la fortapelsen komme over den som har rett til å kreve salighet.

Men hvordan kan da noen synder komme til å eie en rettferdighet som gir ham krav på å «komme inn i himlenes rike»? En slik rettferdighet må jo, slik det ser ut, være større ikke bare enn «de skriftlærdes og fariseernes», men større enn alt det som blant mennesker bærer navnet rettferdighet og hellighet. En synder kan bare eie den hvis den er stor nok til å oppveie og dekke over synden, så det umulige blir mulig: at synderen ikke lenger fortjener en synders dom.

Men hvilken synder har vel noen gang dristet seg til å si: «Jeg har sluttet å synde, og jeg har gjort fyllest for min tidligere synd. I mitt hjerte blir selv lovens strengeste bud oppfylt. For min skyld trengs det ingen unnskyldninger, ingen nedskjæring av hellighetens krav, ingen tilpasning etter hva vår fordervede natur makter.» Ingen vil tale slik, ikke engang den som har de største tanker om sin egen fortreffelighet og derfor minst kjennskap til hjertets fordervelse.

De mange slags egenrettferdige er jo alle like i dette: De dysser ned samvittigheten, ikke ved å tillegge seg en innbilt hellighet uten flekk, men ved å dikte opp en vanhellig Gud. Denne guden gir de mindre grove synderne en salighet som de slett ikke har noe rettferdig krav på, og bare de groveste – som de naturligvis selv aldri hører til – får av ham den dommen de rettferdig fortjener.

Hvis menneskene bare ville gjøre alvor av å tro på Guds rettferdighet og ikke lukke øynene for at Gud uten å slå av på noe må gi enhver nøyaktig det som tilkommer ham, ville nok samvittigheten si dem at de ikke engang selv kunne tilkjenne seg saligheten. I beste fall må de nøye seg med å kreve en mildere dom enn de medsynderne som de selv mener har større skyld. En rettferdighet som åpner adgangen til himlenes rike, ser i virkeligheten ut til å være uoppnåelig for syndere.

Hvis en av vår tids fariseere hørte denne talen, ville han smile hånlig og si i sitt hjerte: «Ja, det er den gamle visen. Predikanten spenner kravet om rettferdighet opp til en umenneskelig høyde for å få tilhørerne til å oppgi det han kaller deres egenrettferdighet, det vil si deres mer eller mindre alvorlige og dyktige arbeid med å rense seg fra syndens skitt og styrke det sanne og edle menneskelige i hjertet. Alt slikt strev blir fordømt som om det hvilte på hovmodig selvgodhet og overfladisk selverkjennelse. Mennesket skal fortvile når det forstår at det verken er rettferdig eller noen gang kan gjøre seg selv rettferdig.

Det ligger jo nær å spørre: Hva godt tenker prekenen å utrette når den på denne måten stadig holder fram at synderen er udugelig til å skaffe seg en fullkommen rettferdighet, og slik prøver å ta fra ham all makt og alt mot til likevel å arbeide for å komme stadig nærmere fullkommenhetens uoppnåelige mål?

Hvorfor mener prekenen at det er et edlere mål å få menneskene til å la hendene synke og gi seg over til fortvilelse enn å egge hver god kraft i sjelen til det ytterste for å nå så stor rettferdighet som mennesker overhodet kan vinne? Er det kanskje fordi vi først må se hvor fjernt målet er, så vi kan sette livet inn på å arbeide for å bli bedre, i ydmykt alvor og med full forståelse av hvor stor oppgaven er?

Å nei, vi vet jo hva som følger etter denne tilintetgjørende dommen over all menneskelig rettferdighet. Det er slett ingen oppfordring til å gjøre det som står i vår makt: å kjempe av ytterste evne, vel vitende om hvor stort kravet er, for til slutt likevel å få den dommen at vi har gjort det som kan kreves av syndere for å gjøre fyllest for det.

Tvert imot får synderen som er overbevist om sin urettferdighet, innprentet at han ikke må tenke på selv å gjøre det aller minste for å bli mindre urettferdig. Han skal bare tro på Kristus: at han har vunnet en fullkommen rettferdighet for

verden, og at Gud tilkjenner den hver troende som om han selv hadde fortjent den ved sin fromhet og sine gjerninger.

Og så skildrer prekenen hvor hel, ubesmittet og tilstrekkelig denne Kristi rettferdighet er, i motsetning til all bare menneskelig rettferdighet. Den skildrer hvordan den synderen som ved sin tro har fått denne rettferdigheten tilkjent som sin eiendom, frimodig kan tre fram for Gud og som eier av en fullkommen rettferdighet kreve å gå inn i himlenes rike. Det gjør han enda han ikke har gjort en eneste gjerning for å komme dit inn, mens alle andre må finne seg i å bli utestengt, om de så hadde arbeidet seg i hjel for å vinne rettferdighet.

Sannelig, denne såkalte evangeliske forkynnelsen er like makelig som den er urimelig. Selv det mest anstrengte liv i gode gjerninger skal være uten noen betydning for Guds rettferdige dom. Men å tro at en annens rettferdighet hører meg til, skal være nok til å åpne himmelrikets porter, selv om jeg ikke selv har gjort noe for å bli god.

På den ene siden heter det: ‹Alle de som vil bli rettferdiggjort ved lovgjerninger, er under forbannelse.› På den andre: ‹Kom bare som du er, toller, skjøge og dranker! Gjør ingenting for å bli annerledes, bare tro på Kristus, så er du rettferdig, ren som den hvite ull og ikledd den rette bryllupsdrakten, som dekker hver eneste synd for den allvitendes hellige øye.› I sannhet, må ikke da hvert menneske som har sans for hva som er rett og sant, innrømme at de gamle fariseerne er mer verd enn disse troende i vår tid?

Fariseerne strevde med den ytterste samvittighetsfullhet etter å oppfylle sine 318 bud, og de lot seg heller slå i hjel uten motstand enn å bruke våpen på en sabbat. Men disse troende i vår tid tar det ikke nøye med noen lov, fordi det er nok for dem at Jesus har oppfylt loven for dem.

Kan Jesus virkelig mene dette når han sier at ‹hvis ikke vår rettferdighet overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer vi aldri inn i himlenes rike›? Skulle han mene at den som blir sittende med hendene i fanget, fast forvisset om at han verken kan få eller trenger noen annen rettferdighet enn den Kristus har skaffet til veie, overgår den som av all sin makt strever etter å fullkomme Guds bud?

Nei, Jesu tale gjør det tydelig nok at han slett ikke har ment det samme som forkynnerne av det såkalte evangeliet i våre dager. For når Jesus nevner den rettferdigheten som overgår fariseernes, peker han slett ikke på seg selv og sin gjerning. Han sier ikke med en eneste stavelse at troen på ham skjenker den sanne rettferdighet, og han gjør seg heller ingen umak for å overbevise menneskene om at de er håpløst fortapt.

Derimot viser han ganske enkelt at kravet om rettferdighet gjelder mer enn det fariseerne mente, nemlig at gjerningen stemte med loven. For et menneske er ikke rettferdig før både talen, sinnelaget og gjerningene er gjennomtrengt av ånden i de hellige budene. Den urimelige læren om rettferdiggjørelse av tro og ikke av gjerninger slapper av all sedelig kraft, og ingenting gjendriver den bedre enn nettopp Bergprekenen. Denne talen er på én gang enfoldig og dyp. I den lærer Jesus oss at våre sedelige anstrengelser slett ikke er uten verdi.

Tvert imot: Den rettferdigheten vi kan gå inn i himlenes rike med, kommer fram ved at vi setter inn all vår makt på å hellige både vårt indre hjerteliv og det livet som viser seg i verden gjennom de ytre gjerningene våre. Det er ikke den såkalte troens rettferdighet, men livets rettferdighet Bergprekenen krever – bare at denne livets rettferdighet skal være sann, fordi den springer ut av hjertets grunn, og ikke være som fariseernes: et glinsende skall rundt den markstukne kjernen i et ondt hjerte.»

Vi kalte den som taler slik, en av vår tids fariseere, altså en av dem som i dag hører til den samme åndsretningen og hevder de samme grunnsetningene som fariseerne gjorde på Kristi tid. Men har vi virkelig rett til å stemple en slik mann med fariseerens navn? Han ser jo ut til å være svært forskjellig fra dem Herren rettet talen sin mot. Han har slett ikke, slik de hadde, vanskelig for å erkjenne at kravet om rettferdighet gjelder sinnelaget like mye som gjerningen. Han priser nettopp Herren fordi Herren med sin dype og inderlige utleggelse av loven rammer den overfladiske utvortesheten som var særpreget for den gamle fariseismen.

Selv kampen hans mot læren om rettferdiggjørelsen ved troen får sin styrke av at han synes denne læren er like overfladisk som den gamle fariseismen, bare enda slappere og tommere. For læren om rettferdiggjørelsen av tro er til anstøt for ham nettopp fordi han mener at den som i troen setter sin lit til Kristi rettferdighet alene, mister all lyst og kraft til å arbeide for sin helliggjørelse. Hvordan kan vi da stille denne mannen side om side med de gamle fariseerne – han som fører nettopp den inderlighetens sak som de fornektet?

For å svare på dette må vi huske hva som er felles for all fariseisme. Hvor mange og ulike formene enn kan være, er all fariseisme alltid lik i dette: Den overlater til synderen selv å gjøre seg rettferdig for Gud.

Og den mener at dette kan skje ved hans eget arbeid for å forbedre seg, uten at Guds nåde trenger å føre nye krefter inn i hjertet, krefter som er fremmede for synderens medfødte, fordervede natur. De ulike slags fariseere kan tenke svært forskjellig om hvilke gjerninger, hvilket sinnelag og hvilken grad av sedelig kraft som skal til for at Gud kan regne et menneske for å ha gjort det som kan kreves av en synder.

Snart spør fariseerne, som i Jesu dager, bare etter en stor sum av ytre gjerninger og etter at budenes bokstav blir holdt strengt. Snart krever de, som de beste blant vår tids fariseere, at ikke bare gjerningene, men også sinnelaget skal vise at hjertet stemmer overens ikke bare med bokstaven, men med ånden i Guds bud – så langt det er mulig for en synder. Atter andre – de dårligste, men de fleste av vår tids fariseere – krever egentlig verken gode gjerninger eller godt sinnelag, bare at synderen ikke gjør seg skyldig i særlig grove misgjerninger.

Men enten fariseeren krever svært mye eller svært lite av et menneske for at det skal kunne regne seg som rettferdig for Gud, er han i alle fall viss på at synderen skal og kan yte det som kreves, ved egen kraft.

Derfor mangler også alle fariseere øre for det liflige i evangeliet om Guds nåde, og på den ene eller andre måten misforstår de innholdet eller tar anstøt av det. Den sløve fariseismen, som gjerne vil slippe fra Guds krav så billig som

mulig, hører evangeliet om nåden i Kristus som om det ga oss frikort til å bli i syndene våre. Den edlere fariseismen tar derimot anstøt av evangeliet, som vi har hørt. Den gjør det fordi den i læren om den frie nåden, som blir tilegnet oss i troen, bare ser en oppfordring til å holde seg unna enhver alvorlig kamp for å forbedre seg selv.

Men all slags fariseisme må være uten forståelse av evangeliet, fordi all fariseisme er uten forståelse av hvor dyp den syndige fordervelsen er. Den beste fariseer tar like mye anstøt som den dårligste når kravet om en fullkommen rettferdighet hos synderne blir gjort gjeldende i hele sin styrke. Alltid krever de av den hellige, uforanderlige Gud at han skal endre kravene i sin hellighet etter hva synderen evner å oppfylle. Forskjellen er bare at noen tillegger synderen langt større evne og krever langt mer dyptgående arbeid og anstrengelse av ham, mens andre vil presse Guds krav ned til det lavest mulige: det straffeloven krever.

Men derfor kommer ingen fariseer til å stå overfor det eneste valget en synder har når den vakte samvittigheten har tvunget ham til å se den hellige Guds krav om en fullkommen rettferdighet i øynene. Enten må han oppgi håpet om noen gang å stå rettferdiggjort for Gud, fordi dette i sannhet går over en synders evne. Eller han må ta imot, som Guds nådes frieste gave, den fullkomne rett ferdigheten som Kristus har vunnet og evangeliet forkynner. Etter Guds ord blir den tilkjent hver troende som om den var hans egen, vunnet ved hans egen gjerning og lidelse.

Fordi all fariseisme er blind for at mennesket er uten makt til å fri seg selv fra sin rettferdige fortapelse, har den heller ingen forståelse av hva troen på Kristi rettferdighet er. Fariseerne tenker seg nemlig alltid troen som en gjerning, som noe mennesket skal yte for å gjøre Gud villig til å skjenke det nåde. De tenker seg saken omtrent som om en far først hadde pålagt barna sine en vanskelig oppgave. Da det viste seg at de ikke maktet å løse den, ga han dem en lettere i stedet, med beskjed om at den skulle og måtte de i det minste klare.

På samme måte oppfatter fariseerne læren om rettferdiggjørelsen av tro, som om meningen var denne: Gud hadde riktignok egentlig gitt oss den oppgaven å holde hans lov med alle dens bud. Men nå som det har vist seg at vi ikke kan det, nøyer han seg med å befale oss én eneste ting: å tro på Kristus. Og denne gjerningen skal så godtas i stedet for den manglende oppfyllelsen av loven. Å tro på Kristus blir da slett ikke noe annet enn å være viss på at alt det Skriften sier om ham, er sant.

All fariseisme misforstår på denne måten troens vesen og gjør den til en gjerning som synderen skal erstatte sin mangel på andre gode gjerninger med. Men mens de edlere fariseerne med rette tar anstøt av dette vrengebildet, som de tror er den rette evangeliske læren om troen, er den overfladiske fariseismen svært godt fornøyd med det. Den skjønner jo nok at den aldri kan kjøpe saligheten billigere enn for den blotte overbevisningen om at Skriftens lære om Kristus er sannhet.

Mennesker av dette slaget mener at de har troen når de bare er like overbevist om at Kristus en gang døde på Golgata, som om at keiser Napoleon døde på St.

Helena – enda Kristi død ikke har hatt mer innflytelse på hjertelivet deres enn Napoleons. De forsikrer med den største bestemthet at de tror på Kristus, og de synes det er helt urettferdig å bli beskyldt for å mangle troen. Men hvis de ville prøve seg selv, måtte de innse at hjertelivet deres og livet deres i verden ville ha vært akkurat som det har vært, om de helt hadde manglet det de kaller troen på Kristus.

Likevel kan de vise en uvanlig stor iver når det blir strid om læren, og med den største nidkjærhet forsvare hver bokstav i Skriften. Det gjør de enda de selv ikke har noen som helst erfaring av at det de forsvarer så lidenskapelig, har vært til gagn for hjertene deres. De kjemper for troen og vet likevel ikke hva troen er. For som alle fariseere vil de bli frelst ved sin gjerning; bare at de innbiller seg at den gjerningen som er befalt dem, er å tro, det vil si å være forvisset om at Guds ord er sant.

Hos disse skjuler fariseismens egenrettferdighet seg under selve navnet tros-rettferdighet, og det er de, langt mer enn de virkelig troende, som de edlere fariseerne tar anstøt av. Her er det jo tydelig for enhver at det mennesket som av all sin sjels evne strever etter ikke bare å gjøre gode gjerninger, men å få et godt hjerte, må være bedre enn den som aldri har tatt opp kampen mot synden. Den siste har jo ment at det ikke ble spørsmål om hjertet hans, så lenge han bare hadde kunnskap og visshet om sannheten i hodet.

Det er denne fariseismen, den døde troens fariseisme, som gjør det lett for våre dagers egenrettferdige fornektere å stille to slags mennesker opp mot hverandre. På den ene siden står vranglærende, ja vantro mennesker som har gjort edle gjerninger og ført et vakkert liv. På den andre siden står rettlærende troende, ja troende som er nidkjære for sannheten til det ytterste, men som har gjort seg skyldige i hovmod og forfølgelsessyke. Hele livet deres åpenbarer en hjerteløshet som setter dem langt under de vantroens menn som ved sin egen kraft har prøvd å bli gode mennesker.

Egenrettferdigheten hos gjerningenes talsmann kjenner ikke igjen sitt eget vesen når den ser seg selv skjult under den innbilte troens kappe. Og likevel er saken helt den samme. Den som mener at vi blir rettferdiggjort ved å gjøre den gjerningen å tro at Guds ord er sant, og den som mener at dette slett ikke er nok, har begge det samme hjertelaget. For begge vil bli rettferdiggjort ved gjerninger, og begge er uten forståelse av hva troen er, og hva den virker i et menneskehjerte, i motsetning til alt som heter gjerning.

For den sanne troende setter slett ikke sin lit til troen som til en gjerning som erstatter alle misgjerningene hans. Tvert imot: Han kan ikke komme til troen før han i samvittigheten har kjent at troen er like lite fullkommen som gjerningene, og at den like lite som de makter å gjøre ham verdig til Guds nåde. Det troen virkelig har kraft til, er jo bare dette: å åpne hjertet for at Guds nåde kan virke, så den kan trenge inn i sjelen og bli dens eiendom.

Men derfor er troens vesen ikke rikdom, men fattigdom. Den er ikke visshet om å være eller eie noe som hjertet kan sette sin lit til, men nettopp visshet om at en ikke eier noe som kan begrunne det minste krav på Guds barmhjertighet. Å trenge Guds nåde slik et menneske trenger den når det ikke vet sin arme råd

for å bli frelst – det er troens utspring. Som en slik trang blir troen født i hjertet til den synderen som har målt hvor dyp urettferdigheten hans virkelig er.

Om du så er så viss på at Guds ord er sant at du kunne dø på det, har du ikke troen hvis denne sannheten ikke er blitt ditt hjertes eiendom, all din lit og all din styrke, så den har forvandlet livet ditt fra grunnen av.

Du kan jo umulig være vissere på at Kristus døde på Golgata enn på at keiser Napoleon døde på St. Helena. Men like sikkert som verken du selv eller noen annen vil si at du derfor tror på Napoleon, like lite kan du selv si at du tror på Kristus når hans død er deg like likegyldig som keiserens. Kjennetegnet på den levende tro er ikke vissheten om at Gud ved Kristus er villig til å gi menneskene del i sin nåde, men hjertets trang til å få del i denne nåden.

Den mannen som ennå kjemper for å komme til visshet om at evangeliet er sant, mens han inderlig lengter etter å få del i den nåden det forkynner, står troen langt nærmere enn den som aldri har vært anfektet av noen vantroens tvil, men heller aldri har kjent troens lengsel etter å erfare sannheten i hjertet sitt.

Men fordi fattigdommen i ånden – at hjertet oppgir enhver slags fortjeneste – er vilkåret for at troen blir født, er det umulig for noen fariseer å komme til troens rettferdighet, ja, til og med bare å forstå hvordan troen rettferdiggjør. Herren sier at vi bare kan gå inn i himlenes rike med en rettferdighet som er større enn de gamle fariseernes. Derfor forstår alle fariseere alltid dette ordet som om meningen bare var at vi må eie rettferdighet i større grad enn de. Men meningen er at vår rettferdighet må være av en helt annen art.

De gamle fariseerne holdt de ytre gjerningene for nok. De bedre i vår tid mener at det i tillegg trengs et oppriktig sinnelag. De gamle var som de som ville fortjene rettferdighet med noen få mynter. De nye vil betale med hele sin formue. Da er det jo helt rimelig at de tar anstøt når noen til og med mener å kunne fortjene rettferdighet uten å ofre noe, bare ved å godta visse lærdommer.

Men alle disse er jo likevel enige om at den rettferdigheten som Herren kaller større enn de gamle fariseernes – enten den må fortjenes dyrt eller billig – er av en slik art at den kan og skal fortjenes, akkurat som deres. Men nettopp derfor kommer de aldri lenger enn til at de, som de gamle fariseerne, vil rettferdiggjøre seg selv.

Nei, vil du komme ut over den fariseernes rettferdighet som Herren dømmer, må du begynne med å se at du med all din anstrengelse er fullstendig ute av stand til å komme lenger enn den. Du må se at selv om du ikke blir stående ved de ytre gjerningene, men tar med sinnelaget, ja tankene og hjertets skjulte begjær, vil den samme dommen som rammet de gamle fariseerne, likevel også ramme deg.

For hvorfor var ikke de gamle fariseernes rettferdighet nok? De forstandigste og beste av deres nåværende etterkommere har jo svaret klart: Fordi alle deres gode gjerninger manglet hjertelighet og sannhet og bare var tvungne offer, som de bar fram for Gud med inderlig ulyst. Ja visst, slik er det. Men hvordan er det nå med dere, som så godt forstår at tvungne offer av gjerninger er en styggedom for Gud, og som derfor vil gi ham et hellig sinnelag og et rent hjerte?

Kan dere gjøre det uten noen tvang, så lett og fritt som vi alltid gjør det som er naturlig for oss fordi det er hjertets vilje? Når dere for Guds skyld holder tilbake et bittert ord eller kveler en hatefull tanke, kjenner dere da ingenting av den ulysten en fariseer hadde når han la en stor pengesum i tempelkisten – penger han langt heller ville ha beholdt selv, hadde han bare ikke følt seg forpliktet til å ofre dem til Herren?

Er du en dannet mann, faller det deg kanskje lett, ja helt naturlig, å la være å skjelle ut uvennen din. For å bruke skjellsord er rått, og all råhet har du avsky for, fordi du ville føle deg fornedret i dine egne øyne om du gjorde deg skyldig i den.

Men har du en uvenn som har krenket deg blodig, og du får anledning til å si et ord til ham som vil ramme ham som en forgiftet pil – selv om kanskje bare du vet at dette ordet sårer ham – kan du da ikke bare la være å si det, men gjøre det uten at det koster deg mer selvovervinnelse enn å holde et rått skjellsord tilbake?

Eller hvordan er du når du blir vred? Vi krever ikke engang at du skal forstå at den vreden Herren kaller velgrunnet, alltid gjelder synden, aldri synderen. Men når du nå, som du mener, med full grunn blir vred fordi din neste har handlet skammelig mot deg – følger det da av seg selv at du samvittighetsfullt undersøker om kanskje også du har noe av uretten på din side, eller om du har gitt din neste noen anledning til å vekke harmen din?

Eller hvis andre gjør det klart for deg at heller ikke du selv er uten urett, stritter du da ikke mot så lenge som mulig før du erkjenner det? Er du sikker på at du virkelig er glad om du til slutt må innrømme at du ikke hadde god nok grunn til å bli vred?

Det er få mennesker som rett ut nekter å forlike seg med motstanderne sine, men det er enda færre som er villige til å gjøre det av hjertet. Var det ikke slik, ville det ikke være så vanlig å høre ord som disse: «Jeg har tilgitt uvennen min og ønsker ham ikke noe ondt. Jeg vil bare være i fred for ham og ikke ha mer med ham å gjøre.» Eller: «Jeg har tilgitt ham, så sant Gud også tilgir ham.» Eller: «Jeg bærer ikke nag til ham, men at nettopp jeg skulle forsvare ham, kan da ingen kreve.»

Den som sier at han nok har tilgitt uvennen sin, men at han likevel vil slippe å omgås ham, røper jo med det hvor tungt og motvillig han tilgir. Han tåler jo ikke å se den som har fornærmet ham, uten at vrede og bitterhet blusser opp i hjertet hans igjen.

Og den som sier at han nok har tilgitt, så sant bare Gud har gjort det, skal nøye prøve seg selv: Er ikke dette vakre ordet hans bare en hyklersk forkledning for det grusomme ønsket at Gud skal gi ham mangedobbel hevn til gjengjeld for at han selv er så god at han lar alle hevntanker fare?

Og den som mener seg berettiget til å la være å forsvare sin neste fordi nesten er uvennen hans, sier jo med det at den tilgivelsen han roser seg av, ikke er noen virkelig tilgivelse. Den uretten som ble begått, får ham jo fremdeles til å sette uvennen sin lavere enn sine andre medmennesker.

Men vi kan være temmelig sikre på at alle som taler slik om uvennene sine, selv mener at de – i motsetning til de gamle fariseerne – har oppfylt Herrens ord om ikke å «harmes uten grunn», ikke å skjelle ut og å skynde seg å «være føyelig overfor sin motstander». Og likevel røper hele deres framferd og tale at de tvinger seg til å lyde bokstaven i Bergprekenens ord like motvillig som de gamle fariseerne tvang seg til å adlyde budenes bokstav.

For i virkeligheten er den kjærligheten som er lovens oppfyllelse, like unaturlig for det fordervede menneskehjertet som det er unaturlig for en hund å gå på to. Av frykt for pisken eller av lyst på kjøttstykket en holder opp for den, kan hunden jo nok med stor anstrengelse klare å reise seg opp en stund. Men en fri, naturlig stilling blir den oppreiste gangen aldri for dyret.

Slik kan også mennesket ha mange beveggrunner for å prøve å skaffe seg en virkelig rettferdighet, en som består i hjertets villige lydighet. Det er slett ikke alltid frykten for Guds vrede som driver menneskene til det. I vår tid er det nettopp vanlig at fariseerne tenker seg Gud så vanhellig og svak at vreden hans blir lite fryktelig.

Hensynet til verdens dom og kanskje enda mer til egen selvaktelse kan drive dem. Noen ganger kan det også være en bevisst motsetning til kristendommens lære om at nåden er nødvendig, og lyst til å vise hvor langt et menneske kan komme ved egen kraft. Alt dette kan føre til at mange driver det svært langt i å leve på en måte som ikke bare overfladisk tilfredsstiller lovens krav, men også synes å åpenbare en stor renhet i sinn og tanke.

Men la bare hver av disse rettferdige gå inn i sitt eget hjerte, som han kan kjenne, og ikke trøste seg med at andre, som han ikke kan se inn i hjertet på, kanskje har nådd lenger enn han. Da må han nok innrømme at han ikke er kommet lenger enn at han ennå må øve tvang mot seg selv når han ikke bare vil gjøre det gode, men være god. Gjennom lang øvelse kan nok tvangen være blitt en vane for ham og derfor kjennes mindre.

Men like sikkert er det at den drivende kraften i livet hans ikke er den frivillige kjærlighetens glede, men lovens tvingende bud. Kanskje er det ikke, som hos de gamle fariseerne, frykten for Gud eller håpet om evig lønn som gir budet dets tvingende kraft, men erkjennelsen av hva han skylder seg selv, og ønsket om den lønnen som ligger i en god selvfølelse.

Så sant Gud ser på hjertet, vil han dømme at rettferdigheten er av samme art overalt der han finner at den er skaffet til veie ved hjertets selvgodhet, tvangsarbeid og lønnsjag. Da tar han ikke noe hensyn til hva som har gjort selvbeundringen sterk, hvor mye som er blitt utrettet, og hvilken lønn sjelen har arbeidet for. Vår tids fariseere yter langt mer enn de ytre gjerningene til de gamle fariseerne. Men har de det samme hjertelaget som dem, er også rettferdigheten deres av samme art. Og etter Herrens ord vil de ikke kunne gå inn i himlenes rike.

Helt annerledes er den rettferdigheten som går ut fra den troendes hjerte og gjennomsyrer livet hans. I det ytre kan nok troens og fariseismens gjerninger ofte se helt like ut. Ja, det kan til og med skje at en fariseer som lenge har øvd seg i selvovervinnelse, gjør større gjerninger enn en nylig omvendt troende.

Men hjertets art, det som driver rettferdigheten fram i livet, vil alltid være helt forskjellig. Hos den troende er det ikke lenger noen selvgodhet; han kan jo ikke komme til troen før han fullt ut har oppgitt seg selv og dømt seg selv. Hos ham er det ingen egenkjærlig frykt for straff eller lyst på lønn. Han har jo allerede, før all sin gjerning, den rettferdigheten han stoler på. Den skal ikke vinnes eller betales med livsgjerningen hans, men er for lengst vunnet ved Kristi fullkomne gjerning, som verken tåler eller trenger noe tillegg av synderens anstrengelse.

Derfor er heller ikke den troendes arbeid for å oppfylle Guds lov tvunget fram. Han gjør det ikke mot, men med sin innerste vilje. For det som tvinger ham, er troens kjærlighet til Kristus, men kjærlighetens tvang er frihet. Hos den troende finner Gud altså det alle fariseere mangler: selverkjennelsens sannhet og kjærlighetens frivillige lydighet. Derfor er rettferdigheten i livet hans av en helt annen art enn deres. Her er en rettferdighet som er større enn fariseernes og de skriftlærdes.

Men når vi taler slike store ord om rettferdigheten i de troendes liv, vil ingen være raskere til å motsi oss enn de troende selv. Hver troende vet bedre enn noen fariseer kan si ham det i spott, at det svært ofte er smått bevendt både med den ydmyke erkjennelsen hans av at all ros er utelukket for ham, og med den frivillige lydigheten hans. Han vet godt at det koster ham stor kamp å oppgi sin egen vilje. Og han kjenner det som sin store skam at han ofte slett ikke oppgir den, men synder nettopp ved å la sin egen vilje rå.

Derfor har han heller ingen trøst i sin egen rettferdighet, men alene i Kristi rettferdighet. Og det kan nok virke både formastelig og skremmende på ham når han hører rettferdigheten i livet sitt omtalt som stor nok til at han skal gå inn i himlenes rike med den. Til sin siste stund vil han avvise enhver tanke om at han i seg selv, i sitt liv, har noen rettferdighet han kan bestå for Gud med. Han vil bli stående ved å bekjenne: «Den rettferdighet Gud ville meg forlene, er all den pryd jeg vet.»

Ja, vi vet godt at den troende må ha det slik. Hvis ikke hjertet hans hele livet igjennom var åpent for de store manglene ved rettferdigheten hans, ville han jo bli egenrettferdig igjen og atter høre til fariseerne. Men likevel er det riktig at rettferdigheten i de troendes liv, tross alle sine mangler, er større enn fariseernes. Det er sant at den troende kan gripe seg selv i forfengelig selvgodhet.

Men så snart han gjør det, dømmer han seg selv og lar ingen unnskyldning gjelde. Aldri har hjertet hans fred i vissheten om sin egen rettskaffenhet, men alene i vissheten om å eie Guds nåde. Denne nåden trenger hjertet hans like ufortjent og like fullt i sin siste stund som i troslivets første.

Det er sant at han slett ikke kan fullkomme Guds kjærlighetsvilje uten daglig kamp mot egenkjærligheten, og at han slett ikke alltid seirer i kampen. Men la ham spørre seg selv om han ville være glad for å kunne legge ned denne kampen. Da skal han få dette svaret av samvittigheten: Selv om det ikke var noen fare ved å leve etter kjødets begjær, ville han likevel kjempe som nå. For det er i sannhet blitt hans innerste vilje å bli hellig for å glede sin Frelser – i fellesskapet med ham har han all sin styrke, og i nåden hans all sin trøst.

Jo dypere den troende ser inn i sitt eget hjerte, desto bedre ser han at hans sanne, gjenfødte jeg virkelig er «skapt i den rettferdighet og hellighet som er av sannheten» (Ef 4,24). Når den nåden som allerede har begynt sin gjerning i ham, får fullføre den, vil den derfor ha gjort ham skikket til å få de helliges arvedel i Guds rike. Allerede det at synden er blitt den store lidelsen i livet hans, kan overbevise den troende om at hjertet hans ikke lenger elsker synden.

Derfor viser det seg også overfor hvert enkelt bud at den troendes hjerte er av en annen art enn fariseerens. Den troende kan bli vred, og han vet godt at han ikke ville være den hellige Guds barn hvis han ikke, som Herren, kunne bli vred over synden hos seg selv og i verden.

Han forstår svært godt at den som ikke kan bli vred, heller ikke kan elske. For kjærligheten må jo bli opprørt når den ser at det som med rette er dyrebart for den, blir krenket og trampet på. Den troende vet godt at Kristi kjærlighet i sitt dype alvor er svært forskjellig fra den vamle søtladenheten som av frykt for å såre ikke våger å nevne tingene ved deres rette navn.

Kristi disipler minnes at deres Herre selv gang på gang kalte fariseerne dårer, enda han sa at den som skjelte sin bror ut og sa «Du dåre!», skulle være skyldig til helvetes ild. For dette ordet er ikke et skjellsord når det blir brukt om dem, men den eneste rette betegnelsen på deres ferd. Den troende kan nok både bli vred og bruke sterke ord, og det nettopp fordi Kristi kjærlighet tvinger ham.

Men dette forstår den troende til bunns: Enhver vrede som gjelder synderen og ikke bare synden hans, og særlig all vrede som kommer av at vårt eget kjære jeg er blitt krenket, har ingen rett for seg, hvor grov krenkelsen enn var.

For den som henter all sin lit fra troen på Guds ufortjente nåde, kan aldri glemme at hans neste aldri kan synde mot ham slik han selv synder mot Gud. Så sant han selv trenger syndenes forlatelse hver dag, vil han derfor aldri under noen omstendighet mene at han har rett til å nekte noen tilgivelse i vrede og hat.

Han har ingen unnskyldning hvis han blir vred. Han kan ikke nøye seg med å skjule naget og bitterheten i sinnet. Han finner ikke fred i å tilgi halvveis. Når han nevner fienden sin i bønnen til Gud, er det ikke med et hemmelig ønske om at Gud skal hevne uretten mot ham, selv om han ikke selv får lov til å gjøre det.

Overalt der han i hjertet sitt finner spor av nag og bitterhet, har han bare én ting å gjøre: å skamme seg, felle dommen over seg selv og begynne arbeidet med å rydde ut ukjærligheten mot uvennen sin helt til siste rot.

Først da finner han fred. Først da løser hjertets nød seg i bønnens fulle inderlighet: «Forlat oss vår skyld, som vi forlater våre skyldnere» (Matt 6,12). Enten den troende altså seirer over fristelsen til selvgod vrede eller faller i den, er hjertet hans likevel annerledes enn fariseerens. For fariseeren søker og finner her som alltid grunn til å være tilfreds med seg selv når han i større eller mindre grad tvinger seg til å gjøre det han skal.

Den samme forskjellen mellom hjertets tvungne og frivillige kamp kommer til syne overfor alle budenes krav. Alltid er det slik at selv den svakeste troende, som ennå har langt flere nederlag enn seire, likevel eier en større rettferdighet enn selv den fariseer som ved lang øvelse har drevet det så langt at knapt noe

menneske kan påvise en overtredelse i livet hans. Det gjør han fordi han har Guds kjærlighet i seg.

Derfor er det riktignok sant at Kristus i Bergprekenen ikke taler om troens, men om livets rettferdighet. Men det er ikke mindre sant at den livets rettferdighet han her taler om, bare finnes hos «de fattige i ånden», hos «de som sørger», hos «de som hungrer og tørster etter rettferdigheten» (Matt 5,3–6). Dem priser han salige i den samme Bergprekenen, fordi fattigdommen deres tvinger dem til å trenge og begjære hans rettferdighet som sin eneste rikdom.

Dette alene kommer det an på. Vil vi bare ha den rettferdigheten som er av troen på Jesus Kristus, og ikke av lovgjerninger, da vil Gud nok oppdra oss til den livets rettferdighet som er større enn fariseernes og de skriftlærdes, og som blir fullendt i alle troendes hjerter når de går inn i himlenes rike. Derfor ber vi: Herre, gjør oss fattige i oss selv, så vi kan bli rike i deg. Lær oss å dømme vår urettferdighet, så vi kan søke din rettferdighet og ved den bestå for din dom. Amen i Jesu navn.

Sjuende søndag etter treenighets-søndag: Kast all deres sorg på Gud

Bønn. «Sannelig, det er rett og tilbørlig, rimelig og gagnlig at vi alltid og alle steder priser deg, hellige Herre, allmektige Far» – du som aldri skjenker dine barn annet enn gode gaver, og som hver dag lar din nåde være rik over oss. Du vet jo at takken vår så ofte blir kvalt av sukkene våre, og at lovprisningen vår går under i hjertets knurring over måten du fører oss på. For det faller oss tungt å se at også sorgenes byrde og livets kummer er din barmhjertighets gode gave, vel verd det ydmyke hjertets takk.

Å, gi oss da kraft og vilje til å kaste all vår sorg på deg, så vi kan få kjenne også sorgen som din gode gave når vi erfarer at du har omsorg for oss. Gi oss den tro som makter å løfte byrden og tømme den ut i ditt fang – den ydmyke hengivelse som villig tar imot din trøst – det hellige alvor som ikke nøyer seg med mindre enn den hjelpen din nåde gir oss til evig frelse.

Ja, velsign sorgen vår for oss, så vi også som bedrøvede kan være glade og ærlig prise ditt navn, selv om tårene strømmer og hjertet sukker, fordi vi har erfart at også tårene og sukkene, smerten og sorgen er din kjærlighets gode gaver. Amen.

Mark 8,1–9

«Kast all deres sorg på Gud!»[1]

Hvem kan nevne all den sorg og smerte som finnes på jorden? Vi kan nevne den nagende næringssorgen, som forbitrer hvert måltid og gjør sjelen til en sukkende trell under arbeidet for legemets behov – den nedbrutte helsen, som gjør hvert åndedrag til en plage og hver dag til en begynnende dødskamp – den bitre sorgen over døde som har tatt de etterlattes livslykke med seg i graven – den hjerteskjærende sorgen hos foreldre som ser barna sine styrte mot avgrunnen uten at de vil la seg redde av noen kjærlighetens bønn eller formaning – den isnende sorgen hos den ensomme, som ikke har noen deltakende venn på jorden – den fortærende angeren og sorgen over et forspilt liv og en tapt ære – og den sterkeste av all sorg, den sjelen kjenner når den våkner og ser at den er fortapt i synden, uten å se noen mulighet til frelse. Men selv om vi nevner alle disse sorgene og legger mange andre til, har vi likevel ikke regnet dem alle opp.

[1] NB: «Og kast all deres bekymring på ham, for han har omsorg for dere» (1 Pet 5,7). Heuch bygger på den eldre ordlyden «sorg», og han sier «på Gud» for «på ham».

Og selv om vi ikke visste om flere sorger å nevne, ville det likevel være mer enn én som kunne si: «Min særlige sorg har du ikke nevnt. Det jeg har å lide, forstår verken du eller noe menneske.» Vi må nemlig huske at det i verden, ved siden av de sorgene alle kan se og forstå, finnes mangfoldige andre. Noen skjuler seg for alles blikk. Andre er av en så særegen art at de for alle andre enn den som bærer dem, kan synes temmelig ubetydelige og lette, mens de er så tunge for den sørgendes små krefter at de knuger ham helt ned.

Når jeg går omkring blant de sørgende i menigheten, hvor ofte kan jeg ikke på én eneste dag høre dette fra mange forskjellige munner: «Min sorg er likevel tyngre enn alle andres.» Og hvor ofte får jeg ikke erfare at mennesker som all verden priser lykkelige, kan skjule i hjertet en sorg som forgifter hele tilværelsen deres. Sorgen er i virkeligheten så alminnelig at de voksne som ikke lider under noen åpen eller skjult sorg, snart kan telles. Det er bare vanens makt som gjør at vi ikke ser mer av den skrikende sorgen og den åpne fortvilelsen – den lærer menneskene å finne seg i det uunngåelige.

Når derfor formaningen lyder: «Kast all deres sorg på Gud, for han har omsorg for dere», er det sannelig nok av dem som trenger å kaste sorgen sin fra seg i Guds farsfang. Og det kan vel også virke hardt på de sørgende når vi sier at det bare kommer av manglende vilje hvis de ikke får kastet sorgen på Gud. Det synes jo umulig at den sørgende ikke skulle ønske å bli fri fra sorgen.

«Jo, sannelig,» sier den sørgende, «jeg ville gjerne bli fri fra sorgen hvis jeg bare kunne. Men du kan like gjerne si til livsslaven at han skal kaste fra seg jernringen som er smidd om halsen hans, som å si til meg at jeg skal legge sorgen på Gud. Slik slavens ring først blir filt av når han dør, slik vil min sorg først svinne når jeg blir lagt i graven. Du vil vel ikke si til en som lider sykdommens brennende smerte at han kunne bli kvitt disse smertene hvis han bare ville kaste dem på Gud? Da bør du heller ikke gi meg dette rådet. For min sorg brenner like smertelig som et sår, og jeg kan like lite skille meg av med den som den syke kan bli kvitt smerten sin.»

Ja, jeg vet nok at mange kan se ut til å ha full rett til å tale slik. Mer enn én gang har jeg stått overfor en sorg så stor at leppene mine helst ville tie og ikke bære fram noe trøstens ord, fordi jeg har kjent at det i øyeblikket ikke fantes noen trøst.

Og likevel visste jeg at selv da ville den sørgende ha fått kraft til å kaste sorgen sin på Gud – hvis han bare av hjertet hadde villet begynne å kjempe for å gjøre det, og ikke hadde vært helt uimottakelig for formaningen. I sorgens bitterhet syntes formaningen ham bare en tom talemåte, lett nok å føre fram for den som ikke knuges under sorgens byrde, men uten noen hjelp for den som har gitt opp håpet om å kunne bære byrden, enn si løfte den av seg og tømme den ut i Guds farsfang.

Nei, ordet om å kaste sorgen på Gud er ingen talemåte. For Guds ord er vissere enn menneskenes tanker, og den kraften hans løfter lover, må kunne bli gitt oss tross vår avmakt. Så sant vi har en Frelser som det står skrevet om at han har «inderlig medynk med folket» (Mark 8,2), og at han er en «yppersteprest» som kan «ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet» (Hebr 4,15), må vi også i den

dypeste sorg kunne erfare at vår allmektige Frelsers medlidenhet ikke er som et menneskes.

Et menneske kan bare dele nestens sorg, men ikke avhjelpe eller forandre den. Hvis Frelseren har medynk med oss og den Allmektige lider med oss, da må han kunne forvandle sorgen til glede og fortvilelsen til håp.

Og så sant Herren også har gitt oss dette ordet, som like mye er et løfte som en formaning: «Kast all deres sorg på Gud, for han har omsorg for dere», så er det vantro og opprør å nekte for at noen sørgende kan gjøre det ordet byr ham å gjøre, og som det derfor også lover ham kraft til.

Vi vet nok at mange sørgende ikke engang vil høre formaningen, og at selv de som hører den, må kjempe hardt for å følge den. Likevel vet vi at den viser den eneste veien til virkelig trøst for hvert sorgfullt hjerte – men også en helt pålitelig vei. Derfor må vi, etter Herrens befaling, rope til alle sørgende uten å bli trette og uten å la oss skremme – verken av at hjertene er uvillige til å tro ordet, eller av at det er vanskelig å erfare at det er sant:

«Kast all deres sorg på Gud!»

La oss prøve å forstå hva det er å kaste sorgen sin på Gud, hvorfor det er vanskelig, og hvordan en lærer det.

I.

Et gammelt ord sier at delt glede er dobbel glede, men delt sorg er halv sorg. Mang en gang kan ikke et menneske gjøre mer for nesten sin i sorgen enn å vise at han forstår den og føler med ham. Likevel ligger det allerede en viss trøst i dette. Hvem av oss har ikke kjent at et vennlig ord, som vi følte kom fra hjertet og ikke bare var den iskalde høflighetens tomme form, for et øyeblikk har lindret sorgen vår?

Eller at et tegn på deltakelse – en krans på kisten til en vi elsket, et velment om enn forgjeves forsøk på å vende tankene våre bort fra sorgen, et bekymret spørsmål om hvordan vi har det etter en natt vi har våket gjennom i smerte – likevel har hatt makt til å gjøre hjertet vårt godt? Og det selv om alt dette bare vitner om hvor avmektig menneskers kjærlighet er, og selv om lidelsen ikke ble forandret.

Men hvis det nå var mulig å erfare at Herren, den Allmektige, i uendelig barmhjertighet deler sorgen vår og bærer den med oss, og at han i sin kjærlighet lengter etter å lette den for oss, sterkere enn vår beste venn – måtte ikke da Guds deltakelse makte det ingen menneskelig medlidenhet kan: å forandre selve lidelsen, så sorgen ikke lenger ble kjent som lidelse, selv om den ble værende? Den som vet at en slik erfaring er mulig fordi han selv har gjort den, vet hva det er å kaste sorgen sin på Gud.

Det gjelder altså at du i sorgen kan finne Gud som den levende kjærligheten som virker i hjertet ditt. Han forstår din kummer, ikke bare bedre enn alle mennesker, men også bedre enn du selv, så han vet hvordan du skal trøstes, og finner den rette trøsten der du selv er trøstesløs. Når hjertet i sorgen har søkt Gud, så det har nådd fram til hans hjerte, blir det mer enn et bilde at det makter å «kaste sorgen sin på ham». Det får virkelig makt til å ta seg sammen og løfte sorgens byrde av seg, så det igjen puster lett og fritt.

Den sorgen som Gud deler, blir ikke bare halv; den blir forvandlet til noe helt annet enn den var før. Pinen i den blir til velsignelse, fortvilelsen i den til håp. Hjertet tok imot lidelsens byrde med bitterhet, som en meningsløs grusomhet fra et blindt tilfelle eller en jernhard skjebne.

Nå blir denne bitterheten forvandlet til troens hengivelse i Guds vilje og forståelse av at det er kjærlighetens visdom som legger korset på. Den som har kastet sorgen på Gud, må likevel fortsette å bære den, kanskje hele livet igjennom. Og likevel bærer han den ikke, fordi han bærer den ved Guds styrke, så selve byrdens trykk kjennes som en velsignelse.

Dette ser vi best av at det samme hjertet som knurret og gjorde opprør mot Gud før det lærte å kaste sorgen sin på ham – ja, som kanskje til og med i bitterheten nektet hans godhet og hans forsyn – nå av full overbevisning takker ham for sorgen som en god, ja uunnværlig gave, og dømmer seg selv hver gang den gamle knurringen vil begynne igjen.

Det er vel få ting som kjennes så virkelige som en stor sorg. Her er all trøst bortkastet hvis den bare består i tomme ord eller i forsøk på å innbille den sørgende noe som bare er et skuffende skinn.

Derfor kjenner heller ikke verden noen annen trøst enn at vanen gjør enhver ting lettere å bære, og at mang en sorg kan glemmes med tiden. Men at sorgen kan forbli like virkelig, like dyp og inderlig, og lidelsen kjennes like smertelig, mens hjertet likevel har en trøst like virkelig og stor som sorgen og lidelsen – det forstår ikke verden. Og den tror det ikke, fordi den ikke kjenner den levende Guds kraft, som virkelig gjennomtrenger hver den som i sin sorg ydmykt og troende kaster seg i Guds favn.

Men se på den som har gjort dette, og som derfor har erfart at Guds evige trøst er like virkelig som den jordiske sorgen. I sin fortvilelse har han kjent at sorgen hans var for stor til noen gang å bli glemt, og at det ikke fantes trøst i verden.

Og så er han likevel blitt trøstet helt og fullt av Gud, enda han slett ikke har glemt sorgen. Hans visshet om Guds liv og makt og kjærlighet er blitt urokkelig. For Guds allmektige kjærlighet er jo like viss for ham som hans sorg. Derfor kan ingenting styrke troen mer enn den kampen troen fører for å kaste all hjertets sorg på Gud.

Det må kunne la seg gjøre, for det er vitnesbyrd nok om at mennesker har maktet det. La oss først tenke på en lidelse som ingen kan påstå at vi venner oss til med tiden: sykdommens lidelse. Her kan vi jo finne syke der smerten går over ansiktet som mørke bølger, og som ikke kan holde tilbake stønnende sukk.

Og likevel ligger det en fred over dem som gjør sykeværelset deres liksom til et hellig sted. Gjennom ordene deres, som stadig blir brutt av smertene, klinger det verken bitterhet eller klage, men håp, forsoning, ja glede og takk. Så når vi går fra dem, ønsker vi nesten å være som de, enda hjertet vårt krymper seg ved tanken på å skulle lide som de.

Her ser du hva vi mener når vi sier at den som har kastet sorgen på Gud, ikke lenger bærer den, enda han bærer den. Disse syke kjenner jo nøyaktig de samme smertene som de kjente før de lærte å kjenne Guds kraft. Og likevel ser vi at de er løftet over sine egne smerter. Sykdommen bryter fremdeles ned legemet deres,

men den bryter ikke lenger ned dem selv. Midt i lidelsen er de trøstet, og det så rikt at vi nesten ønsker å dele lidelsene deres, hvis vi slik kunne få del i trøsten deres. Kan det da nektes at de virkelig er blitt trøstet?

Eller når kristne står ved gravene til sine kjære uten tegn på noen fortvilet sorg – er det da rimelig å regne dem som mer følelsesløse og sløve enn andre mennesker? Skulle den som har delt den samme troen, den samme kampen og den samme kjærligheten med en annen, kjenne det mindre hardt å bli alene i verden enn den som bare har hatt dette livets interesser felles med en annen? Det er lite trolig.

Og likevel er det sant at verden ofte kan mene å ha grunn til å ta anstøt av hvor rolig den kristne tar det siste farvel med sine døde. For verden forstår ikke dette: Den kristne avskyr den trøsten verden byr når den minner om at evnen til å elske de avdøde, og derfor også kjærlighetens bitre savn, vil svekkes med tiden.

Han vet at savnet og sorgen hans vil forbli like friske til hans siste stund, fordi kjærligheten hans rekker ut over grav og død. Likevel er han trøstet, fordi han i Herrens kraft bærer sorgen sin innfattet i det levende håpet om at døden skal overvinnes, og om Guds barns evige fellesskap i himmelen.

På samme måte er det med all annen sorg. Vi kan se mennesker gå gjennom verden med de mest forskjellige og tyngste byrder, og likevel frimodige, som mennesker som tydeligvis ikke savner trøst, enda de ytre omstendighetene deres ikke byr på noen trøst.

Ja, det er vitnesbyrd nok om at det lar seg gjøre å kaste sorgen sin på Gud. Men riktignok er det sant at mange sørgende verken gjør det eller kan gjøre det, fordi de enten slett ikke vil forsøke, eller forsøker på feil måte. For en synder har store vanskeligheter å overvinne når han vil lære å kaste sorgen sin på Gud.

II.

I fortellingen om hvordan Herren mettet de fire tusen med de sju brødene og de få fiskene i ørkenen – er det ikke også noe annet enn selve underet som må vekke vår undring? Er det ikke underlig at den store, sultne skaren rolig setter seg ned på Jesu befaling, uten tvil og uten knurring, og venter på å bli mettet? Det gjorde den enda den måtte innse at bare den samme allmakten som hvert år mangfoldiggjør såkornet, kunne stille sulten til fire tusen med sju brød.

La oss prøve å sette oss inn i hvordan denne skaren hadde det mens den var hos Herren i ørkenen. Da skal vi se at det nok måtte falle den vanskelig å kaste sin sorg på Herren. Grepet av makten i Jesu ord hadde alle disse «alt vært hos ham i tre dager» (Mark 8,2).

Matforrådet deres var sluppet opp, sulten hadde begynt å melde seg, de var langt borte fra folk, og de så at Jesus ikke hadde noe forråd å snakke om til å stille sulten deres. De forsto sikkert like godt som disiplene hans at det var god grunn til å spørre: «Hvor skulle noen få tak i nok brød til å mette alle disse her i ørkenen?» (Mark 8,4). De kjente altså nøden, og de så at Herrens midler til å avhjelpe den var så godt som ingen.

Måtte det da ikke falle dem vanskelig å handle som om saken slett ikke angikk dem, men bare Jesus? De skulle jo bare adlyde hans befalinger og sette seg for

å holde måltid, visse på at han ville sørge for det de trengte, selv om det var helt ufattelig for dem hvordan han kunne gjøre det. Det hadde vel vært langt rimeligere for disse sultne å mene at de nå måtte skynde seg derfra, nå som de kjente at de alt var blitt altfor lenge i ørkenen.

De måtte dra mens de ennå hadde krefter til å nå fram til folk, for om mulig å unngå å «bli utmattet på veien» (Mark 8,3). Hadde Jesus ønsket å hjelpe dem, kunne han jo i tide ha minnet dem om at de måtte dra derfra for å få mat. Nå ville han hjelpe dem med sitt lille forråd, som knapt var nok for hans tolv apostler, enn si for fire tusen mann – det syntes ikke å kunne nytte stort.

For å kunne kaste sorgen sin på Herren og være lydige mot ham i sorgen måtte disse altså tro to ting: at han kjente en hjelp som de ikke kjente, og at det han kalte hjelp, ville vise seg å være hjelp, enda de ikke kunne fatte hvordan det skulle skje.

Men nettopp her ligger vanskeligheten for alle sørgende. Kanskje er sorgen av det slaget som ikke utelukker alt håp om at den en gang kan opphøre; kanskje er den slik at den umulig kan forsvinne i dette livet. I begge tilfeller vil Guds midler til å avhjelpe sorgen alltid synes den sørgende altfor små og lite rimelige. Og mange sørgende vil også rett ut nekte for at det Guds ord kaller hjelp, virkelig er hjelp.

Det er nok sant at det finnes mange slags sorger der de fleste mennesker prøver å lette byrden med tanken på at Gud kanskje likevel kan gi en uventet hjelp. Mang en som tynges av næringssorg eller nedbrutt helse, prøver vel å holde håpet oppe om at Gud kan forandre kårene hans eller gi ham helsen tilbake, når han, som han mener, venter på Guds time. Mang en forlatt enke verger seg vel mot fortvilelsen ved å klynge seg til ordet om at Gud er enkers forsørger og farløses far.

Men ingen av disse kan jo skjule for seg selv at håpet deres likevel er helt uvisst. Det er slett ikke noe sjeldent at næringssorg eller sykdom følger et menneske uavlatelig helt til graven. Og hvor ofte har det ikke skjedd at farløse barn har levd gjennom en hard og på alle måter sørgelig barndom!

Selv der sorgen ikke er av et slag som gjør det umulig å håpe at Gud kan avhjelpe den slik den sørgende vil, makter han derfor ikke å kaste den fra seg på Gud. På det meste kan han lette den litt ved å trøste seg med noe han selv synes er lite sannsynlig: at Gud kanskje likevel vet en utvei.

Men så er det alle de tilfellene der det er helt utenkelig at sorgen noen gang kan avhjelpes – hvis hjelpen ikke kan bestå i noe annet enn at det som har framkalt sorgen, blir forandret. Der vil de sørgende ikke bare være ute av stand til å kaste sorgen sin på Gud. De vil ikke engang makte å lette den det minste ved å ta sin tilflukt til tanken om Guds hjelp – med mindre de har lært å tro at det Gud kaller hjelp, også er hjelp, selv om de slett ikke skjønner det.

Har døden for eksempel røvet alle et menneskes kjære og gjort ham ensom i verden, kan han jo umulig lette sorgen sin med tanken på Guds hjelp hvis det eneste han kaller hjelp, er at døden gir fra seg byttet sitt og gir ham de elskede tilbake.

Så lenge hjertet hans mener dette, er det helt unyttig å tale til ham om å tro på Guds hjelp eller om å kaste sorgen på Gud. En slik tale vil bare opprøre forstanden hans, som sier ham at ingen død kommer tilbake. Den vil krenke følelsen hans, som blir smertelig berørt av det han synes er tomme ord. Og den vil egge viljen hans til motstand, fordi han i bitterheten i sorgen bare vil ha den ene hjelpen av Gud som Gud ikke vil gi ham: at de døde skulle bli levende igjen.

Selv om det derfor ikke alltid viser seg like tydelig, er det likevel alltid slik at vanskeligheten ved å kaste sorgen sin på Gud består i dette: Guds midler til å hjelpe synes altfor små og uvisse, ja ofte så godt som ingen – så lenge vi nemlig ikke har lært å tro at Gud kan hjelpe der vi ikke ser noen hjelp, og at noe kan være hjelp selv om det ikke ser slik ut for oss.

Skal du bli i stand til å kaste sorgen din på Gud, må du ha vilje til å bli hjulpet slik Gud vil hjelpe deg, ikke slik du selv vil bli hjulpet. Men hvordan skal vi få en slik troens tillit til at Gud kan hjelpe der all hjelp er umulig, og en slik villighet til å la oss hjelpe av Gud etter hans vilje, selv om han helt nekter å hjelpe oss etter det vår vilje begjærer?

III.

I tre dager hadde den store skaren blitt værende hos Jesus i ørkenen uten å bekymre seg for det som ellers så snart vekker bekymring: «De hadde ikke noe å spise» (Mark 8,1), og de hadde ingen utsikt til å få mat. Sannelig, det ordet må ha vært mektig og saken det gjaldt viktig, når det kunne få fire tusen til å glemme sorgen for det daglige brød. Riktignok kjenner vi ikke Jesu tale til folket i ørkenen.

Men vi kan likevel vite at den her som alltid har handlet om «Guds rike og hans rettferdighet» (Matt 6,33). Da kan vi også vite hva som grep folket så sterkt at de ikke merket legemets behov: lengselen etter sjelefrelse og sjelefred gjennom ham som talte til dem slik «aldri noe menneske har talt» (Joh 7,46).

Jesu ord vakte dem til en sorg som grep dem dypere og kjentes sterkere enn selv legemets sult: sorgen for å få stilt sjelens frelsestrang. Men de har kjent like visst at Jesus kunne hjelpe i den sorgen, som at det bare var hans ord som hadde vakt denne bekymringen, som hittil hadde vært fremmed for dem. Så har de fordypet seg helt i ordet hans, og opptatt av det har de glemt at de holdt på å «bli utmattet» i ørkenen. Først da han selv minnet dem om det, merket de det. Men da så de også at han alt holdt på å gjøre hjelpen klar for dem.

Og nå betydde det lite for dem å få næring for legemet, sammenlignet med den næringen han hadde gitt sjelene deres. Derfor falt det dem lett å kaste sorgen som den mindre nøden voldte, på ham som viste seg mektig til å avhjelpe sjelenes langt større nød. De hadde fått forstand på hva som er livets rette og egentlige nød, visshet om at Frelseren kunne avhjelpe den, og vilje til å la seg hjelpe av ham. Derfor kunne de også kaste den timelige sorgen på ham, visse på at de midlene han ville bruke for å hjelpe dem, strakk til, selv om det gikk helt mot tankene deres.

Vil du altså lære å kaste all din sorg på Gud, må du først la ham føre deg inn i en sorg større enn noen du har kjent før: sorgen for din sjels frelse. Det gjør han

ved at ordet hans virker i hjertet ditt. Det er jo alltid slik at en stor sorg makter å kaste glemsel over mange små; den liksom sluker alle de andre.

En husmor står for eksempel opp en morgen med bekymring for at husholdningspengene ikke vil strekke til, at tjenestejenta er forsømmelig, og at barna er vanskelige å oppdra. Alle disse sorgene, som ellers kan gnage iherdig nok, vil hun slett ikke kjenne eller huske hvis hun samme dag må se mannen sin falle om, rammet av slag.

Om noen da sa til henne mens hun sitter ved sengen hans, der han ligger bevisstløs og puster tungt: «Ja, du er sannelig å beklage, du som har fått denne bekymringen for mannens liv i tillegg til de daglige sorgene du pleier å klage over» – da ville hun jo kjenne det som spott og måtte svare: «Kan du virkelig innbille deg at jeg nå bekymrer meg for noe annet enn livet til mannen min? Kan jeg bare få ham frisk igjen, er alt det andre det samme.»

Men bekymringen for sjelens frelse er like mye større enn alle andre bekymringer som evigheten er viktigere enn dette livet, og som den vakte samvittighetens krav på fred og frelse er sterkere enn noe som helst krav på lykke og velvære i denne verden.

Derfor sluker syndesorgen alle verdslige sorger. For den vakte samvittigheten blir de som ingenting sammenlignet med at den ikke har fred med Gud og kjenner hans dom. Hustruen ville føle seg fullkomment hjulpet hvis mannen hennes ble helbredet, selv om alle hennes andre sorger var uforandret. Langt sannere enn det vet den som er vakt til bekymring over sin synd, at han ville være fullkomment hjulpet hvis samvittigheten hans kunne hvile i vissheten om Guds nåde og i erfaringen av hans frelses kraft.

Men nettopp denne hjelpen erfarer hver den som søker den i sin syndenød. Det hjertet som virkelig hungrer etter nåde, blir alltid mettet når det troende tilegner seg frelsen i Kristus, slik den blir rakt og budt oss i nådemidlene, ord og sakrament. Nettopp i sin største nød erfarer sjelen at Herrens midler hjelper fullkomment, enda de synes helt utilstrekkelige. Sjelen som skjelver i samvittighetens angst, synes at den måtte høre et tilgivelsens ord fra himmelen for å få fred. Og likevel erfarer den at evangeliets ord i den gamle bibelboken eller på leppene til en medsynder makter å gi den full hvile i vissheten om syndenes forlatelse.

Den som under samvittighetens dom har lært å kjenne sin kjærlighetsløshet og selviskhet, synes at det ikke finnes en kraft i hele verden som er stor nok til å forandre hjertet hans. Og likevel erfarer han at disse tingene, som i seg selv er så kraftløse – vann, brød og vin – forent med Guds ord i de hellige sakramentene, makter å bringe kraft fra Gud inn i hjertet, så det blir gjenfødt og gjort skikket til livet i Guds kjærlighet.

Herren vet hjelp for den største nøden, og hjelpen hans er helt annerledes enn vi kunne tenke. Dette er den dypeste og mest grunnleggende erfaringen hver troende gjorde da han lærte å kjenne sin syndenød.

Derfor lærer hver den som dette har skjedd med, å kaste sorgene sine på Gud, mens de andre ikke makter det. For de kan ikke ønske å prøve en hjelp som all

deres erfaring sier er umulig. De er heller ikke innstilt på å la seg hjelpe på den måten Gud vil hjelpe, og de kan ikke se hjelp i det Guds ord kaller hjelp.

Den som har lært å se syndenøden som den rette og sanne sorgen i livet sitt, kaller til og med de andre sorgene hjelp, hvis de bidrar til å frelse ham fra syndens makt. Og den hjelpen han ber Gud om, er aldri bare å bli fri fra trykket av de jordiske sorgene. Den er alltid også, ja først og fremst, at livet hans må bli helliget og renset under trengselen, så den blir ham til velsignelse.

De derimot som synes at talen om synden som livets store nød er munnsvær og overspenthet, har bare ett ønske i sorgene sine: å slippe fra lidelsen. Kunne de bare få det slik de hadde det før, ville de være vel fornøyd med å være slik de har vært til nå. De forstår ikke at de ville være hjulpet om sorgen ble værende, hvis den fremmet livet deres i Gud. Like lite forstår de at de ville være uhjulpet om sorgen forsvant, hvis de ble de samme syndens treller som før.

Sorgene er Guds bitre legemidler, som han så ofte bruker mot syndesykdommen. Men de uomvendte menneskene er som uskikkelige barn som nekter å ta det som smaker så vondt. De skriker og presser munnen sammen og vil spytte ut medisinen, så den ikke får virke. Hvordan skulle de da kunne kaste sorgen på Gud, når han nettopp vil hjelpe dem til det de ikke vil: at selve sorgen skal bli dem til hjelp?

Derfor er det umulig å trøste slike mennesker med at de kan stole på Guds hjelp. Slik de forstår ordet, har de virkelig ingen grunn til det, og det vet de også svært godt. Så det er naturlig nok at ordet om å kaste sorgen på Gud synes dem et flaut og irriterende snakk. For den som ikke kjenner noen annen hjelp i sorgen enn at den tar slutt, finnes det nok ingen annen trøst enn verdens: at han enten får prøve å venne seg til sorgen, eller løpe hodet mot veggen i fortvilelse fordi han ikke vil finne seg i det uunngåelige.

Derimot kan det nok skje at den som i begynnelsen bare ble knuget av byrden fra de timelige sorgene, under trengselen får erfare noe nytt: Hans maktesløse fortvilelse og håpløse elendighet har ikke sin dypeste grunn i den timelige sorgen.

Den kommer av at han ikke kjenner noen levende Gud – en Gud som kunne gi ham kraft til å bære sorgens byrde uten å synke ned i fortvilelsens avgrunn. For jo større og mer dyptgående sorgen hans er, desto mer gjør den det åpenbart for sjelen hvor hjelpeløs og avmektig den selv og hele verden er til å verne hjertets fred og skjerme det mot fortvilelsens gru. Den store sorgen er som skyllregnet som falt, og flommen som kom og slo mot huset, så det falt.

Når det uomvendte mennesket stirrer på ruinene av sin livslykke med en smerte som får hjertet til å stivne, kan det nok forherde seg i trass og opprør som aldri før. Men det kan også la tapet av alt det trengte og elsket, vekke trangen i hjertet etter Gud og hans evige kjærlighet, som ikke kan tapes. Og når det endelig kjenner seg skilt fra Gud, fordi det nå for alvor trenger ham, da kan det også komme til å kjenne sin synd som det som hele livet igjennom har skilt hjertet fra Gud.

Der dette skjer, fører de timelige sorgene sjelen inn i sorgen over synden som livets rette nød. Og når hjertet så får lære hvordan Gud hjelper ut av syndens

nød, har det med det samme lært å se den store timelige sorgen som en virkning av hans kjærlighet. Denne kjærligheten tok alt det små fra hjertet uten å ta hensyn til hvor forkjælt og bløtaktig det gruet seg for lidelsen.

Slik ville den vekke hjertets trang til det eneste store og evig uunnværlige: livet i fellesskap med Gud. Da er kunsten lært: å kaste sorgen på Gud. Om byrden ennå knuger mennesket ned på kne, løfter det den likevel opp mot Gud på knærne, om enn med skjelvende hender, i takk og bønn. Og ofte merker det til sin egen forundring at det lar seg gjøre å legge den fra seg i Guds fang.

Riktignok lærer en ikke den kunsten med en gang. Det kommer nok de timene da den gamle fortvilelsen, som alltid ligger på lur, igjen vil kaste seg over sjelen. Men nå står ikke sjelen lenger alene. Gud selv er nær den med sin kraft og nåde. Og kanskje kjenner hjertet aldri forskjellen mellom før og nå sterkere enn nettopp i kampen mot fortvilelsen som bryter inn. Før lå det hjelpeløst under. Nå kjenner det seg midt i nøden hjulpet og båret av en kraft langt større enn dets egen, og av vissheten om å eie et gode som denne verdens trengsel aldri kan røve.

Det er derfor alle Guds prøvde korsbærere er blitt forsonet med trengselen sin. De ser den ikke bare som et onde; de har fått Guds forståelse av den, fordi de har erfart hvordan den har vært og er en hjelp for dem til å bli hjulpet av Gud. Derfor gjør trengselen dem heller ikke lenger opprørte. De har fått vilje til å bære den, fordi de kjenner at det er Guds kjærlighets vilje som legger den på dem. Sorgen er blitt forvandlet for dem siden de lærte å kaste den på Gud.

Men verden, som ikke forstår dette, undrer seg når den ser dem som «sørgende, men alltid glade» (2 Kor 6,10). Den studser når den ser gjenskinnet av Guds fred i ansikter fulle av smerte, eller hører de hjelpeløse tale med frimodig tillit. Her som ellers prøver verden så lenge som mulig å innbille seg at alt slikt er sværmeri og usannhet. Og her som ellers blir den styrket i innbilningen sin av alt det uekte og innlærte vesenet som etteraper Guds barns liv, men brister i prøvelsens stund.

Likevel spør vi frimodig hvert verdensmenneske: Har du aldri sett en kristen som var grenseløst ulykkelig og likevel trøstet – så du selv måtte innrømme at du, om en slik ulykke kom over deg, måtte ønske å ha det på samme måte, enda du ikke begriper hvordan det er mulig? Da har du i hvert fall sett en som har lært å kaste sorgen sin på Gud. Men har én av dine medsyndere kunnet lære det, så må også du, ja, alle kunne lære det.

Og vi trenger det i sannhet. For før eller senere kommer sorgens byrde sikkert over oss, og like visst er det at fortvilelsen knuser oss hvis vi vil bære sorgen alene. La oss derfor ikke sette oss til motverge når Herren daglig gjennom sitt ord vil lære oss å kjenne vårt livs store sorg, vår syndenød. Det vil han for at vi, som stadig får erfare hjelpen fra hans nåde, ved dens kraft skal makte å følge formaningen: «Kast all deres sorg på Gud, for han har omsorg for dere.» Amen i Jesu navn.

Åttende søndag etter treenighets-søndag: Hvordan får vi visshet om vår salighet?

Bønn. Herre vår Gud, vi ber deg om visshet om vår salighet, alle vi som har erkjent at livet vårt er uten fred så lenge vi famler oss blindt fram mot et ukjent mål. Hjelp oss alle til å få visshet gjennom erfaring og opplevelse om at ditt ord er sannhet, den eneste sannhet til salighet som verden eier.

Og virk så mektig på hjertene våre at vi, uten å la oss bedra av oss selv eller andre, tar ditt ord inn i sjelen og lar det bli levende i oss. Gjør det, så vi uten all tvil kan være forvisset om at vi skal gå inn i himlenes rike til deg, vår Far, du som er i himmelen, når vi har gjort din vilje. Amen.

Matt 7,15–21

«Hvordan får vi visshet om vår salighet?»

Har noen tidsalder vært mer tvilesyk enn vår? Det finnes jo ingenting så hevdvunnent, ærverdig og hellig at tvilen ikke setter spørsmålstegn ved det. Guds åpenbaring og menneskenes overleveringer, all tro, all sedelighet, all samfunnsorden – alt som hittil har vært den selvsagte grunnvollen for menneskenes liv – må nå se retten sin betvilt og myndigheten sin bestridt. Alt må finne seg i å bli prøvd av den tanken som søker sannheten.

Vissheten om å eie sannheten er så borte at mange til og med rett ut nekter for at menneskene er i stand til å eie noen fullt pålitelig visshet om hva sannhet er – og det nettopp blant dem som gir vår tid dens særpreg. Ja, de påstår at det nettopp er det herlige og store at vi er henvist til alltid å søke sannheten i tvil, i stedet for å være visse på å eie den i tro.

For all framgang skal komme av at menneskeånden higer etter å gripe den sannheten som alltid flykter. Eide ånden sannheten trygt, ville den bli doven og uvillig til den anstrengelsen all framgang krever. Denne tiden spør som Pilatus: «Hva er sannhet?» (Joh 18,38). Og som han er tiden så blendet av sin tvil at den ikke ser sannheten, selv om sannheten står lyslevende foran den.

Til og med i kretsen av dem som sier at de tror, og altså har funnet sannhet, kan en ofte spore virkningene av tvilens etsende gift. For hvor mange troende er det ikke som hevder at alt skal prøves før det forkastes, og at mang en sannhet kan skjule seg under villfarelsens klesdrakt? Derfor åpner de villig ørene for

enhver ny forkynnelse og iler rastløst til enhver forsamling der lederne forstår å sette sinnene i bevegelse med nervepirrende og oppsiktsvekkende midler.

Men en slik rastløs flakking fra sekt til sekt, et slikt begjær etter alt som framstår som nytt og uhørt, må jo være fremmed for den sjelen som hviler trygt i troen på å eie full sannhet til salighet. En slik uro er derimot helt naturlig for den som tviler, og som, slik Skriften sier, «alltid vil lære, men aldri kan komme til sannhets erkjennelse» (2 Tim 3,7). Det kommer nettopp av at hvert inntrykk av sannheten blir visket ut av tvilens innvendinger før det har fått tid til å feste seg.

Hvis det bare var hevet over tvil at sannheten ikke krever noe annet av menneskene enn at de skal søke etter den, ville det ikke være noen fare ved at så mange lar livet sitt gå hen i tvil og uvisshet. Men slik er det slett ikke. Sannheten krever ikke av oss at vi skal søke den, men at vi skal leve i den.

Gud har åpenbart oss den saliggjørende sannheten og gitt oss den i sitt ord som vuggegave, uten noe strev fra vår side. Det har han gjort nettopp fordi vi ikke har tid å kaste bort på å lete etter den, siden all vår tid skal være fylt av livet vårt i den. Derfor er dette tvilens forbannelse: Den hindrer hjertet i å erfare virkningen av sannheten, fordi den alltid fjerner sannheten fra sjelen i samme øyeblikk som hjertet i tro vil gi seg inn under sannhetens makt.

Aldri vil noen kunne la livet sitt bli behersket av en overbevisning når tvilen, aldri så sakte, hvisker til ham at den kanskje likevel ikke er helt pålitelig. Aldri vil noen trøstig kunne legge seg til hvile i døden i vissheten om det evige liv, hvis hjertet ennå under dødskampen ikke har vissheten om evig liv i seg, men bare en større eller mindre sannsynlighet for at ordet om det evige liv er sant.

Derfor kan vi ikke nøye oss med kunnskap om sannheten, men trenger å leve i den så den gjennomsyrer oss helt. Like sikkert må vi da også eie en visshet om hva som er sannhet, så urokkelig at ingen tvil kan få den til å vakle.

Men hvordan skal vi få en slik visshet? Hvordan skal vi kunne nekte at de har rett, de som sier at vi aldri kan komme lenger enn til alltid å søke sannheten uten noen gang å gripe den? Vi hører de mange motstridende meningene. Noen mener at det ikke finnes noen Gud og ingen evighet. Andre forsikrer at det nok finnes en Gud, men en helt annen enn den Skriften lærer oss å kjenne. Andre igjen påstår at den hele og fulle sannheten nettopp er den læren som står i Skriften. Hvordan skal vi da bli visse på at nettopp de siste har rett?

Og vi ser dessuten hvor svært forskjellig det blir lært blant dem som likevel alle hevder at Guds ord alene er sannhet. Noen fordømmer det de andre priser, og det den ene sekten kaller sjeleødeleggende villfarelser, blir av den andre ansett som nødvendig til salighet. Hvordan skal vi da kunne vite, så all tvil er utelukket, at nettopp det vi lærer, er den hele og visse sannheten? Ja, vi har nok grunn til å spørre:

Hvordan får vi visshet om vår salighet?

Mange løper nå om dagen etter enhver ny og oppsiktsvekkende forkynnelse. Når besindige kristne ber dem huske Herrens ord om å «vokte seg for de falske profetene» (Matt 7,15), svarer de gjerne: «Vi kan slett ikke se at det disse såkalte vranglærerne sier, inneholder noe falskt eller skadelig. Det kan nok være at de

legger sterk vekt på ting som vi ikke er vant til å høre særlig om, mens de bare sjelden og i forbifarten nevner mye av det våre vanlige predikanter forkynner. Men til gjengjeld er det en så gripende makt i ordene deres, en slik pålitelighet i hele framferden deres, at vi må føle oss forvisset om at de mener det de sier, og taler fordi de tror. Og for oss er det langt viktigere at vi kan ha tillit til forkynnerens oppriktighet og åndelige liv, enn at hvert ord han sier, stemmer med lærebøkene eller kirkens bekjennelse. Det er sannhet og inderlighet vi framfor alt krever av dem som skal være lederne våre.»

Disse er altså tilbøyelige til å bygge vissheten om sin salighet på at de forkynnerne som tiltaler dem, er oppriktige. Underlig! Kan de da ikke forstå at også en som farer vill, kan være oppriktig i villfarelsen sin, og derfor like godt føre både seg selv og dem som følger ham, mot avgrunnen? Var ikke Saulus oppriktig da han i brennende nidkjærhet forfulgte Kristi menighet?

Mener ikke mang en vantro av hele sitt hjerte at menneskene mer enn noe annet trenger å bli kvitt frykten for Gud? Den falske profetens eget ansvar overfor Gud vil riktignok bli mindre jo mer han selv har vært overbevist om at læren hans er sann. Men for dem som har fulgt ham, blir det ingen unnskyldning at de har latt seg narre av at han var så sikker i sin sak. For de har ingen rett til å bygge vissheten om sin salighet på et annet menneskes tro.

Og dessuten: Hvordan er det mulig for noen å se inn i hjertet til nesten sin? Stemmer ikke både Herrens ord og alle tiders erfaring overens i at selv de mest glupende ulvene kommer til oss i fåreham? Burde vi ikke ha kommet så langt at vi skjønner at selv den mest sjeleødeleggende læren kan komme fram i en svært uskyldig, ja tiltalende form – bare ved at en legger en liten smule til eller tar en smule fra Guds eget ord?

Det var jo ikke annet løgneren og sjelemorderen fra begynnelsen gjorde da han første gang talte forførende til de menneskene som var uten skyld. Det hørtes jo så troskyldig og oppriktig ment, dette spørsmålet fra slangen: «Har Gud virkelig sagt: Dere skal ikke ete av noe tre i hagen?» (1 Mos 3,1). Og likevel kom hele slektens elendighet av at menneskene lyttet til den.

Eller tenk på Kaifas, da han sa: «Det er til gagn … at ett menneske dør for folket, og ikke hele folket går til grunne» (Joh 11,50). Han uttalte jo en sannhet så dyp at Skriften til og med kaller ordene hans en profeti om Kristi forsoningsdød.

Og likevel – hvem ville tro at noen kunne bli salig hvis han lot Kaifas lede seg til å gjøre disse ordene til sine, slik denne Jesu fiende mente dem? Nei, det finnes ingen løgn så frekk at den ikke både kan finne sine begeistrede forkynnere og opptre i en skikkelse som gjør det svært vanskelig for mange å skjelne den fra den rene sannhet.

Derfor betyr det svært lite, dette som så ofte opptar menneskenes sinn: spørsmålene om lærernes ærlighet, og om det likevel ikke kan være noe sant og berettiget i en lære. Det vi skal være visse på til salighet, kan ikke være en sannhet som er så blandet med løgn at den bare tjener til å gjøre løgnen velsmakende for oss, så vi sluker den fordi den har skinn av å være sannhet.

Gjør vi det, skal det nok vise seg at løgnen får sin virkning i livet vårt uten å bli hindret av den sannheten som var blandet inn i den. For den sannheten ble gjort maktesløs nettopp fordi den bare tjente til å dekke over løgnen. Verken forkynnerens person, vår tillit og kjærlighet til ham, eller at innholdet i forkynnelsen tiltaler oss, kan gi oss den visshet om vår salighet som vi trenger.

Herren peker derimot på noe helt annet som kan gi oss den vissheten vi trenger. Han sier: «På fruktene skal dere kjenne» forkynnerne (Matt 7,16). Og det Herren viser oss til, kan vi stole på. Spørsmålet blir derfor bare hva Herren her kaller «frukter».

Det er få av Herren Jesu ord som troens gamle og nye motstandere har ment at de lettere kunne forlike seg med enn nettopp dette ordet om at forkynnerne skal kjennes på fruktene sine, og at «ikke enhver som sier» til Kristus: «Herre, Herre!» skal komme inn i himlenes rike, men bare den som gjør Faderens vilje (Matt 7,21).

«Her kan dere jo selv høre av Kristi munn at vi har rett,» sier evangeliets fornektere, «når vi påstår at det er det rettskafne, aktverdige livet det kommer an på, uten hensyn til hva vi tror og lærer. Dette at den som gjør Faderens vilje, kommer inn i Guds rike, enten han har kalt Kristus sin Herre eller ikke, er jo nøyaktig det samme som vår yndlingssetning: at det i Guds store tempel er rom for jøden, muslimen og hedningen likeså vel som for den kristne. For der blir det bare spurt om vi er gode mennesker, den himmelske Fars rette barn, og slett ikke om tro eller lære. Og når Kristus sier at ‹ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! skal komme inn i himlenes rike›, er det jo nettopp det vi stadig holder fram for alle stivsinnede rettroende og alle skinnhellige hengehoder, som mener seg berget når de bare uavlatelig kan preke om Kristus. Nei, Jesus selv er mye mer forstandig enn sine såkalte vitner. For han sier nettopp som vi: Det er ikke munnens snakk, men fruktene i livet det kommer an på.»

Men er en slik forståelse av Herrens ord mulig? Gjør han virkelig her felles sak med sine bitre motstandere? De ser på evangeliets lære om ham og hans frelse som likegyldig snakk uten noen betydning for det evige livet, som de mener skal vinnes ved menneskenes egen moralske dyktighet. Kan han med de «fruktene» som lærerne skal kjennes på, mene deres ytre liv og ytre gjerninger – så vi altså skulle kunne være fullt forvisset om at en lære er sann når forkynnerens liv er ulastelig? Nei, sannelig, dette har aldri vært Herrens mening.

Det er nok av vitnesbyrd om at Herren erkjenner begge deler: at en lære kan være rett og sann selv om forkynnerens liv er syndig, og at læren omvendt kan være skadelig selv om forkynnerens liv kan se vakkert nok ut.

Han sier jo til folket at de skulle gjøre det fariseerne sa, men ikke gjøre etter gjerningene deres (Matt 23,3). Læren var altså vel verdt å gi akt på, selv om en ikke kunne se det på livet til dem som forkynte den, fordi de ikke gjorde etter sine egne ord. Og likeså lærer Skriften at den som til og med er ulastelig etter lovens rettferdighet, må lære å akte all sin ulastelighet for ingenting mot det som er så mye mer verd: kunnskapen om Kristus – hvis han skal bli frelst (Fil 3,6–8).

Vil vi forstå hva Kristus mener med de «fruktene» som kan forvisse oss om at læren er sann, må vi ikke bli stående ved å betrakte forkynnerens liv. Vi må heller ikke nøye oss med å se de virkningene læren kan ha i det ytre, i livet til dem som tar den til hjertet. Vi må erfare om læren har den virkningen på oss selv at den setter oss i stand til å gjøre Guds vilje, så vi kan komme inn i himlenes rike.

Bærer læren denne frukten for oss, da får det være med lærerne som det vil. De kan ha vært hyklere, ha pådratt seg Guds dom og gå fortapt fordi de ikke har trodd den sannheten de selv forkynte. Men læren deres har vært det gode treet som bare kan bære god frukt, så sant de som har fulgt læren, har fått makt til å gjøre Guds vilje ved den.

Nettopp når hjertet erfarer hvordan den læren det tror, frambringer Guds liv i sjelen, får det den eneste mulige, men også fullt pålitelige vissheten om at det ikke bygger sitt håp om salighet på en grunn som svikter. En slik visshet om sannheten kan aldri nås ved noe som helst som ikke er opplevd i vårt eget hjerte. For alle virkninger av en lære som du ser utenfor deg selv, kan du bare bedømme på overflaten. Bare det du kjenner fra grunnen av, kan du bygge på når det gjelder en visshet så usvikelig som den du må ha om din salighet.

Det finnes jo mang et tre der fruktene er vakre å se på og likevel virker som gift på den som spiser dem. Men er virkningen av frukten skadelig, vet vi at treet er dårlig, selv om det var like lystelig å se til som kunnskapens tre i Edens hage. På samme måte er det med mang en forkynner. Virkningene av læren hans synes gode og prisverdige så lenge vi bare ser dem på avstand. Men den som lar læren virke inn på sitt eget liv, vil snart erfare – så sant han har en våken samvittighet – at den ikke gir ham noen kraft til å gjøre Guds vilje.

Slik er det for eksempel med all gammel og ny lovlære. Læren om hvor avskyelig lasten er, om Guds vrede over drankeren, den utuktige, løgneren og enhver lettsindig synder, og om at det er nødvendig å holde seg borte fra det onde, synes jo å være rett i seg selv. Og der den blir forkynt med ild og kraft, kan den ofte få synderen til å legge av lastene sine. Det er dette som så ofte skjer gjennom arbeidet i avholdsforeninger og lignende foreninger.

Men hvis den forkynnelsen en dranker har tatt til hjertet, ikke har siktet mot noe mer, og derfor heller ikke har virket noe mer enn å gjøre ham til et edruelig og ordentlig menneske – har den da satt ham i stand til å gjøre Guds vilje, så han blir skikket til å komme inn i himlenes rike?

Nei, kommer det ikke en helt annen og dypere forkynnelse av både synd og nåde til, vil en slik omvendelse bare bestå i at drankeren går over fra å være en tollmann til å bli en fariseer. Han bytter ut sin kjødelige lettsindighet med et åndelig hovmod og en selvtilfredshet som like visst som drukkenskapen utelukker ham fra Guds rike.

Men på samme måte er det også med enhver evangelieforkynnelse som unnlater å legge vekt på nådens gjenfødende kraft. Også en slik forkynnelse synes å ha sin gode og vakre frukt der den virkelig makter å sette sjelen i stemning og få følelsene til å bruse.

Når hellige sanger lyder fra lepper som før bare kjente gateviser – når rastløs iver for å forkynne Jesu nåde avløser den tidligere likegyldigheten overfor hans navn – når stadige oppbyggelser og samlinger med dem som har fått nåden kjær, kommer i stedet for tomme og ofte syndige fornøyelser – da synes jo alt dette å vitne om at forkynnelsen har vært som det gode treet, som bare bærer gode frukter.

Og likevel: Den som bare har lært kristendommen å kjenne som et middel til å fornøye seg selv og andre i en rus av følelser og åndelig nytelse, mens han lar selvfornektelsens og helliggjørelsens tunge arbeid ligge urørt, har i virkeligheten bare dysset seg inn i et selvbedrag.

Og fordi dette selvbedraget skinner av åndelighet, vil det bli langt vanskeligere for ham å oppdage enn noen av de mange innbilningene som et menneske ellers kan bedra seg selv med. Slike er nettopp de som på den dagen vil si til Herren: «Herre, Herre, lukk opp for oss! … Vi åt og drakk for øynene dine, og du lærte på gatene våre.» Men han vil svare dem: «Jeg vet ikke hvor dere er fra» (Luk 13,25–27).

For disiplene av den falske evangelieforkynnelsen har like lite som disiplene av den falske lovlæren lært det som er avgjørende hvis vi skal komme inn i himlenes rike: å gjøre viljen til Faderen i himmelen. Men alle disse kunne – hvis de av hjertet hadde prøvd seg selv – ha kommet til visshet om at den læren de fulgte, ikke hadde satt dem i stand til å gjøre Guds vilje. Og derfor kunne de ha erkjent at de ingen visshet hadde om sin salighet.

Altså: Selv der forkynnelsen bare har den mangelen at den løfter fram den ene delen av Guds ord, men fortier den andre, vil den vise seg å bære frukter som tross all iøynefallende skjønnhet blir til fordervelse for dem som bruker dem som næring for sitt åndelige liv. Hvor mye mer vil ikke dette være tilfelle med enhver lære som selv åpent sier at den strider mot Guds ord? Her skulle jo til og med halvblinde øyne kunne se at fruktene er giftige, tross all glansen deres.

Eller er det ikke slik at all den gudløshetens forkynnelse som lover menneskene frihet for tankene, kraft i viljen og innhold og rikdom på alle livets områder, har vist seg å føre dem som lyttet til den, enten inn i endeløs tvil eller i håpløs fortvilelse over at livet deres noen gang skal få mening? Den læren som begynner med å hevde menneskets uavhengighet av Gud, ender jo med å nekte at vi har noen vilje, ja, noen annen sjel enn dyrets.

Det kjødets evangelium som folder ut hele dette livets herlighet og gir oss fritt fram til å tilfredsstille enhver lyst, fordi det frir oss fra evighetens ansvar og dom, røver nettopp med dette all virkelig tilfredsstillelse fra dette livet. For uten evigheten som bakgrunn blir dette livet meningsløst.

Slik skal hvert menneske som tror seg i stand til å leve uten Gud, også erfare at han må finne seg i å leve «uten håp … i verden» (Ef 2,12). Når det gjelder vår salighet, vil nok alle disse forkynnerne selv gi oss rett i at de ikke kan gi noen visshet. Blant de vakre tingene som fornektelsen av Guds ords sannhet tilbyr, er jo nettopp dette: at den vil lære oss å leve som gode, tilfredse og sanne mennesker, enda vi skal mene at alt er slutt når legemet dør.

Men finnes det da noen lære som kan gi oss, ikke bare en ubestemt formodning om at det kanskje likevel finnes en salighet, men full visshet om det, og om at vi skal få del i den? Finnes det med andre ord en lære som bærer den frukten at vi, hvis vi tar den til hjertet, allerede nå får kjenne det evige livs krefter ved at vi lærer å gjøre «Faderens vilje»?

For å svare på dette må vi tenke etter hva Herren Kristus mener når han stiller dem som sier «Herre, Herre!», opp mot dem som gjør «min himmelske Fars vilje». Forskjellen mellom disse to slags mennesker er slett ikke at bare de som gjør Faderens vilje, mente å være sikre på sin salighet og så læren bære frukt i livet sitt, mens de som nøyde seg med å kalle Kristus sin Herre, ikke gjorde det.

For de som Kristus nekter å vedkjenne seg på dommens dag, fordi de «gjorde mot loven» (Matt 7,23), vil jo svare: «Herre, Herre! har vi ikke profetert i ditt navn, drevet ut onde ånder i ditt navn og gjort mange kraftige gjerninger i ditt navn?» (Matt 7,22). De undrer seg altså over å bli avvist. De mener selv i dommens øyeblikk at de har krav på at Jesus skal kjennes ved dem som sine.

Og dette kravet bygger de slett ikke bare på at de med leppene har hyllet ham som sin Herre, men på store og iøynefallende gjerninger som de har utrettet ved makten i hans navn. De har ikke hyklet, men bedratt seg selv når de forsikret at de hadde visshet om sin salighet. Og dette selvbedraget hadde ikke sin grunn i at de mente å kunne bli frelst ved den blotte kunnskapen om en lære som ikke virket noe i livet deres.

Grunnen var at de mente at lærens frukt var god nok når den kunne ses og pekes på, selv om det indre livet, hjertets liv, fortsatt var uten frukt. De var så opptatt av hva læren satte dem i stand til å gjøre i verden, at de var helt blinde for at den hadde vist seg ute av stand til å gjøre dem selv til Guds barn.

Her kan ikke mangelen ligge i læren, som om den bare tilsynelatende hadde vært et godt tre som nok bar glimrende, men likevel giftige frukter. For slike ting som å drive ut onde ånder ved Jesu navn og å gjøre kraftige gjerninger til hans navns ære må vel være gode. Hos disse ligger mangelen i hjertene deres. De har ikke latt sæden fra den læren de forkynte, få rom i sin egen sjel. De mente at ytre gjerninger kunne vitne for dem og gjøre dem visse på saligheten.

Men den kan bare eies når hjertet har latt seg forberede til å ta imot den, fordi det har latt seg lære opp av Guds ord til å gjøre Faderens vilje. Skal du altså ha visshet om din salighet, må du være viss på ikke bare at den læren du følger, er god i seg selv, men at den gjør deg god. Det gjør den ved å gi deg makt til å gjøre Guds vilje i samme grad som du gir den adgang til hjertet ditt.

Men med dette er slett ikke alt sagt. Vi må også huske hva som er «Faderens vilje» for oss som er unnfanget og født i synd. Lovet være hans navn – her er det jo ikke tale om at vi, med de hjertene vi har av naturen, skal gå hen og oppfylle budenes lov. La noen prøve å gjøre Faderens vilje på den måten.

Så sant prøven skjer i alvor og uten selvbedrag, skal han nok erfare at frykt, trass, fortvilelse, ja hat til Gud – altså nettopp alle de tingene som er det motsatte av visshet om å bli salig – blir følgen av et slikt forsøk på å gjøre Guds vilje.

Nei, til oss som ikke er under loven, men under nåden, kunngjør jo Gud sin vilje langt mer liflig enn i lovens ord: «Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det» (Gal 3,10).

For slik står det skrevet: «Dette er Faderens vilje, at dere skal tro på Sønnen, og at de som tror, skal ha liv i hans navn.»[1]

Denne læren om at den som tror på Sønnen, gjør Faderens vilje og får det evige liv – dette eneste, men også fullt tilstrekkelige budskapet om frelse uten lovens gjerninger, som har lydt på jorden fra verdens begynnelse til denne dag – er også det eneste i sannhet gode treet. Derfor kan også bare det bære den eneste i sannhet gode frukten: hjertets grunnforandring. Ved den kan vi nå den eneste mulige vissheten om vår salighet: vissheten om at saliggjørelsens gjerning allerede er begynt i oss. Det kommer bare an på at du her virkelig vil gjøre Faderens vilje ved at du helt og uten svik vil tro på Kristus.

Det var dette de unnlot, de som sa: «Herre, Herre!» De var ikke helt likegyldige overfor Kristus, men de ga seg heller ikke helt hen til ham i troen. De hadde god kunnskap om ham; ellers hadde de jo ikke kunnet profetere i hans navn. De hadde ikke liten tillit til hans makt; ellers kunne de ikke ha ønsket å drive ut onde ånder ved hans navn. De var til og med sterkt grepet av hans kjærlighet, som forløser verden; ellers hadde de verken hatt lyst eller mot til å gjøre kraftige gjerninger ved hans navn.

Men likevel manglet det viktigste. De ga ham sine tanker, sin tjeneste, sin begeistring, sin iver. Men de nektet å gi ham det som nettopp var Faderens vilje at de skulle gi ham: hjertets trang til å erfare hans frelse, og hjertets tro på at hans frelse har makt til å gjøre oss til nye mennesker. Som vannet renner gjennom metallrøret uten at røret kan suge det inn i seg, slik var de redskaper for Kristi nåde, uten at nåden trengte dypere inn i de harde hjertene deres enn vannet trenger inn i røret.

Men dette er Guds vilje for oss: at hjertet gjennom troen skal suge til seg nåden, slik den tørste jorden drikker himmelens regn. Den som gjør det, blir viss om sin salighet ved det nåden virker i sjelen hans.

Han erfarer at Kristi nåde får ham til å søke Gud i stedet for å flykte fra ham – at samvittighetens angst blir avløst av syndsforlatelsens fred – at synden ikke lenger blir hjertets lyst, men dets lidelse – at han, etter å ha gitt opp all sin egen makt, får en makt fra Gud som han aldri før har kjent, til å stride mot synden – at det evige livs håp bærer ham gjennom dette livets trengsler og nød.

Med ett ord: Han erfarer at det begynner et liv i ham som ville være det uforstyrrede, salige fellesskapet med Gud, hvis det bare var fullt utviklet og fritt for alle farer. Da må han bli viss på at han ikke bedrar seg selv når han grunner sitt håp om salighet på en lære som allerede i dette livet viser at den gjør den salig som tror den. Den som gjør Faderens vilje, å tro på Sønnen, erfarer at evangeliet er av Gud. Derfor får han en visshet som ingenting annet kan gi.

[1] Heuch slår her sammen Joh 6,40 og Joh 20,31. NB: «For dette er min Fars vilje, at hver den som ser Sønnen og tror på ham, skal ha evig liv» (Joh 6,40) og «for at dere ved troen skal ha liv i hans navn» (Joh 20,31).

Kan så den som gjennom virkningene av Guds ord på sin egen sjel har fått erfaring av at det er sant, og dermed visshet om at han bygger sitt håp om salighet på fast grunn – kan han senere stå i fare for å miste denne vissheten?

Ja, sikkert nok. For hele vissheten hans hviler jo på troen, på hvor sterk og inderlig den er – den troen som gjør evangeliets innhold til hans hjertes eiendom. I samme grad som troen svekkes, vil også Guds ords makt over hjertets liv svinne hen. Og hvis troen dør, erfarer ikke hjertet lenger ordets virkning, men beholder bare et minne om den. Derfor kan det lett komme til å tro at den vissheten det hadde så lenge det levde i sannheten, selv bare var en innbilning.

Derfor handler en kristen aldri mer lettsindig enn når han setter troen sin i fare ved at han unnlater å vokte seg for de falske profetene. Det er nettopp kjennetegnet på dem at de vil ta fra ham troen på evangeliets sannhet – enten helt, eller i hvert fall slik at de ødelegger den for ham på visse måter. Og det er denne troen som har vist seg å være det eneste som kan gi ham visshet om hans salighet, en visshet han har erfart i livet.

Uskikkelige gutter pleier å lokke kameratene sine til slemme streker ved å spotte dem som redde når de ikke vil være med på de dårlige påfunnene deres. Slik pleier vranglærerne, og enda mer fornektelsens talsmenn, å spotte de evangeliske kristne når de nekter å være med i forsamlingene deres, å høre dem eller å lese skriftene deres.

Hånende sier de: «Det må sannelig være en fast overbevisning, virkelig noe å bygge på i liv og død, denne troen som ikke tåler å høre motsigelser, men selv frykter for å bli oppløst til ingenting så snart den skal stå ansikt til ansikt med motstandernes innvendinger! Skjønner virkelig ikke de kristne at de aldri kan gi troen sin et dårligere vitnesbyrd enn dette: at de må anse det som sin plikt å flykte fra all motstand for å kunne bevare den?»

Når de taler slik, er det dessverre altfor mange kristne som lar seg tirre av den til å ville vise at de har mot nok til å gi seg i kast med de falske profetene.

Og likevel ville det jo slett ikke være noen skam om den kristne helt saktmodig innrømmet at troen hans virkelig er svak og lett kan dø. Det er ikke troen sin, men den nåden troen griper, han stoler på i liv og død. Nettopp fordi vissheten om denne nåden er all styrken i livet hans, tør han ikke utsette troen sin for noen unødvendig fare.

Men de falske profetene sier: «Vær da ikke så feige, kom og prøv krefter med oss!» Herren sier derimot: «Vokt dere for de falske profetene!» (Matt 7,15). Hvis de troende fulgte vranglærernes oppfordring, ville de allerede ha gjort noe verre enn å bringe troen sin i fare. Da ville de nemlig ha valgt mellom Herren og vranglærerne, og gitt vranglærerne rett. Selv bare å høre de falske profetene er en vantro gjerning, siden det er opprør mot Herrens ord: «Vokt dere for dem!»

Hvis noen ville si til en frisk mann: «Du har nok ingen særlig tillit til helsen din, siden du ikke tør våge å ta noen dråper blåsyre», ville mannen vel bare le av en slik tale.

Eller hvis noen ville si: «Her er fortreffelig mat, velsmakende og nærende. Det er bare blandet en smule gift i den. Men du trenger ikke være redd for å spise den av den grunn; du kan jo beholde det gode og la giften ligge» – ville ikke da

ethvert forstandig menneske svare: «Nei takk, den maten vil jeg ikke røre. Er giften først blandet i den, kan den like gjerne sitte i det beste som i det dårligste stykket av steken»?

Eller kan det tenkes at noen ville si: «Jeg vet nok at blåsyre er giftig. Men jeg er så nysgjerrig etter å erfare om virkningene er så forferdelige som en sier, at jeg likevel vil ta noen dråper av den»?

Men når det gjelder vranglærens gift, hører en ofte slike urimelige ord, og mange følger den til største skade for sin sjel. Hvor fristende lyder det ikke for mange kristne når det blir sagt: «Gå da og hør den eller den vranglæreren. Vi må nok beklage at det er mangt og mye i forkynnelsen hans som ikke stemmer med Guds ord. Men ved siden av er det så mye slående sannhet, så mange kraftige tilskyndelser og en så rik tankefylde i foredragene hans at du helt sikkert vil ha nytte og glede av å høre ham. Du kan jo la villfarelsen ligge og bare beholde det gode.»

Er ikke dette nøyaktig det samme som det som ble sagt om den velsmakende retten som bare hadde den feilen at det var blandet litt gift i den?

Eller når vi hører en kristen si: «Jeg skjønner naturligvis at denne mannen forkynner åpent frafall fra troen. Men jeg har hørt så mye om veltalenheten hans og om den nytelsen det skal være å høre ham, at jeg ikke lenger kan motstå lysten til å danne meg en mening om ham av egen erfaring» – er det ikke da akkurat som om denne kristne sa at han var nysgjerrig etter å prøve virkningene av blåsyre?

Sannelig, det er et ikke lite tegn på hvor svak troen, og derfor også vissheten om saligheten, er hos mange kristne, at de med lett hjerte, ofte bare av ren nysgjerrighet, trosser Herrens ord. De vokter seg slett ikke for dem som de selv kaller falske profeter, men hører dem tvert imot og løper etter dem.

Bare når den kristne lytter til de falske profetene uten lettsindighet og uten overmot, i full bevissthet om troens skrøpelighet og derfor med stor frykt – fordi den stillingen han har i menigheten eller i skolen eller i familien, gjør det til hans plikt å kjenne læren deres for å kunne imøtegå den – bare da kan han gjøre det med god samvittighet og for Herrens ansikt. Da gjør han det fordi Herren har kalt ham til det.

Derfor kan han gjøre det trygt. For da vil det ordet gjelde om ham at «om han drikker dødelig gift, skal det ikke skade ham» (Mark 16,18). Når han ikke selv styrter seg inn i faren, men blir ført inn i den av Herren, skal han erfare at troens visshet ikke blir rokket, men styrket ved motsigelsen.

Vi kan få visshet om vår salighet, en visshet like sterk som den vi har om at vi lever. For når et menneske i troen gir evangeliets lære makt over hjertet sitt, vil den frambringe det evige livs frukt i ham og slik forvisse sjelen om at den lever i sannheten. Men denne vissheten eies bare ved troen. Derfor vil den som ikke tror, aldri få noen visshet, og derfor vil den som lettsindig utsetter troen sin for fare, lett bli kastet tilbake i tvilens og vantroens uvisshet. Men den som blir stående fast i troen, vil for hver dag som går, få en stadig fullere visshet om sin salighet.

I Kristus har han funnet veien til fellesskapet med Gud, sannheten som løser hjertets gåter, livet som bærer i seg spiren til Guds evige kjærlighet. Derfor kan han peke på Kristus overfor hver den som spør i tvil: «Hva er sannhet?»

Og han kan si: «Det du søker, er her. Gi deg troende hen til ham som er den fullkomne åpenbaringen av Guds kjærlighet og derfor også av Guds sannhet, og du skal aldri trenge å tvile på om du kan få visshet om din salighet.» Spør alle som i troen har prøvd dette, om de slik har fått visshet, og de vil alle svare: «Ja, sannelig, slik er det.» Amen i Jesu navn.

Niende søndag etter treenighetssøndag: Den utro forvalteren som forbilde for lysets barn

Bønn. Styrk viljen vår, Herre vår Gud, så vi i alle ting bare vil én ting: arbeide for å få din nåde inn i hjertene våre, så din kraft kan fullendes i vår skrøpelighet. Gi oss da øyne til å se at hele vår kristendom blir ødelagt hvis viljen vår er delt og slapp. Ja, hjelp oss å skjønne at likesom du av hele ditt hjerte vil gi oss nåden og hjelpe oss til å bli salige ved dens kraft, slik må vi av hele vårt hjerte ville ta imot din nåde. Gjør oss sanne mot deg, slik du er sann mot oss, så det blir alvor at vi vil la oss frelse av deg, slik det er alvor at du vil frelse oss. Herre vår Gud, gi oss denne faste, hele, ærlige viljen, som ikke vil noe annet enn å leve i fellesskap med din nåde. Amen i Jesu navn.

Luk 16,1–9

Herrens ord om at «denne verdens barn er klokere i sin slekt enn lysets barn», inneholder åpenbart en bebreidelse mot lysets barn.[1] Det skulle ikke være slik. Lysets barn skulle «i sin slekt», etter sin egen art, være like kloke som verdens barn er på sitt område.

Men er ikke denne bebreidelsen hard, ja, urimelig? Hvordan kan en bebreide noen at han ikke er klok? Et menneskes klokskap beror jo på evnene hans, og dem kan han ikke gi seg selv. Derfor kan en nok bebreide en mann at han ikke bruker evnene sine, eller at han misbruker dem. Men å bebreide ham at han ikke er så klok som andre, ser jo ut til å være det samme som å bebreide ham noe han ikke har ansvar for: at han ikke har fått så store evner som andre.

Var Herren virkelig enig med den vantro verden i at bare de dumme blir salige, fordi bare de kan tro evangeliet og vandre i dets lys? Da måtte jo lysets barn kunne avvise bebreidelsen hans og si: «Herre, vi er sannelig uskyldige i at verdens barn er klokere i sin slekt enn vi. Det er jo din skyld. Du har gitt oss ringere evner enn dem og åpenbart deg på en slik måte at ingen andre enn vi ubegavede kan tro ditt ord.»

Ja, slik er det lett for oss å mene fordi vi så ofte ikke har øye for den innflytelsen en mektig vilje har på hvordan evnene utvikler seg. Vi glemmer at Gud

[1] NB: «For denne verdens barn er klokere mot sin egen slekt enn lysets barn» (Luk 16,8). Heuch bygger på den eldre ordlyden «i sin slekt»: hver på sitt eget område, etter sin egen art.

ville gi hver enkelt evne til å tro – den klokeste som den enfoldigste – hvis bare mennesket var villig til å ta imot troens nådegave.

Og vi glemmer at de som tror, har en uuttømmelig hjelpekilde i Den Hellige Ånds bistand til å makte alle troslivets oppgaver. Derfor skulle de nok kunne finne de rette midlene til å nå de rette målene, hvis de bare hadde en udelt, sterk vilje til å ta imot og bruke all den nåde Gud stiller til rådighet for dem.

«I sin slekt», på troslivets område, skulle alle lysets barn være like kloke som verdens barn, fordi de her aldri behøvde å mangle evner. Guds kraft står rede til å vise seg mektig i deres skrøpelighet.

Er de likevel ukloke, så de verken skjønner oppgavene Gud gir dem eller de rette midlene til å løse dem, og viser de seg langt mer uforstandige på sitt område enn verdens barn i sine saker, da kan det bare komme av én ting: De tar imot den kraften og de evnene Guds Ånd vil gi dem, med en slapp og halv vilje. Det er dette Herren bebreider dem: at de er ukloke fordi viljen deres er dårlig.

Nettopp av verdens barn kan vi lære hvordan viljen kan skjerpe og utvikle hver slumrende evne når den for alvor samler all sin kraft om ett eneste mål. Hvor ofte har en ikke sett at en mann som først ble møtt med spott eller medlidenhet for det han strevde etter, senere har tvunget fram respekt for arbeidet sitt og til slutt beundring? Det skjer fordi han endelig har nådd det målet som syntes å ligge langt over evnene hans.

Men når noe slikt skjer, kan du være viss på at sjelen har spent all sin kraft og samlet all sin lidenskap om det ene målet, og ikke har hatt sans eller vilje til å arbeide for noe annet. Slik når mennesket ikke bare det det aldri ville ha nådd uten den ytterste anstrengelse; det blir også noe det ellers aldri ville ha blitt. For arbeidet får hver evne til å folde seg ut, og lar hver mulighet komme fram til full virkelighet og modenhet – muligheter som kanskje ellers for alltid ville ha forblitt skjult i sjelens dyp.

Gjennom et eksempel fra verdensbarnas liv vil Herren nå lære lysets barn hvordan de selv er skyld i at de er ukloke. Evnene deres blir ikke skjerpet slik evnene til verdens barn blir når de bare har ett mål – sin egen fordel. Det kommer av at lysets barn ikke spenner hele sin vilje om én ting: at Guds rike skal vokse fram i dem.

Men skal denne lærdommen for alvor springe i øynene, må Herren vise oss en mann som helt og holdent lever for denne verden: uten tanke på dom og evighet, uten følelse i sin forherdede samvittighet, uten tro på noe som ikke kan gripes med kroppens sanser.

For bare en slik mann vil være i stand til å legge all sin kraft så utelukkende og iherdig på det jordiske at han kan bli et forbilde for lysets barn. Han viser dem hvordan evnene deres ville bli skjerpet hvis de like iherdig og utelukkende la all sin kraft på det himmelske.

Når verdensmennesket i sin mest utpregede skikkelse – deres ytterste motsetning – blir stilt opp rett overfor lysets barn, skal det gå opp for dem hva de kunne bli hvis de «i sin slekt» var det et ekte verdensmenneske er i sin. Først når vi gjør oss dette klart, kan vi forstå hva Herren mener med å stille fram den utro forvalteren som forbilde for lysets barn.

I.

Vi har gitt evangeliet vårt den vanlige overskriften «Den utro forvalteren». Men i en viss forstand kunne vi med like stor rett ha satt overskriften «Den tro forvalteren». For den han helt fra første stund har bestemt seg for å tjene, tjener han uten å vakle et eneste øyeblikk, helt til det siste.

Det var seg selv, og slett ikke sin herre, han viet all sin sjels kraft. Og seg selv, sin egen fordel, er han ubrødelig tro. Hva som så enn kommer i veien, lar han det ikke få den minste makt til å dra sinnet bort fra de egenkjærlige planene hans. Han kjenner ingen hensyn og ingen rett som skulle få ham til å sette til side det som for ham er det ene nødvendige: hans egen velferd.

Forvalterens herre må ha vært svak og godtroende. Han hadde så stor tillit til forvalteren sin at han aldri gikk gjennom regnskapene selv. Derfor var forvalteren også blitt så trygg at han bedro sin herre uten engang å gjøre særlig mye for å skjule det.

Det kan vi slutte av at herren ikke selv oppdaget utroskapen, men til sin forbauselse fikk høre av andre at mannen han stolte så godt på, sløste bort eiendommen hans. Han spør: «Hva er det jeg hører om deg?» (Luk 16,2). Han er åpenbart i høyeste grad overrasket over å oppdage at han er blitt bedratt. Altså hadde han trygt lagt hele eiendommen sin i hendene på forvalteren.

Men denne tilliten rører ikke forvalteren det minste. For ham betyr den bare at han uhindret kan berike seg i stor målestokk på sin herres bekostning. Hvis han overhodet har brydd seg om å tenke på sin herre, har det bare vært for å ynke ham med et foraktelig smil – en tåpelig narr som stolte så blindt at han var som skapt til å bli plukket.

Og i lykkens dager hadde han ingen tanke på plikt, ære eller takknemlighet, fordi all hans tanke og all hans vilje var rettet mot én ting: hans egen fordel. På akkurat samme måte har han heller ikke et øyeblikk å kaste bort i ulykkens og vanærens dager på å angre, skamme seg og prøve å erstatte det han hadde tatt fra sin herre. Nei, da som før er han helt behersket av den ene tanken: «Hva skal jeg gjøre, nå når min herre tar forvaltningen fra meg?» (Luk 16,3).

Kan han bare berge seg selv, er alt annet likegyldig. Om han må begå nye forbrytelser, om han må forføre andre, hittil skikkelige mennesker til å ta del i skurkestrekene hans, om han må kvele hver bevegelse i samvittigheten – det har han verken tid eller vilje til å la seg stanse av. Han må og vil komme på den grønne gren, koste hva det koste vil. Han vil bare én ting, og nettopp derfor vil han den helt, så han ikke slipper den så lenge det finnes den fjerneste mulighet for at han kan lykkes.

Det er grunnen til at han ikke et øyeblikk mister sinnsroen, enda oppdagelsen av utroskapen rammer ham som et lyn fra klar himmel. Han prøver straks å skaffe seg oversikt over sin fortvilte stilling, og han finner virkelig en utvei, fordi han samler sjelens udelte kraft om å finne den. Det var ikke lett for ham. Utroskapen var kjent, regnskapene vitnet mot ham, avsettelsen var ikke til å unngå, og den siste timen i forvalterembetet hans var kommet. Hadde ikke viljen hans vært så sterk, ville han ha gitt opp alt og fortvilet. Bare den ytterste anstrengelse fikk ham til å se at det ennå stod en vei åpen.

Ennå gjaldt underskriften hans, og ennå måtte herren hans godkjenne det han hadde gjort på hans vegne. Kunne han da få sin herres skyldnere til å forfalske gjeldsbrevene sine slik at han siden når som helst kunne avsløre bedrageriet deres, da hadde han dem i sin makt. De måtte hjelpe ham hvis de ikke ville risikere at han skulle forråde dem.

Han må ha stolt på at herren var godmodig nok til å la ham gå ustraffet. Men når han så stod der på bar bakke, uten å kunne arbeide og uten å ville tigge, visste han hvem som måtte ta imot ham i sine hus: nettopp de han i sin makts siste time hadde fått til å bli sine medskyldige. Det han ville, ble han klok nok til å oppnå; men det var den sterke viljen hans som gjorde ham klok.

Riktignok viser det seg at et slikt menneske, fortapt i verden, bare er klokt «i sin slekt», bare i denne verden. Det forvalteren rettet hele sin viljes kraft mot, det han var ubrødelig tro i gode som i onde dager – hans egen fordel – var i virkeligheten det dårligste og tåpeligste målet han kunne sette seg.

Om en liten stund, i døden, ville den himmelske Herre la sin røst lyde i samvittigheten hans: «Gjør regnskap for hvordan du har forvaltet!» Han skulle jo i sannhet ha vært denne Herrens forvalter, og i hans tjeneste skulle han ha spent hele sin vilje og brukt alle sine evner. Da måtte det jo vise seg at han hadde arbeidet uavlatelig på sin egen fortapelse, nettopp fordi han så helt hadde ofret seg for sin egen fordel.

Hver evne han hadde fått, var blitt misbrukt. For han hadde brukt den etter sin egen vilje i egenkjærlighetens tjeneste, mens han skulle ha brukt den etter sin Herres vilje i kjærlighetens tjeneste. Jo sterkere viljen hans var blitt spent, desto verre var han blitt, fordi det eneste han ville, var ondt. Fordi han ville det, hadde han funnet midler til å unngå samvittighetens påminnelse, angerens bitterhet, omvendelsens smerte og menneskenes skam. Men for Guds dom måtte jo alt dette vise seg som den største tåpelighet, fordi han med dette også hadde unngått å høre og å følge hvert kall Gud gav ham til frelse og salighet.

Den samme mannen som hadde vært klok nok til å finne et middel i sin mest fortvilte stilling, så han slapp å bli husløs i verden, hadde vært tåpelig nok til å forakte hvert nådemiddel Gud gav ham, så han kunne bli hjemme i himmelen. Sannelig, det er bare «i sin slekt» at «verdens barn er klokere enn lysets barn». Men der er de det, fordi de har hele sin vilje rettet mot det de mener er det ene nødvendige.

II.

Hvilket middel ville være det beste til å overbevise verden om at troen har en bedre grunn enn de troendes dumhet? Ville ikke en skare av hellige menn og kvinner, som helt har gitt viljen sin i Kristi tjeneste, få motstanderne til å tie på en helt annen måte enn den skarpsindigste bevisførsel og den mest inntrengende tale? Når verden ser kristendommen gjennomsyre et menneskes liv så langt det er mulig her på jorden, blir også dens sløve blikk slått av kristendommens herlighet.

Det kan nok hende at slike troende, som ligner helgener, vekker bitter hat hos sine vantro omgivelser. For det hellige livet deres virker på én gang skremmende og eggende på de uomvendte samvittighetene. Men selv om de helliges

liv vekker verdens forbitrelse, vil den neppe finne på å bebreide denne slags kristne at de er dumme. Tvert imot vil synet av et liv som i sannhet er helliget Herren, som oftest til og med tvinge fram en beundring hos verden som den ikke kan skjule.

Ingen av dem Kristus for alvor har fått skikkelse i, får høre at troen deres bare er lettroenhet – at de tror fordi de mangler evne til å se hvor urimelig kristendommen er. Det får verken de kristne høre som åpenbart lever i selvfornektelse, de som i Herrens fred og tålmodighet makter å bære de tyngste korsene, eller de som i Kristi kraft gjør hans forbarmende kjærlighets store gjerninger.

Hvis alle Kristi troende var kommet så langt som de som er kommet lengst, ville kanskje kampen mellom verden og Herrens menighet bli skarpere enn noen gang, fordi verden da ville kjenne sin onde samvittighet som aldri før. Men overfor en slik skare av hellige mennesker ville ropet om deres dumhet bli avslørt som frekkhet, og derfor ville det forstumme.

Verdens stadig gjentatte tale om de kristnes dumhet har i virkeligheten en langt dypere og bedre grunn enn verden selv vet. Verden merker at de kristne «i sin slekt» mangler den klokskapen den kjenner så godt hos sine egne. Men den ser ikke at denne mangelen henger nøye sammen med at de kristne mangler troskap mot det de har satt seg som livsoppgave.

Derfor innbiller verden seg at de kristnes dårskap har sin grunn i at kristendommen er en dårskap. Likevel er det lett nok å se at tåpeligheten hos oss vanlige kristne ikke ligger i at vi vil være kristne, men i at vi vil være det og likevel vegrer oss for å gi viljen vår helt og udelt til Kristus.

Det er det delte sinnet vårt, mangelen på troskap, som også viser seg som mangel på klokskap, og som derfor så mange ganger med rette utsetter oss for verdens spott. Forvalteren hadde hele sin vilje rettet mot ett mål, og derfor brydde han seg slett ikke om det som ellers kunne ha hatt betydning for ham.

Slik må en vel også kunne kreve at den som lever for å nå evig salighet ved å tilegne seg Guds nåde i Kristus, retter hele sin vilje og all sin kraft mot dette ene, store målet. Da har alt det som ellers kunne ha hatt betydning for ham, bare verdi i den grad det kan tjene hans vekst som kristen.

Men hvor mange av oss må ikke skamfulle erkjenne – hvis vi for alvor vil ta i vår egen barm – at vi nok vil være kristne, ja, først og fremst kristne, men samtidig også mye annet?

Vi tviler slett ikke på at livet i Gud er det ene nødvendige. Vi vet så godt at gjerningen vår i verden, de ulike lidelsene våre, gledene og sorgene våre, omgangen vår med menneskene – alt som fyller dagen vår – skal på den ene eller andre måten brukes til å oppdra oss for Guds rike. Derfor skulle vi alltid sørge for at alt som hender oss, tjener oss til det. Og likevel har vi så mange interesser og så mange bekymringer ved siden av og uavhengig av interessen og bekymringen for at kristenlivet vårt skal vokse.

Eller er det virkelig slik at vi ved alt som hender oss, straks og uvilkårlig spør: «Hva vil Gud med meg gjennom dette? Hvilken synd vil han ramme? Hvilken hjelp vil han gi meg?» Jeg tror vi svært ofte lar være å sette hverdagens hendelser i noen som helst forbindelse med vårt indre liv. Vi vurderer dem helt

på verdens vis, etter om de gir oss lyst eller smerte, uten å undersøke hvilken frukt de etter Guds vilje skulle bære for det vi selv kaller det ene nødvendige: livet vårt i Gud.

Først når Herren på den ene eller andre måten griper sterkt inn i livet vårt, enten ved særlige velgjerninger eller kanskje enda mer ved sorger som vi umulig kan bære ved egen kraft, kan det gå opp for samvittigheten vår at slike tilskikkelser blir sendt oss for å hjelpe oss til å arbeide Guds nåde inn i hjertene våre. Men i det daglige livet går det kanskje uker uten at de tusen små tingene som opptar sinnet vårt, kommer i berøring med vårt gudelige liv, verken til tukt eller til trøst.

Et slikt delt sinn vitner jo ikke bare om stor mangel på troskap, men like mye om stor uklokskap. Det blir tydelig om vi for eksempel nevner bare én ting som sannelig ikke er så uvanlig: den ringe frukten søndagens oppbyggelse bærer for ukedagene. Det sitter jo folk her i kirken som gleder seg over forkynnelsen av Guds ord og regner timene i Guds hus for de beste i livet sitt. De synger salmene sine av hjertet. De ber og bekjenner, og ikke uten inderlighet. De tar også vare på ordet, i den forstand at de både husker en god preken og taler om den med glede.

Og likevel er søndagens inntrykk for en stor del visket ut når mandagen kommer. Skjer det ikke noe de nærmeste dagene som er særlig egnet til å holde inntrykket av Guds ord levende, blir det de nettopp har tatt imot, snart glemt uten å være brukt. Slike folk kan lignes med krigere som forstod seg på gode våpen og hadde sin glede i å samle dem og se på dem, uten å tenke på å bruke dem i krigen. At en slik gudstjeneste er så tåpelig, kommer jo rett og slett av at hjertet mangler troskap mot Herren, og at viljen derfor mangler alvor når den gir seg hen.

Men tør vi kanskje si at slike mennesker bare er hyklere, og at det ikke finnes spor av denne dårskapen i livet til dem som virkelig vil være kristne uten å bedra seg selv? Vil du da tvile på at hjertet er oppriktig hos den som for Jesu skyld, tvunget av hans kjærlighet, har maktet å fornekte lystene sine og bringe ofre like smertefulle som å rive ut øyet og hogge av foten?

Og likevel er det ingen umulighet at et menneske i sannhet kan si: «Jeg forstår svært godt hvordan martyrene kunne gå opp på bålet heller enn å fornekte. For mitt eget hjerte har for Herrens skyld kjent en lidelse som svidde like smertefullt som ildsluene.»

Og samtidig kan det være svært lett å se at den samme mannen i det daglige livet ofte trekker seg unna, bortskjemt og feig, der det gjelder å bringe ofre så små at den som hadde brakt dem, ville skamme seg over å legge noen vekt på dem. Og dette enda han uten å lyve kan rose seg av at han for Herrens skyld har forsaket det kjæreste han hadde.

Den brennende smerten det kostet under omvendelsen å rive hjertet løs fra de inngrodde lystene, har sjelen villig tålt. Men de mange nålestikkene som volder egenviljen smerte under den daglige striden for helliggjørelsen, viker den redd tilbake for. Det virker jo svært tåpelig at den som uten å vakle var Herren tro da det gjaldt å ofre lykken i livet sitt for ham, senere kan prøve å slippe unna der

det gjelder å ofre noen timers arbeid eller noen få kroner, eller å utsette seg for små ubehageligheter.

Og likevel er dette lett å forklare. Da det gjaldt det store, var sjelen helt opptatt av at den skulle bringe offeret. Hele viljen var spent om dette ene og tok alle sjelens krefter i sin tjeneste for å makte det. Men der det gjelder hverdagslivets små ting, er viljen slappet av, fordi samvittigheten ikke er øm nok til å kjenne hvor viktige de er. Og den slappe viljen får ikke gjennomført det som er hundre ganger lettere enn det den sterke, spente viljen en gang maktet.

Slik går det til at et liv som i begynnelsen viste sin ekthet ved å være tro, fortsetter med en mangel på troskap som vokser dag for dag. Sjelen selv merker den kanskje bare dunkelt, fordi utroskapen alltid bare viser seg i små ting, som hver for seg ikke synes å ha særlig betydning.

Her kan han som vi er vant til å kalle den utro forvalteren, være et forbilde for oss i troskap. For han som aldri et øyeblikk hadde noen annen tanke enn sin egen fordel, var sannelig klok nok til aldri å glemme at det ville hjelpe ham lite om han en gang hadde vunnet en stor sum, hvis han siden satte den overstyr gjennom mange små tap, selv om hvert av dem ikke veide stort.

Han som bare ville én ting, sin egen fordel, ville den også i alle ting. Om han vant en talent eller en skilling, betydde ingenting for ham, bare han alltid vant det som var å vinne, enten det var lite eller stort. Det kunne ikke falle ham inn å spørre om han ikke kanskje kunne tåle å la en anledning til vinning gå ubrukt forbi. Han speidet bare etter slike anledninger.

Derfor skjerpet også den sterke viljen hans klokskapen hans, så han selv under de mest fortvilte omstendigheter visste både å finne en utvei og å bruke den. Han hadde alltid en helt riktig oversikt over sin stilling, fordi han hadde mot og vilje til å se sannheten i øynene.

Kan det samme sies om alle Herrens troende? Når Herren vil dømme dem i selvprøvelsens timer, er de da alltid villige til å la seg dømme? Nei, det skjer nok bare altfor ofte at den anledningen Herren gir oss til å bøye oss ydmykt og inderlig under erkjennelsen av synden vår, ved vår egen skyld blir en anledning til å smette unna, lettsindig og usant, med unnskyldninger. Slik slipper vi ydmykelsens smerte, men mister også velsignelsen: at livet blir mer inderlig.

Vi kan gripe oss selv i en slik usannhet i svært ulike former. Når Herren vil ta et oppgjør med oss om vårt indre liv – vår tro, vårt håp, vår kjærlighet, vår tålmodighet – prøver vi kanskje å komme unna ved å peke på vårt ytre liv: gjerningene vi har utrettet, vitnesbyrdene vi har avlagt, velsignelsen vi har spredt. Herren vil drive oss inn i oss selv, mens vi prøver å komme bort fra oss selv. Han vil vise oss hvor svakt og fattig innholdet i livet vårt er; vi peker i stedet på at formene for kristenlivet vårt er i orden.

Men omvendt kan det også skje at Herren vil få oss til å innse at kristendommen vår mangler handlingens kraft og gjerningenes offer, og derfor står i fare for å løse seg opp i uklare følelser og tåkete stemninger.

Når Åndens røst da lyder i samvittigheten: «Hvordan tjener du Herren? Hva gjør du? Hva utretter du på din plass i hans rike?» – da prøver hjertet å unngå svaret ved å minne om sin inderlige andakt og sine stille Maria-stunder ved

Jesu føtter. Og likevel skulle nettopp minnet om den store nåden Gud hadde gitt hjertet, slå det med redsel når det ikke var i stand til å svare på spørsmålet om hvordan det hadde brukt denne nåden i verden.

Eller når det gjelder de enkelte syndene: Hvor lett er det ikke da for oss å se og erkjenne all vederstyggeligheten i de syndene som ikke nettopp ligger særlig nær for oss! Men skjødesyndene våre dekker vi over med alle slags unnskyldninger. Ja, noen ganger pynter vi dem til og med med vakre navn, for eksempel når den som heller til gjerrighet, kaller sin knipenhet samvittighetsfull omsorg for Guds gode gaver.

Noen kristne er årvåkne på samme måte som hærføreren på en fjellfestning som bare kunne nås fra én kant: Han satte ut vakter overalt, unntatt nettopp på den eneste siden der fienden kunne trenge inn uten vanskelighet.

Eller den samme uviljen mot å se sannheten i øynene kan vise seg ved at vi styrter oss inn i fristelsen uten noe kall, bare fordi vi følger kjødets begjær, og så kaller dette et vitnesbyrd om sterk tro og tillit til Guds hjelp. Samtidig unndrar vi oss kanskje den kampen Gud ønsket å føre oss inn i, og kaller dette ydmykhet og erkjennelse av hvor ringe vår egen kraft er. Ja, på de mest mangfoldige måter kan den manglende troskapen hindre hjertet i å få den rette oversikten over sin egen stilling.

Men her viser det seg derfor igjen at det er mangelen på troskap som gjør de kristne ukloke «i sin slekt». For det må jo kalles uklokt å hindre seg selv i å nå det målet en har satt seg.

Hvordan ville det ha gått med forvalteren hvis han ikke hadde hatt vilje til å se faren i hele dens omfang da ordet rammet ham: «Gjør regnskap! Du kan ikke være forvalter lenger»? Hva om han i stedet hadde prøvd å berolige seg med tanken på at det kanskje likevel lot seg gjøre å føre herren bak lyset eller utnytte hans svake godmodighet?

Da ville sannelig ikke kløkten hans ha blitt skjerpet slik den ble da han så fullt og helt hvor håpløs stillingen var. Men mannen som hele livet hadde vært ubrødelig tro mot seg selv, kunne riktignok heller ikke finne på å søke trøst i å narre seg selv i ulykkens time. Derfor fant han redning, og det en redning som stemte med den egennytten som hadde styrt hele viljen hans og derfor behersket all hans tanke livet igjennom.

Herren Kristus vil altså at den utro og likevel tro forvalteren skal lære oss at svakheten i viljen vår er årsaken både til at vi er utro, og til at vi er ukloke. Når vi nå ser dette, så la oss lære enda én ting av forvalteren: å bruke det øyeblikket vi ennå kaller vårt, så det blir annerledes med oss. Straks forvalteren var blitt klar over hva han skulle gjøre, satte han også beslutningen sin ut i livet. Slik skal også vi, straks vi har sett årsaken til manglene i kristenlivet vårt, søke hjelpen der den alene kan finnes.

Men er det svakheten i viljen vår til å gi oss hen til Kristus som er mangelen vår, da kan hjelpen bare bestå i at vi senker hjertet vårt ned i dypet av Kristi nåde.

Jo mer vi kommer til å trenge denne nåden og se den i sin fulle herlighet som den barmhjertighet vi syndere alltid har bruk for, desto sterkere vilje får vi også

til å arbeide denne nåden inn i oss og la den virke på oss både som tukt og trøst. For da kjenner vi den som Guds kjærlighet, som i alle ting alene vil vår frelse og slett ikke noe annet – også under all ydmykelse, all dom, all angst og alt arbeid den fører oss inn i.

Guds nåde i Kristus er det eneste som kan skape og holde oppe livet i Gud i synderes hjerter. Det er når vi fullt ut erkjenner dette, at viljen vår blir styrket mer og mer, så vi under alle tanker og mål har dette som livets grunntanke og sanne mål: å tilegne oss denne nåden.

Og i samme grad som dette skjer, får vi samme vilje som Gud. For hans vilje er ikke delt eller vaklende; han vil bare én ting med oss: gjøre oss salige ved sin nådes kraft i hjertene våre. Har vi så fått den samme viljen til å ta imot som han har til å gi, da er frelsen vår sikker. For da må Guds vilje skje med oss.

Men da blir også vi kloke i vår slekt, slik verdens barn blir det i sin. For da har også vi, som de, bare ett mål for livet vårt – men med den forskjellen at de troendes livsmål har uendelig mye større betydning og derfor også vitner om en langt større klokskap enn den verdens barn eier. I evighetens lys viser det seg at ingen andre til syvende og sist er kloke enn de som lever for å få Guds nåde inn i hjertene sine.

For når det lyder med evighetens alvor: «Gjør regnskap for hvordan du har forvaltet livet ditt!» – da må alle syndere bli stumme. Bare de er unntatt som kan ta Herren selv til vitne på at de har levd i den nådens husholdning Gud har opprettet på jorden, for at syndere skal kunne få regnskapet sitt kvittert ved Kristi blod og bli skikket til å leve hos Faderen i himmelen som Guds barn.

Derfor ber vi deg, Herre vår Gud: Gi oss å ville din vilje til vår frelse. Gi oss å fornekte kjødets og tankenes vilje, så vi, hva det enn må koste, lever helt, fast og urokkelig for å tilegne oss din nåde. Amen i Jesu navn.

Tiende søndag etter treenighets-søndag: Vet du hva som tjener til din fred?

Bønn. Herre Jesus, gi oss din fred! Vil vi ha fred i syndene våre, da skrem oss opp av vår trygghet i synden. Vil vi søke fred i verden, så la oss ikke finne den. Vil vi prøve å leve uten fred med Gud, så la samvittigheten kjenne fortvilelsen gripe seg. Ja, ta bort fra oss all falsk fred, så vi blir drevet til å søke fred med Gud ved deg. Vi ber deg, så mange av oss som kan be: Vær du selv vår fred, Herre Jesus!

Luk 19,41–48

«Vet du hva som tjener til din fred?»

Jesu stille gråt over Jerusalem vitner sterkere enn lovens tordnende tale om syndens forferdelige makt. For Jesu tårer gjør det jo åpenbart at syndere kan gjøre til og med Guds allmektige frelserkjærlighet maktesløs. Når får faren for den han elsker, en sterk mann til å gråte? Ikke så lenge det ennå er mulig å berge.

Da arbeider han. Da spenner han hver tanke og hver nerve for å finne et middel til redning. Da våker han og strider, men han gråter ikke. Først når alt er forsøkt – når hver mulighet til redning er uttømt – da brister den sterke mannen i gråt. Tårene hans vitner om at han ikke kan mer.

Slik vitner også Jesu gråt over Jerusalem om at han ikke maktet å frelse «den elskede byen», enda han omfattet den med styrken i Guds kjærlighet. Alt var blitt gjort. Jesus hadde talt sitt frelsende ord slik at Jerusalem selv måtte bekjenne at ikke noe menneske kunne tale slik som han.

Han hadde gjort frelsens store gjerninger, så folket undret seg over at Gud hadde gitt ham slik makt. Han hadde holdt fram faren for dommen slik bare han, verdens dommer, kan gjøre det. Og han hadde øst ut sin kjærlighet i en rikdom som bare han, verdens Frelser, eier. Alt var gjort, og alt hadde vært forgjeves. Derfor gråt Jesus over Jerusalem.

Men at han bare har tårer og klagerop og ingen dom over byen, betyr også dette: Frelserkjærligheten hans er stor som ingen annen kjærlighet i verden. Husk da når han gråt over Jerusalem: Det var jo da han red inn i byen som ville ta livet hans og lønne kjærligheten hans med å føre ham til døden på korset.

Han visste at han skulle pines, og han gråter av sorg over dem som vil pine ham. For han tenker ikke på den lidelsen de påfører ham, men på den lidelsen de vil påføre seg selv ved å pine ham og slik kalle rettferdighetens dom ned over seg.

Om ham kan vi si at han til det siste elsket ikke bare sine egne, men sine fiender. Selv i hans siste stund kunne ikke Jerusalem ha tjent ham bedre – ja, slett ikke ha tjent ham på noen annen måte – enn ved å gi seg hen til ham, så han kunne ha frelst byen og ikke lenger hadde behøvd å gråte over den.

Altså vitner Jesu tårer for oss syndere om at vi aldri trenger å frykte for at frelserkjærligheten er uttømt. Men de vitner også om at vi nok har grunn til å frykte for oss selv – frykte for at motstanden vår skal gjøre all Guds kjærlighet forgjeves, enda den følger oss og lengter etter å frelse oss til vår siste stund.

Hadde Jerusalem fryktet for seg selv – hadde byen kjent den angsten Jesus kjente for den, grått de tårene Jesus gråt over den, anklaget seg selv slik Jesus måtte klage over den – da ville den ha kommet til ham fordi den trengte hans frelse. Og da ville den, samlet under hans vinger, ha hatt fred til evig tid og vært fri fra faren for dommen.

Fordi den ikke fryktet, kom det fryktelige over den. Fordi den mente å ha fred uten å være frelst, stengte den seg selv ute fra freden i Guds frelse. Fordi den hadde fred i syndene sine, visste den ikke at bare Guds kjærlighet i Kristus Jesus kan gi synderhjertet fred.

Men Jerusalems kår er også våre. Også vi kan ha fred i synden og slik gjøre Jesu allmektige kjærlighet maktesløs til å gi oss Guds fred. Men også vi kan være visse på at den Herre som bare hadde tårer og ingen dom over Jerusalem, står rede til å gi hjertene våre fred. Derfor sier Guds ord til hver og en av oss, mens det fester blikket vårt på Jesus som gråter over Jerusalem:

Vet du hva som tjener til din fred?

Det hender noen ganger at et menneske som har levd trygt i syndene sine uten å vite hva anger og selverkjennelse er, plutselig våkner til klar bevissthet om sin fortapte tilstand. Da kan følelsen av ufred som griper ham, være forferdelig nok.

Angeren kaller fram igjen alle syndene han har gjort gjennom livet, som om dommens dag allerede var kommet, og den vekker et fortvilet ønske hos ham om å kunne leve livet om igjen og bli barn på ny. Og siden dette ønsket ikke kan oppfylles, driver den samme sterke angeren synderen til å arbeide for at i det minste den delen av livet som ennå er igjen, skal bli hellig og ubesmittet av de gamle syndene.

Men er angeren virkelig av det rette slaget, det som når til bunns i hjertet, blir ikke synderens følelse av å mangle fred mindre. Den vokser mektig, jo inderligere og sannere han arbeider med å rense hjertet sitt. For han vil snart oppdage at samvittigheten blir skarpere og ømmere etter hvert som han øver den i kampen for å legge av synden. Og jo skarpere den blir, desto mer dømmer den alt han gjør som egenkjærlig og ondt – ja, selve viljen hans til å forbedre seg.

Den som kjenner angerens tårer og angerens kval som ting han har opplevd, og ikke bare som høytidelige uttrykk han finner passende å bruke i en andakts-

stund, vil snart få vite at angerens tårer brenner uten å lindre, og at kvalen piner uten å gi forsoning. Når samvittigheten plutselig våkner og angeren har røvet freden han hadde i syndetryggheten, vil han kjenne seg stadig verre, stadig mer moden for dommen, stadig mer gjennomtrengt av gudløshet og egenkjærlighet.

Et slikt menneske kan bli jaget urolig fra den ene tingen til den andre uten noen gang å finne hvile. I nattens stillhet kan han våkne forferdet av en skrekk som jager søvnen på flukt. Han blir forfulgt av en angst som han ofte ikke selv forstår grunnen til. I denne tilstanden kan ufreden i sjelen bli så stor at den grenser til vanvidd. Sannelig, en slik fredløshet er fryktelig nok.

Og likevel finnes det en fred som er verre. Hvis du må se en av dine kjære kaste seg vilt i sengen i voldsom feber, med usammenhengende ord på leppene og en uhyggelig ild i øynene – du forstår bare at sjelen blir plaget av onde syner – da kan nok den febersykes ufred og angst forferde deg. Men det finnes en fred som vil forferde deg mer enn all feberens uro: den freden som hviler over liket når det ligger rolig og stille på sitt siste leie.

Når den du elsker, er blitt et lik, slipper du sannelig å se ham plages av feberens angst og villelse. Noen ganger kan det jo til og med ligge et opphøyet, fredfullt uttrykk nettopp over ansiktet til den døde, et uttrykk det manglet mens han levde.

Og likevel: Hvem ville heller se dødsstivheten og musklenes hvile i døden hos den han elsker, enn feberens uro og de fordreide ansiktstrekkene? Selv i den sterkeste feber finnes det likevel en mulighet for liv. Men liket er overgitt til forråtnelsen, selv om et fredens smil kan se ut til å hvile over munnen de første timene etter døden.

Slik er det også i det åndelige. Det er sannelig forferdelig å se en fredløs samvittighet bli pisket av en forgjeves anger, så den ser ut til å bli et bytte for fortvilelsen. Men enda langt mer forferdelig er det å se freden hos dem som er døde helt bort fra Gud, så de ikke engang lenger har noen sans for at de er skilt fra fellesskapet med ham.

La oss se på livet til et slikt menneske. I barndommen hørte han kanskje ikke stort om Gud og veien til frelse hjemme. På skolen lærte han nok innholdet i evangeliet i de timene som var satt av til det. Han kunne det utenat, både fra bibelhistorien og slik læreboka framstilte det. Men i skoletiden tenkte han aldri på at denne religionskunnskapen kunne bety noe mer enn at den i det minste gav ham en god eksamenskarakter i ett fag.

Da han gikk for presten, begynte han nok å ane at han selv trengte å erfare og oppleve den frelsen fra Gud som han nå hadde klar kunnskap om. Men det varte ikke lenge før denne svake trangen til å finne Gud som den levende, nåderike Frelseren som har Åndens fellesskap med sine troende, ble kvalt av de mange lystene i kjødet hans og de mange kravene verden daglig stilte til ham.

Å oppfylle disse kravene ble så målet for livet hans, og det lyktes for ham. Han fikk det embetet han søkte, eller forretningen hans gikk godt, eller han hadde arbeid nok til å forsørge seg og sine. Med det var han helt tilfreds. Hustru og barn, inntekter og dagsverk var verdenen hans; utenfor den kretsen gikk verken ønskene eller bekymringene hans.

Hvis noen hadde spurt en slik mann: «Har du fred med Gud?» – ville han sikkert ha stusset og svart: «Ja, hvorfor skulle ikke jeg ha det? Gud har velsignet mitt redelige strev og latt meg få det jeg begjærer i livet, og jeg prøver også å takke ham for det.» Med det mener denne mannen at livet hans ikke er som de ugudeliges, uten noen tanke på Gud og uten noen frykt for ham.

På skolen hadde han sine faste timer i religion. Slik ofrer han også nå et par timer til Gud på søndagen, og når han går til alters. Men på skolen hadde han ikke mer med religionen å gjøre når timene i matematikk, historie og språk begynte. Slik er også gudsdyrkelsen hans over så snart han er ute av kirken på søndagen.

Han tenker like lite på at det går an å dyrke Gud i stuen sin og i butikken eller på kontoret, som skolegutten ville tenke på at det gikk an å sysle med bibelsteder når han ble hørt i grammatikk. En slik mann er så langt borte fra å ha fred med Gud at han ikke engang er seg bevisst at han savner den. Han er som liket, som ikke lenger vet noe om livets strid – men bare fordi det ikke har noe liv.

Skal denne mannen få vite at han ikke vet hva som tjener til hans fred, må han miste det han har funnet freden sin i: den lille verdenen der egenkjærligheten hans har tilfredsstillelse nok. La ham miste hustru og barn eller de inntektene han mente han klokt hadde sikret seg for resten av livet. Da skal han nok få kjenne at hjertefreden hans er tapt i samme stund, og at det han kalte sin tillit til Gud, knekker i det øyeblikket han for alvor vil støtte seg til den.

Når slike slag rammer, vil de som har hatt sin fred i verden, enten fortvile eller prøve å arbeide på nytt for å bli lykkelige der. Eller de vil våkne til erkjennelse av at det å mangle fred med Gud er livets sanne ulykke.

Men hvor vanskelig er det ikke for menneskene å våkne til denne erkjennelsen, selv om Gud ryster samvittigheten deres nokså sterkt! Vi som er Herrens tjenere, møter i kallet vårt ofte mennesker i stunder da Gud på en særlig måte har besøkt dem og kalt på dem gjennom sorg. Derfor har vi rik anledning til å erfare at Herrens ord er sant: «Visste du bare på denne din dag hva som tjener til din fred! Men nå er det skjult for dine øyne» (Luk 19,42).

Jeg kom til en mann som hadde mistet sin elskede hustru etter et kort samliv. Det var en høstkveld. Det var mørkt og stormfullt ute, mørke og fortvilelse i mannens hjerte. Han satt med ansiktet i hendene i det kalde rommet ved den sloknede peisen. Jeg talte til ham om Frelserens kjærlighet, som kunne erstatte all jordisk kjærlighet.

Jeg prøvde å vise ham at han hadde mistet henne som han mente var alt han eide, for at det skulle våkne en trang i ham til en kjærlighet som var mektigere og rikere, inderligere og mer trofast enn den ett menneske kan gi et annet.

Han lot meg tale ut og hørte på meg med en trett tålmodighet. Men da jeg tidde, brøt han ut: «Ja, pastor, hvis ord kunne gjøre det! De har jo ikke annet å by meg. Jeg trenger virkelighet, hjertevarme og liv som hennes, som jeg har mistet, og De byr meg ord – vakre nok, men likevel bare tomme ord.»

Den stakkars mannen visste ikke hva som tjente til hans fred, fordi han innbilte seg at Jesus er et tomt ord – han som i all sin kjærlighets makt er levende og kraftig og kan trøste sine troende slik intet menneske kan.

Den druknende griper jo etter halmstrået. Hvorfor gjorde da ikke denne trøstesløse mannen så mye som det svakeste forsøk på å finne trøst hos Jesus? Han sa meg grunnen selv. Da han hadde sittet taus en liten stund, som i ettertanke, brøt han plutselig ut: «Nei, selv om det var slik De sier, ville jeg ikke la meg trøste på den måten. For meg ville det være som en utroskap mot henne som er død.»

Han ville ikke. Nei, heller ville han fortape seg i en fortvilet sorg og beholde hjertet for seg selv enn bli trøstet av Jesus og gi ham hjertet sitt, så Jesus fikk makt over det.

Her ser vi den virkelige grunnen til verdensmenneskets fortvilelse: Når bare troens overgivelse til Jesus kan gi ham fred i sorgen, vil han ikke ha den freden, fordi han ikke vil overgi seg til Jesu kjærlighet. Da vil han langt heller prøve på nytt å finne lykke i verden, og med den fred igjen.

Den samme mannen som i sin bitre sorg følte det som utroskap mot den avdøde å la seg trøste av Kristi kjærlighet, tok likevel ny hustru kort tid etter. Vi ser at uviljen hans mot å ta imot Jesu trøst hadde en langt dypere grunn enn den han selv oppgav, og enn den han selv var klar over.

Et menneske kan oppgi håpet om å finne fred i verden – ikke bare i øyeblikkets bitre smerte, men fordi han fullt ut har forstått at de jordiske tingene ikke kan tilfredsstille. Selv da er det slett ikke sikkert at han derfor vil søke fred i fellesskapet med Jesus. Kanskje vil den som har gitt opp håpet om å finne lykke i verden, søke hjelp nettopp i å venne seg til å leve uten å begjære eller vente noen virkelig lykke.

Det finnes mennesker som så ofte er blitt skuffet i håpet sitt og så ofte har erfart hvor kjærlighetsløs verden er, at de nå søker fred på samme måte som de som døyver smerten i sårede nerver ved å legge kalde omslag på såret.

Slik prøver disse ulykkelige å gjøre sine varme hjerter kalde og slik sløve følelsen av livets nød. En må, sier de, venne seg til å ta verden som den nå engang er. De har erfart at hjertet bare blødde seg tomt når de hadde knyttet seg i kjærlighet til mennesker som livets omskiftelser eller dødens ubønnhørlige makt likevel rev løs fra dem.

Etter hvert som de er blitt eldre, har de sett at de i ungdommen både krevde mer av menneskene enn disse var villige til å gi, og selv gav det ingen krevde av dem. Nå derimot har de lært å herde følelsene sine og nøye seg med minst mulig lykke.

Slik kommer de gjennom livet uten egentlig å lide stort, selv om de riktignok heller ikke synes livet er verdt så særlig mye. I en avstumpet og kald egenkjærlighet, som likevel er nøysom i sine begjær, finner disse ulykkelige en fattigslig erstatning for den freden og fulle tilfredsstillelsen som troen på Guds kjærlighet i Jesus ville gi dem.

Menneskene kan søke freden sin i verden på mange måter, men det er alltid noe vanvittig ved et slikt strev, noe av det Skriften kaller «syndens svik» (Hebr 3,13). Det er som om en fange som visste at han skulle henrettes om en måned, ivrig ville holde på med de små tingene innenfor fengselsmurene, men være helt likegyldig til henrettelsen som ventet ham.

Ville det ikke være vanvittig om en slik fange var opptatt av å få litt bedre mat, en mindre hard seng eller større frihet til å bevege seg i fengselsgården, mens han ikke gjorde noe for å søke om benådning, ja, var så likegyldig til den forestående døden at han til og med helt glemte at dagen for henrettelsen alt var fastsatt?

Men noen mennesker har ikke fred med Gud, ja, de sier ikke engang selv at de har fred med Gud eller vet hva det er. Når de likevel ikke bryr seg om å søke Guds fred, mens de med hele hjertets begjær søker fred i skapningen, er de da ikke helt som denne fangen, som var så opptatt av de daglige småsorgene i fengselslivet at han glemte at han skulle dø om noen dager?

Men det finnes også mennesker som slett ikke har glemt døden og dommen og evigheten, og som derfor heller ikke søker sin fred i verden, men i å være forlikt med Gud. Og likevel vet de ikke mer enn verdensmenneskene hva som tjener til deres fred. Det er de egenrettferdige, som vi så ofte har talt om – de som aldri kan lære hva Skriften mener når den sier: «Om noen ville gi alt han har i sitt hus for kjærligheten, ville han bare bli foraktet» (Høys 8,7).

Gud vil at hjertene våre skal fly ham i møte med all kjærlighetens glede, takk og lyst, like lett, villig og kraftig som pilen flyr fra buestrengen. Og så kommer disse menneskene med hjerter som den Allvitende kanskje forstår å tyde bedre enn de selv, og sier: «Hva koster det å bli salig? Hva er det minste du krever? Hvor mange prosent av gjelden min må jeg betale?»

Og når de så etter egen mening har en liten kapital av gode gjerninger, tvungne ofre og rettskaffen skikkelighet, søker de fred i den. De ser ikke at hele livet deres på dommens dag vil vise seg å være én eneste bespottelse av Guds kjærlighet. For alt har dreid seg om én ting: å få kjøpt saligheten så billig som mulig – som om den Gud som selv gav sin Sønn for å frelse verden, ville kremme med saligheten og selge den til syndere for kobberskillingene fra deres usle gjerninger.

Nei, vil du ha fred med Gud, så lær først å kjenne at du trenger det Gud gjorde for å skaffe deg fred: Han lot sin Sønn bli din bror, for at Sønnen skulle bli din fred. Vil du lære å kjenne Kristus som din fred, må du først kjenne deg selv som en som mangler fred med Gud og ikke vet råd til å finne den.

Du vet at det finnes mennesker som sorgen over et tap nager slik at de aldri mer får fred. Sorgen ligger som et slør over blikket deres og får all verdens herlighet til å blekne for dem. Det er som om de gikk i hagen en sommerdag og ikke kunne se at rosene var røde og gresset grønt.

Men hvis det er tapet av freden med Gud som nager deg, så all verdens herlighet har bleknet for deg, da er du skikket til å se Jesus som din fred. Nettopp i syndesorgens natt, når alt annet er hyllet i mørke, skal du løfte øynene dine til ham som gråt over Jerusalem, han som ikke hadde et ord om dom, men bare tårer over dem som forkastet hans frelse.

I mørket i din fredløshet vil du se hans barmhjertige kjærlighet lyse så klart at den åpenbarer Gud for deg som en synderen kan våge å gi seg hen til med tillit. Når du i Kristus ser Guds kjærlighet åpenbart som den uendelige barmhjertighet du trenger, kommer du til å tro på Guds kjærlighet til deg.

Og du får vite det du aldri før forstod: Det som tjener til din fred, er helt enkelt dette: at du tar til hjertet all den nåde som evangeliet om vår Frelsers gjerning og lidelse rekker fram, som noe som gjelder deg og tilhører deg. Evangeliet rekker denne nåden fram til alle syndere som trenger den, fordi de har erfart at de ikke kan finne fred i noe annet.

Men her melder det seg ofte en vanskelighet: De som mest inderlig trenger fred med Gud ved Kristus, er de vanskeligste å få til å gripe i tro den nåden Gud rekker dem i evangeliet. Syndere som har fått kjenne samvittighetens ufred, er ofte som skremte barn som i angsten sin fortsetter å løpe og ikke vil høre ropet om å stanse fordi faren er over.

Slike sjeler hører evangeliet som om det var loven. De ser Kristus som om han var en annen Moses, som krevde og dømte, og som bare med nød og neppe ville frelse – selv den som hadde anger, omvendelse og tro uten lyte.

Nei, slik er ikke Jesus. Han gråt over Jerusalem, og det ville ha vært hans hjertes glede om byen hadde bedt om frelse og fred, selv på den siste dagen den kunne bli frelst. Om ham kan du være viss: Som ordet hans sier, gir han det fattige hjertet fred «villig og uten bebreidelse» (Jak 1,5). Han har alltid villet være din fred; det er du som har søkt freden i verden. Men nå vil jo du det samme som han alltid har villet. Hva skulle da kunne hindre at du fikk fred i ham?

Derfor sier vi, og blir aldri trette av å gjenta det: Dere som hungrer etter nåde, kjærlighet og rettferdighet, dere som forakter verdens fred fordi dere savner Guds fred – la da Kristus bli deres fred! Han blir for dere det Guds ord sier han er blitt for alle sine troende: «syndsforlatelse og rettferdighet og helliggjørelse og forløsning» (jf. 1 Kor 1,30). I ham har dere alt dette.

Følger du evangeliets innbydelse til å legge av byrden og la hjertet hvile i troens tillitsfulle fortrøstning til ham, skal du erfare at hjertets uro og angst viker for den freden han gir sine. Det er den freden som overgår all forstand (Fil 4,7), og den kan bevares, ikke bare i livets travelhet, men også i dets bitre trengsler og i den daglige kampen mot hjertets synd.

Riktignok er dette ikke alltid like lett å merke hos alle som i Kristus har lært å kjenne hva som tjener til deres fred. Også Herrens troende trenger ofte lang tid før troen deres kan bli så sterk og fellesskapet deres med Jesus så inderlig at Guds fred lyser ut av dem i alt de gjør. Men vi har nok alle møtt en eller flere av disse gamle kristne som er så gjennomtrengt av Guds fred at omgivelsene kjenner den som en velsignende makt.

Når de kommer inn i stuen i det daglige livet, bringer de med seg en stille ro som uvilkårlig får all ond, uren eller bitter tale til å forstumme. Når de er til stede, kjennes mye av den lettsindigheten en ellers uten betenkning kunne gjøre seg skyldig i, som upassende frekkhet. Og likevel føler ingen seg trykket eller bundet sammen med dem.

For det er kjærlighetens fred som lyser ut av dem, og forsoningens mildhet som demper strengheten i det hellige alvoret som er blitt naturlig for dem. Selv de som slett ikke forstår dem, og som ellers lett tar anstøt av de kristnes vesen, vil som oftest bli dratt mot disse gamle kristne og føle at det ville være godt for dem selv å kunne være som de.

I angst og fare ser du disse fredens barn tenke, arbeide og finne midler til å overvinne faren, der andre mister besinnelsen og gir seg over i fortvilelse. Men også da er det en ro over dem og en stillhet midt i all travelheten deres, så du nesten glemmer hvor stor faren er når du ser fortrøstningen deres. Og kommer du til dem med et såret og bedrøvet hjerte, i stor bitterhet og opprør i sinnet, vil du få kjenne at hos disse kan du i det minste få sørge i fred.

Her vil du møte den medlidenheten som er ekte, fordi den virkelig kan lide med i en annens smerte som om det var ens egen. Derfor vil de forstå sorgen din og det den krever. De vil ta ømmere og varsommere på såret ditt enn noen annen har gjort. Og likevel vil du hos disse, som er gjennomtrengt av Guds fred, få en anelse om at det kanskje også finnes en legedom for din smerte – at også du kanskje kan få bytte ut det fredløse opprøret med freden i å overgi deg til Guds vilje.

Dette skjer ikke gjennom mange ord. Det er freden som går ut fra dem, som lar deg kjenne at også de har lidd som du, og derfor gir de deg håp om at også du kan bli trøstet som de.

Og endelig: I det daglige livet med alle dets tusen små ting, dets kjedsommelighet og travelhet, vil ikke disse fredens barn sitte med hendene i fanget, som om de var for gode og hellige til å være hverdagsmennesker. Nei, du ser dem ikke stå som unyttige, stive helgenfigurer i en nisje.

Tvert imot tar de, kjærlige som de er, aktivt del i alt og har hjertet med i dagens sorger og gleder og kamper, fordi ikke noe menneskelig i sannhet er dem fremmed. Men du ser dem aldri så opptatt av tingene i verden at de går helt opp i dem og mister seg selv. For midt i travelheten i verdenslivet bevarer de evighetsfredens stillhet i hjertene sine.

Vi har dvelt ved skildringen av dem der Jesu fred for alvor har seiret, fordi det er den modne frukten som lærer oss å kjenne treets sanne art. Men skal vi si hele sannheten, må vi legge til at freden med Gud, selv hos den som eier den i rikeste mål, ikke utelukker all ufred.

Tvert imot fører den inn i en kamp mot synden som er full av lidelse. Det har sin dype grunn at Den Hellige Ånd har malt de to bildene ved siden av hverandre: Jesus som gråter over Jerusalem fordi byen ikke ville kjenne ham som sin fred, og Jesus som med svepeslag driver ut av templet dem som gjorde Guds hus til en røverhule.

For har du fått fred i Kristus ved å gi deg hen til ham i tro, følger det jo av seg selv at han vil rense hjertet ditt så det kan bli hans bolig. Men denne renselsen kan bare skje ved at all den syndige lysten som har hersket i hjertet under verdenslivet, blir tilintetgjort på en ydmykende og smertefull måte.

Fred med Gud og kamp mot synden, Herrens trøst og Herrens tukt, er derfor slett ikke uforenlige. Tvert imot finnes begge deler alltid sammen i hjertet til den synderen som har lært å kjenne hva som tjener til hans fred. Verdensmennesket har fred med seg selv, men ikke med Gud. Den kristne har fred med Gud, og nettopp derfor ikke med seg selv.

Guds Ånd driver ham til å stride for å bli hellig. Men denne striden vil han selv, fordi han i hjertets grunn elsker sin Frelser, og den vi elsker, ønsker vi alltid

å bli mer og mer lik. I fred med Gud og helt frivillig tar Guds barn slik opp den daglige kampen mot sin synd. Selv om denne kampen ikke er uten smerte – den er jo det Skriften kaller Jesu disiplers daglige kors – ville det likevel være enda mer smertefullt for dem å la være å kjempe.

For da ville hvilen deres i fellesskapet med Herren bli forstyrret. De som kjenner Kristus som sin fred, kjenner ham også som den som er kommet for at vi ikke skal ha fred i syndene våre. Under fredsfyrstens banner kjemper de troende for at hans fred stadig mer skal fylle hjertene deres, etter hvert som synden blir drevet ut – den synden som all fredløshet har sin grunn i.

Vil du så vite hva som tjener til din fred? Eller vil du fortsette å nekte at syndere bare kan finne fred i Kristus, enda du vet at du ikke har funnet fred med Gud noe annet sted? Husk at Jerusalem nok var i stand til å få Frelseren til å briste i gråt, men ikke til å avverge dommen som rammet byen, fordi den til det siste fornektet den eneste som kunne bringe den fred. La oss derfor gjøre det hans folk skulle ha gjort. La oss be: Herre Jesus, gi oss din fred! Vær du selv vår fred! Amen.

Ellevte søndag etter treenighets-søndag: Den sanne ydmykhet

Bønn. Gud, vær oss syndere nådig! Herre, lær oss å be denne bønnen, ikke i uforstand, lettsinn og hykleri, men slik at vi legger hele hjertet inn i bønnen om nåde. Knus derfor selvgodhetens hovmod og før oss inn i den ydmykhet som «av det dype kaller på deg: Herre, dersom du vil gjemme på misgjerninger, hvem kan da bli stående? Men hos deg er tilgivelsen, for at vi skal frykte deg» (Sal 130,1.3–4). Amen i Jesu navn.

Luk 18,9–14

Ved forskjellige anledninger hører vi Herren Jesus si: «Den som opphøyer seg selv, skal fornedres, og den som fornedrer seg selv, skal opphøyes» (Luk 14,11). Han sier det så ofte at ordene blir som et ordtak i hans munn. Og den samme læren gjentar han på mange måter. Den som vil være den største i hans rike, må finne seg i å være den minste. Den som skal kalles stor i himlenes rike, må være kjennetegnet av den samme ydmyke bevisstheten om egen litenhet som et lite barn har.

Ikke ved å herske, men ved å være alles tjener skal opphøyelsen vinnes. Han ber disiplene sine lære av ham, som var «saktmodig og ydmyk av hjertet» (Matt 11,29). Frelseren gjentar denne læren ofte og på forskjellige måter, slik vi selv alltid gjør når det vi vil innskjerpe, er virkelig viktig og nødvendig: Hans troende kan ikke mangle ydmykhet, fordi den er grunnvilkåret for alt vi kan oppnå i hans rike.

Denne kristendommens lære om at ydmykheten er nødvendig, kjennes verken av det gamle eller det nye hedenskapet. For de gamle hedningene var ydmykhet en så ukjent ting at språket deres ikke engang hadde noe ord for den. Å holde seg selv ringe, å tre tilbake for andre i stedet for å hevde seg selv og gjøre sitt eget verd gjeldende – det mente hedningene røpet en lav og foraktelig tenkemåte, ja, et trellesinn som var den frie mannen uverdig.

Og i våre dager hører vi på helt samme vis det nye hedenskapet bebreide kristendommen at den kuer all edel selvfølelse, all «mandig selvaktelse, som den gamle verdens folk satte som kjernen i sedeligheten». Kristendommen blir beskyldt for å hindre menneskenes utvikling i det gode, fordi den stempler «stoltheten, selvaktelsen, følelsen av kraft til framgang og forbedring som noe ondt».

Så sterk er altså motsetningen her: Kristus lærer at «den som fornedrer seg selv som et lite barn, er den største i himlenes rike» (Matt 18,4). Men hedenskapets fanebærere i vår tid lærer at den stolte følelsen av egen kraft, og et hjerte som svulmer av selvgod bevissthet om sitt eget verd, er det rette vilkåret for å gjøre framgang i det gode.

Og her kan både de gamle og de nye hedningene synes å ha en god del rett. Det kan sannelig ikke nektes at følelsen av eget verd både kan holde en borte fra mange synder og drive en til mang en god handling. På den andre siden blir den som har gitt opp aktelsen for seg selv, sannelig lett et bytte for lasten.

Prøv å friste en mann som er gjennomtrengt av bevisstheten om sitt eget verd, til løgn eller annen lumpenhet, og du kan være sikker på at han ikke engang vil føle det som en fristelse. Han vil straks si: «Nei, til det holder jeg meg sannelig for god. Tror du kanskje ikke jeg har ære i livet, siden du er uforskammet nok til å by meg slikt?»

Men kom til en stakkars fillefant som finner seg i å bli tråkket på av alle og ikke regner seg selv for god til noe, og lokk ham på samme måte. Da kan det vel hende han svarer: «Å ja, jeg har jo ikke noe å tape likevel, jeg. Det er så lenge siden jeg hadde noen ære å forsvare, at én lumpenhet til ikke gjør meg ringere enn jeg alt er.»

Og overalt der det gjelder troen på hva mennesker kan utrette, og den kraften og iherdigheten en slik tro vekker i arbeidet for å nå målet, har jo åpenbart de et stort fortrinn som ikke et øyeblikk lar tvilen på egen dyktighet ta makten fra seg.

De står langt foran dem som i ydmyk følelse av egen udugelighet ikke våger å ta fatt på annet enn de ringeste oppgavene. Hvilken oppdagelse, hvilken stordåd i åndens eller legemets verden er vel blitt fullført av en som ble lammet av følelsen av at han var den ringeste, den mest ubetydelige av alle, bare skikket til, som Kristus sier, «å være alles tjener» (Mark 9,35)?

Og likevel – er det virkelig slik at disse hedningene, som er så stolte av menneskenes dyd og kraft, har sett dypere og vurdert menneskenaturen riktigere enn Herren Kristus? Han priste ydmykheten som veien til opphøyelse, og han viste ved sitt eget eksempel at han, som på en måte som ingen annen er blitt alles tjener, også uten all sammenligning er blitt den største i himlenes rike.

Skulle virkelig verdens Frelser i det minste ha gjort seg skyldig i en ensidighet når han så utelukkende framhever at enhver skal tenke beskjedent om seg selv, mens han helt synes å glemme at enhver dyd som blir overdrevet, blir en last, og at derfor også den overdrevne beskjedenheten blir til feig selvoppgivelse og den dype ydmykheten til lavt trellesinn?

Ja, slik må visselig alt hedenskap dømme om Herren Kristus. Det mildeste hedningene har å si her, er at Jesu ensidige framheving av ydmykhetens verd er en mangel ved hans ellers så opphøyde sedelære. De dristigere blant fornekterne går enda videre og krever at kristendommens lære om ydmykhetens verd helt skal vike for den motsatte læren om hva selvfølelsen og æresfølelsen betyr for menneskeslektens utvikling.

Men her, som så ofte, viser det seg at Herrens motstandere angriper hans lære uten å forstå den, fordi de selv ikke har noen erfaring av hvordan ordet hans virker på det troende hjertet. Derfor fekter de også i løse luften. Visste de hva ydmykheten hos Kristi troende er, og hvilket ansvar nettopp disse ydmyke må bære, ville de vel også forstå at den sanne ydmykheten ikke har noe felles med det feige, æreløse trellesinnet.

Tvert imot driver den et menneske fullt så mye som den sterkest utviklede selvfølelse til å bruke alle sine krefter og holde seg for god til å søle seg til med synd. Dette blir klart for oss når vi ser nærmere på:

Den sanne ydmykheten – hva den er, hvordan den blir til, og hva den virker.

I.

Fra vi var barn, har vi hørt at fariseeren ba en dårlig bønn da han sto i templet og takket Gud for at han ikke var som andre mennesker: røvere, urettferdige, horkarer – eller som tolleren ved siden av ham. Vi har fått det inn som noe som sier seg selv, at dette var en stygg, hovmodig tale.

Men er det så sikkert at vi også har klart for oss hvorfor fariseerens tale til Gud var så dårlig, og med hvilken rett han blir anklaget for hovmodig selvgodhet? Han takker jo Gud for at han er en ulastelig mann. Han tilregner altså slett ikke seg selv æren for sin rettskaffenhet. Er det da urett å takke Gud for at han har bevart oss for alle grove laster? Er ikke dette verdt å takke for? Eller skulle ydmykheten vise seg i at den rettskafne ikke hadde noen følelse av forskjellen mellom seg og de lastefulle?

I så fall måtte jo ydmykheten føre med seg en sløvhet og lammelse i samvittigheten. Sannelig, når fariseeren visste at han var en rettskaffen mann, og særlig ble minnet om det ved synet av den lastefulle tolleren ved siden av seg, var det både vakkert og ydmykt at han ikke regnet seg dyden sin til ære, men takket Gud for at han ikke var som denne tolleren.

Tenk deg en mann som har kjempet seg fram til en hederlig stilling. Mange år senere treffer han en kjenning fra ungdomsdagene. Kameraten, som en gang var hans likemann, er nå blitt et vrak, merket av skam og laster. Er det da hovmodig om denne rettskafne mannen, dypt grepet av møtet, takker Gud av hjertets fylde i sitt lønnkammer fordi han ikke er som denne ungdomsvennen?

Han kunne jo godt ha den hjerteligste medlidenhet med ham og avholde seg fra å dømme ham. Og likevel måtte han, nettopp når han i størst ydmykhet ga Gud æren for alt, føle det som en stor nåde at han ikke var blitt som denne.

Eller tenk deg en handelsmann som står i fare for å gå konkurs. Han vet at en av konkurrentene hans har berget seg ved midler som riktignok er uredelige, men ikke av den art at loven rammer bedrageriet. Nå blir han sterkt fristet til å gjøre det samme, og han kjemper hardt for å stå imot fristelsen. Så får han vite at den andre bedrageren har fått mot til å gå videre fordi hans første bedrageri lyktes. Han har skrevet falske veksler og sitter nå i fengsel.

Denne nyheten griper handelsmannen så sterkt at fristelsen slipper ham, og han ser at han har vært på undergangens rand. Hva er da rimeligere enn at denne mannen, som har sluppet unna fristelsens snarer, bryter ut i takk til Gud for at han likevel ikke er en bedrager som den ulykkelige konkurrenten? Hvem

vil klandre ham om han sier: «Jeg takker deg, Gud, fordi jeg ikke er som denne. Jeg er blitt stanset i tide, før jeg ennå hadde flekket min ære»?

Begge disse, som takker Gud for at de ikke er som de utuktige, drankerne eller bedragerne, behøver åpenbart ikke å gjøre seg skyldige i noen synd ved det. Og likevel taler de til Gud helt på samme måte som fariseeren. Hvorfor er da bønnen hans så ille?

Har du selv noen gang i virkelig ydmykhet gitt Gud og ham alene æren for at du ikke var blant de store synderne, da vet du at jo sannere takken din var, desto dypere følte du også at du var uverdig til den nåde som hadde bevart deg. Derfor vakte selve takken for den nåde du hadde fått, trangen til å be om ny nåde. Hadde fariseeren virkelig takket, ville tollerens bønn nødvendigvis ha fulgt med takken hans. Men når fariseeren har takket for at han ikke er som andre mennesker, er han ferdig. Han har ikke mer å si.

Dette viser at det ikke er sannhet i takken hans, og at den mangler ydmykhet. Verken den forpliktelse som så mye nåde legger på ham, eller følelsen av hvor lite han har fortjent nåden, kommer til orde hos ham. Med dette har Herren tegnet ham som en mann som takker Gud bare for formens skyld, mens han i virkeligheten gir seg selv æren.

Men så liten er menneskenes forståelse av hva ydmykhet er, at vi som oftest hører fariseeren bli klandret for det som slett ikke hadde fortjent klander om det hadde vært sant: at han takker Gud fordi han ikke er et lastefullt menneske. Den virkelige mangelen ved bønnen hans går derimot helt upåaktet hen: det selvbehaget som ikke har noe å bekjenne og ikke noe å be om.

Den sanne ydmykheten kjenner seg uverdig til den minste ære og gave. Men den nekter verken at gavene er verdt å takke for, eller at vi virkelig har fått dem. Dersom alle vet at et menneske har gaver i en eller annen retning, mens bare han selv ikke synes å vite det, kan du være temmelig sikker på at dette ikke er ydmykhet, men hykleri.

For den selverkjennelsen som går ut på å se hva godt og stort vi eier, er ikke vanskelig for oss. Vi kan lett bli narrer ved å innbille oss at vi eier gaver vi slett ikke har. Men at vi i en eller annen retning skulle legge for dagen en begavelse som alle anerkjenner, og likevel ikke selv kjenne den – det er lite trolig.

Derfor ser vi også ofte at den samme mannen som avviser anerkjennelse når den blir budt ham – i ydmykhet, mener han selv – blir heftig fornærmet når han treffer noen som nekter å gi ham den ros han er vant til. Nei, den ydmyke kan være seg fullt bevisst hva han er verd, og hvilke gaver han har.

Men han vet at han ville tale som en dåre om han roste seg av dem. For han takker Gud fullt ut og tar på alvor at alt han kaller sitt, i virkeligheten er Guds, fordi det er gaver av hans ufortjente nåde.

Det er dette den hovmodige verden aldri kan forstå. Den regner seg selv alt til gode og gjør seg til av det i sitt hjerte. Derfor mener den å være ydmyk når den, så godt det lar seg gjøre, prøver å skjule hvor inderlig godt den kjenner sin egen fromhet og dyktighet. Den blir ikke bøyd ned under vekten av det den har fått. For den kjenner ikke regnskapet, fordi den mener at den selv har skaffet seg det som er dens ære og stolthet.

Derfor blir verden aldri trett av å rope ut om de kristnes hovmod når de bekjenner om seg selv det som Guds ord gir dem rett til: at de er Guds barn og arvinger til himlenes rike. «Å nei,» sier verden, «så dristige er vi nok ikke at vi tør formaste oss til å si noe så stort som at vi framfor andre skulle være Guds barn og særlig skikket til å komme i himmelen.»

Og likevel er det sannelig ikke annet enn selvtilfreds hovmod at du tør slå deg til ro før du har fått visshet om at du ved Guds nåde og etter hans ords lyd er blitt hans barn. For Gud har bare satt oss her i verden for at vi skal nå fram til å bli hans barn, og han har vist oss veien dit.

Hvordan kan det da være ydmykt å leve trygt og til og med rose deg av å vite at du ikke kan si om deg selv det som enhver synder skal og må si når han har latt Guds gode vilje skje med seg?

Guds barn vet godt at de er hans barn. Og så visst som dette er den største av all nåde, takker de ham også mer enn for noe annet for at de ikke er verdens barn som de andre. Men denne inderligste av all takk vekker også den dypeste trang til nåde.

Den troende vet at fordi mye er gitt ham, skal mye kreves av ham (Luk 12,48). Ikke gavene, men ansvaret for dem er hans. Og det er dette som bøyer ham ned i den ydmykheten som alltid lar det lyde fra hjertets dyp: «Gud, vær meg synder nådig!» (Luk 18,13).

Så er det altså sant at ydmykheten gjør det umulig for oss å ha noen stolt selvfølelse. Selv den som har de rikeste gavene, kan ikke være stoltere enn tiggeren som lever av gaver hver dag, så sant han er ydmyk.

Men det er ikke sant at ydmykheten røver fra et menneske selvaktelsen og følelsen av kraft til framgang og forbedring. Tvert imot er det den alene som setter oss i stand til uten fare å akte oss selv som mennesker som har fått det høyeste av alt: å være Guds barn. Og den gir oss kraft til å gripe alvorlig fatt i den nåden som alene kan virke framgang og forbedring.

Den sanne ydmykheten er sjelens evne til å se og tilegne seg Guds mangfoldige nåde uten at mennesket dermed opphøyer seg selv eller glemmer at det ikke har noe som det ikke har fått, og derfor heller ikke kan rose seg som om det ikke hadde fått det (1 Kor 4,7). Den sanne ydmykheten gir Gud all ære i sin takk og tar imot all hans nåde i sin bønn. Den får sjelen til å erkjenne sin fullkomne fattigdom og gjør den slik i stand til å ta imot all Guds rikdom.

II.

Hvordan lærer vi en slik ydmykhet? Hvordan kan et menneske komme dit at det av sitt innerste hjerte er seg bevisst at det ikke eier noe det kan kalle sitt, unntatt ansvaret for hvordan gavene blir brukt?

Det er ikke så lett å få hjertet ydmykt på denne måten. Det ser vi av at så mye av det som kalles ydmykhet, ved nærmere ettersyn bare er hykleri eller selvbedrag. Hit hører for eksempel det selvbehagelige snakket om å være en stor synder, mens en regner det seg til gode at en bruker slike ord.

Eller dette som er så vanlig: En erkjenner, ydmykt etter sin egen mening, at en har små evner, men tilkjenner seg likevel en redelig vilje. En ser ikke at en slik tale betyr nøyaktig det samme som å si til Gud: «Det du har gitt meg, evnene

mine, er det dårlig bevendt med. Men det som hører meg selv til, viljen min, er det ingenting å klage på.»

Hvor vanskelig det er for alvor å gi opp all ros av seg selv, viser seg likevel kanskje best i dette: Den som gjennom en sterk vekkelse har kommet til å fortvile over alt sitt eget, kan likevel i denne fortvilelsen ofte kjempe lenge og hardt for å finne det minste grann han kunne vise til som grunn til å få nåde, i stedet for ydmykt å tro evangeliets løfte og kaste seg i nådens åpne favn.

Men fordi ydmykheten er så fremmed for vårt egenkjærlige hjerte, kan vi ikke selv frambringe den. Den må skapes av Gud. Dette skjer når vi blir alene med Gud. Derfor står det om tolleren at han «sto langt borte» og «ville ikke engang løfte øynene» (Luk 18,13). Han så ingen av dem som var sammen med ham i templet.

Han hadde ingen anledning til å si: «Jeg takker deg, Gud, fordi jeg ikke er som denne fariseeren, som synes å be, enda han bare hovmodig nyter sin egen dyd.» Tolleren kunne ikke si det slik. For han så ikke fariseeren, fordi han var alene med Gud – slik skolegutten som akkurat blir eksaminert, er alene med læreren, selv om hele klassen er til stede rundt ham.

Eller, for å si det med ord som er mer enn et bilde: Vil du bli ydmyk, da må du bli alene med Gud, slik du på dommedag vil bli alene med ham. Når vi opplever dommedag før dommedag, når vi kommer til å stå slik for Guds ansikt som vi da vil komme til å stå, så hele verden svinner bort og du føler deg som om du var den eneste som skulle dømmes – da lærer du ydmykhet.

For da får du se deg selv som du i sannhet er. Og da vil to ting slå deg like sterkt: at du ikke finner noe som er uten skam når Guds hellige øye lyser gjennom sjelen din, og at du ser mangfoldige gode gaver som Gud ga deg, men som du har misbrukt.

Begge deler må til, fordi det er like sant at vi er skyldige for Gud, og at vi har gaver som ville ha fridd oss fra skyld om vi hadde brukt dem rett. Dersom en synder på dommens dag bare fikk se at han helt fra fødselen av hadde hatt et fordervet hjerte som hadde satt ham ute av stand til å gjøre noe virkelig godt, ville han nok føle sin elendighet, men likevel kunne forsvare seg. Han kunne jo si: «Jeg måtte være slik. Det var min medfødte skjebne. Jeg kunne jo ikke gi meg selv et nytt hjerte.»

Men slik vil han ikke kunne tale. For i dommen vil han få se Guds frelsernåde, som var gitt ham, like tydelig som sin egen synd. Han vil få se Kristi gjerning, fullført for ham, Guds kjærlighet åpenbart i Kristus og Åndens villighet til å føde på ny og hellige.

Han vil få se at Gud hadde gitt ham samvittighet til å kjenne sin trang til denne frelsen, nådetid som fullt ut strakk til for å få den inn i hjertet, og de mangfoldigste kall i ord og gjerning til å ta imot frelsen. Og nettopp dette, at synderen da ikke vil kunne nekte at Guds gaver ville ha strukket til for å frelse ham, vil lukke munnen hans i dommen. Han blir stående helt alene med ansvaret.

Men når synderen opplever dette allerede her på jorden, har han ennå tid til det som ikke kan gjøres på dommedag, og da vil han gjøre det. Han vil rope: «Gud, vær meg synder nådig!» Fra da av vil han være ydmyk.

Han vil ha lært så grundig at han aldri glemmer det: at alt godt han kan få, er nådens gave, og samtidig at gavene forplikter ham til å bruke dem. Har han først lært å forstå dette i sitt livs store sak, saken om sin frelse, vil han siden ikke ha vanskelig for å se det samme gjenta seg i hele livet sitt, også i de ringeste saker.

Overalt vil han se at han ikke har noe å gi Gud uten det han først har fått av ham. Men han ser samtidig at han har et ansvar som driver ham til stadig på ny å søke syndsforlatelsens nåde, fordi han aldri makter å gi Gud fullt tilbake det Gud først har gitt ham. Slik føler han seg i sannhet uverdig til den minste nåde og ære.

Men jo sterkere denne følelsen er, desto større nåde og desto høyere ære kan han tåle å få uten å ta skade. Den som fornedrer seg selv, kan opphøyes. Og selv på sitt høyeste kan han, uten det minste hykleri, fortsette å føle seg som den ringeste av alle. For han vet at all nåden og æren er Guds, og at bare det store ansvaret for gavene er hans.

III.

Bare denne sanne ydmykheten gjør det mulig å stole fast på Guds nåde og likevel aldri ta imot nåden forgjeves.

Det blir nok ofte sagt: «Vokt deg for å stole altfor trygt på Guds nåde! Husk at selv om du eier den, mister du den snart hvis du blir slapp og sløv i alvoret med din helliggjørelse. Ennå er du ute på havet, og hvis du sovner inn i tillit til at du alt er berget, kan du lett synke i avgrunnen før du løper inn i salighetens havn.»

Dette er nok velment, og likevel skjuler den en usannhet som den ikke selv fatter. For et menneske må jo ha noe å stole trygt på i saken om sin salighet. Hvis det er farlig å gi seg helt over til vissheten om at nåden frelser meg, må det være noe annet som jeg kan legge til Guds nåde for å få en slik visshet.

Og siden alt Gud har å gi oss, er sammenfattet i det ene ordet nåde, måtte altså det jeg skulle stole på ved siden av nåden, være noe av mitt eget, en eller annen slags egenrettferdighet. Nei, det er nok ikke farlig å stole trygt på Guds nåde for den som virkelig vil ha den. Men det er farlig å nøye seg med å snakke om å ville ha nåde og så stole på at en snakker om det.

En kan nok alltid lære tollerens bønn – den har jo bare fem ord – og en kan også venne seg til å si disse ordene til Gud. Og Gud ser at et slikt menneske, om han selv forsto sin innerste mening, ville uttrykke den slik: «Dersom ikke jeg er ydmyk, hvem er da ydmyk? Jeg forlanger jo ikke annet enn nåde. Jeg vil ikke gjøre noen verdens ting, bare sitte helt stille og vente på at du kommer og tar meg inn i himmelriket. Jeg må da ville bli frelst av nåde alene.»

Men å bli frelst er nettopp det en slik snakker ikke vil, fordi ydmykheten hans bare er snakk. Den som virkelig er ydmyk, har i Guds dom sett med forferdelse sin skyld og de gavene han har misbrukt. Og når han deretter legger hjertet inn i bønnen om nåde, kan han ikke slå seg til ro uten å erfare denne nådens kraft i hjertet sitt, selv om han visste aldri så sikkert at han kunne få nåde. For en slik erfaring må han ha, fordi han i sannhet har gitt opp alt sitt eget.

Tenk på et barn som er røvet av fremmede og fordervet av omgangen med dem. Det får vite hvor det kommer fra, og kjenner med skam hvor langt det er kommet bort fra slekten sin. Da må det sannelig først få vite at det kan komme hjem igjen. Men det vil ikke nøye seg med tanken på at dette engang i tiden skal skje.

Det gir seg ikke til freds før det er på hjemveien og merker at hjemmet begynner å prege det, så de onde vanene etter hvert blir utryddet. På samme måte vil den som virkelig er ydmyk – den som har synden som sin skam, det eneste han kan kalle sitt – ikke gi seg til freds før han merker at nåden begynner å virke fram i ham kjærligheten, inderligheten, sannheten, kort sagt alt det som hører til for at han kan si at han virkelig lever i Gud.

I ydmykheten har vi derfor sikkerheten for at vi ikke tar imot nåden forgjeves. Bare den får syndere til for alvor å ta nåden til hjertet, og derfor er det også bare den ydmyke som trygt kan stole på nåden. Men han kan også stole trygt på den. For han som ikke har noe og ikke er noe, kan ikke og vil ikke nekte å overgi seg til Guds nåde.

En slik ydmyk får kraft til å gå gjennom livet ved Guds nådes hånd. Nåden oppdrar ham og arbeider seg selv inn i ham. Slik blir fellesskapet med Kristus – han som all nåde er sammenfattet i – stadig sterkere, sannere og fyldigere gjennom all ydmykelse, all tukt, all angst, all glede, all velsignelse, all takk, all gjerning og all lidelse, gjennom alle de førelsene der nåden folder ut sin helliggjørende virkning.

Derfor kan ingen misforståelse være større enn den vantroen gjør seg skyldig i, når den mener at ydmykhetens erkjennelse av egen ringhet frambringer en selvforakt som ikke tar det så nøye med å begå æreløse handlinger. Bare ydmykheten kjenner og henter den kraften som bevarer fra synd. Og nettopp derfor er det så altfor lett å peke på synder også hos kristne: Vi snakker altfor mye om ydmykhet og nåde, men er altfor lite ydmyke og derfor også for lite ivrige etter å tilegne oss nåden.

Den ydmyke er sterk i sin gjerning, fordi Guds nåde er hans styrke. Et menneskes selvfølelse kan aldri gjøre ham så sterk, fordi selvfølelsen er en innbilning, mens nåden er den fulleste virkelighet. Vi kan se det i det minste som i det største. La en mann ha de høyeste åndsevner og føle i seg selv at han er dyktig til å løse de største oppgaver.

Han er likevel ikke sikrere på det enn at han må innrømme at en takstein kan falle i hodet på ham og gjøre ham til idiot før kvelden. Men la den ydmyke ta fatt på en oppgave, han som har gitt opp seg selv og fått nåde til å ville Guds vilje. Da vil han ha en helt annen rolig styrke. For hvor kjær oppgaven enn måtte være ham, vil han bare løse den hvis Gud vil at han skal løse den.

Og så den gjerningen som er større enn den et menneske utretter ute i verden: gjerningen i hans eget indre, for å overvinne fristelser og synd. Hvor sterk er et menneskes følelse av sitt eget verd her? Jeg synes det vises best av dem som på én gang taler så store ord om hva et menneskes selvfølelse kan utrette, og likevel lærer oss – for å bli kvitt ansvaret – at vi i grunnen ikke har noen vilje, men er bundet i de sterke, nedarvede driftenes vold.

Eller om vi så ser bort fra disse, vet ikke da enhver dette: Der fristelsen virkelig er blitt stor og synden kjær, vil det mennesket som bare eier selvfølelsens kraft, enten falle – eller, om han seirer, og jo oftere han seirer, vil selvfølelsen stige til en selvgodhet og et hovmod som ikke er mindre syndig enn den synden han unngikk. Men når den ydmyke seirer ved nådens kraft, flykter hovmodet fra ham og overvelder ham ikke, fordi han gir Gud æren og føler seg like ringe i seierens stund som i fristelsens.

Og ydmykheten alene gir kraft til å lide, fordi den gir kraft til å være tålmodig. Fordi menneskene kjenner så lite til ydmykheten, vet de også så lite om hva tålmodighet er. For hva mener en som oftest med tålmodighet? Er det ikke dette: at et menneske bærer lidelsene sine uten å klage, fordi han vet at klager bare ville gjøre dem verre og ikke bedre?

Men visste han at han kunne bli befridd ved å klage, ville en finne det helt i orden at han klaget, enten det var Guds vilje at lidelsen skulle ta slutt eller ikke. Eller om noen er for stolt til å ville være gjenstand for menneskers medlidenhet og derfor bærer smerten sin i taushet, er en straks klar til å kalle denne hovmodige en tålmodig mann.

Eller om noen fører de lidelsene han mener er ufortjente, i regning hos Gud som avbetaling på syndegjelden sin og sier at det tross alt er bedre å lide her enn hisset, ser en ofte en slik egenrettferdighet som et mønster på tålmodighet.

Og likevel er alt dette himmelvidt forskjellig fra den sanne tålmodigheten, som verken er beregnende, hovmodig eller egenrettferdig. Den sanne tålmodigheten består i at et menneske har fått vilje til å bære lidelsen fordi det er Guds vilje at han skal bære den.

Derfor ville han ikke, om han kunne, kaste den av seg et øyeblikk før Gud tok den fra ham. Han regner seg heller ikke for god til å ta imot menneskers medynk, fordi han kjenner at han så sårt trenger sin Frelsers medlidenhet. Og aller minst faller det ham inn å regne seg til gode den lidelsen som for ham er en særlig form for Guds oppdragende nåde.

Men en slik tålmodighet kan bare den ydmyke eie. For bare den som har erkjent at hans egen vilje ikke har noen rett, kan gå inn på Guds vilje når den er så motsatt vår egen som lidelsen er motsatt vår naturlige lyst til å ha det godt.

Og bare den som er blitt øvd opp i dette, makter å tilegne seg Guds førelser som nåde der de har form av skarp tukt. Og bare den som i alle ting kjenner ansvaret som det eneste han kan kalle sitt, vil kjenne i sin samvittighet at han også under lidelsen har ansvar for hvordan han lar seg oppdra under nådens tukt.

Ydmykheten er altså det som først får hjertet til virkelig å tilegne seg nåden. Og med dette gir den sjelen en styrke til å handle og til å lide som ingenting annet kan erstatte. Derfor blir den ringeste den største i himlenes rike, og derfor er all den kristnes mangfoldige bønn innesluttet i tollerens bønn: «Gud, vær meg synder nådig!» Amen.

Tolvte søndag etter treenighetssøndag: Har du øre for Herrens røst?

Bønn. Herre Jesus, du som alene har det evige livs ord, lukk opp sansen vår, så vi kan høre din røst. La ditt ord gå oss til hjertet, så vi kjenner at din tale er sannere og kraftigere og saligere enn noe annet ord under himmelen. For du stiller det vi savner, og gir oss alt vi trenger, enda vi ikke forsto vår egen trang før vi lærte den av deg. Ja, Herre, la ditt «Effata» lyde over oss, så vi kan prise deg fordi du gjør alle ting vel. Amen.

Mark 7,31–37

På en måte er ingenting lettere å forstå enn at menneskene har vanskelig for å tro Jesu ord. Evangeliet ligger ikke bare like høyt over det mennesker kan fatte, som himmelen er over jorden – like høyt som Guds kjærlighet til oss er dypere enn vår trang til ham. Evangeliet inneholder også, akkurat som loven, mang et krav som ser ut til å gå over det menneskehjertet makter.

Og likevel er det ikke så helt lett å forklare hvorfor menneskene ikke vil tro et ord som samvittigheten uvilkårlig må gi rett, og som åpenbart er det eneste ordet som sier det ethvert hjerte trenger å høre. Når vi for eksempel tenker på ord som disse: «Et nytt bud gir jeg dere: Dere skal elske hverandre» (Joh 13,34), «Elsk deres fiender, gjør vel imot dem som hater og forfølger dere» (Matt 5,44), «Om noen vil komme etter meg, da må han fornekte seg selv og ta sitt kors opp» (Matt 16,24) – er det da så vanskelig å se at også vantro menneskers samvittighet gir disse ordene rett?

Vi som bekjenner oss som Kristi troende, blir jo stadig spottet av fornekterne fordi vi så dårlig lever opp til disse ordene fra Herren. Men de kunne vel ikke spotte oss fordi vi ikke oppfyller Jesu ord, dersom de ikke var enige med Herren i at ordene hans fortjente å bli fulgt. De gir ham altså rett i samvittigheten sin, siden de ikke anklager ham for det han sier, men oss for at vi følger ham så dårlig. Hvorfor lever de så ikke selv etter ordene hans?

Ja, vi vil føre dette videre. For her må fornekterne mot sin vilje anerkjenne at ordet er sant: Når de vil angripe evangeliets moral, må de alltid nøye seg med å rette bebreidelser mot de kristne, ikke mot Kristus – mot de klanderverdige tjenerne, ikke mot deres ulastelige Herre.

Dette viser nemlig at samvittigheten ikke kan få seg til å nekte for at Herrens ord har rett, selv når den ønsker det. I stedet må den lede oppmerksomheten

bort fra ordet og dets rettferdige krav og feste den ved de stakkars synderne, som uten forbehold sier at de tror ordet, og likevel er så langt fra å kunne oppfylle det uten forbehold.

Var det ikke slik, måtte jo fornekterne kunne male et forferdelig bilde av hvordan det ville bli i verden dersom alle mennesker levde i samsvar med Det nye testamente. De måtte kunne si: «Hvordan skulle noen holde ut å leve i verden dersom alle fornektet seg selv og elsket hverandre, ja, til og med sine fiender? For en forferdelig tilstand det måtte bli om enhver gjorde mot andre det han vil at de skal gjøre mot ham!»

Men det har aldri noe menneske sagt, av den gode grunn at samvittigheten sier ham at det ville være vanvittig tale. Med andre ord: Den som nekter å tro Herrens ord, er likevel nødt til å gi ham rett. For han våger ikke å nekte at verden ville bli nettopp slik den skal være, om bare Herrens ord alltid ble fulgt av alle.

Og så den delen av Herrens ord som vi i særlig forstand kaller evangeliet: forkynnelsen av frelse og evig liv for dem som tror! Må det ikke slå ethvert menneske at bare én eneste siden verdens begynnelse har talt ord som disse: «Jeg gir mine evig liv, og de skal aldri i evighet gå fortapt» (Joh 10,28)?

Nettopp de som kjenner all verdens visdom, vet best at ingen uten Kristus har sagt at han er kommet ned fra himmelen for å gi verden liv. Alle andre lover å vise oss hvordan vi selv kan arbeide oss fram til evig liv, eller også nekter de at vi trenger livet. Men om en så utlyser den største belønning og gransker alle skrifter, finner en ikke noe som svarer til dette ordet: «Jeg gir mine evig liv.»

Men hvilket menneske kan uten å lyve påstå at sjelen hans er helt tilfreds med å måtte unnvære vissheten om en evig, salig tilværelse, der alle evner blir foldet ut, all dyktighet blir fullkommen og alt savn blir stilt? Selv den som bare ser på saligheten som en uvirkelig drøm, vil sikkert innrømme at det er en vakker drøm, ja, at livet hans i grunnen er meningsløst når håpet om saligheten er røvet fra det.

Men dersom trangen til evig liv ikke kan utslettes, og det bare er én som har sagt at han kan tilfredsstille denne sjelens dypeste trang – hvorfor vil da ikke menneskene prøve å bli hans disipler? Ellers nøler de jo ikke med å følge mang en lærer, enda de i begynnelsen slett ikke forstår ham bedre enn de ville forstå Jesus om de begynte å søke ham fordi han har det evige livs ord.

Dette kommer rett og slett av at de hører ordet hans og likevel ikke hører det. De kan ikke nekte at det har rett, og likevel hører de det ikke som det ordet som har rett over dem. De kan ikke nekte at Jesus er den eneste som har talt det ordet. Sjelen trenger det, og likevel hører de ikke hvordan det skiller seg fra alle andre ord i verden.

De hører lyden og meningen i ordene, men ikke Frelserens røst i ordene. Det som mangler, er verken innsikt i at Herrens ord har rett, eller i at det er godt. Det som mangler, er at samvittigheten er villig til å gi det rett og søke frelsen i det. Derfor er det samvittigheten spørsmålet gjelder:

Har du øre for Herrens røst?

Dersom en mann som helt mangler øre for musikk, kommer inn i en konsertsal, vil han jo høre nøyaktig de samme lydene som de som elsker musikken.

Men mens disse blir grepet av tonenes makt og beveget i et rikt mangfold av stemninger, hører den umusikalske bare en mengde lyder som kjeder og plager ham – selv om han anstrenger seg for å høre etter og sitter helt stille. Han kan ikke skjønne hvordan de andre kan bli rørt i sjelen av toner som for ham er uforståelige.

Men selv om han ikke fatter hvordan dette er mulig, tror han det likevel, fordi han hører de andre forsikre det. Og han vil nok beklage at sansen hans er lukket, så en så edel nytelse er stengt for ham. Derimot vil det ikke falle ham inn å si at de andre bare innbiller seg at det er åndelig makt i tonene, siden han, den umusikalske, ikke kan oppfatte den.

Bortsett fra dette siste passer det vi her har sagt, helt på den som hører Guds ord uten at samvittighetens sans er vakt. En slik kan sitte i menigheten og høre nøyaktig de samme ordene som de vakte sjelene. Men mens ordet beveger samvittigheten deres på mange måter – til ydmykelse, til tilrettevisning, til trøst og glede – kjenner han ingen virkning av det. Han hører bare en mer eller mindre god tale, som lar ham gå like upåvirket som han kom.

Han kan kanskje ha hatt en eller annen hensikt som han virkelig oppnår ved å gå i kirken. Han kan for eksempel ha kommet for å høre om den eller den predikanten er så dyktig som folk sier. I så fall vil han jo senere alltid kunne være med og snakke om det.

Men det det egentlig gjelder – at ordet får varig virkning på sjelelivet – forstår han ikke mer av enn den umusikalske forstår av tonenes makt. Sannsynligvis er det eneste han får noen egentlig forestilling om, det aller minst vesentlige: hvor veltalende forkynneren er. Slik det for den umusikalske ikke er noen ånd i tonene som setter hans ånd i bevegelse, slik er det for den døve samvittigheten ingen røst i Guds ord som rører ved hjertet hans.

Men den umusikalske innrømmer villig at feilen ligger i hans øre og ikke hos dem som lar seg gripe av tonene. Mannen med den døve samvittigheten derimot ser nok at menneskehjerter kan bli grepet av Guds ord. Likevel påstår han iherdig at dette bare er innbilning, som skyldes at slike hjerter er sykelig følsomme, og at enhver som har sjelsevnene i orden, må være like døv og ufølsom som han. Han må påstå dette.

For ellers måtte han tenke på å få sin døve samvittighet vakt. Han kan jo ikke unngå å skjønne at det måtte være et farlig ansvar å gå upåvirket av Guds ord hvis dette ordet virkelig hadde kraft. Men å få samvittigheten vakt kvier han seg for. Derfor nekter han å tro det han kan se: hvordan Guds ord virker på dem som har sans til å høre Herrens røst i ordet.

Men hva er så dette: å høre Herren Jesu røst i hans ord? Det er jo ikke vanskelig å si. Du kjenner sikkert mennesker som er deg kjærere enn alle andre. Da vet du også at de samme ordene går deg til hjertet når du hører dem med deres stemme, mens de kanskje ikke ville virke på deg om andre sa dem.

Ja, dersom du plutselig og uventet får høre stemmen til den du elsker, kan den gripe deg aller sterkest, selv om du ikke riktig får med deg hva ordene betyr. Tenk bare på en hustru som sitter i stuen sin, bekymret for mannen sin, som er ute på havet, og så plutselig hører stemmen hans i gangen. Tror du ikke at hun

vil styrte ham i møte fordi hun kjenner røsten hans i ordene, selv om han bare sier de mest hverdagslige ord?

Det er altså dette: å være hjertelig forbundet med den som taler, å ha kjærlighetens trang til å høre ham si ordene sine på den gamle, vante måten som med ett vekker mange kjære minner til live i sjelen. Dette er å høre en persons røst i ordene hans, så hjertet blir grepet av hans tale på en annen måte enn av andres.

Derfor må de som kjenner Jesu røst i ordet hans, være så hjertelig forbundet med ham at ordet hans gjør ham selv levende for sjelen. Det minner dem om all den kjærlighet han har vist dem, om all den forskjell det er mellom ham og ethvert menneskebarn. Så lenge Jesus er ukjent for hjertet, kan du nok høre ordet hans, men du hører ikke hans røst i ordet. Du hører det ikke som tale fra ham du minst av alle kan unnvære, fordi han har brakt og bringer deg velsignelse som ingen annen kan.

Men hvordan kan det nå være sant at et menneskes samvittighet skulle ønske å være døv for Frelserens røst? Måtte det ikke være salig for enhver å kunne høre Jesu ord slik en hører ordene til en som en vet seg forent med i inderlig kjærlighet? Må ikke de som ikke kan fornemme kjærlighetens røst i evangeliet, mye heller beklages som ulykkelige enn dømmes som skyldige? Slik ville det være dersom de i fullt alvor, men likevel forgjeves, hadde søkt hjelp hos ham selv til å få sansen åpnet for talen hans.

Men det er noe i Herren Jesu vesen som uvilkårlig gjør den døde samvittigheten uvillig til å komme ham for nær og redd for å høre røsten hans klinge klart og sterkt inn i sjelen. Dette er hans hellighet. Lenge før sjelen fatter og erfarer kjærligheten hans, har den en sikker følelse av at den som slipper ordet hans inn, kommer i den Helliges makt. Men å være i sin egen makt, å holde den Hellige utenfor livet sitt – nettopp det er sykdommen hos den samvittigheten som er syk til døden.

Om vi kunne ta helligheten bort fra Jesu person, gjerning og tale, og om vi kunne forkynne ham slik at hans medynk og frelserkjærlighet ikke hindret ham i å la syndere bli værende i kjødets gamle vesen, da ville nok hans troende ikke lenger kunne kjenne ham som Frelseren.

For nå kjenner de ham som sin Frelser nettopp fordi hans kjærlighet til dem er uoppløselig forent med hat til synden deres. Men de andre, de som har den onde samvittigheten, ville da ikke ha noen grunn til å gjøre seg døve for en røst som ville gi dem makt til å leve så mye tryggere i syndene sine.

Og likevel er ingenting sikrere enn at de samme som uvilkårlig viker skjelvende tilbake for å erfare sin hellige Frelsers makt, selv kunne vite at de har det vondt fordi de ikke har erfart den. Ikke minst i våre dager, da menneskene venner seg til å tenke over seg selv og sin egen tilstand, er det nok av dem som vet at de sårt savner erfaringen av en sterk, levende, helliggjørende Frelsers makt.

De føler seg udugelige, misfornøyde med seg selv og hele verden, håpløse, uten kraft verken til godt eller ondt. De burde nok kunne skjønne at det de trenger, nettopp er et kjærlig, allmektig, livgivende ord som kunne klinge inn i hjertets dyp og forvandle den maktesløse, sløve samvittigheten. De har ingen

grunn til å nekte for sykdommen sin, og derfor heller ingen grunn til å nekte å la seg føre til legen av dem som sier at de er blitt helbredet.

De skulle gjøre som den døvstumme: Han lot seg føre til Jesus av vennene sine. Han visste neppe riktig hva de ville gjøre med ham. Han hadde kanskje bare en anelse om hvem de ville føre ham til. Men han visste likevel at de var trofaste venner, som ikke ville føre ham noe sted der det ville bli vondt for ham å komme.

Og så lot han seg føre av dem. Å, om bare alle i denne verden som kjenner seg ulykkelige innerst i sjelen, ville la seg overbevise av vitnesbyrdet fra Kristi menighet, så de lot seg lede til å søke frelsen i Kristus!

Ellers er menneskene sannelig lettroende nok – det er ikke særlig vanskelig å få dem til å tro de urimeligste ting. Hvorfor skal det da være så vanskelig å få folk til å tro at vi taler sant når vi sier at vi har prøvd å finne Jesus, og at vi har funnet ham og er blitt frelst, hjulpet ut av all ufred og all angst ved hans ord?

Kristi menighet peker på Guds ord for enhver sjel som er uten fred, og sier: Søk der, så skal du møte Jesus. Han skal handle med deg, så ørene dine blir åpnet for kraften i ordet hans, og da er du frelst.

Men mang en gang blir dette vitnesbyrdet vårt tatt som hovmodig svermeri når vi vil drive andre til å gå den samme veien som vi selv har vunnet fred på. De døve samvittighetene synes nemlig at vi roser oss selv når vi roser Frelseren – at vi vil opphøye oss selv på deres bekostning når vi opphøyer vår Jesus.

Og likevel er det klart, venner: Den som selv hadde funnet en uuttømmelig skatt og så andre lide nød, han ville øse ut over dem av sin rikdom. Og den som selv hadde hatt en ulidelig sykdom og hadde funnet en lege som hadde helbredet ham – hvordan skulle han kunne la være å vise andre som led av den samme sykdommen, til denne legen?

Men på ett punkt er det nok ofte Herrens troendes egen skyld når de ikke får dem som er døve for Herrens ord, til å søke hans hjelp. De gjør nemlig ikke sjelden som vennene til den døvstumme, som forlangte at Herren skulle hjelpe ham på en bestemt måte. Det heter jo: «De ba ham legge hånden på ham» (Mark 7,32). De nøyde seg ikke med å føre den døvstumme til Jesus og så overlate til ham hvordan helbredelsen skulle skje.

De forlangte noe bestemt: at han skulle legge hånden på ham. De hadde sett før at Jesus hadde helbredet på den måten, og derfor mente de at slik måtte det skje også her. Det var naturligvis en feil av vennene. De skulle rett og slett ha ført ham til Jesus og sagt: «Gjør med ham som du vil, bare så ørene hans blir åpnet.»

Herrens troende gjør seg mang en gang skyldige i en lignende misforståelse. De vil ikke bare føre en sjel til Jesus, men de vil at sjelen skal komme til Jesus på nøyaktig samme måte og bli frelst på nøyaktig samme måte som de selv er blitt frelst. Slik kan vi ofte bare støte sjelene bort og hindre Jesus i å gjøre sin gjerning. Det vet vi: Det må komme til et personlig møte mellom Jesus og sjelen. Men hvordan møtet går for seg i det enkelte, kan variere alt etter hvor forskjellige menneskene er.

Her skal vi verken kreve noe bestemt av Herren eller kreve av dem vi har innflytelse på, at det skal gå dem nøyaktig som det gikk oss, og at de skal gjennomgå nettopp det vi har gjennomgått. Bare de kommer til Jesus, blir de nok helbredet, enten han legger hånden på dem eller stikker fingrene i ørene deres, eller hvordan han nå gjør det. Bare de kommer til ham, så blir de hjulpet. Men enhver sjel som skal få kjenne kraften i Guds ord, må også komme til ham.

Og her gjelder det for enhver sjel å merke seg dette: Andres tro og vitnesbyrd kan og skal riktignok gjøre ham oppmerksom. Når han ser at så mange vitner om at de er blitt hjulpet av Herren Kristus – og han har ikke lov til å stemple dem som løgnere –, burde det nok bevege ham til å prøve å komme til den Frelseren de peker ham på.

Men like lite som andre kan tro for ham, like lite kan han tro på andres tro. Han må selv få erfare hvordan Herren Kristus løser den bundne sansen i hans ånd. Han må selv få fornemme tonene fra Guds ord klinge med veldig makt gjennom sjelen sin, så de ryster den i dypeste grunn og liflig vederkveger den med all evangeliets trøst. Selv må han kjenne hvordan Jesus handler med ham.

Men slik vil Jesus handle med enhver som lar seg føre til ham: Han vil ta sjelen avsides, så den virkelig blir i stand til å oppfatte ordet hans. Du må nemlig bli døv for verdens røst hvis du skal høre Herrens røst. Det naturlige mennesket er alltid midt ute i verden. La det sitte i lønnkammeret sitt i den stille natten – det er likevel midt ute i verden.

Alle de mangfoldige inntrykk og stemninger det tar imot fra verden – dens planer, dens sorger, dens gleder, dens lyster, dens lidelser, dens bak vaskelser, dens heder – alt dette fyller hjertet. Selv når verdensmennesket er helt alene, er han derfor likevel sammen med hele verden. Men bare når han er alene med Herren, kan Guds ord lyde inn i hjertet.

Derfor tar Herren dem han vil helbrede, avsides. Og det kan han igjen gjøre på to måter. Han kan gjøre det slik at den som søker ham, gradvis blir mer døv for de mange tingene som hittil har opptatt ham. Det blir stadig stillere rundt ham, slik det går om kvelden når dagens larm litt etter litt svinner, til nattens stillhet endelig senker seg.

Men Herren kan også gjøre det plutselig: Gjennom en eller annen førelse i livet tar han et menneske bort fra verdens larm og ståk og lar det stå helt alene med ham. Det gjør Herren for eksempel når han tar et menneske midt i dets kraft, legger det på det ensomme sykeleiet og lar tanker om døden, dommen og evigheten gripe sjelen sterkt. Da kan den ikke annet enn stanse, så verdens røster i hvert fall i øyeblikket må forstumme, og sjelen føler at nå taler Gud til den.

Men enten det skjer litt etter litt eller plutselig: Når den stunden kommer at den sjelen som har lengtet etter å finne Jesus, føler at nå er den alene med ham, da er øyeblikket kommet da Jesus sier sitt «Effata», slik han sa det over den døvstumme. For når sjelen er blitt alene med Jesus, slik han kommer den i møte i sitt ord og i sin Ånd, da ser den ham senke blikket ned i hjertets dyp.

Dette blikket er på én gang fullt av kjærlighet og medlidenhet, av alvor og høyhet. Det trenger inn til sjelens dypeste grunn og får den til å skjelve, fordi

den får en umiddelbar fornemmelse av at han som ser slik på den, kjenner den til bunns. Og likevel gjør dette blikket at sjelen ikke kan slippe ham, men får håp og tillit, fordi blikket hans er så fullt av kjærlighet og medlidenhet. Med ett ord: Det er det blikket Herren så på Peter med etter at Peter hadde fornektet ham.

Jeg vet jo at alle som ikke har opplevd dette, tenker at jeg her bruker et tomt bilde. Men, venner, vi som har erfart det, vi vet at det er mye mer enn et bilde. Det er virkelighet og sannhet at vi møtte Jesus på denne måten.

Vi møtte ham helt alene den gangen verden var dødd bort for oss, så det var for oss som om den ikke fantes – den gangen vi lærte å be om å få frelse, enda vi ikke kjente den, og om at Guds ord måtte bli kraftig for oss, enda vi ikke hadde fornemmet det, og om at det måtte gå oss som de sanne kristne vi kjente.

Han så oss inn i sjelen. Vi fikk kjenne både den forferdende kunnskapen han har om vår synd, som gjorde at vi måtte bøye oss i sjelens dypeste grunn, og samtidig den uendelige kjærligheten han har til syndere. Den gjorde at vi ikke kunne fortvile, men ga oss over til ham som så så godt og mildt på oss, og som likevel hadde en slik styrke og majestet. Dere vet at det var slik, dere troende!

Den som har møtt Jesus på denne måten, og som derfor også har følt seg dratt til ham slik magneten trekker til seg jernet, får høre hans røst i ordet. For ham lyder det inn i sjelen: «Effata! Lukk deg opp, du bundne sans!» Ja, da blir øret vårt åpnet for hvor liflig hans evangelium er. Vi hører det som et helt nytt ord. Det er som om vi aldri hadde hørt det før, for vi har aldri før hørt det som et ord til oss.

Tenk deg en musikalsk begavet mann som var blitt helt døv. Selv om han ikke kunne høre toner lenger, ville han nok likevel kunne lese noter og på den måten få en forestilling om innholdet i et musikkverk. Men tenk så at hørselen med ett kom tilbake, og tonene bruste mot øret hans og senket seg ned i sjelen hans.

Ville det ikke da være for ham som om han aldri hadde kjent hvilken fylde av skjønnhet dette stykket rommet, selv om det var de samme tonene han hadde lest i notene mens han var døv? Slik – ja, enda mye større – er forskjellen mellom det inntrykket Guds ord gjør på den som er åndelig døv, og på den som har fått sitt åndelige øre åpnet.

Den åndelig døve kan alltid på et vis forstå Guds ord. Men det gjør ikke noe liflig og forfriskende inntrykk på ham. Lov og evangelium, krav og nåde, det forståelige og det uforståelige går i ett for ham, uten at han kan finne ut av det.

Men i det øyeblikket Herren åpner den bundne sansen hans, så han hører røsten av Herrens hellige kjærlighet tone inn i hjertet sitt gjennom evangeliets ord, forsvinner all mislyd i ordet. Loven og kravene og de strenge advarslene klinger i full samstemmighet med evangeliet og nåden og den rike trøsten. For alt sammen viser seg å være åpenbaring av den evige kjærligheten, som lever og har tatt legeme i Kristus Jesus, handler med oss og på én gang gir oss syndenes forlatelse og kraften til det nye livet.

Det er Frelserens røst både når den sier: «Du har syndenes forlatelse og alle de salige rettighetene et Guds barn har», og når den lover deg livet i Gud og kraft til å makte alt i ham som gjør oss sterke. Den syndsforlatende og den helliggjørende nåden er ett i Jesu røst, fordi kjærligheten og helligheten er ett i

ham. Derfor hører også den som har fått øre til å høre hans røst i ordet, at han får av nåde.

Og derfor er kjennetegnet på at noen hører Herrens røst i ordet, at han kan prise Gud og si: «Herre, du gjør alle ting vel! Har jeg bare den nådens skatt som ditt liflige ord bringer inn i hjertet mitt, skal jeg ikke spørre etter verken himmel eller jord. La det ligge byrder på hjertet mitt som kan se ut til å ville få det til å briste – ja, om det så brast av smerte – har jeg bare den nåde du bringer meg i ditt ord, så har du likevel gjort alle ting vel, og jeg har bare å takke deg i all evighet.»

Er det noen her som vil nekte for at det ville være godt å kunne bekjenne slik ut fra sjelens dypeste erfaring? Kanskje tenker noen i sitt hjerte at slik tale er tilgjort, noe en prest kommer med fordi han innbiller seg at det tar seg godt ut på prekestolen, mens det i livets harde virkelighet må vise seg å være tomme ord.

Men selv en som tenker slik, vil nok ikke nekte for at det ville være det største i livet om han kunne nå så langt at han, mens hjertet holdt på å briste av sorg, kunne bekjenne som sin reneste overbevisning: Herren gjør alle ting vel, også sorgen, fordi også den er nåde.

Men dersom han innrømmer dette, skal han huske at mange som har lært å kjenne Herrens røst i ordet, har avlagt en slik bekjennelse. Derimot kan han nok ikke peke på noen som har vært døv for Herrens røst og likevel har hatt full trøst på undergangens dag i å prise Gud fordi han gjør alle ting vel.

Vi trenger at Herrens allmektige ord gir oss evig liv ved kraften i hans nåde når vi hører ham tale. Ellers går vi før eller senere til grunne under nøden i dette livet. Men den som har kjent Herrens røst i hans ord, slik det febersyke barnet kjenner morens stemme når det endelig våkner av feberens skremmende drømmer, han har evig liv.

Har du da øre for Herrens røst? Hører du at det er han som spør deg? Svar ham, om ikke nå, så i nattens stille time. Svar ham sant, og tving ikke samvittigheten din til løgn.

Men vi vil så gjerne døyve samvittigheten med allslags bedrag. Og derfor, Herre, sier vi til deg: La det ikke lykkes for oss! Tal så sterkt og så lenge og på så mange måter til oss at vi må få øre for din røst og kjenne den, og få den forståelse av nåden at vi siden kan prise deg fordi du gjør alle ting vel. Amen.

Trettende søndag etter treenighetssøndag: Hvordan Herrens troende lærer kjærlighetens kunst

Bønn. Herre, vår Frelser, gi oss å skjønne at bare ved å ta imot kjærlighet kan vi lære å øve kjærlighet. Og siden du selv er Guds kjærlighet, legemliggjort og synlig for syndere, så gi oss å ta imot deg i troen, så din kjærlighet kan fylle hjertene våre. Ja, Herre, la oss få makt til å tro på deg og elske deg, så kjærligheten kan strømme gjennom livet vårt som kilden som aldri tørker ut, fordi den springer ut av din kjærlighets uuttømmelige dyp. Amen.

Luk 10,23–37

Alle søndagenes evangelier er budskap fra Guds kjærlighet til sjelene våre. Alle har de sitt opphav i den Guds kjærlighet som lengter etter å gjøre oss salige. Alle har denne kjærligheten som sitt innhold, og alle har til hensikt å bringe denne kjærligheten inn i hjertene våre.

Men det som gjelder alle evangeliene, gjelder i særlig grad evangeliet for denne søndagen. For det oppfordrer oss rett ut til å se og høre Guds kjærlighet slik at vi blir salige ved det. Det lærer oss hvilken vranghet i hjertet det er som hindrer øyet vårt i å se og øret vårt i å høre Guds kjærlighet. Og det viser oss veien vi må gå for å «forvandles i vårt sinns ånd», så vi lærer både å sanse og å øve Guds kjærlighet.

Se kjærligheten! Skjønn at du mangler den! La Gud gi deg den og lære deg den, for den er en kunst som overgår din evne! Dette er det Herren i dag vil legge oss på sinne. Be derfor om at sinnet ditt må være åpent for ordet om *hvordan Herrens troende lærer kjærlighetens kunst*.

Hva er Guds kjærlighet? For å gi svaret trenger vi ikke plage forstanden vår med å finne på kløktige ord, som til sist likevel bare ville gi oss et mer eller mindre luftig begrep om kjærligheten. Vi trenger ikke nøye oss med blodløse skygger eller svake anelser om hva Guds kjærlighet er. Nei, vi kan sanse den, se og høre den. For Jesus Kristus er svaret på spørsmålet: Hva er Guds kjærlighet? I ham er kjærligheten åpenbart; i ham har den ikledd seg kjøtt og blod.

Mer enn dette kan ikke sies om Guds kjærlighet: at Gud i Kristus er blitt vår bror, vår neste. Se ham, så skuer du kjærligheten langt rikere og mer forståelig enn noe menneske kunne vise deg den med ord, hvor veltalende det enn var.

Hør ham, så åpenbarer det seg for deg en kjærlighet som fyller dypet mellom himmel og jord. Den gjør deg så viss på Guds godhet at alt du ellers har hørt om den, blir overflødig og uten verdi for deg.

Men verken i Herrens kjøds dager eller nå kan alle skue Guds legemliggjorte kjærlighet i Kristus. Da som nå var det noen som foretrakk luftige begreper, blodløse skygger og svake anelser framfor den håndgripelige virkeligheten, som overgår all tanke. Bare Herrens disipler så ham som Guds åpenbarte kjærlighet. Derfor vendte han seg særlig til disiplene da han sa: «Salige er de øynene som ser det dere ser!» (Luk 10,23)

Hva ser da Herrens disipler? De ser Guds kjærlighet, som gir seg så fullt hen til menneskene at Gud i Jesus blir ett med dem og blir deres bror. De ser at styrken i Guds kjærlighet fikk ham til å dele våre kår, gjøre vår gjerning og lide vår lidelse.

De ser ham komme til oss, og kjærligheten fullbyrder det under at han blir vår neste – enda avstanden mellom ham og oss er lengre enn avstanden mellom Skaperen og skapningen, fordi vi står like langt fra ham som synderen står fra den Hellige. De kan ikke uttrykke med ord det de ser, for det overgår all tanke.

Ja, om de så kunne glemme at «Gud var i Kristus» da han «forlikte verden med seg selv» (2 Kor 5,19), ville de likevel i dette mennesket Jesus se Guds kjærlighet åpenbart klarere enn noen beskrivelse kan gjøre det. For de ser et menneske som slett ikke hadde noe annet mål for livet sitt enn å tjene brødrene sine – som visste alt, bare ikke det vi vet best: å søke sitt eget.

De ser all verdens synd sammensverge seg for å gjøre det umulig for ham å elske verden, og likevel bærer kjærligheten vekten av all verdens synd uten å svikte. Verden kan drepe ham som elsker, men ikke kjærligheten hans. Den fullbyrder sin seier og sin frelse i den stunden Frelseren lider dødens kval. De ser i mennesket Jesus Kristus en kjærlighet som er allmektig som Gud, og de sier: «Slik kan ikke noe menneske elske. Dette er Guds kjærlighet.»

Den som ser Guds kjærlighet i Jesus, hører den også i hans tale.

«Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære» (Matt 11,28).

Når et menneske ellers roper: «Kom til meg», er det han som trenger hjelp. De andre skal komme for å lette arbeidet for ham som roper, og hjelpe ham å bære byrden hans. Men her er det ikke den som kaller, som trenger hjelp. Likevel kaller han engstelig og bekymret, fordi kjærligheten hans trenger å få hjelpe og frykter for at hjelpen ikke skal bli tatt imot – slik enhver annen ville frykte for ikke selv å bli hjulpet. Denne kjærligheten lider med oss; derfor kjenner den vårt arbeid og vår byrde som sitt eget arbeid og sin egen byrde.

«Hver den som kommer til meg, vil jeg slett ikke støte ut» (Joh 6,37). Hver den som kommer – alle uten forskjell vil han frelse. Han samler alle syndere i én flokk, fordi han har kjærlighet nok til å ville frelse dem alle. Kjærligheten kjenner ingen forskjell mellom syndere, fordi de alle uten forskjell trenger dens frelse. Så sant noen trenger å komme, står også kjærligheten rede – bare han kommer for å la den tjene seg.

«Jeg er vintreet, dere er greinene» (Joh 15,5). «Bli i meg, så blir jeg i dere» (Joh 15,4). Føler du ikke her hvor inderlig kjærligheten hans er? Ikke

utvortes, men innvortes vil han forene seg med oss, så vi blir ett med ham slik greinene er ett med vintreet. Det vil han for at vi skal trives når kraften i livet hans strømmer gjennom oss.

«Om noen elsker meg, da holder han fast på mitt ord, og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham» (Joh 14,23). Her hører du igjen den samme kjærligheten. Den nøyer seg ikke med å gi oss noe, hvor stort det enn måtte være, men gir seg selv, sitt eget liv, sitt eget fellesskap.

Å ha sans for Jesus er altså det samme som å sanse Guds kjærlighet. Derfor sa Jesus til disiplene sine: «Salige er de øynene som ser det dere ser!» For når de får øye for kjærligheten, begynner de å lære hvordan de kan bli kjærlige.

Kristi kjærlighet er så overveldende stor at den drar og tvinger dem, og de føler hvor bespottelig det er å si til Gud: «Hva koster det å få del i din kjærlighet? Hvor mange gjerninger må jeg utføre?» De fatter at her kommer det bare an på det ene: å kjenne trang til å ta imot, slik kjærligheten kjenner trang til å gi.

Frelseren sier til dem: «Se da i meg Guds kjærlighet, som er bekymret for deres frelse som om den var min egen, som ikke unntar noen, og som selv vil virke alt i dere. Jeg nøyer meg ikke med mindre enn å gi dere meg selv med all min nåde og gave.»

Når han sier det, forstår de at de bare har ett svar å gi: «Ja, Herre, dette er den kjærligheten som svarer til synderes trang. Den kjærligheten som ikke spør etter noe annet hos oss enn vår nød, og som frelser oss helt alene, den er det vi trenger hvis vi skal få et evig liv. Det får vi aldri hvis ikke din kjærlighet gjør frelsens gjerning helt alene. Derfor vil vi ha din kjærlighet. Vi er glade for å bli elsket av deg; du alene er god mot oss; dine vil vi være. Ta oss, Herre Jesus, som vi er, og handle med oss etter din kjærlighets vilje.» Gir du deg slik hen til kjærligheten, begynner du å kjenne kraften i den.

Likevel er denne talen – at saligheten avhenger av å se Guds kjærlighet i Kristus – ennå i dag til anstøt for mange. Slik var den det for den lovkyndige som hørte Herrens ord: «Salige er de øynene som ser det dere ser!» Den lovkyndige tenkte at her gikk Jesus da over alle grenser i det han mente om seg selv.

Å prise folk salige bare fordi de så og hørte ham, det var da altfor galt. Denne sværmeren, mente han, trengte nok å bli minnet om at det krevdes helt andre og mer møysommelige ting for å vinne saligheten enn bare å stå og se på ham.

Og «en lovkyndig sto fram og fristet» Jesus (Luk 10,25). Han ville prøve om det ikke likevel var mulig å bringe dette mennesket til fornuft ved å minne ham om lovens krav. Derfor sier han, som om han – den lovkyndige! – ikke mente å vite svaret godt nok fra før: «Mester, hva skal jeg gjøre for å arve evig liv?»

Han merker ikke at selve måten han stiller spørsmålet på, er urimelig. For der det er tale om arv, er det aldri tale om gjerning. Arven får du når du står i det rette slektskapsforholdet til arvelateren, selv om du minst av alle fortjente å få den.

Og likevel former den lovkyndige i grunnen ikke spørsmålet sitt mer urimelig enn de som vil bli salige ved gjerningene sine, pleier å gjøre. De sier ikke rett ut til Gud: «Hva skal vi gjøre for å fortjene saligheten?» Men de spør: «Hva skal

vi gjøre for å få din nåde?» Og det er jo like urimelig som spørsmålet om hvilke gjerninger en arv skal fortjenes med.

Men ser vi bort fra formen på spørsmålet, var den lovkyndiges mening slett ikke urimelig; en tale som hans lyder svært ofte. Det er mange som mener at de tror på Kristus, og som likevel ikke kan finne seg i at Gud frelser oss bare ved en annens gjerning. Det meste kan kanskje Kristus ha gjort, mener de, men noe blir det da igjen også for oss. Å bli frelst bare ved å se og høre ham, det er da umulig.

Derfor får evangeliets forkynnere ikke så sjelden høre en lignende bebreidelse når de ikke blir trette av å føre Jesu herlighet fram for åndens øye. «Det er godt nok,» heter det, «at dere taler om Jesus, bare dere ikke lot det bli med det. Men dere glemmer at vi også så sårt trenger å høre hvordan vi skal bli bedre mennesker og få livet vårt mer i samsvar med moralens krav.»

Det er ikke rart at det blir talt slik. For menneskene vil verken vite at alt godt er sammenfattet i det ene, kjærlighet til Gud, eller at kjærlighet aldri kan læres ved arbeid, men bare ved at de hjertene som trenger den, tar imot den.

Og likevel, hvor underlig er ikke dette: Mennesket, som ingen kjærlighet har, vil absolutt fortjene den ved gjerningene sine, enda det er en umulighet. Gud derimot, som er kjærlighet, vil gi menneskene den for intet, bare de vil ta imot den. Ellers er det forbryteren som ber om nåde, og dommeren som gjør det mer eller mindre vanskelig å få benådning.

Men her er det dommeren som vil benåde, ja, som vinner nåden ved sin gjerning og lidelse og byr verden den. Og den fortapte verden sier: «Jeg spør ikke etter nåde, men etter hvilke gjerninger jeg skal gjøre for å bli salig.»

Dette kommer av at den som ikke har kjærlighet, nettopp har vanskelig for å skjønne at han mangler den. For i en viss forstand finnes det knapt noe menneske som helt mangler kjærlighet. For vår egen skyld trenger vi å ha noen å slutte oss til. Å være helt alene, utelukket fra fellesskap med alt som rører seg rundt oss, er uutholdelig.

Derfor ser vi at den som står helt alene i verden, elsker dyr eller livløse ting. Men en slik forkjærlighet er ikke kjærlighet. Den er bare egenkjærlighetens trang til å fylle Guds tomme plass i hjertet med avguder. Og likevel er det nettopp dette menneskene kaller kjærlighet: å velge ut visse mennesker og visse ting og lukke hjertet for resten av skapningen.

Men se Jesus Kristus, så ser du at kjærlighet er dette: at du lengter etter å være til velsignelse for hver skapning som kommer deg nær. Vår Herre Jesu kjærlighet omfattet alle og utelukket ingen. Han som var alles bror, elsket alle, fra Johannes til Judas. Husker du kjærlighetens bebreidelse da forræderens kyss besudlet leppene hans: «Venn, hvorfor er du her?» (Matt 26,50) «Judas, forråder du Menneskesønnen med et kyss?» (Luk 22,48) Husker du den unnskyldende kjærlighetens forbønn for dem som naglet hendene hans fast til korsets tre? Dette er den eneste virkelige kjærligheten.

Vil du elske, så gi deg selv fullt hen i ethvert forhold til alle mennesker som kommer i din vei. Spør ikke om du liker dem, om de deler din tankegang, om de står over eller under deg i dannelse, om du har nytte eller fare av å elske dem. Ha

hjerte for enhver og vilje til å være til velsignelse for enhver så langt du evner, og bli aldri trett av det. Men finn tilfredshet og glede i selve det å gi deg hen. Da vet du hva kjærlighet er.

Å, om menneskene bare ville se kjærligheten slik den er blitt kjøtt og blod i Kristus Jesus, ville de nok innse at den er en kunst som de verken kan øve eller lære ved alle sine anstrengelser. Men i stedet søker de unnskyldninger, slik den lovkyndige gjorde. Jesus tvang ham til selv å svare på spørsmålet sitt ved å nevne det store budet i loven, kjærlighetsbudet. Da prøvde han å slippe å innrømme at han manglet kjærlighet, og spurte: «Hvem er da min neste?» (Luk 10,29)

Han vil gi inntrykk av at det ikke er noe i veien med hjertet hans; han både vil og kan elske. Han er bare ikke sikker på hvem som har krav på kjærligheten hans. Han kunne kanskje komme til å elske en som ikke var hans kjærlighet verd, en han ikke hadde lov til å elske. Kjærligheten hans kunne komme til å strekke seg for langt. Derfor spør han: «Hvem er da min neste?»

Og han får svar. Den ukjente, halvdøde mannen som lå ved veien, er hans neste. Det var farlig å hjelpe ham, fordi røverne kanskje lurte i nærheten. Og den mannen er hans neste om han så var like motbydelig for ham som jøden var for samaritanen.

Når han pleier en fremmed, ofrer sitt gods og utsetter seg for fare for en som han etter sine forhold ikke har noen medfølelse med, og gjør dette uten tanke på takk og lønn fordi kjærligheten driver ham til det, da vet han hva det er å elske sin neste. Og når han gjør slik uavlatelig, uten å la noen anledning gå ubrukt forbi og uten noen gang å bli trett, da eier han den kjærligheten loven krever, og har fortjent det evige liv.

Den lovkyndige tidde; han følte vel at denne talen var like sann som den var umulig å oppfylle. Og slik ville også alle andre tie og lære å skjønne at de ikke eier kjærlighet og ikke kan lære den på lovens vei – hvis de bare ikke trøstet seg med noe usant: at de jo elsker noen. De forveksler nemlig sin forkjærlighet for noen med kjærlighetens krav om at de skal elske alle.

La oss så se noen eksempler på hvor langt denne kjærligheten rekker når den skal nå ut over den kretsen vi selv ikke kan være foruten. Den kretsen trenger vi hvis vi skal unngå den forferdelige følelsen av å være ensomme og forlatt i verden. Vi skal velge former for nestekjærlighet som ikke på langt nær krever slike ofre og farer som samaritanen utsatte seg for av kjærlighet til den halvdøde jøden . Vi skal ta ting som hører til kjærlighetens letteste øvelser.

Slik er det med de rikes godgjørenhet mot de fattige. Ja, den rosen at du har hjerte for de fattiges nød, skal ingen prest ta fra deg – mener du kanskje, du velstående mann og kvinne. Du gir til tiggeren ved døren din, sender hjelp til syke, tegner deg på lister og er til og med med i foreninger og basarer for de fattige. Du gir dem altså penger, mat og arbeid.

Men er du sikker på at du også gir dem kjærlighet – at du gir deg selv hjertelig hen til dem, slik du gir deg hen til dem du virkelig kjenner som din neste: dine egne, dine søsken og barn? La oss se. Hvis den fattige er din neste, som du elsker, så søker du vel fellesskap med ham. Da lar du vel ikke bare tjeneren din gå til

ham med gode gaver, men kommer selv. Du kommer for å gi ham det ingen kan gi ham på dine vegne: kjærlighetens forståelse, medlidenhet og omsorg.

Er du selv en rik dame som har mer tid enn du vet å bruke, så gir kjærligheten deg ikke ro til å sitte timevis med påkledningen eller ligge på sofaen og gjespe over den nyeste romanen, for du er bekymret for de elendige. Du lar spenne for vognen og kjører ut i byens fattige strøk. Nei, forresten: Har du kjærlighetens finfølelse, stiger du ut før du kommer så langt. For du vil ikke at synet av det bekvemme kjøretøyet skal gjøre den tunge gangen enda tyngre for de fattige.

Du kommer inn i de trange boligene. Dårlig luft, urenslighet, skrål og rå snakk slår deg i møte. Sansene dine vemmes, men hjertet ditt vider seg ut i hellig medlidenhet. Du tenker ikke på utøyet i krokene eller på smittestoffet i luften, for du tenker slett ikke på deg selv, men bare på at det er dine brødre og søstre som lider så vondt.

Og du setter deg på trestolen uten å merke hvor hard den er, og begynner å tale med de fattige. Du taler ikke nedlatende, ikke innøvd, ikke med kalde formaninger, men jevnt og naturlig ut av sjelens fylde, slik kjærligheten alltid gjør, fordi den bedre enn noe annet lærer oss å finne de rette ordene.

Og du merker mange slags laster hos de fattige: knurrende misunnelse hos noen, hyklersk krypen hos andre, stundom en sløv likegyldighet, stundom en uforskammet pågåenhet. Men alt dette gjør verken hjertet ditt trett eller kaldt, selv om det bedrøver deg å bli misforstått eller bedratt. Du lider jo med de elendige og setter deg altså i deres sted. Og så forstår du at et slikt liv kanskje ville ha framkalt de samme syndene hos deg som hos dem.

Men dette kommer du snart til å forstå: Hvor mye du enn gir av gullet ditt, og hvor hardt de enn trenger det du gir, så krever nestekjærligheten her at du gir noe mer. Du må gi din sjels arbeid for å lege, forsone, glede, rense og løfte alle disse, så også de fattigeste boligene kan bli velsignede hjem.

Og omsorgen din for de fattige blir for deg en tung og ansvarsfull gjerning, helt forskjellig fra å gi tiggeren en skilling og sende tjeneren til en syk med restene fra middagsbordet. Du setter sjelen din inn i gjerningen, fordi den er kjærlighetens gjerning.

Ja, er nå godgjørenheten din mot de fattige slik, du rike dame? Har du opplevd det jeg nå viste deg? Pleier du å sitte i fuktige kjellere og på trekkfulle loftskamre? Har du ligget søvnløs om natten av bekymring for hvordan du skulle bringe fred og glede inn i en fattigmanns bolig?

Det var da ikke noe tungt kjærlighetsarbeid som ble krevd av deg her: bare at du skulle gi noe av det du har i overflod – gullet ditt, tiden din, de ledige tankene dine. Jeg har jo ikke engang krevd at du skulle ofre så mye som losjen din i teatret.

Ja, jeg våger å si at en godgjørenhet som den jeg her har nevnt, er så langt fra å være et offer for den som lever i overflod, at den tvert imot gjør den rikes liv dobbelt rikt. Tror du ikke hjemmet ditt føles dobbelt vakkert og lunt og koselig når du vender tilbake til det fra de trange, klamme, stygge, fattige boligene?

Tror du ikke at minnet om å ha blitt tatt imot som barmhjertighetens engel er bedre enn minnet om å ha blitt hyllet i et aftenselskap? Sannelig, denne formen

for nestekjærlighet må falle deg lett hvis du i det hele tatt har kjærlighet. Og likevel frykter jeg ikke at samvittigheten din skal si meg imot når jeg sier: Du kan ikke øve den til daglig hvis du ikke har lært å ta til hjertet den kjærligheten som din neste, Jesus Kristus, øvde mot deg hele livet igjennom.

Men kan vi da virkelig ikke ha omsorg for vår neste og gjøre ham mye godt selv om vi holder vår egen person utenfor? Jo, visst kan vi det. Men da skal vi pent la være å kalle det gode vi gjør, medlidende kjærlighet. For det ligger jo i selve ordet at medlidenhet er å lide med en annen – å sette seg så helt i en annens sted at hans lidelser blir våre egne. Jeg sier igjen: Se på Jesus i Getsemane og på Golgata, så vet du dette.

Men ser du kjærlighetens medlidenhet åpenbart i ham, så ser du også at det menneskene kaller medlidenhet, som oftest mangler kjærlighetens rett til å kalle seg slik. For har du aldri merket at når du følte deg smertelig berørt av din nestes nød, hadde du samtidig en slett ikke ubehagelig følelse av hvor godt det tross alt var at det ikke var du selv som led? Du hører om en mann som ved uforskyldt uhell har mistet formuen og stillingen sin og nå knapt har det tørre brød til seg og sine. Det ryster deg å høre det.

Men kjenn etter om det ikke egentlig er dette som ryster deg mest: at den andres ulykke minner deg om hva som kunne ramme deg selv. Og du synes synd på den hederlige mannen og sier kanskje at du ikke skjønner hvordan han holder det ut. Men samtidig kjenner du med stort velbehag hvor godt det er at du ikke selv skal holde det ut. Den andres nød øker følelsen av ditt eget velvære.

Sannelig, av dette slaget er mye av det vi kaller medlidenhet. Egenkjærligheten ser nøden og gyser tilbake for den. Den vil på ingen måte dele med den som lider, men føler naturligvis at det må være hardt å lide. Og så kaller en straks medlidenhet det som bare er egenkjærlighetens skyhet for lidelse – enda den nettopp får oss til å flykte fra alt som kunne gjøre oss delaktige i andres trengsel.

Så vil du kanskje si at det likevel er sjelden vi har anledning til virkelig å lide med andre. Det ville jo ikke hjelpe dem som er ute i kulde og blåst en vinternatt, om alle som har det godt hjemme, også dro ut i mørket for å dele ubehaget med de veifarende. Det er altså med deg som med den lovkyndige. Han mente at nestekjærlighet hadde han nok av; vanskeligheten var bare at han ikke riktig visste hvem som var hans neste.

Du mener at det ikke er noe i veien med medlidenheten din; vanskeligheten er bare at du ikke så ofte har anledning til å øve den. Ja, mon det? Det kan være at du ikke får anledning til å lide med din neste ved at du for hans skyld ofrer livets store goder: helse, rykte, formue og liv. Men i det mindre, som altså er så mye lettere, mangler vi sannelig ikke anledning til å dele vår nestes lidelse ved å gjøre den til vår egen.

La oss ta ett eneste av de tusen eksemplene livet byr oss; det vil kanskje gjøre saken klarere for oss enn mye tale. Du kjenner et gammelt, forlatt menneske som ikke lenger har noen av sine egne igjen. Han har nok å leve av, men ingen og ingenting å leve for.

Så er han blitt gretten, misfornøyd med verden, ondskapsfull og sladderaktig av å sitte i ensomheten sin og ergre seg over at menneskene har glemt ham. Du

forstår jo svært godt at det må være en stor lidelse å føle seg til overs overalt og savne forståelse og medfølelse. Du gruer deg ved tanken på å bli satt utenfor livet mens du ennå lever.

Vil du nå lide denne gamles lidelse med ham ved å sette deg i hans sted? Hva må du i så fall gjøre? Pengene dine trenger han ikke, men han trenger at du ofrer ham noe av hjemmets hygge og fred. Han trenger at du ber ham hjem til deg, at du og dine omgås ham med velvilje, tar hensyn til særhetene hans, hører på de kjedelige historiene hans og lar grettenheten hans gå ut over dere.

Det er ikke bare svært slitsomt, men også farlig å omgås denne gamle mannen. Han er ikke så sløv at han ikke har øye for det vonde som kan skje i huset ditt. Og selv om ingen bryr seg om ham, treffer han alltid nok folk til at den sladderaktige tungen hans kan sette rykter i omløp om deg og hjemmet ditt.

Kjenner du likevel lidelsen hans så sterkt som din egen at du både kan sette deg inn i hvordan han er blitt som han er, og hjertelig lengter etter å lette byrden hans – enda det bare kan skje på bekostning av freden i hjemmet ditt?

Glemmer du alt det ubehagelige og onde hos ham, fordi du i medlidenheten din forstår at det er verdens hardhet som har gjort ham så bitter og misfornøyd, og livets tomhet og forlatthet som har gjort ham så kjedelig og ondskapsfull? Eller vil du ikke mye heller si at han selv er skyld i ulykken sin – at mange andre i hans kår ville være helt annerledes – at livet hans ikke trengte å være så tomt og ensomt hvis han selv gjorde noe for å være til gagn og glede for andre?

Alt dette kan være helt sant. Men medlidenheten taler stikk motsatt. Den setter seg i den andres sted, ikke for å dømme, men for å hjelpe – ikke for å legge byrden på i rettferdig harme, men for å lette den i barmhjertig kjærlighet. Igjen sier jeg: Se Kristus, så vet du at slik er nestekjærlighetens medlidenhet. For da han ble vår neste, kom han og tok opp vår byrde, enda vi nok hadde fortjent å bære den alene.

De få eksemplene vi har nevnt på rett nestekjærlighet, hører til dens letteste øvelser. Men hvem vil si at han alltid, mot alle og uten pliktens tvang kan øve kjærlighet, selv bare mot den fattige eller den forlatte? Hvor mye mindre kan vi da gjøre det mot våre medbeilere, våre forførere, våre fiender? Nei, vi bedrar oss som den lovkyndige hvis vi mener at vi kan eie kjærlighet uten å ha lært den av Kristus. I ham står Guds kjærlighet levende for øynene våre.

Men vil du lære kjærlighet av Herren Kristus, så be ham øve sin kjærlighets gjerning på deg. Du kan være viss på at han vil. For det er umulig at han, som lærte oss om samaritanens barmhjertighet for at vi skulle gå bort og gjøre likeså, ikke selv vil gjøre det han befaler oss.

Kan du derfor, fordi hjertet ditt trenger kjærligheten hans, si: «Herre Jesus, du må være den barmhjertige samaritanen mot meg, som synden har ødelagt. Du må lege sjelen min for samvittighetens pine og viljens lammelse. Du må forfriske og styrke meg ved din kjærlighets nåde, så jeg blir sunn og frisk til å leve i Gud» – kan du slik stille deg fram for ham som kjenner hjertene, som den som vil ta imot kjærligheten hans fordi du ingen kjærlighet har, da skal du få erfare kraften i hans kjærlighet.

Han vil gi deg kraft til å tro, så du våger å ta ham på ordet og glede deg i vissheten om å være Guds benådede barn. Og han vil gi deg kraft til å ville være hans «eiendom», så du gir deg hen til ham og åpner hjertet vidt for kjærligheten hans.

Og med dette har du begynt å lære kjærlighetens kunst. Riktignok vil det bare være en begynnelse; du vil ikke kunne øve kjærlighet som din Mester. Bare i ham kom Guds kjærlighet til uttrykk slik den er i sitt vesen: i ulastelig, ren hellighet. Det eneste virkelig hellige livsbildet i verden er bildet av hans liv, fordi han er den eneste som er fullkomment kjærlig. Og jo mer disiplene i hans skole øver seg i kjærlighetens kunst, desto bedre vil de fatte hvor vanskelig den er, og hvor langt de ennå er fra Mesterens dyktighet.

Men slik en kjenner igjen elevene til en stor maler på at bildene deres er malt i mesterens stil, slik kjennes det også på Jesu disipler at de går i hans skole. Den som har forstand på malerier, vil kunne kjenne igjen mesteren også i bildene til en elev med beskjedne evner.

Slik vil også den som vet hva hellig kjærlighet er, kunne kjenne igjen Jesu kjærlighet også i gjerningene til hans svakeste disipler. Det er det samme: De utfører det svært mangelfullt, Mesteren uovertreffelig. Altså: Bare ved å se Guds kjærlighet i Kristus og ta den til deg i troen kan du lære å øve kjærlighet.

Det skulle du i hvert fall ha erfart: På annen måte har du ikke kunnet lære det. Egenrettferdigheten har jo sin rot i selvbehag, lovens tvang i den tunge, kalde plikten, forkjærligheten i et egenkjærlig utvalg av enkelte. For å se og elske din neste i hvert menneske må du ha Guds kjærlighet.

Men den griper deg verken som et luftig begrep eller et tomt bilde eller en blodløs skygge. Den griper deg bare når du med troens åpne øye ser den i ham som på én gang er din Gud og din bror, Jesus Kristus. Han er den eneste mesteren i kjærlighetens kunst. Derfor ber hans troende alltid: Herre, lær oss å elske ved at du gir oss din kjærlighet inn i hjertene våre, så den kan åpenbare seg i hele vårt liv. Amen.

Fjortende søndag etter treenighets-søndag: Er du Gud takknemlig?

Bønn. «Min sjel, lov Herren, og alt som i meg er, love hans hellige navn!» (Sal 103,1) Ja, Herre, styr hjertene våre slik at vi får vilje til å takke deg alltid, fordi vi alltid får ny nåde å takke for.

Ofte kan vi knapt nok be. Og likevel ber vi deg, fordi du gir gjerne og uten å bebreide: La ikke engang vår svakeste bønn, vårt smerteligste sukk mangle troens villighet til å fremstille oss som levende takkoffer, for at troens takk alltid må løfte oss opp over all livets nød og hjelpe oss å finne tilflukt i din kjærlighets favn. Lær oss hvor godt det er å lovprise ditt navn, du vår Far, vår Frelser, vår Helliggjører, vår salighets Gud. Amen.

Luk 17,11–19

«Gud skje lov», «Gud være takket» – slike ord hører jo til de vanligste uttrykkene der Guds navn forekommer. Det er nok ikke så få som hver dag sier «Gud skje lov» gang på gang. Den minste ting ser ut til å gi dem grunn til å takke Gud.

«Jeg var redd grøten skulle være svidd, men Gud skje lov, det er den ikke,» sier husmoren som bærer maten inn. «Gud skje lov, der kommer endelig avisen,» sier mannen som utålmodig har ventet på bladet til kveldspipa. «Nå får vi, Gud skje lov, endelig fred for fremmede,» sier tjenestepiken når det har vært mange gjester i huset. «Nå, Gud skje lov, i dag skinner endelig solen igjen,» sier den som tynges av gråværet om høsten.

Når du hører folk bruke Guds navn på denne måten, mener du da at hjertene deres sikkert må være fylt av takknemlighet mot Gud, siden de minste, dagligdagse ting er nok til å få dem til å bryte ut i lov og pris?

Nei, selv om du slett ikke lider av dømmesyke, mener du at en slik tale er en lettsindig, vanhellig bruk av Guds navn. For de som bruker det slik, tenker så lite på å takke Gud av hjertet at de knapt engang er seg bevisst at de har nevnt navnet hans. Når du mener det, har du nok rett; jeg er helt enig med deg.

Men hva gir oss rett til å anta at de som stadig fører Guds navn i munnen, ikke gjør det av en overstrømmende trang til å takke, men fordi de lettsindig glemmer hvor hellig Guds navn er? Er det da ikke slik at selv den minste hjelp, hygge, lettelse og oppmuntring er grunn nok for det fromme hjertet til å minnes Guds godhet med hjertelig takk? Troens skarpe øye bør jo nettopp kunne oppdage den godheten også i hverdagslivets minste ting.

Ville det være noe å klandre eller le av om en husmor sa i oppriktighet av hjertet: «Gud skje lov at grøten ikke er svidd»? Jeg tenker at et slikt ord ville være et bedre offer enn mang en høytidelig bordbønn.

Hvorfor har vi det da likevel på følelsen at de som hvert øyeblikk sier «Gud skje lov», ikke kan mene det av hjertet? Fordi vi vet av egen erfaring at det ikke faller av seg selv for oss å takke Gud. Guds Ånd må lære oss det.

Og selv når vi har begynt, erfarer vi stadig på ny at vi i hvert fall ikke makter å la den minste tilfeldighet kalle oss til å love og prise Gud i andakt og ærbødighet i hvert eneste øyeblikk. Vi føler at hvis noen var kommet så langt, måtte han høre til de frommeste menneskene, helt gjennomtrengt av Guds kjærlighet.

Og hverdagslivet hos dem som stadig har Guds pris i munnen, vitner om at de ikke kan være Guds beste barn. Derfor slutter vi uvilkårlig at den stadige takken deres er lite bedre enn tomme ord. Når vi ikke stoler på dem som ser ut til å være rede til å takke i ett sett, vitner vi – kanskje uten selv riktig å vite det – at det slett ikke er en lett sak å være takknemlig mot Gud.

Og jo mer alvor vi gjør av å ville takke – jo inderligere vi er grepet av Guds kjærlighet og derfor også gjennomtrengt av overbevisningen om at vi har grunn til å takke for alle ting – desto smerteligere føler vi hvor lite vi makter det. Ingenting anklager Herrens troende seg selv mer for enn at de takker altfor lite.

Gang på gang har jeg hørt dem si: «Det kan være smått med bønnen min, men be må jeg likevel alltid; jeg kan ikke la være. Men takken er så svak at jeg ofte ikke vet om den finnes. Og det engster og ydmyker meg at jeg makter så lite å si Gud og Faderen takk for alle ting i vår Herre Jesu navn.»

Ja, slik taler ofte de som likevel virkelig er takknemlige. For det skal du vite: Bare den som er dypt overbevist om at han har store ting å takke for, klager for alvor over at han takker for lite.

Hvis du hørte en kristen under store lidelser anklage seg for utakknemlighet, ville du kanskje mene at en slik tale bare var innlært tilgjorthet. For han måtte jo skjønne at Gud ikke kunne kreve takk av en som hadde mer enn nok med å be om tålmodighet til å bære korset sitt. Men tenker du slik, skal du vite at det bare kommer av at du selv ikke er en kristen. Ellers ville du forstå at den som har lært å være Gud takknemlig, også har lært at han har grunn til å være det både i sine mørkeste og i sine lyseste dager.

Forargelsen din over verdensmenneskenes lettsindige lovprisning vitner om at du i grunnen godt vet at det ikke er lett å takke. På samme måte vitner forargelsen din over de kristnes tale om sin ringe takknemlighet om at du ikke selv har prøvd hva det er å takke Gud.

Det er her som så ofte: Du har hørt at du skal takke, og samvittigheten din sier deg at du bør det. Og så undersøker du ikke nærmere om du virkelig også gjør det du vet at du skal og bør gjøre. Men nettopp til en slik undersøkelse oppfordrer Guds ord deg i dag, når det legger dette spørsmålet på samvittigheten din: *Er du Gud takknemlig*?

Det er vel mange som synes det er overflødig når jeg spør om vi har årsak til å takke Gud. Vi trenger jo bare å tenke på alle de gode gavene som blir regnet opp i forklaringen til den første trosartikkelen og den fjerde bønnen, så ser vi at

enhver har nok å takke for. Ja, tenker vi oss om, vil vi se at ingen kan regne opp engang de velgjerningene han tar imot fra Gud på én eneste dag.

Hvem kan nevne all den ulykken som kunne ramme oss under dagens minste hendelser hvis Gud ikke skjermet oss mot all fare? Når du river av en fyrstikk, kunne den brennende satsen fare inn i øyet ditt. Når du spiser, kunne du få et bein i luftrøret og bli kvalt. Når du går på gaten, kunne du bli trampet ned av en løpsk hest.

Hver eneste dag er full av farer som vi først blir var når Gud en gang tar bort sin skjermende hånd. Da lar han oss eller vår neste bli rammet slik vi kunne ha blitt rammet hver eneste av de mange tusen dagene vi har levd berget og fri, fordi Gud holdt sin hånd over oss.

Og hver morgen trenger vi nye gaver hvis vi skal leve dagen igjennom. Vi merker bare ikke hvor mye vi får, fordi vi får det uavlatelig. Hvilket friskt menneske tenker vel på for en stor velgjerning det er å kunne trekke pusten fritt? Men bli tungpustet, så du må gispe etter luft, da skal du få vite at du har hatt grunn til å takke hver gang du trakk pusten. Eller la den som alltid har funnet bordet dekket, en gang komme til å sulte for alvor, og han skal nok få vite at det daglige brød er takk verd.

Så det kunne vel synes overflødig å spørre om vi har årsak til å takke Gud. Langt rimeligere ville det være at hvert menneske gikk i rette med seg selv, fordi han som har så mye å takke for, likevel takker altfor lite.

Ja, dette er helt sant, men likevel ikke så enkelt som mange mener. For hva ville du svare hvis du hørte et menneske tale slik: «Nei, sannelig, jeg har ingenting å takke Gud for. Folk sier at jeg skal takke Gud fordi han har skapt meg og opprettholder livet mitt. Men jeg har jo aldri bedt ham om å bli til, og livet mitt har vært og er en så stor plage at jeg bare ønsker at jeg aldri var født, og at livet mitt snart var forbi. Hvor ofte har jeg ikke ropt til Gud: 'Herre, forbarm deg over meg!' Men det kom aldri noen forbarmelse, noen hjelp. Aldri fant hjertet mitt det det lengtet etter; aldri ble sjelen min mett. Hva hjelper det da at jeg ikke har sultet i hjel, når hele livet mitt er én eneste fortærende kval? Jeg har vært like villig til å takke Gud som noen, hvis han bare hadde gitt meg det jeg trengte for å føle livet som en velgjerning. Men skuffet som jeg er blitt i hvert håp, tror jeg ikke lenger at det finnes noen Gud som hører bønner og kan kreve takk.»

Det er ikke få i vår tid som anklager Gud på denne måten. Hva vil du så svare et slikt forbitret og fortvilet menneske? Tror du han vil føle seg det minste truffet om vi regner opp for ham alle de farene han daglig er blitt fridd fra, og alle de velgjerningene han daglig har tatt imot? Nei, han vil fortsatt påstå at verken det ene eller det andre er noen takk verd, fordi alt sammen bare har tjent til å forlenge en tilværelse som er mer pinefull enn døden. Hva vil du så svare? Nå, jeg skal snart si deg svaret.

Men først vil jeg vise deg at det er langt flere enn bare slike helt fortvilte mennesker som mener at de ikke har årsak til å takke Gud. Du vil treffe mange som riktignok innrømmer at de har hatt årsak til å takke Gud, men som mener at det er grusom spott å kreve at de skal takke også nå, så lidelsesfullt som livet deres er blitt.

Og kanskje gir du dem uvilkårlig rett selv når du ser deres uopprettelige tap, deres hjerteskjærende sorg, deres uhelbredelige sykdom, den grusomme krenkelsen de har lidd. Da føler du at disse nå i hvert fall ikke har noen årsak til takk.

Men hvis et menneske som blir rammet av uopprettelig jordisk ulykke, ikke lenger har årsak til å takke Gud, da har jo i grunnen ingen årsak til det. For ikke én av oss kan være sikker på at han ikke før kvelden kan komme til å dele lodd med disse ulykkelige. Skal vi derfor virkelig kunne takke Gud uten opphør, må vi ha en grunn til det som er like sterk for den lykkeligste og for den mest fortvilte.

Kan du så si meg hva du vil svare den som anklager Gud og ønsker at han aldri var født? Du trenger nok å vite svaret. For den stunden kan komme da du selv blir fristet til å fortvile, og da gjelder det at den rette grunnen til å takke Gud ligger urokkelig i hjertet ditt. Ellers vil fortvilelsen overmanne deg.

Hvis den som i sin ulykke nekter å takke Gud, ikke har rett til å tale slik, må det – selv om det synes både hardt og urimelig – være rett å si til ham: «Du har akkurat like mye å takke Gud for som de lykkelige. For for deg er din sykdom, din sorg, din fattigdom, din forlatthet, din miskjennelse og dine skuffelser like gode og velsignede gaver, like mye takk verd, som helsen og gleden og rikdommen og kjærligheten og æren er for de andre.»

Jeg vet at dette er en hard tale. Jeg vet at den ulykkelige forbitret vil vende seg bort og si: «Du har lett for å snakke og lett for å kreve, du som selv er fri for lidelser.» Og likevel må denne talen være sann. For hvis ikke, har ikke noe menneske årsak til å takke Gud, ettersom velgjerninger som kan bli tatt fra oss hvert øyeblikk, ikke er noen takk verd. Hvilken grunnvoll har da den virkelige takknemligheten mot Gud? Den må jo ligge så dypt at ingen omskiftelse i livet kan rokke den?

Du husker det første spørsmålet i læreboka vår: «Hvorfor har Gud skapt menneskene?» Og svaret: «For at de skal bli evig salige.» Der har du grunnen til at alle som bærer menneskenavn, skal takke Gud. Det er den eneste, men helt tilstrekkelige grunnen: at han har skapt dem alle til salighet.

Den som tror dette og lever for å bli salig, vil erkjenne at han har grunn til å takke Gud for alt, fordi alle Guds førelser tar sikte på å gjøre ham salig. Men den som bare ser et tomt ord i saligheten, eller som ikke er villig til å la seg oppdra til den etter Guds vilje, har aldri grunn til å takke Gud. For han er ikke et øyeblikk viss på å beholde de jordiske tingene, som er det eneste han vil takke for.

Hva salighet er, kan ingen tunge uttale, fordi intet øre har hørt og intet øye har sett det Gud har beredt for dem som elsker ham (1 Kor 2,9). Vi kan si at salighet er liv og kraft og hellighet og kjærlighet – at den er frihet fra død og avmakt og savn og synd. Men når vi sier dette, føler vi at vi i grunnen ikke har sagt noe.

Likevel finnes det et ord som kan få oss til å ane hva salighet er. For det står skrevet om de hellige i himmelen at de skal «bli Herren like når de ser ham som han er» (1 Joh 3,2). Til dette har Gud altså skapt oss: at vi skal bli lik ham selv i hellighet og herlighet. Og så skulle det blant dem som er skapt til å dele Guds

salige liv i evighet, være noen som ikke hadde grunn til å takke Gud, om han så led hver dag i sytti år?

Tenk så på hva denne Guds vilje til å gjøre syndere salige har kostet ham, så skal du se at du er langt mer utakknemlig enn et halvvoksent barn hvis du nekter å takke din himmelske Far. Tenk deg et barn som er kommet så langt at det noenlunde har forstand til å skjønne hva det trenger for å komme fram i verden.

Barnets far viser det en stor skatt som han har lagt til side for det, for at det skal få den når det blir voksent – en skatt så herlig at barnet blir forbløffet når det ser den. Og så sier han: «Du kan tro det har kostet meg strev og arbeid å vinne denne skatten for deg. Hvor mang en natt har jeg ikke våket! Hvor mang en dag har jeg ikke slitt! Hvor mye angst har jeg ikke stått ut for å vinne alt dette til deg! Men du ser, jeg har lyktes; her har jeg skatten.»

Tror du ikke da at barnet ville takke dobbelt – først fordi skatten lå ferdig, men aller mest fordi faren hadde vunnet den, enda det kostet ham så tungt et arbeid?

Men nå vet jo vi syndere at Gud ikke bare har skapt oss til salighet, men forløst oss fra synden og gjort det mulig for oss å arve saligheten ved sin Sønns arbeid og offer. Det er jo like visst som at vi sitter her, at Guds Sønn, vår Herre Jesus Kristus, levde og døde for at salighetens skatt skulle bli vunnet for oss.

Og like visst som dette blir forkynt for oss i dette øyeblikk, har det kostet Herren Jesus mer enn tanken vår kan fatte å vinne tilbake for oss den saligheten som Gud skapte oss til, men som vi forspilte ved vår synd og overtredelse. Saligheten er blitt vunnet for oss ved et offer så stort som bare verdens salighet var verd – et offer som bare Guds kjærlighet kunne ha vilje og makt til å bringe.

Og så skulle vi, som er skapt til en salighet Gud har vunnet for oss med sitt eget blod, ikke ha grunn til å takke Gud? Ikke engang om det behaget ham helt ufortjent og helt vilkårlig å føre oss inn i mange slags lidelser og smerter før vi kom gjennom dette livet?

Men Gud handler ikke vilkårlig med noe menneske. Du ulykkelige, som tenker at du ikke har fortjent at Gud skulle føre deg så hardt: Spør alle dem som har latt seg oppdra av Gud til hans salighet og er blitt ført like hardt, om de er blitt ført hardere enn de fortjente. Og de vil alle svare deg: «Nei, nei! Slik er det ikke. Vi har ikke vært lette å oppdra for det evige liv. Det er vår gjenstridighets skyld at Gud må ta så harde tak i oss.»

Gud kan skape oss til salighet uten vår vilje og vinne oss adgang til saligheten uten vår vilje. Men å tvinge oss til å bruke denne adgangen, tvinge oss til å bli salige mot vår vilje – det kan ikke Gud. For saligheten er jo dette: at du har fellesskap med Gud, så du lar Guds kjærlighet strømme inn i hjertet ditt og villig gir deg selv hen til ham.

Saligheten er fellesskapet mellom den forsonte Gud og dem som tror på ham – dette fellesskapet som her er innvortes, hemmelig og skjult, men som hinsides skal åpenbares utvortes, klart og herlig for hvert øye. Inn i denne saligheten kan ikke Gud tvinge oss. Men han kan oppdra oss til den, og det er det han gjør gjennom alle livets førelser.

Har ikke barnet grunn til å takke for at det har en far som oppdrar det etter sin vilje og ikke etter barnets vilje? Slik kan det nå det målet som er satt for dets voksne år, og ikke bare det målet barnet lengter etter i dag og i morgen mens det leker med kameratene sine. Da skulle vel også du ha grunn til å takke Gud fordi han fører deg, ikke etter din vilje, som bare er ute etter det du har bruk for i de sytti årene her nede, men etter sin vilje, som vil at du skal bli skikket for den salige evigheten.

Eller vil du si: «Ja, jeg vil nok at Gud skal oppdra meg; jeg erkjenner at jeg trenger hans tukt. Men han måtte da kunne forme meg etter sin vilje uten å slå meg så hardt at sinnet mitt blir forbitret og forherdet.»

Var du da så villig til å la deg lede på veien til himmelen? Du satte deg ved veikanten og begynte å plukke de giftige syndeblomstene som vokste der: kjødets lysters, verdenslystens og egenviljens blomster. Og Gud advarte deg i samvittigheten, ikke én, men mange ganger, om at du skulle la alt dette ligge og gå videre. Ordet lød: «Følg meg! Lyd mitt ord! Jeg har mye bedre gaver til deg. Jeg skal gi deg tro og håp og kjærlighet og helliggjørelsens kraft.»

Kom du da straks? La samvittigheten din si deg at du ble sittende som et trassig barn. Du fortjente vel at Gud slo deg over fingrene, så du stadig kjenner det svi, for du har visst ennå ikke kastet de giftige blomstene.

Når en dukke opptok deg så mye at du ikke ville gjøre Guds gjerning, men satt og stelte og pusla med avguden og hadde nok i den – var det da så underlig at Gud ikke bare måtte ta avguden fra deg, men kanskje måtte knuse den i støvet for øynene dine? Det måtte skje for at du skulle få føle at du nok trengte noen som var mektig, evig, kjærlig og levende på en helt annen måte enn den skapningen du hadde gitt sjelen din til – slik barnet i øyeblikket kan ha gitt sjelen sin hen til leketøyet.

Eller var du så villig til å lære den tredje bønnen: «Skje din vilje» (Matt 6,10)? Denne bønnen må hvert menneskehjerte lære hvis vi skal bli skikket til å komme inn i himmelen, der Guds vilje alene skjer.

Var du så villig til å lære denne bønnen at det var høyst unødvendig og vilkårlig av Gud å føre deg inn i korsets skole? Der får du nettopp denne samme bønnen som din daglige lekse. Den må du lære om igjen og om igjen, fordi du har så overmåte små evner og har tungt for å lære den. Kan du virkelig i dag be den tredje bønnen uten å stamme? Og hvis du ikke kan leksen, er det da ikke bare å takke for at Gud gir deg den om igjen til du har lært den?

Sannelig, om vi bare ville legge den samme målestokken på livet vårt som Gud, skulle vi nok få se at han ikke har ført noen av oss hardere og strengere enn det trengs. Han har ført oss så nådig og mildt som det var mulig, hvis vi – slik vi nå en gang er – skulle få hjerte for ham og hans salighet og lengsel etter å komme i fellesskap med ham. Til det fellesskapet har han vunnet oss adgang ved sin Sønns dyre offer.

Hvis noen mener at han ikke har grunn til å takke Gud, kommer det bare av dette: Han vil ikke for enhver pris bli salig, slik Gud for enhver pris vil gjøre ham salig. Han vil derimot for enhver pris vinne noe annet, om så prisen for å vinne det var hans evige salighet.

Der har du forskjellen mellom Guds tanke og det naturlige menneskets tanke. Gud tenker slik: «Denne menneskesjelen, som jeg har skapt til salighet og kjøpt fri med min Sønns blod, er så kostbar at den for enhver pris må gjøres skikket til å nå sin bestemmelse, saligheten.» Mennesket derimot tenker: «Det jeg vil oppnå her nede, er så kostelig at jeg for enhver pris må ha det, om så prisen var min salighet.»

Altså er det nok ikke overflødig å spørre om du finner grunn til å takke Gud. For det er helt det samme som å spørre om du for enhver pris vil bli salig. Andre enn de som vil det, kommer aldri til å takke for alvor. De kan vel nå og da, når Gud riktig gjør dem til lags, føle seg stemt til takknemlighet. Men de jordiske tingenes uvisshet, angsten for å miste dem og erfaringen av all ulykken i verden gjør likevel hjertets takk svak og flyktig. Og den dagen Herren legger sin hånd tungt på sjelen, holder takken helt opp og gir plass for knurr, tvil og vantro.

Og likevel skulle det være overflødig å spørre oss, som alle er døpt til Kristi navn, om vi har grunn til å takke Gud. For vi skulle alle være slike som hadde lært å sette samme pris på saligheten som Gud, ettersom vi alle i dåpen fikk del i livet fra Gud. Vi skulle alle i dag ha kunnet samles i menighetens bønn og takk til Gud, «som ved sitt salige ord og den hellige dåp nådig har hjulpet oss alle som tror, fra syndens forferdelige spedalskhet».

Oss har Gud ikke bare skapt og forløst til salighet. I vår spede barndom, mens det kunne skje uten at viljen vår sto imot, har han også lagt livsspiren inn i hjertene våre – den spiren som er saligheten i dens fylde når den i evigheten er fullt utvokst og utviklet. Vi er ikke bare bestemt til å arve salighet; i dåpen fikk vi arven vår gitt som vuggegave. Vi skulle bare bevare og bruke det som var gitt oss, så ville vi i fellesskap med Gud ha lært å takke ham fordi han gjennom alle ting oppdrar oss for det evige liv.

Har vi gjort det? Har vi, som alle er blitt hjulpet ut av en langt verre nød enn de ti spedalske, vanskelig for å forstå at bare den ene vendte tilbake og takket og ga Gud ære? Er det ingen bebreidelse mot oss når Herren spør: «Var det ikke ti som ble renset? Hvor er da de ni?» (Luk 17,17)

Å, jeg tenker at det bare er altfor lett å se hvor de ni er, og hvorfor det blant dem som er døpt til salighet, er så lite takk til Gud for salighetens nådegave. De fleste har i verden satt arven sin overstyr og glemt hva de har å takke for.

Noen er behersket av dyriske lyster, som strider mot sjelen. Fra dem som nesten er barn ennå, til oldingen som vakler mot graven, finnes det i alle aldre syndere som bare kjenner den råeste sanselighetens lyst. Derfor fornekter de alt som ikke kan smakes og føles eller gripes med øyne og hender. Hvordan skulle disse kunne takke Gud for at han skapte og forløste dem til en salighet der enhver lyst blir tilfredsstilt, unntatt nettopp den urene kjødets lyst, den eneste de kjenner?

Andre er opptatt av å tjene forfengeligheten og ærgjerrigheten. De kan lignes med skolegutter som vil glimre for kameratene sine, men ikke bryr seg om å lære noe ordentlig. Det finnes gutter som ikke har noen interesse av det de leser; det er det samme for dem om lærdommen gir hode og hjerte noen næring. Bare

de kan få gode karakterer – gjerne ved fusk – bare de kan få ord på seg for å være flinke og komme høyt opp i klassen, så bryr de seg ikke om noe annet.

Det er mange mennesker som har det samme livsmålet som disse skoleguttene. Det de vil, er å komme fram i verden og bli store i den, på samme måte som guttene leste for å komme opp i klassen og få «Utmerket godt» i hovedkarakter. Hvordan de egentlig har det innvortes – om de blir mer og mer hule og tomme og egenkjærlige og åndløse, om de ikke får noe virkelig innhold i livet sitt – det vil de helst slippe å gjøre seg regnskap for.

De ærgjerrige skoleguttene kan ha hver sine fag som faller dem lettest, og som de derfor særlig kan glimre i. Slik er det også med de voksne ærgjerrige. For den ene ligger det nær å bruke sine religiøse anlegg for å vinne utmerkelse. Da kan han bli en stor predikant eller en bemerkelsesverdig helgen i menneskenes øyne. At han i Guds øyne er en større narr enn gutten som lærer forklaringen utenat for å få god karakter, ser han ikke.

En annen kan ha evne til å delta i det politiske livet. Om han gagner folket sitt ved virksomheten sin eller ikke, tenker han ikke på; bare han selv oppnår makt og innflytelse. En slik mann kan få ord på seg for å være en oppofrende fedrelandsvenn, sitt folks velgjører. Men Herren vil dømme ham som gutten som arbeidet seg syk for å skrive den beste stilen om fedrelandskjærlighet, fordi han ikke ville at noen i klassen skulle levere et bedre arbeid enn han.

Slik er det også med vitenskap, kunst og praktisk forstand – alt som menneskene kan vinne ære ved. For den forfengelige blir alt sammen tomt og hult, hvor godt det enn er i seg selv, fordi han bare bruker det som middel for det tommeste av alt: sin egen æresyke. Men hvordan skulle disse sjelene, som forfengeligheten har suget tomme, takke Gud for en salighet som er det motsatte av selvtilbedelse, fordi den er tilbedelse av Gud?

Så er det de som ser livets mening i å være mette og slippe å sørge for utkommet. Når oksen kan stå og tygge drøv i båsen, har den fått det den trenger. Når disse menneskene har nok å leve av, har de det de trenger. Hvis Gud hver middag lot manna regne ned i fanget deres, så de kunne sitte der helt dovne og bare spise det de trengte, ville de være fornøyde.

Men Gud gjør ikke dette, så det ofte kan være tungt og vanskelig nok å få det daglige brød til å strekke til. Derfor har de ingenting å takke Gud for. For hva er salighet for mammons trell? Fem kroner er mye mer verd for ham!

Så har vi dem som har gått i egenrettferdighetens tjeneste. De tenker nok på å ville bli salige, men uten å trenge Guds nåde i Kristus til det. De har en egen evne til å beundre seg selv. De er som et menneske som fant glede i å bo i et rom der vegger, tak og gulv var av speil, så han så sitt eget bilde hvor han enn vendte seg. Overalt ser disse menneskene seg selv med uendelig velbehag. De bruker verden bare som den mørke bakgrunnen de kan ta seg desto bedre ut mot.

Hvordan skulle disse kunne takke Gud for hans salighet, som bare kan fås av nåde for Kristi skyld, og der veien går gjennom bot og syndserkjennelse?

Slik kunne vi fortsette. Vi kunne godt nevne både ni ting og atten som opptar menneskenes hjerter slik at de ringeakter den saligheten de fikk i dåpen. Derfor

kommer de ikke til å takke Gud, som med alt han gjør, bare tar sikte på å gjøre dem rede til å ta imot denne saligheten i dens fylde.

Men jeg vil nevne bare ett slags utakknemlige til: dem som mest av alle ligner de ni helbredede som glemte å takke. Jeg mener dem som innbiller seg at de er kristne, enda de ikke lever i hjertefellesskap med Kristus. De vil ha nytte av ham, men vil ikke ha ham selv.

Slik mente de spedalske det helt ærlig at de ville bli helbredet av Kristus, men da han hadde gjort dem den tjenesten, var de ferdige med ham. Slik er det mange som ikke vil unnvære trøsten i Kristi evangelium, enda de slett ikke har til sinns å la Kristus få makt over hjertene sine. Straffen, dommen og helvete vil de at han skal fri dem fra. I dødsangsten og ellers, når samvittigheten rører seg, kan de derfor rope av hjertet: «Jesus, Mester! Miskunn deg over oss!» (Luk 17,13)

Men de tenker seg alltid syndens elendighet og følgene av den som en utvortes plage. Fra den kan de bli fridd, mener de, uten at de derfor trenger å gi opp seg selv og bli helt andre mennesker. Å hjelpe dem til å bli salige med de gamle hjertene sine – det er den tjenesten de innbiller seg at Kristus skal gjøre dem.

Fordi de ikke vil la seg tvinge av kjærligheten hans til å gi seg hen til ham, ser de ikke at de spotter Kristus ved å ville gjøre ham til en tjener for synden. Men derfor er det også bare innbilning når de takker Gud for at han har skapt og forløst dem til sin salighet. For hvordan skulle de som vil eie sine egne hjerter, kunne ta imot den saligheten som består i at Guds liv fyller hjertene?

Nei, vil du bli takknemlig mot Gud, må du lære det av samaritanen. For hvorfor var det nettopp han, «denne fremmede», som vendte tilbake for å gi Gud ære? Fordi han trengte Jesus like mye etter helbredelsen som før.

De ni andre spedalske følte seg hjemme i hovedstaden til folket sitt; de fant medfølelse hos slekt og venner. Men samaritanen kom fra prestene med hjertet overstrømmende av glede og beviset på renselsen i hånden – og var like ensom og forlatt som i ørkenen. Ingen delte gleden hans; alle skydde ham, som om han ennå hadde vært spedalsk.

Da måtte han vel minnes Jesus. I hans elendighet hadde Jesus ikke gjort noen forskjell på barna av sitt eget folk og den foraktede samaritanen, men gjort frelsens gjerning helt likt mot ham og de andre. Denne kjærligheten fra Jesus grep hjertet hans, så det svulmet av takknemlighet og drev ham tilbake til Jesus for å kaste seg ned for føttene hans.

Ved sin frelsergjerning var Jesus blitt hans hjertes kjærlighet. Derfor trengte han ham like mye etter helbredelsen som før. De ni hadde derimot bare trengt hans utvortes hjelp, og straks etter helbredelsen ble de så opptatt av verdens mange ting at trangen til fellesskap med Frelseren i takknemlig kjærlighet ikke ble vakt i hjertene deres. Alle de ti spedalske hadde hatt tro, så de ropte til Jesus om miskunn. Og likevel er det bare til samaritanen han sier: «Din tro har frelst deg» (Luk 17,19). For bare hans tro hadde grepet Frelseren selv og all hans kjærlighet i og med den frelsens gjerning han hadde gjort mot ham.

Vil du altså takke Gud – ikke i flyktige stunder, ikke for en innbilt frelse, men for den saligheten som allerede nå er ditt livs skjulte kraft og derfor i mørke som i lyse dager gir deg full grunn til å takke?

Så la deg ikke nøye med å gi Gud dette eller hint, ikke ord eller gjerninger eller tro eller bønner alene. Men gi deg selv hen som et levende takkoffer, så Gud kan få handle med deg etter sin kjærlighets vilje. Det er den takken han krever av syndere: at de lar ham gjøre dem salige ved at de får fellesskap med ham.

Når du blir overvunnet av Jesu kjærlighet, da takker du Gud. Og da vet Gud at du takker ham, fordi du da lar ham oppdra deg til den saligheten han skapte og forløste deg til. Da kan du nok klage over deg selv at du takker dårlig, men aldri over Gud, som om han ikke hadde gitt deg noen grunn til takk.

Og når Gud i dag spør deg: «Er du meg takknemlig?» – da svarer du: «Ja, Herre, du vet at jeg klager og skammer meg over min utakknemlighet. Men likevel takker jeg deg og vil takke deg evig, fordi du er min frelses klippe og min salighets Gud.» Amen.

Femtende søndag etter treenighets-søndag: Bekymringen for denne verden og bekymringen for Guds rike

Bønn. Du, vår Far i himmelen, som vi så trygt kan overlate all vår bekymring, fordi du også har omsorg for at vi får den bekymringen vi trenger: Ta du bekymringen fra oss og legg bekymringen på oss. Ta fra oss all den unyttige, syndige bekymringen for de timelige ting, så vi, overgitt til din vilje, kan leve ubekymret som fuglen og liljen.

Og legg på oss den bekymringen som er vårt fortrinn framfor fuglen og liljen: den gagnlige, velsignede bekymringen for å være ditt rikes barn. Ja, lær oss med virkelig inderlig bekymring å søke først ditt rike og din rettferdighet, så vi helt sorgløse kan hvile i troens visshet om at da skal alle andre ting bli gitt oss i tillegg. Amen.

Matt 6,24–34

«Jeg vet sannelig ikke hvordan jeg skal komme gjennom verden, så trangt er det ofte for meg.» Eller: «Jeg forlanger ikke mer enn at jeg kunne komme vel igjennom.» Slik tale har vi visst alle hørt mer enn én gang. Og vi har syntes den var rimelig nok når vi så hvor trangt de som talte slik, hadde det.

Og likevel, venner: Kan det egentlig være vanskelig å komme gjennom verden? Vi trenger jo bare å leve fra den ene dagen til den andre, så kommer vi gjennom livet i denne verden helt av seg selv, enten vi vil eller ikke. Ja, vi er kommet gjennom verden og ut av den før vi riktig aner det. Sannelig, ingen bekymring er så helt unødvendig som bekymringen for å komme gjennom verden. For igjennom kommer du, om du så lå på samme sted i sengen din og sov hele livet til ende.

Det burde heller ikke bekymre oss at vi ikke vet om vår vei gjennom verden skal gå over myke, duftende roser eller skarpe, stikkende torner. For Gud vet det, og da burde vi vel ha så mye tro at vi kunne hvile i vissheten om at den veien han vet om og baner for oss, fører oss best til målet. Vi skulle ikke bekymre oss for å komme vel gjennom verden; den bekymringen bærer Gud for oss.

Men for å komme vel ut av verden – for det skulle vi bekymre oss. For selv om Gud, som skapte oss, fører hver enkelt av oss slik han vet at vi lettest kan nå

salighetens mål, kan likevel hver enkelt ved sin synd gjøre det umulig for Gud å la ham nå dette målet.

Uten å spørre om vår vilje kan Gud føre oss gjennom livet slik han vet er best for oss; derfor kan vi her la all bekymring fare. Men Gud kan ikke føre oss inn i sitt rike mot vår vilje når vi er kommet til utgangen av denne verden. Derfor er det bare én bekymring Gud vil at vi skal bære: at vi er vel forberedt når vi er kommet gjennom verden.

Men hjertene våre er så forvendte at vi tar på oss alle de bekymringene Gud vil spare oss for, med all den hjerteangsten og lidelsen de fører med seg. Men den eneste bekymringen Gud ikke kan spare oss for – fordi frelse og salighet følger av den – vil vi så gjerne slippe og regne som helt overflødig.

Men i dag vil Herren i sitt gode evangelieord lære oss å legge bort all bekymring for å komme gjennom verden, all bekymring for de timelige ting, og å gå inn i bekymringen for å komme vel ut av verden: bekymringen for å vinne Guds rike og hans rettferdighet. Herren sier til oss: «Lær da å flykte fra den bekymringen som volder dere unyttig pine, og å gå inn i den bekymringen som bærer frelse som sin frukt. Se forskjellen mellom bekymringen for denne verden og bekymringen for Guds rike.»

I.

Kanskje er det et fattig menneske her som ennå ikke har lært å kjenne bekymringen for Guds rike, og som i dag har hørt meg si at det slett ikke er noen sak å komme gjennom verden.

Han vil sikkert tenke i sitt hjerte: «Det er lett å skjønne at den mannen som taler slik, aldri selv har kjent hva det vil si å ha det trangt i verden. Visste han hvordan det er å gå til sengs uten å ha mat til seg og sine for morgendagen, eller å merke at vinteren kommer og arbeidet stanser, uten å ha midler til å holde kulden ute og kle de halvnakne barna – da ville han nok ikke sammenligne bare det å komme gjennom noen vintermåneder med å ligge ubekymret og sove tiden bort.

Jeg tenker at hvis han hadde prøvd litt av den kulden, sulten og forsømmelsen som er de fattiges daglige lodd, ville han finne det helt rimelig at vi bekymrer oss for å komme gjennom verden. Han ville finne det rimelig at vi er så opptatt av det at vi verken får særlig tid eller tanke til overs for å bekymre oss for det de sier skal komme etterpå. Det kan vel ikke bli verre enn det vi mang en gang må prøve her i verden.»

Ja, det ville sannelig ikke undre meg om talen min hadde vakt slike tanker i den fattiges hjerte. Vi som aldri har prøvd den bitre nøden, har sannelig all grunn til ikke å dømme hardt om dem som sleper livet sitt av sted under tung bekymring for levebrødet. Hvis vi virkelig setter oss i deres sted, må vi kanskje innrømme at også vi ville bli hardt fristet til å synke ned i denne bekymringen om vi levde under de samme kårene som de trengende.

For bekymringen for det vi trenger for å leve her, melder seg liksom av seg selv. Slik sett er den helt forskjellig fra bekymringen for de åndelige ting. Når middagstimen er der, melder sulten seg og krever å bli stilt. Du kan være hvem du vil, god eller ond, omvendt eller uomvendt – sulten blir du sikkert om en

stund, og da vil du ha mat. Men det er helt uvisst om den timen kommer da du hungrer etter «brødet som kommer ned fra himmelen og gir verden liv» (Joh 6,33), Herren Jesus Kristus.

Kulden og skammen over å være naken vil sikkert nok få deg til å sørge for å få nye klær når de gamle er utslitt. Men kanskje går du gjennom livet uten å sørge for at din syndige sjels nakenhet blir dekket med den hvite kledningen, Jesu rettferdighet. Legemets behov må så nødvendig dekkes, og kravet trenger seg slik på hver enkelt, at det nesten virker uunngåelig: Den som har vanskelig for å skaffe mat og klær, må først sørge for disse tingene, og så – hvis det ellers blir tid til det – sørge for å få Guds rike og hans rettferdighet.

Derfor er det ikke rart at de som virkelig vil egge de fattige til misnøye med sine ringe kår, vinner tiltro. De sier til dem som sulter og fryser, at kristendommen bare er funnet opp av de rike og prestene deres for å få dem som lider ondt i denne verden, til å slå seg til ro med håpet om et evig liv – slik en prøver å få et barn til å glemme sulten ved å fortelle det eventyr.

Det ser jo virkelig ut som om de håndgripelige, jordiske tingene er helt uunnværlige. Samtidig ser det ut som om mange har det godt nok og kommer vel igjennom uten å kjenne de usynlige, evige godene eller bry seg om å eie dem – de godene vi etter Herrens ord forkynner som langt mer nødvendige enn mat og klær.

Og likevel må bekymringen for de jordiske ting ha en annen og dypere grunn enn at disse tingene ikke kan unnværes, og at de gjør kravet sitt gjeldende uten å be om lov. For erfaringen viser at mange som har det smått med de første livsfornødenhetene, mat og klær, likevel er fri for denne bekymringen. Og mange som har overflod av dette livets gode ting, er dypt nedsunket i timelig bekymring.

Eller tror du ikke at en rik kan ha bekymring for levebrødet? Å jo! Jeg har kjent en som var så rik at han ville hatt nok om han hadde brukt en formue i året og levd til han var hundre år. Likevel la han seg hver kveld med kanskje større bekymring enn sin fattigste arbeider.

Forstår du ikke hvordan slikt er mulig? Det kommer helt enkelt av at ingen av oss eier morgendagen og rår over hva den skal bringe oss. Den mannen som i dag eier brød til seg og sine, spiser det kanskje likevel med bekymring hvis han ikke vet hvordan han skal skaffe mat til i morgen.

Men heller ikke den rike som har overflod for mange år, kan være sikker på at framtiden ikke tar rikdommen fra ham. Banker kan gå konkurs, spekulasjoner slå feil, eiendommer synke i verdi, pengekister bli stjålet. Mang en gang har en millionær endt i fattigdom. Derfor er det slett ikke underlig at den som har rikdom som sjelens store behov, ikke er mer fri for bekymring for levebrødet enn den som bare begjærer et nøkternt livsopphold.

For det er ikke bare mat og klær vi uvilkårlig kjenner at vi trenger. Alt sanselig og jordisk som oppdragelse, legning eller vane har gjort nødvendig for oss, synes vi er uunnværlig. Og når vi så daglig erfarer hvor uvisse alle jordiske ting er, kommer bekymringen for å miste det vi har, eller for ikke å få det vi mener

er nødvendig for vår lykke. Slik kan den mannen som den fattige misunner, ha like stor bekymring for levebrødet som den fattige selv.

Den som har sin sjel i de timelige tingene, så han mener han må gå til grunne hvis han mister dem, vil alltid ha bekymringer – større eller mindre etter hvor sannsynlig tapet synes ham. Men fri for bekymring vil han aldri bli, fordi han vil gjøre det intet menneske kan: sikre seg morgendagen.

Bekymringen for de timelige ting synes så rimelig fordi den dreier seg om det hver enkelt føler er nødvendig for sitt velvære. Og likevel er den helt urimelig, fordi den vil gjøre det umulige: sikre den framtiden som vi måtte ha Guds allmakt for å kunne bestemme.

Alle som fortaper seg i bekymringen for de timelige ting, vil være sitt eget forsyn. Kan du ikke hvile i vissheten om at hver av dagene dine kommer slik Gud vil, og at det da er best – selv om dagen kommer med sult og kulde og alle slags tap – da må du bekymre deg når du tenker på morgendagen, om du så har det aldri så godt i dag.

Men de færreste mennesker har hjerte til å overlate bekymringen for framtiden sin til Gud. For å kunne det må de nemlig ville at Guds vilje skal skje, og ikke deres egen; det er jo helt uvisst om Gud vil sende oss dagen slik hjertene våre ønsker. Derfor er det så vanlig å være fortapt i bekymringen for det timelige, hos rike som hos fattige, i overklassen som i underklassen.

Denne bekymringen har overalt den samme virkningen: Den sløver samvittighetens sans for det evige og hinsidige, og den lar hjertet føle det jordiske og timelige som det ene nødvendige. Det bekymringen gjelder, kan være svært forskjellig. Det kan være det nødtørftige livsopphold, men også rikdom og overflod. Det kan være omsorg for seg selv eller for etterkommerne. Det kan være helse eller familielykke, eller nytelse eller ære og makt. Det kan være ondt eller godt.

Men alltid viser det seg at den som er opptatt av bekymringen for dette livets ting, er uten bekymring for de tingene som hører Guds rike til; de er som om de ikke fantes for ham.

Selv om han ikke nekter for dem, og selv om han vet at han ikke eier dem, gjør han likevel aldri noe alvorlig for å få eie dem. Han må først søke alle andre ting. Når han er ferdig med det, skal han tenke på å søke «Guds rike og hans rettferdighet». Men så langt kommer han aldri. Han blir aldri ferdig, fordi han alltid må bekymre seg for morgendagen, og den kan han ikke beregne.

Hvis et menneske ikke vil la Guds Ånd bevege ham til en gang for alle å bryte tvert med den timelige bekymringen, skal den nok holde ham fanget til hans siste dag. Han syntes det var så helt nødvendig å bekymre seg for å komme gjennom verden, enda det ville ha skjedd også uten bekymringen hans. Og når det så er skjedd, er han ute av verden og har likevel hele sitt hjerte i den – og derfor er han i fortapelsens vold.

Ja, sannelig: Skal jeg nevne grunnen til at så mange går fortapt – riktignok ikke den dypeste, men den nærmeste – vil jeg nevne den timelige bekymringen. For de fleste forkaster tross alt ikke sannheten i Guds ord med full bevissthet. Nei, de fleste har slett ikke gjort noe grundig oppgjør med seg selv, verken om de

tror eller ikke. De har nemlig aldri fått tid til det for hverdagens bekymringer, som har ligget dem så mye nærmere og virket helt umulige å utsette.

Og de fleste er heller ikke forherdede syndere som i trass og opprør gir seg over til alle slags laster. Nei, de fleste kjenner i samvittigheten at det ville være godt å ha nåde og syndenes forlatelse. Men de gjør aldri alvor av å ta imot Guds frelse i troen, fordi den alltid er noe uvirkelig for dem sammenlignet med de sanselige tingene, som det først og fremst gjelder å sikre seg gjennom hele livet.

På mengden av mennesker virker den timelige bekymringen som en rus. Den berusede har bare en mer eller mindre dunkel anelse om sine virkelige behov. I rusen bråker han og strides om ting som ikke har noen betydning for ham når han blir edru. Slik er også de fleste hele livet igjennom opptatt av de timelige tingene. Men i døden, når de våkner hinsides, vil de ikke ha mer betydning for dem enn den berusedes bråk har for den edrue.

Derfor stiller Herren rusen og bekymringen for levebrødet sammen når han sier: «Ta dere i vare, så ikke deres hjerte tynges av rus og svir og timelige bekymringer, så disse ting skulle komme uventet over dere» (Luk 21,34).

Ja, her har Herren nevnt den store faren ved den timelige bekymringen. Den er grunnen til at disse tingene – døden, dommen, evigheten – kommer «uventet» over mange, om de så er blitt gamle i verden. Alltid har de hatt plage for morgendagen og dagen etter, og for om et år og om mange år. Men aldri har de hatt bekymring for evighetens uendelige dag, som ikke kjenner noe «i morgen».

Det kan være likegyldig om de med all sin bekymring har nådd mye eller ingenting i denne verden. For evigheten har de i hvert fall ikke vunnet noe; bekymringen deres for å vinne noe i denne verden har hindret dem i det.

Hvor uendelig fattig gjør ikke bekymringen for verden et menneske i døden! La oss tegne et bilde fra livet, som samvittigheten må innrømme er sant, så vi virkelig kan kjenne den tomheten i sjelen som bekymringen for verden skaper.

Vi skal da verken tenke på de gjerrige, som pengebekymringen tørker helt ut, eller på de lutfattige, som bekymringen for levebrødet gjør bitre både mot Gud og mennesker, eller på den skikkelige borgermannen, der summen av livet hans er det han har skrapt sammen til seg og sine ved uavlatelig å bekymre seg for morgendagen. Nei, vi vil se den timelige bekymringen i sin vakreste skikkelse, slik den viser seg der den gjelder langt mer åndelige ting enn mat og formue, men likevel aldri går ut over timelighetens grenser.

Altså: Den mannen vi tenker på, hadde allerede fra barndommen fått øynene opp for at det finnes flere og bedre ting å leve for i denne verden enn bare mat og klær og sanselig nytelse. Mens han gikk på skolen, var han opptatt av å være den første blant kameratene. Han ville ikke stå tilbake for noen, ville ikke ha dårlige karakterer eller sitte langt nede i klassen. Derfor arbeidet han av all sin kraft, og allerede som barn kjente han bekymringen for at noen skulle utmerke seg framfor ham.

Og strevet hans lyktes. Han var sin fars glede. I kretsen hans pekte folk på ham som et utmerket, sjeldent barn, og mang en far og mor sa: «Hvis jeg hadde en slik gutt, hvor lykkelig skulle jeg ikke være!»

Men hvordan så det ut i hjertet hans? For hvert år som gikk, steg selvtilliten og selvbeundringen hans, men samtidig også bekymringen for at noen skulle komme opp på siden av ham. Han var jo den første; var det rart at han visste det? Hvem kunne bebreide ham noe? Hvordan skulle han da bebreide seg selv? Bare én ting følte han: at han måtte sørge for at ingen av kameratene stilte ham i skyggen.

Så kom tiden da han skulle gå til konfirmasjon og lære å kjenne evangeliets sannhet om Guds nåde i Kristus, og om at et menneskehjerte trenger den. Og han lærte det, så han uten stor vanskelighet nådde det eneste som lå ham på hjertet: å stå øverst på kirkegulvet. «Pontoppidan» var lett for ham å lære; den er mye lettere enn den latinske grammatikken. Han kunne gjøre så godt rede for hva nåden gjør, men det falt ham aldri inn å bekymre seg for å få eie den. Han trengte den ikke; han hadde jo ingen synd som trengte nåde. Han hadde alltid vært eksemplarisk.

Så kom han ut i verden, denne strålende, rike verden, som stilte ham så mange oppgaver og lovet ham makt og ære som lønn når han løste dem. Og han ga seg hen til verden og tjenesten for den med hele sin sjels lengsel. Lønnen vant han ikke uten arbeid og bekymring. Det kostet ham tunge dager og våkne netter å bli en berømt mann.

Men han var dyktig og rikt begavet, og han løste oppgaver som ingen hittil hadde maktet. Han utrettet mye og ble til velsignelse for mange, mens bekymringen for alltid å nå videre og alltid få større ære aldri forlot ham.

Hvordan så det nå ut i hjertet hans? Der inne satt han selv på tronen; han var sin egen gud. Ved sin egen dyktighet hadde han nådd så langt, og selv måtte og kunne han sørge for å komme videre. Å overlate bekymringen for det til Gud ville vært en dårskap for ham. Og hva skulle han med Guds nåde? Han, den berømte, gode mannen, trengte da vel ikke be som tolleren: «Gud, vær meg synder nådig!» (Luk 18,13)?

Men livet gikk videre. Det kom en tid da verden ikke lå så lys og strålende foran ham. For Gud er barmhjertig, og han kaller hvert menneske til omvendelse, ikke minst gjennom lidelsens kall. Det kom en nød over ham som han med all sin dyktighet ikke kunne avhjelpe. Tross all hans bekymring og alt hans arbeid slo planene hans feil. For første gang sto han der til skamme, misforstått, overvunnet av sine medbeilere. Denne byrden kunne han ikke velte av seg; han følte seg skrekkslagen og nedtrykt.

I denne bitterheten i sjelen fikk han fullt ut kjenne hvor troløs denne verden var – den verden han bare hadde strevd for å få ros fra. Og han fikk kjenne hvor tom sjelen hans var for alt som kunne holde ham oppe i motgangens time. Så kjente han vel også et savn etter Guds evige trøst, en tanke om at de som kunne hvile ved Guds hjerte under all nød, hadde det godt.

Og i en slik stund har det vel også rørt seg i samvittigheten hans at han aldri hadde brydd seg om annet enn å søke sitt eget, og at han ikke fikk noen kjærlighet, fordi han, som hadde gitt så mye, aldri hadde gitt kjærlighet – ja, aldri hadde kjent trang til å la Gud lære ham kjærlighetens kunst. Og han begynte å skjønne

at det kanskje finnes en sorg etter Gud som er mer nødvendig enn bekymringen for å vinne hele verden.

Men dette var bare en kortvarig stemning. Snart tok han seg sammen igjen. Han kunne ikke finne seg i å være liksom satt utenfor den verden som fremdeles eide hjertet hans. Så kastet han seg igjen inn i striden for å vinne ny ære og makt. At det nå var blitt vanskeligere for ham, fordoblet bare bekymringen og iveren hans. Det som ikke lyktes for ham i dag, skulle lykkes i morgen. Ja, nettopp fra nå av, da det hadde begynt å gå tilbake for ham, ble hele livet hans fylt av bekymringen for morgendagen.

Og hvis noen hadde sagt til ham: «Kjære deg, strid ikke så for disse jordiske tingene. Gjør arbeidet ditt, men gjør det ubekymret, og la Gud sørge for utfallet, han som sørger for spurven og for liljene» – da ville han utålmodig ha svart: «Ja, liljene kan lett la være å spinne. For solskinnet og luften og regnvannet og jorden spinner jo alle sammen den kledningen liljen trenger. Og fuglene kan lett la være å bekymre seg for maten. For når de flyr ut, ser de straks insektene og kornene, og det de trenger, ligger ferdig foran dem. Men slik går det sannelig ikke med meg. Det jeg trenger, er da mer enn det usle brødet for noen skilling og den simple klesdrakten jeg må ha for ikke å fryse i hjel. Jeg forlanger den anerkjennelsen jeg har krav på, og anledning til å utrette det min dyktighet gjør meg i stand til – men uvennene mine nekter meg det. Jeg trenger å fylle min plass i verden. Men dette, som jeg har livet mitt i, faller nok ikke ned fra himmelen uten at jeg sørger for det.»

Og han kaster seg med dobbel kraft inn i verdens bekymringer, ikke bare for å vinne tilbake det tapte, men også fordi han trenger å få samvittigheten helt dysset ned. Den holdt jo på å våkne på motgangens dag. Riktignok har han for lengst gjort seg klart at de tankene og følelsene som rørte seg i ham den gangen, bare var utslag av en nervøsitet som ulykken hadde framkalt. Likevel kan han ikke helt slippe unna det som minner ham om at det innerst i sjelen hans er en tomhet, et savn, som ikke hele verden kan fylle. Så arbeider han rastløst, opptatt av denne verdens bekymring, til døden kommer.

Å, hvis han da i sitt siste sekund blir klar over at han hele livet har bekymret seg for de tingene som er uten verdi i evighetens dom – vil han ikke da være som den ulykkelige skinndøde som kommer til live et sekund i det øyeblikket legens kniv skjærer i det en trodde var et lik? Han reiser seg, stirrer med usigelig redsel og faller tilbake i døden.

Det kan ikke være annerledes når all den nåden som skulle vært arbeidet inn i hjertet gjennom hele livet, er blitt liggende ubrukt. For sjelen har vært så opptatt av annet arbeid at den ikke har hatt tid til eller tanke for det eneste arbeidet som gir evig liv i utbytte. Å få se dette når det er for sent, i det øyeblikket døden river livstråden over – det må være som å våkne mens anatomens kniv flerrer deg opp.

Derfor, venner, la oss straks, mens det ennå heter i dag, gi opp bekymringen for denne verden og lære å bekymre oss for å få Guds rike.

II.

Kristendommen er den mildeste lære av alle. For all menneskelære som vil vise deg hvordan du skal bli god og from, krever arbeid, kamp og møye av deg. Men evangeliet, kristendommens velsignede budskap til syndere, sier oss at Gud uten vårt arbeid og vår møye har frambrakt syndenes forlatelse, evig liv og salighet ved det hans Sønn, Jesus Kristus, har gjort og lidt. Kristendommen sier ikke: «Har du noe å gi?» men: «Trenger du å få?» Menneskelæren fordrer alltid noe av deg – kristendommen alene gir deg alt for intet.

Og likevel har kristendommen sørget for at lettsinnet og frekkheten ikke skal ta nådens evangelium forfengelig. Den har sørget for det, men ikke slik mange klossete predikanter mener de må gjøre det. De forkynner riktignok at det er Guds nåde alene som frelser oss. Men så blir de redde for at menneskene skal ta nåden forfengelig, og derfor setter de så mange betingelser for å få nåden at det blir umulig for det arme synderhjertet å gripe den.

Disse predikantene viser oss først nåden i all dens storhet og yndighet. Men så setter de straks opp et stort og høyt gjerde rundt den og sier til den arme synderen: «Se til at du kan komme over dette gjerdet; først da kan du få del i nåden. Først må du virkelig oppriktig ha angret syndene dine og ha gjort en rettskaffen omvendelse og være kommet til en sann tro. Først da kan du trygt tilegne deg Guds nåde. Og når du så har fått nåde, må du virkelig bli from og la deg helliggjøre og følge Kristus etter. Ellers hjelper ikke Guds nåde deg.»

Det ser ut til å være sannhet i denne talen. For vi kan jo ikke nekte for at evangeliet selv lærer at bare de som omvender seg og tror, blir salige, og at de som tror, blir oppfordret til å bli hellige etter Den Hellige som har kalt dem.

Og likevel: Var kristendommen slik de forkynner den, de som ikke vil la oss ta imot nåden før vi har oppfylt alle slags betingelser, da fantes det ingen redning for oss arme syndere. For vi kan ikke få til noe som kan tilfredsstille kravet fra vår våkne samvittighet, langt mindre kravet fra den hellige Gud.

Vi får sannelig aldri en slik anger, en slik tro, ja, ikke engang en slik oppriktighet at vi på grunn av disse tingene kunne si: «Nå tør jeg være sikker på å eie Guds nåde. For selv om jeg ikke har fortjent den, har jeg likevel angret og sørget og kjempet og trodd så mye som det kan forlanges av et menneske som vil ha nåde.» Aldri har en våken samvittighet tillatt et menneske å tale slik.

Nei, kristendommen er ikke slik at den først viser seg som Guds frie og ufortjente nåde, og deretter lover oss denne nåden på betingelser som ingen synder kan oppfylle. Kristendommen sier rett ut og uten omsvøp: «Hver den som hungrer – hver den som er trett – hver den som sørger – med ett ord: hver den som vil, kan komme og få nåde.» Mer trengs ikke.

Trenger du nåden, kan du være sikker på at Gud vil gi deg den. Er du trett av å leve uten Gud, kan du være sikker på at Gud vil gi deg hvile i fellesskapet med seg. Nåden ligger der ferdig til deg; vil du ta den, så er den din. Du må ville ha den; utover det kreves det ingenting av deg, ellers var ikke nåden nåde.

Og likevel – jeg gjentar det – har kristendommen sørget for at lettsinnet og frekkheten ikke skal ta den forfengelig. Det har den gjort ved å legge ettertrykk på at den er *Guds* nåde. For hvis du virkelig har tatt imot Guds nåde, hvordan skulle en da kunne tenke seg at denne nåden ikke hadde noen virkning i sjelen

din? Gud, den hellige og kjærlige, skulle ha gitt deg syndenes forlatelse, fellesskap med sitt liv, sin kjærlighet – og du visste ingenting om det! Du skulle kunne eie Guds nåde, men den var ingenting for deg og virket ingenting i deg! Er det mulig?

Nei, hvis det er sant at du tar imot Guds nåde, så blir denne nåden mektig i deg. Den blir grunnkraften i livet ditt, det som hele tilværelsen din kommer til å dreie seg om. Det som dreper ethvert håp om frelse når det framstilles som en gjerning vi må gjøre for å få nåde, er sannelig nådens egen nødvendige og velsignede gjerning i hver sjel som har tatt den til hjertet.

Nåden gir det nye livets kraft, omvendelsens og helliggjørelsens kraft, til hver sjel som åpner seg for Guds kjærlighet i Kristus Jesus fordi den trenger denne kjærligheten. Virker Guds nåde absolutt ingenting i deg, da er det enten bare innlært snakk eller overflatisk følelse. Men i hvert fall er det ikke en alvorlig vilje hos deg til å ta like virkelig imot nåden som den ligger ferdig for deg og blir rakt deg i evangeliet.

Som arbeidet og bekymringene dine i verden kan være mangfoldige, slik er også nådens arbeid i sjelen din mangfoldig, og likeså det den gir deg å bekymre deg for. Men alltid arbeider den i deg. På den ene eller andre måten virker den til at du «søker Guds rike og hans rettferdighet» – fra den dagen du først tilegnet deg den i troen på syndenes forlatelse for Kristi skyld, og til din siste dag.

Den fattige kristne som arbeider tungt for mat og klær, har midt i dette arbeidet alltid også et annet: arbeidet med å ta Guds kjærlighet inn i seg og rykke opp synden sin ved kraften i Guds nåde. Og den rike kristne, som slett ikke trenger å arbeide, har her like tungt arbeid som den fattigste. Men ingen av dem kaller det arbeid, fordi de kjenner det som virkningen av Guds nåde i sjelen sin.

Her ser vi forskjellen mellom virkelig og innbilt tro. Den virkelige troen, som er født av sjelens trang til frelse, forstår Guds mening: at hjertet ikke kan tilegne seg nåden uten å åpne seg for den, så det erfarer virkningen av den. Den innbilte troen, som ikke kjenner det å bli frelst som livets alvorssak, misforstår Gud. Den tror at siden han gir sin nåde fritt og ufortjent, kan nåden også eies av et hjerte som lukker seg for den og ikke lengter etter å erfare kraften i den.

Her gjelder det: Enten har du nåde, og da virker den i deg, så du ikke går opp i bekymringen for verden. Eller du fortaper deg i verden fordi Guds nåde ikke virker i deg, og da har du den ikke.

Du kan ikke både ha hele ditt hjertes skatt i denne verden og likevel, når du må gå herfra, trøste deg med at du har nådens skatt i himmelen. Du kan ikke både være fortapt i de tingene du ser, og likevel ha troens faste overbevisning om de tingene en ikke ser, så du har din salighet i dem. Nei, enten har du skatten din i himmelen, og da har du den ikke på jorden. Eller så har du den på jorden, og da har du den ikke i himmelen. Ett av delene!

Nåden er der for alle; kjærligheten er der for alle. Ingen synder er utelukket, ingen er mer verdig enn den andre, hver enkelt kan komme og ta nåden inn i sitt hjerte. Men har du gjort det, erfarer du også at nådens liv og nådens kraft i deg blir livets innerste innhold, dets sanne mening og betydning.

Men finnes det nå noen som er kommet så langt at han med sannhet kan si: «Fordi jeg eier Guds nåde i Kristus, har jeg i denne verden ingen annen lengsel og ingen annen bekymring enn at jeg rett kan tjene Gud i alle ting»?

Hvis du kommer til en virkelig fattig kristen som legger hjertet sitt fram for deg, tenker jeg han vil si: «Jeg vet nok at bare én ting skulle være nødvendig for meg: Guds nåde. Og jeg ville virkelig heller ikke miste dens tukt og dens trøst for all verdens herlighet. Jeg vet nok at jeg har så god grunn til å takke hver dag, fordi jeg får lov til å tro syndenes forlatelse og kan bruke min barnerett hos Gud. Jeg må kjenne det som min store synd at jeg ikke nøyer meg med det og ikke takker som jeg skulle. Men når jeg ser på de små barna mine, som går til grunne her fordi jeg ikke kan gi dem det de trenger, og når jeg ser hvordan andre mennesker kommer fram i verden mens mitt arbeid og strev er forgjeves – da kommer det dessverre mang en gang knurring i hjertet mitt, og vantro og bitterhet, som bare Guds Ånds skarpe tukt kan overvinne.»

Eller hvis du kommer til en troende syk som lider store smerter, skal du ikke vente å høre ham si: «Jeg føler ingen smerte, fordi Guds nåde er nok for meg.»

Du skal heller vente at han sier: «Guds nåde er visselig nok for meg. Men nettopp derfor er det så stygt av meg at jeg har så vondt for å finne meg i den pinen Gud har lagt på meg. Jeg vet det er hans kjærlighet som gjør det. Men likevel har jeg ofte så vondt for å finne meg i det at jeg vet jeg for lenge siden hadde mistet troen hvis ikke Gud i sin barmhjertighet holdt meg oppe ved sin nådes kraft.»

Og kommer du til et Guds barn som er ensomt og forlatt, skulle du jo vente at han sa: «Om så hele verden forlater meg og svikter meg, så har jeg likevel Kristus og hans trøst i Den Hellige Ånd. Det velsignede samværet med Gud i Ordet og bønnen er fullkomment nok for meg.»

Men du skal ikke være sikker på at hver kristen kan si dette. Det kan nok hende du får høre ham si: «Jeg synes det er sårt at jeg skal være så alene. Jeg synes det er så tungt at vennene mine har glemt meg nå som jeg er blitt fattig og elendig. Men det er synd av meg at jeg tar meg dette så nær. For jeg erfarer daglig at Kristus ikke har glemt meg, og det skulle være nok for meg.»

Ja, det kan nok hende at det er vanskelig å finne dem som med full sannhet og alvor kan si: «Guds nåde er nok for meg. Den gjør meg så helt lykkelig at jeg ikke savner noe, bare jeg er sikker på å eie den.»

Men slutter du av dette at det ikke finnes noen som har Guds nåde, tar du sterkt feil. For alle disse som jeg nå nevnte, har likevel en så sann erfaring av virkningen av Guds nåde at de ikke ville miste den for all verdens herlighet.

La dem bare klage over at de ennå ikke er kommet så langt at Guds nåde er blitt helt nok for dem. Det er likevel sant at den er blitt nok for dem i den forstand at de ikke kjenner noen bekymring så stor som den at de skulle miste Guds nåde, ved at den sluttet å virke i dem.

Det er forskjell på å ville tjene to herrer og på å tjene én herre, men måtte kjempe mot en annen som vil ta oss til fange og bringe oss under sitt herredømme. De som ikke har tatt imot Guds nåde, tjener villig og rolig denne verden og dens fyrste; Guds nåde driver dem ikke inn i noen frigjørelseskamp.

De andre derimot vet at Guds nåde er en virkelig, sterk makt. Det vet de nettopp fordi de, siden den kom inn i hjertene deres, har fått kraft til å kjempe mot fortapelsen i den syndige bekymringen for verden og det umettelige verdensbegjæret. Det er én ting å være denne verdens fyrstes villige tjener. Det er en annen ting å være løst fra hans herredømme og stå i kamp mot ham – selv om vi mang en gang får føle at vi blir såret, ja, om vi ikke engang unngår å falle.

Vi tegnet et bilde av livet til et menneske som var fortapt i verden. La oss nå se bildet av en som har lært å kjenne bekymringen for Guds rike. Men her vil vi ikke tenke på de store, herlige skikkelsene i Guds rikes historie, ikke engang på vår tids mønsterkristne. Nei, vi vil betrakte det ringeste, minst iøynefallende kristenlivet. Forskjellen skal likevel springe oss i øynene.

La oss da tenke oss et lite begavet menneske som av naturen var tilbøyelig til feighet og derfor også til løgn. Han hadde ingen evne til å gjøre seg gjeldende og var dum og feig på en gang. På skolen ble han gjenstand for kameratenes forakt og lærernes daddel. Gang på gang ble han grepet i tåpelige løgner, og likevel gjorde han seg stadig på ny skyldig i den samme synden.

Allerede tidlig sa folk om ham: «Det blir ikke noe av ham. Han mangler ikke bare evner, men det er ikke noe tak i ham, ingen æresfølelse, ingen arbeidslyst.» Og det var sant. Han ble heller ikke stort i verden; han ble en mann som liksom var til overs overalt og aldri kunne finne sin plass.

Første gang Guds nåde begynte å gripe ham, var da han gikk til konfirmasjon. For ham var det ikke, som for den andre, mye lettere å lære læreboken enn den latinske grammatikken. For han kom aldri så langt at han leste grammatikk; forklaringen var den vanskeligste boken han hadde å gjøre med. Han skjønte så lite av det han leste, og svarte bare dårlig for seg på kirkegulvet.

Men når han hørte presten tale om hvordan menneskehjertet er i sin feighet, sin egenvilje, sin usannferdighet, sin kjærlighetsløshet, da slo det ham: Slik er jeg. Og når han hørte om Jesus Kristus, han som kom for å frelse de fortapte og mest elendige, dem som ikke kunne gjøre noe, da slo det ham også: Nettopp en slik Frelser trenger jeg.

Og så begynte han å be, skamfull og tvilende, som en som ikke trodde at Gud ville kunne høre ham. Han var så langt nede i klassen, så foraktet blant kameratene, så lite likt av lærerne. Og så skulle han tro at Gud ville høre ham? Men han trengte så sårt nåde at han ikke kunne la være å be om den. Og nåden var jo rede for ham som for hver synder. Så lærte han å tro at syndene hans var tilgitt, og begynte å erfare Guds kraft i sin skrøpelighet.

Ja, han begynte å kjenne Guds kraft, men sannelig, det var også bare en ringe begynnelse. Han hadde så vondt for å komme fram i verden, var ofte til spott og moro for andre, og i sin svakhet var han alltid fristet til å gjemme seg bak løgnen. Han fikk kjenne både verdens bekymring og dens fristelser. Ofte var han nær ved å gi opp, og det var ikke vanskelig å peke på synder i livet hans. Mange holdt ham for en hykler, og til og med alvorlige kristne tvilte på ham.

Men under alt dette kjente han likevel nådens arbeid i seg. Han visste for Gud at han midt i bekymringen for de jordiske tingene aldri fikk lov til å glemme bekymringen for Guds rike. Han fikk ikke fred uten å bekjenne sin synd. Han

fikk kjenne Guds Ånds tukt som langt sterkere enn menneskers daddel, men lærte også at Gud kan trøste og tilgi der verden lar oss stå alene med vår skam. Langsomt og under mange villfarelser trengte han seg stadig dypere inn i fellesskapet med Herren. Etter som årene gikk, ble håpet om det evige liv sterkere i ham, mens bekymringen for verden mer og mer døde bort.

Da livet hans her så var slutt, og menneskene sa om ham at ingen savnet ham, jublet himmelens engler over at denne fortapte sjelen hadde latt seg gripe av Guds nåde, og derfor kunne fylle sin plass i Guds rike. Bekymringen for denne verden hadde mang en gang kuet ham og satt stygge merker i livet hans. Men bekymringen for å vinne Guds rike hadde vært den dypeste og innerste drivkraften i livet hans – ofte skjult for menneskene, men åpenbar for Gud. Derfor hadde han ikke levd forgjeves.

Jeg har prøvd å framstille livet i Gud i dets mest ufullkomne skikkelse, mens jeg søkte å skildre livet som er fortapt i bekymringen for verden, slik det er når det er vakrest. Dere skal ikke si at jeg har tegnet helgener og djevler som ikke finnes i den virkelige verden.

I enkelthetene er livene uendelig forskjellige, etter hvert menneskes egenart. Men likevel speiler alles liv seg i det ene eller det andre av disse to bildene når det gjelder det vesentlige: det utbyttet livet vårt i denne verden vil vise seg å ha hatt når vi dør.

Slik en i en grammatikk setter opp enkelte ord som eksempel på hvordan hele store ordklasser bøyes, slik kan vi si at både ditt og mitt liv går etter ett av disse to bildene fra livet.

Enten er vi som det verdensmennesket som i sin død får kjenne forferdelsen over å måtte dø uten å eie det evige liv, fordi han har bekymret seg for alt unntatt for det eneste som har verdi i døden. Eller så er vi som den mannen som under all livets strid og synd vant det han kunne ta med seg i døden, fordi ingen bekymring hadde opptatt ham som bekymringen for å få Guds rike.

Alle andre forskjeller, som har så stor betydning i dette livet – helt fra å ha vært gjenstand for menneskers beundring og misunnelse til å ha båret forakt og skam – viser seg i døden å være uten betydning. Bare dette kommer det da an på: Hva har du egentlig, på bunnen av din sjel, hatt omsorg for? Hva har vært livets bekymring for deg: bekymringen for denne verden eller bekymringen for Guds rike?

Men vil du at bekymringen for Guds rike skal overvinne bekymringen for verden i deg, så ta imot Guds nåde i Kristus Jesus. For ingenting annet enn denne nåden kan virke så sterkt på oss at vi får makt til ikke å synke ned i bekymringen for de jordiske tingene.

Bare de som har Guds kjærlighet i hjertet, kan si om sulten og nakenheten og faren og tapet av ære og skuffelsene og sorgen over døden og alt som vil fylle hjertene våre med virkelig kummer: «I alt dette vinner vi mer enn seier ved den Guds nåde som elsket oss og ga seg selv for oss» (Rom 8,37). Amen i Jesu navn.

Sekstende søndag etter treenighets-søndag: Det evige livs trøst

Bønn. Herre Kristus, du som selv er det evige liv, gi oss trøst mot døden, det evige livs trøst. Og siden ingen kan eie denne trøsten uten i fellesskapet med deg, så møt oss og tal kjærlig til oss når dødens makt vil drive oss inn i fortvilelse fordi den river over kjærlighetens dyreste bånd.

Hjelp oss da, så hjertene våre ikke lukker seg krampaktig i fortvilelsens smerte når vi føler at alt er røvet fra oss, men får troens kraft til å åpne seg og bli fylt av din evige kjærlighet. Så vi erfarer at den som har deg, eier en kjærlighet som døden ikke har noen makt over, fordi du gir dine ditt eget evige liv. Amen.

Luk 7,11–17

«Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8). Har han hatt medynk med enken fra Nain da hun sørget slik en sørger over sin eneste, så har han medynk med all dyp hjertesorg – han som selv gråt ved Lasarus' grav, fordi han ble beveget i sin sjel ved tanken på det regnet av tårer som slekt etter slekt skal felle i bitter sorg over døden.

Og har han sagt til denne enken: «Gråt ikke!» (Luk 7,13), og vist i gjerning at han maktet å stille den tyngste gråt og forvandle sukkene og klagen til takk og jublende glede – så finnes det heller ikke i dag tårer så strie at han ikke kan få dem til å stanse, eller sorg over døden så stor at han ikke kan gi fullkommen trøst.

Den sorgen en mor føler i dag når hun går bak kisten til sin eneste sønn, kan være like stor som denne enkens. Men like sikkert er Jesus rede til å gi henne en trøst like stor som den han ga enken da han, livets fyrste, stanset dødens tog foran porten til Nain. Lar du deg i din sorg stanse av Jesus, blir du trøstet slik hun ble trøstet.

«Slik hun ble trøstet!» gjentar den vantro i bitter forargelse. Og han tenker: «Å, disse prestene som står der og snakker, så en skulle tro at de ikke selv vet hva de sier! Har de aldri kjent den fortvilelsen som sliter i hjertet når den vi elsker, blir senket i graven? De vet jo ikke at den eneste trøsten som var mulig her, ville være det som aldri skjer, fordi det aldri kan skje: at den døde fikk livet sitt igjen. Skriften har i hvert fall så mye virkelighetssans at når den vil fortelle hvordan Kristus trøster en sørgende mor, lar den ham vekke opp barnet hennes fra de døde. Hvor utrolig det enn er, føler enhver likevel at slik måtte det gå til hvis det

var alvor med trøsten. Fortellingen ville sannelig falt flat om den hadde endt med at Kristus sa noen deltakende ord til enken fra Nain.

Og så står disse stakkars prestene likevel og forsikrer oss at vi kan bli trøstet slik hun ble trøstet. Hva ville de svare hvis en fortvilet mor reiste seg her midt i forsamlingen og ropte: 'Prest, hvis du ikke lyver, så la Jesus vekke opp mitt døde barn, siden du sier at han har den samme trøsten for meg som for enken fra Nain!' Men nei, det ville være for hardt å la presten stå slik til skamme. For når han skal preke om mirakler, og det ikke skjer noen mirakler, kan han ikke godt gjøre annet enn å ta hardt i og forsikre tilhørerne sine at de skal bli like godt hjulpet uten mirakler – selv om slikt snakk er opprørende når det gjelder noe så virkelig og alvorlig som en enkes sorg over sitt eneste barn.

Men slik er det alltid. Prestene har aldri virkelig trøst og hjelp å by oss i livets nød, noe vi kan føle og ta på. Men de er alltid villige til å avspise oss med store ord og talemåter. Likevel kan jeg ikke huske å ha hørt noen ta munnen så full som denne presten, som nå sa at den moren som i dag går bak sønnens kiste og lar seg stanse av Jesus, blir trøstet som enken fra Nain en gang ble det.»

Det er helt naturlig å få et så bittert svar når en peker på Jesus som den som uforanderlig kan og vil gi det evige livs trøst. Tanker som dem jeg nå satte ord på, vil dukke opp i hver sjel som kjenner bitterheten i sorgen over døden, men ikke Jesu makt til å trøste.

Den som ikke tør innrømme for seg selv at han er vantro, prøver å trenge disse tankene tilbake. Den som vet at han ikke tror, tenker dem helt ut. Men alle hjerter som ikke kjenner Jesu liv, vil alltid protestere bittert når det blir sagt at Jesus har den samme trøsten å gi de sørgende nå som da han vekket opp de døde.

For det er helt riktig – ja, riktigere enn disse forstår – at livet er den eneste trøsten mot døden. Og siden de ikke kjenner noe annet liv enn det legemlige, må de mene at all tale om at Frelserens trøst kan erfares nå som før, bare er noe vi sier for å dekke over den skjærende sannheten: at det Skriften forteller om hva Jesus skal ha gjort mot de sørgende på sin tid, ikke er oss til den minste hjelp.

Og likevel vil jeg våge en påstand som kanskje synes enda dristigere enn påstanden om at Jesus kan trøste en sørgende mor i dag slik han en gang trøstet enken fra Nain. Jeg vil nemlig si: Selv for denne enken var den rette og egentlige trøsten ikke at sønnen hennes ble kalt til live, men at hun lærte Jesus å kjenne som den som har det evige livs makt. Sammenlign enken fra Nain med en mor som får sin skinndøde sønn vekket til live igjen, så skal du se forskjellen.

Vi kommer altså inn i en stue der en enkes eneste sønn ligger død i kisten, som ennå står åpen. Slekt og venner har samlet seg for å ta det siste farvel med ham og så bære ham ut. Moren har sunket i kne ved kisten, knust av sorg og hulkende bittert.

Også husets lege er til stede, og han ser lenge og skarpt på ansiktet til den døde. Da går han bort til båren, bøyer seg over moren og sier: «Gråt ikke! Jeg ser tegn til at livet ennå ikke er slukket, hvor sikkert det enn syntes oss.» Og han bruker sin kunst til den skinndøde «satte seg opp og begynte å tale», og legen «ga ham til hans mor».

En slik hendelse ville nok være sjelden, men ikke umulig. Og den ligner så mye på hendelsen foran porten til Nain: Begge enkene har den samme sorgen og den samme vissheten om at barnet er dødt, og begge får det tilbake fra døden. Den eneste forskjellen er at den ene døde blir kalt tilbake til livet ved et under av Frelserens allmektige kjærlighet, den andre ved et menneskes kunst.

Men betyr denne forskjellen noe for den trøsten mødrene fikk? I første øyeblikk sikkert ikke. Moren til det skinndøde barnet har sikkert følt akkurat den samme overstrømmende, lykksalige gleden da legen ga henne sønnen tilbake, som enken fra Nain følte da Frelseren ga henne hennes eneste tilbake til livet. I det øyeblikket har de begge glemt alt annet for vissheten om at barnet lever.

Men siden skal nok forskjellen vise seg. Selv om legen kan forsikre denne moren om at det som framkalte den dødlignende tilstanden hos sønnen, aldri vil gjenta seg – kan hun likevel glemme at den uutholdelige sorgen hun kjente de dagene sønnen lå død, når som helst kan ramme henne igjen? Hun kan ikke unngå at angsten for å miste den eneste kommer i stedet for sorgen over å ha mistet ham, og på sin måte piner henne like mye.

Ja, blir barnet sykelig, så frykten aldri gir henne ro, kan hun godt komme til å føle at det hadde vært like godt om barnet hadde dødd med en gang, som aldri en dag å kunne være trygg på livet hans. Denne moren var trøstet fordi sønnen var kommet til live igjen, men likevel utrøstelig fordi hun manglet det evige livs trøst.

Enken fra Nain derimot hadde i sin sorg ikke bare fått den trøsten at sønnen ble gitt henne tilbake. Hun hadde fått noe mye større: å vite at det finnes en guddommelig medlidenhet som kommer de sørgende nær med det evige livs kraft. Ved at sønnen ble vekket opp, hadde hun erfart at «Gud har gjestet sitt folk» (Luk 7,16).

Hun kunne overgi seg selv, sønnen og alt til den Frelser som hadde sagt til henne: «Gråt ikke!» – med Guds makt, og likevel med den inderligste medlidenhet, som hennes neste. Siden hun kjente ham, var hun ikke lenger redd for å miste barnet sitt. For hun visste at det fantes en utgang fra døden, siden det fantes en som hadde både vilje og makt til å kalle dødens barn tilbake til livet.

Du ser altså: Om vi så fikk våre døde tilbake – det som alle vantro krever som den eneste trøst i sorgen – var det ingen virkelig trøst i det, hvis vi ikke fikk det evige livs trøst. Det var den enken fra Nain fikk, og den er Frelseren i dag som før rede til å gi alle sørgende som lar seg stanse av ham. Fordi de i sorgen fullt ut kan erfare at det finnes en evig kjærlighet og et evig liv, nøler vi ikke, tross all motsigelse, med å si at hver sørgende kan bli trøstet som enken fra Nain.

Men skal du få erfare dette, må sorgen din være dyp nok til å få deg til å forsmå all annen trøst, og ydmyk nok til å få deg til å søke denne trøsten. Bare de som har lært av sorgen å fortvile over dødens makt og over seg selv, forstår virkelig hva det betyr at det ikke finnes noen annen trøst mot døden enn livet. Bare de vil søke i alvor, og derfor også i sannhet finne det evige livs trøst.

Tror du at en ofte eller sjelden møter virkelig dyp hjertesorg over de døde? Kanskje synes du spørsmålet er tåpelig. Du mener vel at til og med et barn som leker på kirkegården, må ha lagt merke til at døden daglig kler mennesker i

sorgens sorte drakt og presser fram tårer – ja, ved begravelsene ikke så sjelden krampaktige, nesten vanvittige utbrudd av smerte. Ja, men jeg spurte ikke om en ofte møter sorgens tegn. Jeg spurte heller ikke om det er sjelden å finne en kortvarig sorg som bryter voldsomt ut i den stunden ens kjære dør eller blir senket i graven.

Jeg spurte om den virkelig dype hjertesorgen, den sorgen som varer livet ut, og som kjennes like frisk og ny i din alderdom som den dagen i ungdommen da du måtte se din elskede lukke øynene i døden. Jeg spurte om den sorgen som kommer av at hjertet har lært kjærlighetens kunst: å elske den avdøde som en levende, selv om han ikke gir noe igjen.

Det er den sorgen som aldri blir sløv og ikke glemmer noe, fordi kjærligheten aldri blir sløv og ikke glemmer noe, unntatt det som fortjener å bli glemt. Sannelig, jeg taler ikke hardt, ikke verre om oss mennesker enn vi fortjener, når jeg sier at en slik dyp hjertesorg ikke møtes ofte, og at de aller fleste av oss vil gå i graven uten å etterlate noen som vil sørge over oss på den måten.

Har du aldri grepet deg selv i å snakke riktig gemyttlig om vær og vind med den du gikk sammen med i et likfølge? Og skammet du deg ikke nesten når du om kvelden leste i avisen om den store mengden av sørgende, som med sin levende deltakelse vitnet om det dype savnet den avdøde hadde etterlatt seg? Ja, vi kan nok temmelig trygt gå ut fra at de aller fleste som følger en død til graven, egentlig ikke kan regnes blant dem som føler dyp hjertesorg ved den anledningen.

Men det er flere vi må trekke fra. Hva vil du si om dem som arbeider seg inn i en sorgstemning fordi de synes det er så kjærlighetsløst og stygt ikke å sørge over sine nærmeste at de ikke engang vil innrømme for seg selv hvor lite dødsfallet egentlig går dem til hjertet?

Eller vil du regne blant de dypt sørgende dem som blir voldsomt rystet når de ser døden trenge inn i kretsen sin og rive bort en av dem de har vært vant til å leve sammen med i årevis? Sorgen deres er satt sammen av skrekk for døden og ergrelse over at dødsfallet forstyrrer det vante.

Eller skal vi kanskje regne med her den sorgen som både kan være dyp og varig og slett ikke er sjelden: sorgen over å miste sin forsørger? Nei, den sorgen gjelder jo bare ens egen forlatthet. Den hindrer slett ikke at den døde snart kan ligge glemt i graven sin, så sant de etterlatte på en eller annen måte får det like godt igjen som mens han levde.

«Ja,» vil du si, «men det finnes likevel så mye sorg som det ville være hjerteløst å tvile på at er ekte og dyp. Se disse forgråtte øynene, denne vaklende gangen bak kisten, denne krampaktige hulkingen, denne manglende evnen til å ta fatt på hverdagen igjen, som så mange dødsfall fører med seg.»

Ja visst er denne sorgen ekte – i øyeblikket. Men om den er dypere enn gullbelegget utenpå en messingring, det får du spørre om når årene er gått. Hvis du da ikke glemmer å spørre. For den som en gang vakte din deltakelse med sin sorg, har da selv glemt sorgen så helt at du – rimelig nok – ikke lenger husker at du en gang følte så stor medfølelse med den.

Nei, det er ikke uten grunn at en har funnet på å bære sørgedrakt en bestemt tid for sine kjære. For de nærmeste er det jo et år, ellers et halvt eller bare noen måneder. Sannelig, sorgen varer ofte ikke så lenge som sørgedrakten.

Det skal stor kjærlighet til for å sørge dypt, men menneskene har ikke lett for å elske. De får forbindelse med mange, trenger mange på forskjellige måter og blir glad i mange, slik at de savner dem som mer eller mindre nødvendige for sitt eget velvære. Men å gi seg hen slik at hjertet har sitt liv i kjærligheten til dem det elsker, så de tar vår livslykke med seg i graven, uerstattelig og uforanderlig – det skjer ikke så ofte.

De fleste kan sammenlignes med en mann som har en liten kapital, som han har delt opp i mange porsjoner og satt i forskjellige ting. Ja visst gjør det vondt for en slik mann om han taper de pengene han har satt i et eller annet foretak. Men han trøster seg likevel fordi han ennå har den største delen av formuen igjen – en formue som dessuten ikke er stor nok til å leve av uten at han trenger å arbeide.

Slik er det med mange sørgende. Den lille kjærligheten de eier, har de fordelt på mange. Når en av dem faller bort, gjør det nok vondt der og da, men det er jo fortsatt så mange kjære igjen. Og dessuten, hvis de våget å være oppriktige mot seg selv, ville de innrømme at kjærlighetsformuen deres rett og slett er altfor liten til at de skulle ha sitt sanne liv i den og ikke i egenkjærligheten.

Men alle slike sorger, all sorg som ikke kan sammenlignes med enkens sorg over sin eneste, trenger ikke det evige livs trøst; de kan godt nøye seg med verdens trøst. Verden blir selv dypt krenket hvis du sier at dens heftige sorg kanskje ikke er så dyp likevel. Men den samme verden viser, ved den trøsten den byr andre, at det nok er sant.

For hva går verdens trøst alltid ut på? Er det ikke dette: at tiden leger alle sår, og at lykkens sol nok kan komme til å skinne for deg igjen, selv om du nå i sorgens mørke natt har mistet alt håp om det? Med andre ord: Det går an å glemme sine kjære avdøde og slik få sorgen til å holde opp. Dette er verdens trøst, og verden kjenner den av lang erfaring.

Men den sorgen som kan tape seg i glemsel, har ingen trang til å søke og vil aldri finne det evige livs trøst. Den er ikke verdt å bli stanset av livets fyrste. Eller rettere – siden Frelseren aldri spør etter synderes verdighet: Om den er aldri så voldsom og fortvilet, har den ikke det alvoret som svarer til alvoret og inderligheten i Herrens kall til de sørgende.

Derfor legger den verken merke til ham eller forstår ham, han som byr de sørgende evig liv til trøst mot dødens ve. Nei, for denne sorgen høres det langt rimeligere ut når en sier at en må være fornuftig og ikke i fortvilelse renne hodet i veggen, men heller finne seg i det uunngåelige.

Og etter en tid, når de sørgende først har vent seg til at deres kjære er død og borte, finner de seg også nokså godt i det. Sorgen kan av og til vekke noe av den gamle smerten, omtrent som når en kjenner gikt i en fingerstump ved værforandringer og slik blir minnet om smerten en følte da fingeren ble tatt av. Men vanligvis vil en slik sørgende, som har mistet ett av fem barn, like lett venne

seg til å ha bare fire som den som har mistet en finger, venner seg til å klare seg uten den.

Hvis ikke kjærligheten var så liten, og sorgen derfor så overflatisk og trøsten så lett å finne, måtte menneskene frykte det som det farligste av alt å komme til å elske noen av hele sitt hjerte – så sant de ikke kjenner det evige livs trøst. For all dyp kjærlighet som fyller sjelen, står under dette vilkåret – ikke først når døden fullbyrder skilsmissen, men helt fra begynnelsen: enten å fortvile eller å tro det evige liv.

For i alt som med rette bærer kjærlighetens navn, ligger det jo en trang til evighet. Det er mange kjærlighetsforhold som oppløses, mellom mann og kvinne, venn og venn. Det er mye kjærlighet der varmen kan sammenlignes med den høyt blussende luen i en papirhaug, som i neste øyeblikk slukner i den sorte asken. Men selv den som bare innbiller seg at han elsker, er likevel sikker på at kjærligheten hans aldri vil opphøre – så lenge innbildningen varer.

Eller er det ikke sant: Hvis du hørte noen si: «Ja, den mannen er jeg virkelig inderlig glad i i dag og i morgen, og kanskje både om ett og to år, men da vil nok kjærligheten min også være forbi» – da ville du straks forstå at den som talte slik, ikke selv trodde på sin kjærlighet, men drev spott med seg selv fordi han ikke maktet å elske. Sannelig, det er ikke bare Guds ord, men hvert menneskes erfaring at alt som fortjener navnet kjærlighet, «faller aldri bort» (1 Kor 13,8).

Men jo inderligere og sannere kjærligheten er, og jo dypere og lengre samlivet har vært mellom dem som elsker hverandre, desto sterkere er også trangen til at kjærlighetsforholdet aldri skal ta slutt. Og likevel vet alle at døden kan komme når som helst og gjøre det umulig å holde den elskede fast. Hvordan skal en da unngå at det i all sann og dyp kjærlighet finnes en mer eller mindre bevisst angst for å miste den elskede – det som kjærligheten aldri kan holde ut, og som likevel før eller senere må komme?

Når mødre noen ganger blir skremt av den minste forkjølelse hos barna, eller når det blander seg et vemod i lykken til to unge som elsker hverandre, et vemod de ikke selv kan forklare, eller når to gamle ektefolk nesten ikke tør være borte fra hverandre – hva er det da annet enn den angsten for å miste som ligger på bunnen av all kjærlighet, fordi den ikke kan finne seg i dødens skilsmisse og likevel alltid er truet av den?

Og når så trusselen blir satt i verk, og den elskede er ugjenkallelig tapt for hele livet – hvem kan da måle sorgen der kjærligheten har vært dyp som enkens kjærlighet til sitt eneste barn? Her, der alt har vært samlet i den ene, er også alt tapt med den ene. Hjertet elsker som før. Aldri har det vel følt så sterkt at kjærligheten har evighetens art i seg – men heller aldri at døden kan gjøre kjærligheten så maktesløs.

Ikke å kunne hindre, om du så ga ditt eget liv, at den som var full av kraft og skjønnhet, blir en råtnende kjøttmasse! Ikke å kunne få et svar, et tegn på at din elskede lever! Bare gravens taushet og den grenseløse tomheten i din egen tilværelse, som roper deg inn i ørene at alt er forbi for deg – at den som kjærligheten din tvinger deg til alltid å minnes og alltid å søke, skal du aldri finne!

For en jammer, ja, sannelig for en fortvilelse, for en fullkommen oppgivelse av ethvert håp ligger det ikke i en slik sorg, den virkelige kjærlighetens sorg! Og en slik sorg må hver av oss som virkelig har noen kjær av hjertet, være forberedt på, sent eller tidlig. Har vi da ikke grunn til å spørre i tide om vi kjenner noen trøst mot en slik sorg?

Her er verdens trøst så langt fra å hjelpe at den tvert imot opprører den sørgende og vekker avsky. For er det noe kjærligheten gruer for, så er det å glemme den elskede. Den eier den døde nå bare i minnet, det friske, levende minnet om hver dag de levde sammen. Skulle også dette dø og blekne, da var det siste borte, det som ennå gjør tiden mulig å holde ut, om enn bare som skygger av det som har vært.

Den som døden har røvet alt fra, vil ikke miste sin sorg, det eneste han har igjen. Og likevel er sorgen hans pine, og den kjærligheten som sorgen henter kraften sin fra, er hans fortvilelse. Men han kan og vil ikke la kjærligheten falle bort, for da ville han miste seg selv.

Riktignok kan den sørgende kanskje tenke og vite at vanen og tiden også vil utøve sin sløvende makt på ham. Men for den som sørger i ekte kjærlighet, er dette ingen trøst. Når en slik tanke trenger seg på ham, forakter han seg selv som en som ikke engang kan være tro i kjærligheten.

Nei, for den dype og ekte sorgen finnes det bare ett valg. Enten håpløs fortvilelse som aldri tar slutt, eller å finne en trøst som gir kjærligheten rett når den ikke gir opp, men strekker seg ut over død og grav.

Det må være en trøst som gir kjærligheten håp om ikke å være forgjeves. Uten å ville få kjærligheten til å glemme det som er borte, må trøsten likevel makte å gi nåtiden fylde og innhold, så sjelen får mot og lyst til dagens gjerning, fordi den har et levende håp om at det tapte likevel ikke er tapt.

Men dette er det evige livs trøst, den som Jesus ga enken fra Nain da hun møtte ham sørgende, slik en sørger over sin eneste. Den kan bare han gi, fordi bare han er det evige liv. Derfor kan du bare i fellesskapet med ham få vissheten om dette livet og smake kraften i det.

Guds hensikt med sorgen er nettopp at vi i nøden skal lære å kjenne at vi trenger en større trøst enn hele verden kan gi. Men kjærlighetsløse og redde for smerte som vi er, sniker vi oss ofte bort fra sorgens alvor som fra alt annet alvor. Og så hjelper vi oss med verdens trøst, som ikke er noen trøst.

Det er visselig sant at vi skal sørge som kristne, som er gjenfødt «til et levende håp» (1 Pet 1,3), og ikke «som hedningene, de som ikke har håp» (1 Tess 4,13). Men enda verre er det aldri å komme til noen form for ekte og dyp sorg. For da kan vi se døden fullbyrde sitt verk på våre kjære og likevel ikke selv kjenne trang til evig liv.

Det må være fullt alvor i sorgen din hvis du for fullt alvor skal finne trøst. For bare den som har gitt opp all falsk trøst, finner trøsten. Men heller ikke alle disse finner den sanne trøsten, og de som finner den, har ofte søkt lenge.

Det er nemlig få ting som kan gjøre en sjel så bitter og hisse den opp til vantro og opprør mot Gud som ekte, overveldende sorg. All vanetro som bare har bestått i en beroligende følelse av at det var godt å ha en nådig Gud og

et barmhjertig forsyn å stole på, går under i sorgens skibbrudd, slik all annen lykkefølelse gjør.

I stedet kommer nå den bitre overbevisningen, som selve tapet synes å tvinge på den sørgende: at all bønn og all klage er forgjeves, og at alle løfter om hjelp er løgn. «Det kan ikke finnes noen Gud,» sier en slik fortvilet, «ellers måtte han ha medynk med gråten min og høre bønnene mine.»

Eller som en sa til meg: «Det er mye frommere å mene som jeg, at det tapet som legger hele livet mitt øde, kommer av nødvendige naturlover, som derfor ingen kan holdes ansvarlig for, enn å tenke at det skulle ha skjedd etter en Guds allmektige vilje. Har Gud ført denne jammeren over meg for å hevne seg fordi jeg ikke kan tro på ham, da er han ond som djevelen, og da vil jeg hate ham.»

Her ser du den forherdelsen som fortvilelsen i den ekte sorgen kan føre en sjel inn i, hvis den ikke på forhånd kjenner Gud som den hvis kjærlighet troen lever av. Dette er faren ved den store sorgen, og den faren må enhver overvinne som skal erfare Frelserens store trøst.

Holder bitterheten fram, og fortsetter hjertet trassig å holde fast på sin rett overfor Gud, vil sorgen – hvis den virkelig er så stor at den ikke kan lindres med tiden, slik verdens trøst forsikrer – heller ende i selvmord enn i oppreisning til evig liv.

Men det trenger ikke å gå slik, og det er alltid menneskets egen skyld alene hvis det går slik. For den sterke sorgen som trykker ned i fortvilelse, kan og skal etter Guds vilje trykke hjertet enda dypere ned, til hovmodet er knust i fortvilelsen, og hjertet når fram til den ydmykheten som føler trang til frelse og lengter etter den.

Det kan skje at den sørgende ikke lenger holder ut tomheten og kjærlighetsløsheten i verden og i sitt eget hjerte. Han kjenner at verden ikke forstår smerten hans, at alle dens sysler er blitt tomme for ham, og at smerten slik huler ut og fortærer sjelen hans. Da kan det komme dit at han søker hjelp utenfor verden og utenfor seg selv: hjelpen fra Guds nåde.

Da vil han si: «Herre Gud, la deg finne som min frelses Gud; jeg orker ikke mer. Du hadde nok rett da du gjorde meg så ensom og stengte verden så helt for meg. For først i ensomheten lærte jeg å kjenne trang til fellesskapet med deg. Jeg trasser ikke lenger; jeg skal gå den veien du vil. Jeg fornekter ikke lenger ditt ord og din kunnskap, siden jeg har sett at alle andre ord og all annen kunnskap er så helt uten trøst. Jeg overgir meg til din nåde alene, om bare jeg får finne at du eier den trøsten som jeg nå vet at ingen i verden eier.»

Den som den store sorgen får bøyd i en slik sann ydmykhet, er skikket til å få det evige livs trøst. For han vender seg ikke lenger forarget bort, men lar seg stanse av Frelseren, han som det evige liv er åpenbart i, fordi vi i ham skuer Guds kjærlighet i legemlig skikkelse.

Riktignok strider mang en i sin tunge sorg hardt for å få hvile i vissheten om en fortsatt tilværelse bak graven. Men utenfor fellesskapet med Kristus får han bare mer eller mindre løse antakelser, fordi ingen unntatt Kristus alene har skuet det hinsidige. Dessuten kan ikke den sørgende trøstes av bare en forestilling om en eller annen slags tilværelse etter døden.

Han kan bare trøstes av vissheten om et liv der det som er tapt her, blir vunnet igjen – der det som spirte her, er fullt utfoldet, og framfor alt der den kjærligheten som her lengter og lider, får et fellesskap med de elskede som ikke kan oppløses. Det er en glede som ikke lenger har med seg angsten for å bli røvet av døden som en skygge den ikke kan bli kvitt.

Men et slikt evig liv finner de som i sin sorg finner Kristus. Den oppstandne gir visshet om at det bak graven er et liv som i rikeste fylde folder ut det som er begynt her. Og han som har sett det, vitner for oss om sin Fars hus med de mange rom, der alle som hører ham til, skal være hos ham i kjærlighetens fellesskap som ikke kan oppløses, så ingen kan ta gleden deres fra dem.

Og den oppstandne vedkjenner seg disiplene sine på alle måter, akkurat som han i sin fornedrelse ikke skammet seg ved å kalle dem brødre. I sin herlighet vil han ikke engang glemme den minste kjærlighetsgjerning som her på jorden er blitt vist noen fordi han var hans disippel. Han vitner for oss om at det bak graven er fortsettelse og ihukommelse av alt samliv som er levd i kjærlighet. Det er altså nettopp dette den sørgende lengter så fortvilet etter, og som han ikke kan få visshet om noe annet sted enn hos Kristus.

Men det må mer til for at den sørgende virkelig kan få det evige livs trøst. For bare den som selv eier det evige liv, kan ha helt ubestridelig visshet om det. Bare når du i ditt hjerte kjenner at du har en kjærlighet som døden ikke har noen makt over, er du sikker på at det finnes en slik kjærlighet.

Det kunne være aldri så godt bevitnet at den oppstandne Frelser hadde åpenbart uforgjengelig liv i dødens verden og lovet dødens barn at de ved ham skulle få del i det. De sørgende ville nok finne noen trøst i det, i hvert fall mer enn de ellers ville finne i denne verden. Men lenger enn til sannsynlighet, kanskje en høy grad av sannsynlighet, ville de likevel ikke komme.

Men fortvilelsen i den virkelige sorgen er så sterk at den trenger gjennom også den sterkeste sannsynlighet og får trøsten i den til å briste. Bare den fulle visshet om evig liv fortærer fortvilelsen. Og nettopp dette skjer med dem som i sin sorg lar seg stanse av Kristus: De får erfare det evige livs kraft.

For de møter ham ikke som en død, en det blir fortalt om at han en gang, mens han var her på jorden, åpenbarte for oss at det finnes et evig liv bak graven. Når han stanser de sørgende som i ydmyk tro gir seg hen til ham, åpenbarer han seg for dem som den levende, som viser at han aldri mer dør – nettopp ved at han nå som før handler med disiplene og lar dem erfare at de i fellesskapet med ham får et liv som verden ikke kjenner.

Som jeg talte om for kort tid siden: Den som med troens blikk ser Kristus, ser i ham Guds kjærlighet i legemlig skikkelse, og når han blir dratt til ham, begynner han å lære kjærlighet av ham. Men når kjærligheten er ekte, når den er av Gud og ikke bare den vilkårlige forkjærligheten som menneskene pynter med kjærlighetens navn, er den så forskjellig fra alt som stammer fra denne verden, at den som eier den – om så bare som en svak spire – med umiddelbar visshet vet at den har evighet i seg.

Den fortvilte sorgen har ikke denne vissheten, fordi den kjærligheten den forgjeves prøver å strekke ut over graven, nettopp er en forkjærlighet. Den

omfatter ingen andre enn den døde avguden, som var nødvendig for velværet i vårt eget liv.

Men når troen åpner hjertet for Frelserens kjærlighet, elsker det alle i ham. Han verken tar bort eller svekker kjærligheten til den døde. Savnet blir ikke lettere å bære fordi kjærligheten, som hittil hørte den ene helt til, nå får så mange å feste seg ved at det ikke betyr så mye at den ene som ligger i graven, mangler.

Nei, ingens kjærlighet er så trofast som Kristi. Han elsker alle, og likevel elsker han hver enkelt som om denne ene var den eneste. Det hører nettopp med til Guds merke på den kjærligheten han lærer sine: Jo flere den lærer å omfatte, desto inderligere lærer den også å omfatte hver enkelt.

Men kjærligheten til den døde lukker ikke lenger hjertet for kjærligheten til de levende. For den som har sitt liv i Kristi kjærlighet, omfatter i ham alle som Frelseren elsker, og har vissheten om at de alle lever ved kraften i Guds nåde, som råder i all evighet.

Den samme som i sin fortvilelse bare så dødens makt overalt, ser nå i fellesskapet med sin levende Frelser spirer overalt, ja, midt i døden: spirer som blir sådd her for å folde seg ut i det evige liv. Sorgen blir forvandlet til levende håp, savnet og lengselen til et løfterikt forvarsel om saligheten i fellesskapet i Guds rike. Kjærligheten minnes sannere og inderligere enn før, men det er fred i minnet, fordi det smelter sammen med vissheten om at det som er sådd i svakhet, skal reises opp i kraft.

Derfor forstår ikke verden de kristnes sorg. For verden sørger enten ikke av hjertet, eller så sørger den i håpløs fortvilelse. Men de kristne sørger som de som kjenner det evige liv, og derfor har de et håp som løfter dem over glemselens trøst og gjør selve sorgen til velsignelse, fordi den drar oss kraftig mot hjemmet hos Gud. Se, dette opplever den som i sin sorg finner Kristus. Det finnes vitnesbyrd nok om det fra dem som i ydmyk tro har prøvd det. Og de andre kan sannelig ikke vite noe om det.

Har jeg da ikke rett til å si at Kristus også nå stanser den sørgende som vil la seg stanse, og gir ham den samme trøsten som enken fra Nain? Kan en oppleve at sorgens fortvilelse blir til velsignelse, at den forsteinede bitterheten blir til livskraftig kjærlighet, at avmakten overfor døden blir til visshet om at døden er overvunnet – og viser all erfaring at ingen annen trøster slik enn Kristus – har jeg da ikke lov til å si at han og han alene eier det evige livs trøst?

Forstå da at det ikke finnes noen annen trøst mot døden enn livet. Og lukk ikke øynene for det som ikke kan nektes: at ingen kunnskap, ingen bok, ingen resignasjon, ingen glemsel, ingen vane, ingenting i verden eier denne trøsten. Og søk så den eneste som har livet i seg selv og i kjærlighet vil gi det til sine brødre, så skal du få det evige livs trøst. Amen i Jesu navn.

Syttende søndag etter treenighets-søndag: Gi akt på Jesus, men ikke med fariseerens øye

Bønn. Herre Jesus, la oss i dag få se deg som vår Frelser, så mange som er kommet sammen her for å «gi akt på deg» – du som er midt iblant oss i ditt evangeliums ord. Hjelp oss, så ikke våre onde øyne ser mørke der det bare er lys, og så ikke vårt skjeve blikk forvrenger bildet av din frelserherlighet.

Men gi oss dine disiplers syn, de som skuer inn i ditt hjerte og ser bare nåde, så de engstelige blir trøstet, de nedbøyde reist opp og de trette styrket, fordi vi alle har sett at du er nok både til syndenes forlatelse og helliggjørelse, ja, til evig frelse. Amen.

Luk 14,1–11

«Gi akt på Jesus, men ikke med fariseerens øye.»

Alt som skal til for at kristenlivet virkelig vokser, kan sammenfattes i dette ene: å ha Jesus for øye i alle sine saker, alltid å gi akt på Jesus. Hvis de troendes blikk var like ufravendt festet på Jesus i hverdagens travelhet og i hver time fylt av arbeid, adspredelse eller lidelse som i søndagens hvile og i andaktsstundens betraktning – hvis vi midt i verdenslivets larm hørte gjenklangen av Jesu ord i samvittigheten like klart som i kirkestillheten – da ville vi enten unngå synden, eller vi ville i det minste straks erkjenne den med skam, grepet av å vite at han i sin hellighet var nær.

Det som så altfor ofte gjør synden lett og syndserkjennelsen vanskelig, også for den troende, er nettopp dette: Mange ganger har han helt andre enn Jesus for øye. Først og fremst trenger hans eget jeg seg fram, og dernest de menneskene og tingene han har bruk for til å tilfredsstille seg selv. De kommer slik i forgrunnen at han i øyeblikket bare gir akt på dem og slett ikke på sin Frelser.

At det er slik, vil enhver kristen se i selvprøvelsens time. Alltid vil han finne at den synden som nå gjør ham vondt, ble begått i en stund da han var opptatt av alt annet enn Jesu herlighet. Alltid vil bekjennelsen hans gå ut på dette: «Herre Jesus, jeg syndet fordi jeg glemte deg.» Vi kan derfor trygt si at ingenting er viktigere for den kristne enn alltid å gi akt på Jesus.

Og likevel er det mulig å gi akt på Jesus og nettopp ved det synde enda mer enn de som slett ikke gir akt på ham. Det er nettopp den lærdommen evangeliet gir

oss i dag. Det heter jo: «Det skjedde at han på en sabbat var kommet inn i huset til en av de øverste fariseerne for å holde måltid. Og de ga akt på ham» (Luk 14,1).[1]

Det som skjedde – det hele beretningen er gitt oss for, og det ordet særlig vil feste oppmerksomheten vår ved – er altså nettopp dette: at «de ga akt på ham». Men vi ser at dette ikke blir sagt som noe vi skal lære av fariseerne. Tvert imot blir det sagt for at vi skal forstå at det er farlig å betrakte Jesus med onde øyne.

Den som er fargeblind eller har en annen feil ved øyet, kan se en ting så feil at den som ser rett, ofte ikke kan fatte hvordan han ser den. Slik kan også de som mangler den sunne troens blikk, stirre ufravendt på Jesus og legge nøye merke til alt han gjør og sier, og likevel se ham så helt annerledes enn han i virkeligheten er, at de troende knapt kan forstå hvordan et så skjevt syn er mulig.

Men den som gir akt på Jesus og likevel ikke kan se ham i hans frelserherlighet, fortjener ikke bare medlidenhet, slik som en som blir narret av sine naturlige øyne. Den som ser på Jesus og likevel ikke ser ham som han er, skal selv bære skylden for feilsynet sitt. For lyset fra Jesu herlighet er sterkt nok til å la selv den sløveste samvittighet kjenne ham igjen, hvis den ikke av vrangvilje selv hindrer lyset i å virke.

Vårt evangelium i dag peker på fariseerne: De ga akt på Jesus, men fikk likevel ikke øye på ham, enda han nettopp mens de ga nøye akt på ham, åpenbarte sin herlighet midt iblant dem i både gjerning og ord. Derfor vil Herren at dette skal lyde inn i hjertene våre:

«Gi akt på Jesus, men ikke med fariseerens øye.»

Tenk deg at noen hadde kommet inn i forsamlingen den sabbaten da Jesus var kommet inn i huset til en av de øverste fariseerne for å holde måltid. I første øyeblikk kunne han nok ha ment at han så Jesus omgitt av oppmerksomme disipler. Flokken av fariseere sto der og ga nøye akt på alt han gjorde og sa, akkurat som de som frykter for å miste det minste av velsignelsen ved å være sammen med ham. Maria, som satte seg ved føttene hans for å høre ham tale, var nok ikke mer spent enn disse fariseerne.

Men den som plutselig var kommet inn i forsamlingen, ville nok snart ha merket at mennene rundt ham, som fulgte ham så skarpt med øynene, hadde et eget lurende, speidende, mørkt blikk – et blikk ingen disippel har.

De ga jo akt på ham, ikke for å la seg gripe av ham og bli frelst fra synden, men for å se om det var mulig å gripe ham i en synd. Vi gjør neppe disse fariseerne urett når vi antar at mannen med vattersott, som «sto foran ham» (Luk 14,2), var hentet dit for at de skulle få se om han ville gjøre det de regnet som synd: helbrede den syke på sabbaten. Fordi hensikten deres med å gi akt på Jesus var ond, kunne de ikke se det som foregikk rett for øynene deres, hvor nøye de enn ga akt på ham.

Han viste dem at han gjennomskuet dem: Uten at de hadde sagt et ord, lar han dem høre deres egen tanke: «Er det tillatt å helbrede på sabbaten?» (Luk 14,3). Men de er så ivrige etter å få ham til å bryte loven – slik de mente – at de ikke engang merker hvor tvers igjennom han ser deres skjulte, listige planer. Han

[1] NB: «Og de voktet nøye på ham.» Heuch bygger prekenen på den eldre ordlyden «de tok vare på ham», det vil si: de ga nøye akt på ham.

gjør sitt under, en av de store gjerningene som det ikke hadde skjedd maken til i Israel siden de gamle profetenes dager.

Nå skulle vi tro at underet hadde grepet dem. De hørte jo til fariseerne, som framfor andre israelitter levde i fortidens minner og savnet Guds folks tidligere herlighet. Vi skulle tro at de hadde glemt en så ubetydelig ting som at underet skjedde på en sabbat, og i begeistring ropt ut: «Sannelig, Gud har gjestet sitt folk, og en stor profet er reist opp iblant oss!» (Luk 7,16).

Men nei! De ser ikke at det oppsvulmede legemet til den vattersyke svinner inn i samme øyeblikk som Herren tar på ham. De har ingen sans for den uendelige barmhjertigheten og guddommelige kjærligheten som lyser i Jesu ansikt da han bøyer seg over den lidende mannen. De merker bare dette ene: at de her ser en som våger å overtre en av de forskriftene de selv har laget.

De sto der og fulgte bare forbitret med på hvordan Jesus brøt deres overlevering, mens kjærlighetens under gled virkningsløst forbi øynene deres. Men nettopp da tar Herren også fra dem den grunnen de innbilte seg at de hadde til å ta anstøt av ham.

Han svarer igjen på de onde tankene deres som om de var lagt fram i klare ord, og sier helt enkelt til dem: «Hvem av dere vil ikke straks dra den opp på sabbatsdagen når oksen eller eselet hans faller i en brønn?» (Luk 14,5). Og igjen heter det: «De var ikke i stand til å svare ham på dette» (Luk 14,6).

De ga altså nøye akt på ham. Derfor kan de umulig ha unngått å se hvor underfull helbredelsen av den vattersyke var. Heller ikke kunne de unngå å kjenne hvor fullt Jesus gjennomskuet dem, overvant dem og tok fra dem hver skygge av rett. Og likevel finnes det ikke den fjerneste antydning om at de bøyde seg for de kjensgjerningene de umulig kunne nekte. Forargelsen deres fortsatte, enda grunnen til den var tatt bort.

Hvordan var det da mulig at disse – som slett ikke var sløve og likegyldige overfor Herren og hans ferd, men tvert imot ga akt på ham med anspent oppmerksomhet – likevel tok anstøt av ham, enda de beviselig bare så Guds visdom, barmhjertighet og rett åpenbare seg i hans gjerning og ord?

Det er bare én grunn til det: De regnet det ikke som nåde at Jesus ville være iblant dem; de regnet det som en ære for ham at de ville ha ham iblant seg. Og det kom igjen av at de ikke kjente at de selv trengte nåde i fellesskapet med ham.

Vi trenger bare å tenke oss at hele denne flokken av fariseere hadde bestått av vattersyke som mannen som sto foran Jesus. Da ville de sikkert, i gleden over å bli helbredet ved et under, ha glemt både at det var sabbat og at de til nå hadde hatt så mye å ta anstøt av hos Jesus.

Her ser vi hva som skal til for at det skal hjelpe deg å gi akt på Jesus. Trenger du ham ikke fullt og helt som den han er, Frelseren fra all din synd, da kan du granske alle hans ord og gjerninger slik Skriften har dem, du kan prøve å fordype deg i hemmeligheten ved hans vesen, og du kan se frelsen hans skje for øynene dine i menigheten – og likevel bare ta anstøt av ham.

I våre dager er det ikke så få som med stor lærdom gir akt på hvert ord i de hellige evangeliene, der Jesus er malt for øynene våre, men likevel ikke får det minste øye for ham. De kjenner de hellige tekstene nøye, helt ned til hvert lite

avvik i lesemåten i de forskjellige håndskriftene. De har skarpt syn for hvert evangeliums egenart og for hver tilsynelatende uoverensstemmelse mellom de hellige forfatterne. De kan skrive tykke avhandlinger om mang et vanskelig skriftsted.

Men alt dette gjør de bare for å bringe evangeliene, eller rettere Jesus, i strid med seg selv, og for å ta fra menigheten tilliten til at åpenbaringen er ekte og pålitelig – den åpenbaringen som i sitt lys lar menigheten se Jesus levende iblant seg inntil dagenes ende.

Hvor underlig er det ikke at så opplyste mennesker, som kjenner alle slags skrifter så godt, ikke kan se at ingen bok i hele verden er maken til Det nye testamente! Læren i det er dypere enn noen filosofi, og likevel legger det den fram i ord som er tilgjengelige for den enfoldigste like så vel som for den viseste, slik Guds sol er det – fordi alle trenger den like mye.

De gir akt på bokstavene, men innholdet fornemmer de ikke. De legger nøye merke til hver uoverensstemmelse mellom to fortellinger om samme hendelse, men at selve hendelsen i begge fortellingene er like enestående og like frelsende, gjør ikke noe inntrykk på dem.

Og det som er enda underligere: Ellers har disse menneskene så god forstand på sjelelivet og dets særtrekk. De kan så klart vise hvordan en kan kjenne at skildringen av et menneske er sann: Alle hans ord og gjerninger henger nøye sammen med hele hans vesen. De kan kjenne alle Jesu ord og gjerninger på det nøyaktigste og feste seg ved hver nyanse i de forskjellige beretningene. Og likevel er de helt blinde for at hvert ord Jesus sier og hver gjerning han gjør, i alle evangeliene viser at de springer fram av hans egenart, som er enestående i hele verden: at han på én gang er Gud og menneske.

Hvorfor merker de ikke at ikke noe menneske kunne ha funnet på beretningen om Jesus? For i vår tanke ville han uvilkårlig falle fra hverandre i to, en Gud og et menneske. Men fordi evangelistene bare gjengir det deres øyne har sett og deres ører hørt, lar evangeliet oss se og høre Gud-menneskets liv i denne verden, i alle hans gjerninger og alle hans ord, slik at vi på én gang ser og hører vår Guds og vår brors gjerning og tale.

Disse lærde mennene vet jo så godt at ellers er hvert menneske preget av begrensningene i sitt folk og sin tid. Hvorfor slår det dem da ikke at de ikke kan finne noe av jødedommen på hans tid hos Jesus, hvor skarpt de enn gir akt på ham? Ja, hvorfor slår det dem ikke at det overhodet vil være umulig for dem å finne noe som kjennetegner ham som jøde, hvis en river talen og gjerningen hans løs fra omgivelsene?

De vet hvor vanskelig det er å få verdens forskjellige folk til å bli fortrolige med det som kommer til dem fra gamle tider og fjerne land. Burde det da ikke slå dem at Kristus gjennom århundrene er blitt hjemme blant alle folk i alle verdensdeler?

Burde de ikke se at dette bare kan forklares med at han alene er Menneskesønnen, mennesket i sin sannhet? Derfor føler også hvert menneskehjerte seg like sterkt dratt mot ham, uten hensyn til tid eller avstamning, så snart øyet bare blir åpnet til å se ham som han er. Og til slutt: Skulle ikke disse skarpsynte

granskerne kunne se at selv om de vil forkaste det meste av evangeliet som uekte, trenger de bare la oss beholde enkelte kapitler, ja, enkelte vers – og Kristi frelserherlighet vil likevel speile seg like klart i dem som solen speiler seg i en enkelt vanndråpe like så vel som i havet?

Så nøye som disse lærde gir akt på Jesus, burde de like godt kunne få se ham i hans enestående frelserherlighet som fariseerne kunne ha sett ham, hvis de ikke hadde latt underet med den vattersyke gli virkningsløst forbi øynene sine.

Fariseerne så ikke det store som skjedde rett for øynene deres, fordi de var opptatt av dette uendelig små: om Jesus ville driste seg til å gjøre sitt under på en sabbat. På samme måte ser ikke disse lærde det guddommelig store i evangeliene, enda de uavlatelig har øynene festet på dem. For de er alltid helt opptatt av alt det små som gjelder bokstaver, lesemåter og skilletegn – ting som til sammen ikke betyr mer for evangeliets herlighet enn spørsmålet om det var tillatt å helbrede på en sabbat, betydde ved siden av selve helbredelsesunderet.

Og i begge tilfeller er det samme grunn til at de som ser så skarpt, likevel er som blinde: De mener at de gjør Jesus ære ved å være opptatt av ham, men de kjenner ikke at de trenger at han handler med dem i uendelig nåde.

Dette ser vi enda tydeligere når vi tenker på dem som har skarpt syn for livsbevegelsene i vår tids menigheter, men tar anstøt av dem. Kristus lever jo ikke bare i det ordet han en gang talte, og i de gjerningene dette ordet vitner om. Han lever også i de frelsesgjerningene og den livskraften som hans Ånd gjennom nådemidlene virker i dem som tror.

Nettopp i vår tid trer Kristi gjerning i menigheten særlig tydelig fram, fordi vi lever i de sterke motsetningenes tid. Den frekke gudløsheten, den umettelige nytelsessyken, den fortvilte misnøyen med hele tilværelsen, som skriker oss i møte i så manges livsførsel og i mang en tale og bok – alt dette står i den skarpeste motsetning til den troende gudhengivenheten, det rike livsinnholdet og den offervillige barmhjertigheten som ses i mang en kristen krets.

Selv en kristendom som i seg selv er svak og blek, trer tydelig nok fram mot tidens mørke bakgrunn som et liv som stammer fra Guds frelsende kjærlighet. I denne tiden, da mange fornekter Kristus, kjennes kristendommen likevel sterkere som en virkelig livsmakt enn i mange av de tidene da forskjellen mellom troende og vantro var mindre synlig, fordi alle ønsket å bli kalt troende.

Derfor er det heller ikke sjelden at Kristus og hans gjerning i menigheten trekker verdensmenneskers oppmerksomhet til seg. Det finnes de som gir nøye akt på Jesus når han gjør det underet å gjøre en kjent synder til et Guds barn – når han lar sin Ånds vind gå ut og vekke liv hos mange – når han gir sine troende makt til å samle seg i kjærlighetens arbeid – og når de, båret av hans kjærlighet, blir styrket til å bære livets lidelser lydig og tålmodig. Det finnes mennesker som står og gir akt på alt dette like skarpt som fariseerne ga akt på Jesus.

De ser for øynene sine at den de kjente som en fornekter eller en kjødets trell, ved kraften i Jesu evangelium blir en troende, arbeidsom og hederlig mann. De er ikke blinde for at hele landstrøk som før var sunket ned i råskap og drukkenskap og blottet for all åndelig interesse, av og til blir forvandlet som med ett slag

ved en sterk vekkelse, så alvor, edruelighet og omsorg for sjelens frelse avløser de inngrodde lastene.

De har det for øynene som en ubestridelig kjensgjerning at overalt der det i våre dager finnes kristendom, finnes det også i det minste en begynnelse til de gjerningene av kjærlighet til samfunnet som vår tids fornektere klager så bittert over at mangler, mens de selv ikke gjør noe for å bøte på det. Av og til må de være vitner til et mot og en tålmodighet i lidelsen som er like ubestridelig og uforståelig for dem.

Alt dette store ser de Jesus utføre ved sitt evangelium – alt det som vår tids mennesker av egen dyrekjøpt og sørgelig erfaring vet så godt at menneskets egen vilje og kraft aldri makter å gjennomføre. Og likevel fester sjelen deres seg ikke ved noe av dette; for dem er det som om det ikke var skjedd. Det store og guddommelige også i vår tids kristendom går virkningsløst forbi dem, fordi de bare har lyst til å gi akt på det små og menneskelige, det som er så lett å forstå: at så mange skrøpeligheter henger ved Herrens troende.

Jeg tenker ikke her på slike som nekter at kristendommen har noen sannhet, fordi det også finnes hyklere blant dem som blir regnet som troende og selv kaller seg det. For slike mennesker gir i virkeligheten slett ikke akt på Kristus. Ellers ville de vite at han både har forutsagt at det vil finnes hyklere blant disiplene, og at han har befalt dem framfor alt å ta seg i vare for «fariseernes surdeig, som er hykleri» (Luk 12,1).

Men jeg tenker på dem som ikke tviler på at visse kristne er oppriktige, men som har så travelt med å peke på trangsyntheten deres, dømmesyken deres og de syndene som også de kan begå, at de ikke ser hvilket sedelig alvor som kommer til uttrykk innenfor grensene for den naturlige trangsyntheten. De ser ikke hvordan den tåpelige dømmesyken mang en gang ligger utenpå en inderlig bekymring for sjelene, og hvordan den kristnes synder blir fulgt av en like håndgripelig kamp mot dem. Og likevel er disse skrøpelighetene i kristenlivet svært lette å forstå, og lette å bære over med når en først har forstått dem.

Ta for eksempel den trangsyntheten som det så ofte blir klaget over, når den viser seg i at en bestemt forkaster all ungdommelig livsglede, all lystighet og all kunstnytelse. Hvor ofte har den ikke en helt naturlig grunn i at disse kristne har liten dannelse, og i at de bare har sett de tingene de forkaster, slik de ble drevet der de selv levde?

Tenk deg den rå dansen, kortspillet med banning og drikk, de uanstendige visene – så vil du kanskje forstå at det ikke er tegn på annet enn sedelig renhet at det kristne folk forkaster alle disse tingene som synd og ikke kan tenke seg at de kan drives på en måte som kan forenes med et hellig sinn.

Og så dømmesyken! Det er jo en kjent sak at en lite utviklet tenkning ikke har sans for fine nyanser, men bare kjenner de store gruppene og motsetningene. For den enfoldige ligger det nær å dele alle ting bare i gode og onde. Han forstår ikke at så mange ting i seg selv verken er gode eller onde, men blir det ene eller det andre etter som hjertet vårt stiller seg til dem.

Det som ofte frister til synd, blir oppfattet som syndig. Det som hos mange i ens egen krets er kjennetegn på forfengelighet, blir regnet som det alltid,

også der det forekommer under helt andre forhold og livsvilkår. Slik kommer mange kristne som ikke er så øvd i å tenke, uten egen skyld til å feste syndens og verdenssinnets merke på mange ting som i seg selv er likegyldige.

Men da er det jo rimelig nok at de har dommen ferdig så snart de ser noen bruke eller delta i ting som de fra sitt ståsted ikke lett kan se på som annet enn syndige: En slik kan ikke være en kristen. Slike dommer er nok ofte urettferdige og sårende.

Men de som her bare ser utålelig hovmod og ufordragelighet, burde ikke ha vanskelig for å forstå at feilen her skyldes hjertet mye mindre enn hodet. For når disse kristne er dypt overbevist om at nesten deres lever i håndgripelig synd, er det jo ikke rart at de har dommen over ham ferdig, og at de er tilbøyelige til å oppfatte det de ser av kristent vesen hos ham, som bare skinn og hykleri. Og dette kan de gjøre samtidig som de har ham inderlig kjær, og de kan si det som virker så hardt, av oppriktig bekymring for nestens frelse.

Og at den som har lyst til det, lett kan oppdage synder også i de kristnes liv – det skulle en vel vente at ingen tok som anledning til å nekte Jesu frelsende gjerning. Det burde vel kunne ses at «det gamle er forbi», og at «alt er blitt nytt» (2 Kor 5,17) – selv om det nye ikke består i at det gamle er helt forsvunnet, men i at det ikke lenger får herske fritt; det blir angret, kuet og alltid på ny bekjempet i helliggjørelsens strid.

Sannelig, det som er av Gud i kristenlivet i våre dager, skiller seg så tydelig ut fra verdenslivet at de som virkelig gir akt på Jesus i hans menighet, burde kunne se hans frelsende, guddommelige makt uten å bli hindret av at han har med syndere å gjøre. Hans kraft åpenbarer seg i deres skrøpelighet, hvor mye skrøpeligheten enn kan hindre at åpenbaringen får sin fulle herlighet.

Men det er her som med fariseerne: De gir akt på Jesus, ikke for å la seg frelse av ham, men for å finne en rettferdig grunn til å la være. Og da må de frelstes skrøpeligheter tjene dem som påskudd, slik fariseerne en gang mente de hadde rett til å forkaste underet fordi det skjedde på en sabbat.

Vi sier trygt til alle som ser Jesu gjerning i våre dager, men tar anstøt: Forargelsen deres kommer bare av at dere i hjertet kjenner ansvaret ved å forkaste den frelsen dere ser skje for øynene deres. Derfor må dere skaffe dere en grunn til å nekte det dere ikke har vilje til å erkjenne.

Vi må likevel innrømme at ikke alle som gir akt på Jesus uten at det blir dem til frelse, ser på ham med onde øyne. Også de som har et skjevt, ensidig blikk på ham, ser ham forgjeves.

Jesu egenart består i at kjærligheten i ham er fullkommen fordi han helt igjennom er den Hellige. Han ville ikke være den Hellige hvis kjærligheten hans ikke omfattet alle, og han ville ikke være den kjærlige hvis frelsen hans ikke hadde som mål å gi oss del i hans hellighet. Hvis noen nå gir akt på Jesus på en slik måte at han bare har øye for den ene av de to egenskapene som i ham er uløselig forent til ett, får han et helt falskt syn.

Hvis han bare ser Jesus som den Hellige og løser helligheten fra den kjærligheten som er dens fylde, blir Frelseren for ham en lovgiver, en ny Moses. Budene hans blir enda strengere og enda umuligere å oppfylle enn den gamle Moses'

bud, fordi Jesus er enda helligere enn Moses, og kravene hans derfor så mye skarpere. Så står en slik synder med blikket stivt festet på Jesus og lengter etter å få ham til sin Frelser. Men han er skremt og fortvilet over de store kravene som han etter sitt syn på Jesus mener at han først må oppfylle før Jesus vil ta seg av ham og frelse ham.

Disse kravene er aldri betingelser for at frelserkjærligheten skal være villig til å forbarme seg. De kan bare begynne å bli oppfylt som en følge av at kjærligheten har utøvd sin frelse på oss. Men for et slikt menneske ser de ut som en nødvendig adgangsbillett som alle må løse som vil bli tatt opp i disiplenes krets. Så kan det underlige skje at jo mer og jo inderligere en synder gir akt på sin Frelser, desto mer treller han under loven, og desto lenger borte fra frelsen føler han seg.

Han hører for eksempel at Jesus sier: «Om du da bærer fram ditt offer til alteret, og der kommer til å tenke på at din bror har grunn til å klage på deg, da la ditt offer ligge, og gå først bort og forlik deg med din bror. Kom så og bær fram ditt offer!» (Matt 5,23–24).

«Altså,» mener den som ser på Jesus med lovtrellens blikk, «må jeg først forsone meg med hver eneste en jeg kan ha gjort urett, før jeg tør komme til Jesus og bære fram mitt fattige hjerte som offer for ham.» Og så begynner han å be om tilgivelse hos alle som han på noen måte kan huske at han har krenket.

Men med dette arbeidet blir han aldri ferdig. Han merker at han ofte ikke er i stand til å ydmyke seg slik i hjertet som han gjør det med ordene. Dessuten viser det seg at han stadig finner flere som han må be om tilgivelse for en forseelse.

Jo mer samvittigheten blir øvd opp i denne ene retningen – å kjenne sin ukjærlighet mot nesten – desto tydeligere vil et menneske fornemme at det knapt finnes én eneste av dem han omgås, som ikke ved en eller annen anledning har fått kjenne hans mangel på kjærlighet. Derfor vil han aldri bli ferdig med å forlike seg. Han vil aldri komme tilbake og gi seg til Jesus slik han er – ikke før han får øye for at det er Jesu kjærlighet alene som selv vil oppfylle kravene i hans hellighet ved å gi synderen sin kraft.

Eller et annet eksempel, som er svært vanlig blant denne slags sjeler. For den som gir rett akt på Jesus, springer ingenting mer i øynene enn dette: at han så helt uten forbehold ikke søkte sitt eget, men ga seg selv for oss. Derfor kjenner hjertet straks at den som skal høre ham til, minst av alt kan beholde som sitt noe som tilhører en annen.

Så reiser spørsmålet seg ofte i samvittigheten hos de mest rettskafne menneskene om de ikke likevel på en eller annen måte har snytt nesten sin. Og her som alltid når et bud trenger seg mektig inn på samvittigheten, vil den kjenne seg skyldig. Slike sjeler kan derfor lide mye under skyldfølelse der andre ikke kan se noen synd.

Jeg har for eksempel kjent en kvinne som var ytterst bekymret fordi hun, da hun gikk fra et dampskip, hadde tatt et stykke grått papir som lå slengt på en benk, og svøpt det rundt en blomsterbukett hun hadde i hånden. «Synden var jo like stor for Gud,» sa hun, «enten en stjal en stor eller en liten ting.»

At slikt kan gi oppriktig bekymring, virker jo nesten vanvittig. Og likevel er det en helt naturlig følge av at sjelen føler at den trenger kjærlighetens frelse, men stirrer seg så blind på helligheten i Jesu kjærlighet at den ikke erkjenner at hans kjærlighet først må bli synderen til del for å kunne oppfylle hellighetens krav til oss.

Skal slike mennesker vinne frelse ved å gi akt på Jesus, må de først og fremst få øynene opp for at hans vesen – slik selve navnet hans sier – er den kjærligheten som er så fullkomment hellig nettopp fordi den ikke krever noe, men gir alt, også evnen til å gjøre det den krever.

Den som er grepet av Kristi hellighet og tenker at han må trelle for å få del i frelsen hans, vil likevel før eller senere miste alt håp om at trelletjenesten hans er til noen nytte. Når han så igjen, med dyp erfaring av sin maktesløshet, gir akt på Jesus, vil blikket hans, skjerpet av trangen til nåde og lengselen etter frelse, komme til å se rett. Da ser han Jesus som den som er hellig fordi kjærligheten hans er så fullkommen at den omfatter hver eneste en uten unntak, så også den fortapte kan få del i hans frelse.

Langt farligere er det derfor med dem som har øye så utelukkende for Jesu kjærlighet når de gir akt på ham, at de helt mister sansen for at den er uløselig forent med hans hellighet, og at den ellers ikke kunne være den sanne guddommelige kjærligheten. Det er om denne slags mennesker det med rette blir sagt at de tar imot nåden forgjeves.

De ser ikke at Kristus, fordi han virkelig elsker dem, må ønske å gjøre dem hellige slik han selv er hellig. De innbiller seg at det kunne være nok for Frelserens kjærlighet å gi dem syndenes forlatelse og frihet fra straff. Men de burde forstå at Kristi kjærlighet, så sant den virkelig er større enn all annen kjærlighet, også må ønske det all kjærlighet ønsker: å trenge inn i hjertet til den som blir elsket, og der utøve sin frelsende, helliggjørende virkning.

Slik kan de innbille seg at de har tatt imot kjærligheten, mens de lukker hjertet for den. De mener at de har fred og glede i troen på syndenes forlatelse ved Jesu blod, og at de trygt kan komme for dommen, kledd i hans rettferdighet. Og likevel nekter de å la ham rense dem fra synden, og de kjenner ingen sorg over den urettferdigheten som har kostet ham livet.

Disse ser helt rett at vår frelse er Jesu sak helt alene. Men de vil ikke se at frelsen er en indre frelse, og at han verken kunne frelse oss eller være den sanne kjærligheten hvis han nøyde seg med å gi oss velgjerninger, hvor store de enn var.

Der synet på Jesus er skjevt på denne måten, kan det få forferdelige virkninger for livet. Her kan følelsen av det søte og salige i å ha en slik Frelser være så sterk at munnen flyter over av hans pris, og bekjennelsen av hvor liflig hans nåde er, kan klinge med hjertevinnende makt fra slike lepper. Og likevel er viljen helt ubrutt; den prøver ikke engang å overgi seg til det Frelseren vil virke. Mennesker ser på en slik som et stort vitne, men Kristus ser på ham som en som aldri kjente ham, fordi han ikke ville ha fellesskap med ham.

Tenk deg et menneske som måtte opereres for en livsfarlig svulst, og som hadde en framifrå lege. Den syke trodde fullt og fast på legens dyktighet, priste

og anbefalte ham stadig, lot alt gjøres i stand til operasjonen og var sikker på at den ikke kunne mislykkes. Men hver gang den skulle utføres, trakk han det syke beinet tilbake og nektet bestemt både å la seg bedøve og å la seg skjære i. Da var han jo like lite hjulpet som om han hadde hatt den dypeste forakt for legen og kunsten hans.

Dette er nettopp et bilde på dem vi taler om her. Vi må bare legge til at det er enda verre med dem. For de innbiller seg selv og andre at operasjonen virkelig har funnet sted, fordi de har tillit til den himmelske lege – enda de alltid trekker sitt fordervede hjerte unna, så Jesus aldri får rense og fornye det.

Skal disse menneskene noen gang få et rett syn på Jesus, må de få se dette: Hans kjærlighet gjorde vår gjerning og led vår lidelse, og vant oss syndenes forlatelse og evig rettferdighet, bare for at det skulle bli mulig for den å trenge inn i hjertene våre, slik den Helliges vesen krever. Der skulle den forme dem om i helliggjørelsens arbeid, så de til slutt blir likedannet med Jesu bilde. I det bildet er vi skapt, og derfor består vår virkelige frelse i det.

Å ville være frelst uten å ville la seg helliggjøre er like umulig som å ville være hellig uten å være frelst. Gir du rett akt på Jesus, ser du ham som den eneste som kan frelse. Men du ser også at all hans frelse har vår helliggjørelse som mål. Og du ser at begge deler må være slik, fordi Guds hellige kjærlighet er åpenbart i ham.

Men for å få dette synet på Jesus må du merke hvordan han ser på deg. Den sabbaten var det ikke bare fariseerne som ga akt på Jesus; han ga også akt på dem. Han så at grunnen til at de ikke ville gi ham ære, men heller tok anstøt, var at de ga seg selv ære og la stor vekt på å sitte høyt oppe ved bordet.

Se nøye etter, så skal du erkjenne at enten du ser ondt eller skjevt på Jesus, har du alltid noe som gjør at du ikke helt trenger ham. Enten har du ikke helt gitt opp å gjøre noe selv for din frelse, eller du kan nøye deg med en halv frelse, fordi du likevel har noe i deg selv å trøste deg til.

Det kan virke hardt å si til den som nesten fortviler under strevet med å bli skikket til frelse: «Du kan ikke gripe frelsen fordi du mener at du er rik og har overflod og ingen nød.» Og likevel er det slik.

Kommer et menneske så langt at han virkelig setter seg nederst, fordi han ser at ingen kan gjøre mindre til sin frelse enn han – han kan jo slett ikke gjøre noe – da må han også med ett gjøre alvor av å flykte inn i Jesu åpne favn. Da må han gjøre det, fordi han ser kjærligheten og bare har ett valg: enten å overgi seg i tillit til den eller å fortvile.

Og den som mener at han på én gang kan ta imot syndsforlatelsen og avvise helliggjørelsens nåde, kan nok si mange og sterke ord om at han slett ikke er noe i seg selv og har alt i Kristus. Men nettopp dette at han så overmåte godt nøyer seg med en halv frelse, som er så god som ingen frelse, viser at det ikke er slik.

For hadde han den sanne erkjennelsen av at han mangler all ros for Gud og bare eier sin synd, og så han seg selv som den som av alle syndere ubetinget måtte stå nederst på dommedag, da kunne han ikke fortsette å innbille seg at en frelse som slett ikke hadde forandret sinnet hans, var en virkelig frelse. Hadde han virkelig kledd av seg alt sitt eget, måtte han lengte etter å bli kledd i

Kristus. For da ville han bare ha ett valg: enten å fortvile om at evangeliet hadde frelsende krefter, eller å lengte etter å få erfare denne kraften.

Så la oss da gi akt på Jesus. Sannelig, de som går gjennom livet uten å få øye på ham, er blinde for den eneste det er verdt å leve for i denne verden. Men la oss gi akt på ham, ikke med onde øyne eller med skjeve, ensidige blikk.

La oss hver dag se hen til ham slik den ydmyke og likevel tillitsfulle troen gjør det. Den har erkjent at den ingenting har utenfor ham, og derfor åpner den hjertet for alt han vil virke. Den er viss på at den frelsen han så underlig har begynt, skal han også fullføre til salighet – bare vi uavlatelig gir akt på ham.

Derfor ber vi deg, Herre Jesus, at du med din Ånd vil være hos oss så uavlatelig, så mektig og så kjærlig at vi ingen dag lar være å gi akt på deg, fordi vi kjenner hvordan du alltid gir akt på oss. Amen.

Attende søndag etter treenighets-søndag: Hva mener dere om Kristus?

Bønn. Hellige Gud, la oss få kjenne i samvittigheten, så det aldri blir glemt, hva du dømmer om oss syndere, så vi kan dømme rett om Kristus, den eneste som stiller den våknende samvittighetens nød. Barmhjertige Gud, la oss få bekjenne med troens glede, med frelsens erfaring og med opplevelsens visshet: Vi mener at i Kristus har vi all visdom, all rettferdighet, all helliggjørelse, all forløsning – alt vi trenger til evig salighet.

Matt 22,34–46

«Hva mener dere om Kristus?»[1]

Det er mange spørsmål, også slike som gjelder deg selv, som du rolig kan svare på: «Jeg vet det ikke, men Gud vet det, og med det slår jeg meg helt til ro.» For eksempel om du skal leve lykkelig eller ulykkelig, utrette mye eller lite i verden, dø ung eller gammel. Alt dette kan du trygt overlate til Gud. Ja, jo mer du gjør det – og jo mindre det derfor bekymrer deg at du ikke vet slike ting – desto fromere og mer gudhengiven er du.

Det er andre spørsmål som du nok kan beklage at du ikke kan svare på, fordi du forstår at livet ditt ville vært rikere og virkekraften din større om du hadde kunnet svare på dem. Det gjelder for eksempel kunnskap, forståelse av det åndslivet og dannelsen har frambrakt, eller de tingene en må kjenne for å få en praktisk bedrift til å gå.

Det er ingen tvil om at den som her alltid må svare: «Jeg vet det ikke, jeg forstår det ikke», vil leve et langt fattigere og mindre innholdsrikt liv i denne verden enn den som sitter inne med kunnskapens fylde.

Men denne forskjellen vil jo ikke vare så lenge; den gjelder bare de årene vi er her. I døden er den som vet mye, og den som vet minst, like uvitende, hvis de ikke har lært å svare på det ene spørsmålet. Om det kan du verken si at det er nok for deg at Gud kan svare på det, eller at uvitenheten din bare skader deg på enkelte områder og for en kort tid.

For det finnes et slikt spørsmål, og livets dypeste oppgave for deg er å lære å besvare det rett. Jeg tenker på spørsmålet: Hva mener du om Kristus? Kan du

[1] NB: «Hva mener dere om Messias?» (Matt 22,42).

svare rett på det, da vil ikke engang den tykkeste uvitenhet om alt det andre skade deg evig. Ja, og enda mer: Kommer du bare så langt før livet ditt ender at du gir det rette svaret på dette spørsmålet, da kan du ha levd i de mest avskyelige synder og de mest foraktelige laster – det skal likevel ikke skade deg evig.

Og omvendt: Om du kunne svare på alt Gud og mennesker kunne spørre deg om, men ikke på dette ene, vil det likevel bare gagne deg i de årene du lever på jorden, og de svinner fort. Og om du hadde lært å leve dydig som en helgen, men ikke kjente troens svar på spørsmålet om Kristus, ville du likevel ha forspilt livet ditt.

Jeg vet nok at når jeg setter saken slik på spissen – når jeg sier at ikke bare kunnskap og uvitenhet, men også dyd og last betyr like lite sammenlignet med dette å ha troens erfarte kunnskap om Kristus – da støter jeg mange, også blant dem som er villige til å erkjenne at kunnskapen om Kristus i alle fall ikke er likegyldig.

De vil likevel synes at slike ord er en lettsindig og farlig tale – at de mest avskyelige synder og de mest foraktelige laster ikke har noe å bety i evigheten sammenlignet med dette at vi før livet ender har lært å svare på spørsmålet om Kristus. Og de mange som slett ikke regner kunnskapen om Kristus for noe, vil i en uttalelse som denne nettopp se et skrikende vitnesbyrd om hvor umoralsk den fulle forkynnelsen av evangeliet er, og hvordan den bryter ned den moralske sansen.

Likevel står jeg ved mitt ord. La oss bare med våken samvittighet se inn i menneskehjertene og se hvordan de forholder seg til lovens krav og evangeliets nåde i sjelens ulike tilstander. Da må vi erkjenne at til sist, når alt skal veies i dommen, er det for oss alle, den største synder og den største helgen, bare én ting som avgjør vår lodd i evigheten: det svaret vi har gitt på spørsmålet:

«Hva mener dere om Kristus?»

Det er nok ingen tvil om at svært mange mennesker slett ikke er klar over hvilket svar de hele tiden gir Gud på hans spørsmål «Hva mener dere om Kristus?» – både i sine innerste tanker og i hele livsretningen sin. Gjennom så lange tider har navnet hans vært omgitt av guddommelig herlighet og hellighet.

Tanken på ham knytter oss uvilkårlig til alt det som slekt etter slekt, og likeledes vi selv fra barndommen av, har vært vant til å møte med ærefrykt og tilbedelse. Derfor vil selv de som ønsker å få Kristus av veien, ofte nødig sette klare ord på sine spottende tanker om ham, ikke engang for seg selv.

Selv i fornekternes kretser er det nok temmelig uhørt at Kristus blir kalt en løgner og bedrager. Og enda sjeldnere vil en høre noen i den store likegyldige hopen forsikre at Kristus ikke betyr mer for ham enn en hvilken som helst mann som ikke angår ham. Og at de egenrettferdige skulle si om Kristus at han fornærmer dem, lovtrellene at han skremmer dem, og de lettsindige at han setter dem i stand til å synde trygt – det har vel aldri noen hørt. Men likevel leser Gud slike svar i menneskenes hjerter.

Og det er nødvendig at hver enkelt blir seg fullt bevisst hva hans virkelige svar er, når alt tilvant hykleri og all overtroisk skyhet for å komme den Hellige for nær blir lagt til side. Ellers kommer vi aldri til å innse verken hva vi svarer, eller

hvorfor alt for oss avhenger av svaret vi gir på Guds spørsmål til oss om Kristus. La oss altså prøve å få tydelig fram hvordan svarene lyder i de ulike tilstandene en sjel kan være i.

Du som bare kjenner Kristus som Marias sønn, håndverkeren fra Nasaret: Du hører ham spørre hva du mener om at han gjør seg til ett med Faderen, at han sier at han alene kjenner Gud, har sett ham og vært i hans fang, og at hvert menneske som ikke tror på ham, skal gå fortapt.

Du avviser alt dette som umulig – har du da noe annet svar enn dette: «Jeg mener at enten er du den frekkeste gudsbespotter historien kjenner, eller – hvis du selv har trodd det du sier – den mest vanvittige og hovmodige svermer, en som en må til et sinnssykehus for å finne maken til.

At noen kunne si om deg at du var uten synd, er meg helt ubegripelig. At du kunne forkynne en så ren sedelære – selv om den til tider går over menneskelig evne – viser nok at du var en idealistisk anlagt natur.

Men det kan på ingen måte begrunne så umulige påstander, og det fritar deg heller ikke for den anklagen at du har overvurdert deg selv og din betydning for menneskeslekten i så høy grad at du bare kan regnes blant de sørgelige eksemplene på hvordan religiøst hovmod forderver og formørker selv de beste anlegg. Jeg mener at du ikke engang kan regnes blant de gode menneskene, fordi du gjør deg lik Gud og gjør frelsen avhengig av troen på deg.»

Eller må ikke den som gjør Kristus til en løgner, nekte ham en plass blant de beste menneskene? Og likevel er det nettopp blant dem de fleste fornekterne vil regne ham. De nekter at han har talt sant om seg selv og hele sin gjerning, men likevel vil de ikke si rett ut at de synes han er et dårlig menneske – enda de uten betenkning ville si det om enhver annen som de bedømte på samme måte som ham. Selv fornektere prøver å smyge seg unna når de skal gi Herren svar på spørsmålet hans.

Og så den store mengden, som er helt opptatt av denne verdens ting og slett ikke er klar over at de noen gang for alvor har tenkt over spørsmålet om Kristus. Disse mange nøyer seg med at det vel er som det står i Bibelen og som de har lært i forklaringen, at Kristus er Guds og Marias sønn – men de ville vært like glade om han var Josefs sønn. Gir ikke nettopp disse et svært kraftig svar på spørsmålet «Hva mener dere om Kristus?» ved at de er så fullstendig likegyldige til svaret?

Jo, de svarer: «Vi mener at Kristi betydning og Kristi gjerning ikke angår oss det minste. For vår skyld kunne han gjerne ha blitt i sin himmel til evig tid. Vi har ikke hatt noen hjelp av at han kom, og ingen trøst av hans gjerning. Vi kunne på alle måter ha vært nøyaktig de samme som vi er nå, om vi aldri hadde hørt hans evangelium. Vi mener at Kristus er en så ubetydelig mann at ingen trenger å bekymre seg verken om ham eller om læren hans.»

Men hvor stygge og overdrevne vil ikke mange nettopp av disse likegyldige finne disse ordene mine! «Nei,» vil de si, «så foraktelig taler ikke noe menneske om Jesus. Alle har jo i hvert fall knyttet navnet hans til sine helligste minner. Julaften da vi var barn, andaktsstundene i Guds hus, avskjedsstunden ved de åpne gravene til våre kjære – dette og så mye annet dyrebart er så uløselig

knyttet sammen med Jesu hellige navn at selv den mest verdslig sinnede vil kvie seg for å tenke, og enda mer for å tale, om Kristus som et menneske uten verdi.»

Ja, det kan kanskje være sant at ingen tenker slik. Og likevel kan det hende at den som blir opprørt over en slik tale, selv fører en slik tale i Guds øyne. For hvis forholdet ditt til Kristus aldri bekymrer deg, så du ikke engang tenker ordentlig over om du tror på ham eller ikke, er han da ikke likegyldig for deg?

Det som er viktig for deg, opptar jo sjelen din på en eller annen måte. Hvis du ærlig talt må si at du kunne ha fått den skikkeligheten du har, ved en god oppdragelse og kjennskap til Guds bud, selv om du aldri hadde kjent Kristus – hvilken hjelp er han da for deg?

Hvis Gud ser at du fra morgen til kveld ville ha tenkt og handlet og følt helt som nå, om Kristus aldri hadde levd, da ser han jo også at Kristus etter din mening ikke hadde trengt å komme hit ned for å frelse deg.

Du mener jo at du kommer så godt gjennom årene dine uten at han har den minste innflytelse på ditt hjerte og ditt liv i verden. Sannelig, nettopp dette stygge svaret: «Jeg mener at Kristus ikke er så mye verd som mitt matstrev eller mitt daglige arbeid» – det er ditt svar, du skikkelige verdensmenneske, som bare har bruk for Jesus som et bilde å henge på juletreet eller som en flyktig trøst ved den åpne graven.

Men så dere alvorlige mennesker, som har fått øynene opp for tidens nød og synd, og som streber etter både å holde dere selv ubesmittet og å virke kraftig for å hjelpe andre: Dere anerkjenner fullt ut Kristus som det moralske idealet, og likevel kan dere så inderlig godt hjelpe dere selv. Hva svarer dere når Gud spør hva dere mener om den korsfestede Kristus?

Dere svarer: «For vår skyld kunne du gjerne ha spart deg din lidelse og død. Det er en urettferdig fornærmelse å mene at våre synder skulle trenge soning ved Guds Sønns blod; så fordervet er vi på ingen måte. Vi mener at du, som ble gitt for våre synder, står for oss som et minne om hedningenes tro på Guds vrede, like unødvendig og umulig å tro på.»

Jeg vet nok at dette klinger mye vakrere når det blir sagt med skjønne ord: at menneskets egen anger, og den kraften til gjenreisning som den gir, er mye mer moralsk og stemmer bedre med vår tids rene forestilling om Gud som kjærligheten enn evangeliets lære om forsoning ved at en annen lider straffen, og om Guds vrede over synden.

Men er det i grunnen noe annet å nekte Kristi død for våre synder enn å stille seg under Kristi kors og, med en like kraftig spott som den som rammet ham langfredag, si: «Jeg mener at du henger her ved et ulykkestilfelle som verken angår mine eller verdens synder. La ikke ditt blod renne for meg; tårene i min anger er fullt gode nok til å vaske bort den skylden jeg kan ha»? Slik svarer mange i vår tid. De innbiller seg at de bare bestrider et gammelt påfunn av kirkelærere, mens de i virkeligheten håner Kristi kors.

Men ingen av dem vi hittil har hørt svare, krenker likevel Frelseren så dypt som de som vil bruke ham som skalkeskjul for sine synder. For de som synder trygt fordi de har Kristi forsoning å gripe til så snart samvittigheten vil gjøre dem engstelige, gir dette svaret: «Vi mener at du er en som vel fortjente at Judas

kysset deg da han forrådte deg, og at tjenerne slo deg da de hyllet deg. Vi mener at ingen så trygt kan foraktes som du, fordi ingen så lett kan bedras som du.»

Å, om dere bare ville forstå at dere gir Judas rett, alle dere som mener at dere kan bruke Kristus enda hjertene deres er langt borte fra ham! Å, om dere bare ville forstå at det blodet dere tramper under føtter, ikke kan rense hjertene deres, og merke at hvert tilbedende ord på leppene deres klinger som den frekkeste spott i Guds ører!

Helt motsatt av disse, og likevel mer lik dem enn de selv vet, svarer de som mener at de så gjerne ville tro på sin frelse, hvis de bare torde. De svarer nemlig: «Vi mener at Kristus slett ikke er skikket til å være Frelser for syndere. Avstanden mellom ham og oss er uendelig; vi kan aldri komme i fellesskap med ham, og med eller uten ham blir vi i våre synder. Vi mener at han forferder oss med sin hellighet og gjør nøden vår større ved å vise oss en kjærlighet som vekker lengselen vår, uten at vi er i stand til å få del i den.»

Disse vi nå taler om, er kanskje enda mindre klar over enn alle andre hva hjertet deres svarer på spørsmålet om Kristus. De vet slett ikke at de klager over ham. De klager jo bare over seg selv, og over at de ikke kan tro og ikke kan omvende seg; alltid dømmer de seg selv og slett ikke Gud. Og likevel er det nettopp Herren de klager over. For det måtte jo være hans skyld hvis de virkelig ikke kunne tro og bli salige.

Det måtte være han som hadde fått i stand en frelse som var ubrukelig for syndere, hvis de som ville ha den, likevel ikke kunne få del i den. Ja, hele Kristi gjerning og all hans kjærlighet ville være en grusomhet, som å holde maten opp foran munnen til den sultne, hvis de som lengtet etter forbarmelsen, ikke kunne få den. I grunnen spotter de som har gitt opp håpet om å få del i Kristi frelse, like mye som de som tar imot nåden forgjeves.

Bare den som har troens erfaring av hvem Kristus er, gir det rette svaret på spørsmålet: Hva mener du om Kristus? Han svarer: «Jeg mener at Jesus Kristus, Guds og Marias sønn, er den eneste i himmelen og på jorden som kunne være min Frelser. Jeg trenger en hjelper som er så sterk som Gud, og som likevel er lik meg. Jeg trenger en kjærlighet som bare Gud kan ha, og en forståelse av meg og mine kår som bare finnes hos den som har delt dem som min bror. Jeg forstår at han måtte dø for meg, enda han er det evige liv, for at jeg skulle leve, enda jeg er hjemfalt til døden. Derfor har jeg i ham alt jeg trenger: syndenes forlatelse og det evige livs krefter. Jeg mener at Kristus er den eneste som svarer til min trang, den eneste som fyller alle hjertets krav, den eneste jeg vil ha både i livet og i døden. Velsignet være hans navn i evighet!»

Men hvordan kan noen gi et slikt svar ut fra hjertets erfaring og ikke bare som tomme store ord? Av egen styrke og fornuft kan vi det sannelig ikke; til det er hemmeligheten ved Kristi person altfor stor, og Guds frelsestanker, som er åpenbart i ham, altfor opphøyde. Og når vi svarer med lærebokens ord at det er Den Hellige Ånds gjerning å opplyse oss om Kristus, hva mener vi da egentlig med det? Er det sikkert at det er mer enn en talemåte vi lærer barna? Hvordan foregår Åndens opplysning, og hvorfor får ikke alle del i den?

Disse spørsmålene kan vi først besvare når vi har funnet svaret på et annet spørsmål: Hvorfor er det så farlig at saligheten avhenger av om du kan svare rett når Gud spør hva du mener om Kristus? Dommen er jo ingen overhøring i katekismen; der vil ingen kunnskap og ingen rettroenhet hjelpe. Hvorfor legger vi da mer vekt på den rette erkjennelsen i dette ene stykket enn på alle livets gjerninger og alt det mangfoldige hjertet strever etter?

Fordi det svaret du gir på spørsmålet om Kristus, alltid stemmer helt med svaret du gir på et annet spørsmål. Også det må livet ditt svare på, enten du er deg det bevisst eller ikke. Og det svaret kan slett ikke være vanskelig for deg, fordi det stemmer fullt med både fornuftens og samvittighetens krav.

Det er spørsmålet: «Hvilket er det store budet i loven?» (Matt 22,36). Svarer du rett på det, skal du uten tvil komme til å svare rett på spørsmålet om Kristus. Og da skal du få erkjenne at selv om svaret da faller deg lett og naturlig, har du likevel ikke lært det av deg selv, men av Den Hellige Ånd, som har opplyst deg ved sitt evangelium.

Med andre ord: Slik ditt forhold til loven er, slik er ditt forhold til Kristus. Erkjenner du ikke at loven gjelder, vil du heller ikke erkjenne at Kristi frelse er sann. Er erkjennelsen din av lovens krav sløv, vil du også bare ta sløvt imot Kristi evangelium.

Er du på en eller annen måte tilfreds med den dommen du venter av loven, vil du være utilfreds med Kristus. Har du, mer enn du selv vet, en tanke om at du kan bli frelst ved loven, vil du også, mer enn du selv vet, holde deg borte fra å ta din tilflukt til Kristus.

Tar du på den andre siden ikke lovens krav alvorlig, vil det heller ikke være noe alvor i din tro på Kristus. Men har du fullt ut svart på spørsmålet om det store budet i loven, så du har kjent dette budets rettferdige krav og forferdelige dom over synderen, da vil du også fullt ut gi troens svar på spørsmålet: Hva mener du om Kristus? La oss se om det ikke forholder seg slik.

Guds frelsestanker i evangeliet går langt over våre tanker. Lovens grunntanke derimot – det kravet som den samler alle de andre i – stemmer helt med samvittigheten vår og er derfor også forståelig nok. For i grunnen tviler ikke noe menneske på at alt ville være som det skulle, hvis lovens store bud: «Du skal elske», ble holdt alltid og av alle. Alle som ikke helt fornekter Gud, sier at Guds vesen er kjærlighet. Og selv fornekterne sier at hvis det fantes en Gud, måtte en tenke seg at han elsket hele sin skapning.

Men elsker Gud oss, må han også ønske å ha vår kjærlighet; for enhver vil bli elsket av den han elsker. Og har den Gud som er kjærlighet, skapt oss i sitt bilde, er også vi skapt til å elske. Da kan vi umulig kjenne oss salige uten i den kjærligheten som er Guds vesen, og derfor også det sanne vesenet til mennesket, som er skapt i hans bilde.

Derfor kan heller ingen nekte at hvis bare både de selv og hvert menneske var helt kjærlige, ville det ikke være noen synd i verden. At det store budet i loven, det som bærer og gjennomtrenger alle de andre, skulle være ondt, har vel aldri noen sagt.

Derimot finnes det nok dem som sier at kravet i kjærlighetsbudet er umenneskelig og ikke lar seg oppfylle av mennesker, og at det derfor ikke kan ha større betydning enn om vi fikk det budet å stige opp til solen. Det er de samme som nekter at menneskene er skapt til bedre kår enn å være syndere, slik de nå er. Da er det jo riktig nok: For synderen er det like umulig å elske av hele sitt hjerte og uten å gjøre noe unntak som det er å stige opp til solen.

Har mennesket aldri vært annerledes, og er det ikke bestemt til noen gang å bli annerledes enn vi nå er fra fødselen av, da er den grunnloven som gjør krav på oss, denne: «Du skal i alle ting søke ditt eget» – altså nettopp det kravet som er det motsatte av kjærlighetens.

Da kan det bare kreves én innskrenkning av vår egenkjærlighet: at vi er kloke nok til å huske dette: For å eie og beholde de tingene og menneskene vi trenger for vårt eget velvære, må vi ofte beherske begjærligheten vår, ofre det mindre for å vinne det større, ja, til og med hengi oss for andre, hvis de har betydning for vårt eget liv.

Det høyeste denne egenkjærlighetens morallære når fram til – og den følger helt nødvendig av at en nekter at mennesket er skapt i Guds likhet – er dette: Det enkelte mennesket skal erkjenne at hans egen trivsel avhenger av tilstanden i det samfunnet han hører til, og at han derfor skal arbeide ikke bare for sine egne interesser, men også for fellesskapets: jo bedre alle har det, desto bedre og tryggere vil også hver enkelt kunne leve.

Derfor tjener du på å ta hensyn til mer enn din egen øyeblikkelige fordel; i lengden vil det som er til fordel for alle eller mange, også være til fordel for deg og dine barn. Men det siste målet for hvert menneskes liv blir likevel alltid å tilfredsstille egenkjærligheten.

For dem som på denne måten ser på det store budet i loven, kjærlighetens krav, som en svermerisk overspenthet som aldri har hatt og aldri vil kunne få betydning for virkelige mennesker av kjøtt og blod, må også all tale om vår frelse og vår Frelser være et uting.

Frelsen består jo nettopp i at de som tror på Frelseren, ved hans gjerning og lidelse får rett til å bli Guds barn, så hans kjærlighet blir utøst i hjertene deres og begynner kampen for å rydde ut egenkjærligheten. Hvis nå denne kampen er både unyttig og umulig, fordi menneskene ikke bare nå er egenkjærlige, men skal og må være det, da er en slik frelse følgelig verken nødvendig eller mulig.

Og aller minst kan disse som nekter det store budet i loven, kjenne Frelseren i Kristus. For i ham ser de et menneske som fullkomment oppfyller kravet i kjærlighetsbudet, men det kan jo etter deres mening ikke forenes med et sant menneskes vesen. Altså kan ikke den Kristus som evangeliene maler for oss, være sann. Derfor må de som nekter at det store budet er sant, fornekte Kristus. Er kjærlighetsbudet et uting, er også den fullkomment kjærlige et uting, og Kristus en svermerisk drøm, en løgn.

Men er nå disse uten ansvar når de mener at de ved sin forskning i menneskets natur er kommet fram til at kravet i kjærlighetsbudet er umulig og derfor uberettiget? Nei, de har det fulle ansvaret. Dette mektige budet finner gjenklang i hvert menneskes samvittighet, og de har ansvaret for at de ikke lar

seg vekke av det. Da ville de erkjenne både at de er skapt til kjærlighet og derfor aldri kan bli salige i sin egenkjærlighet, og at de umulig kan fri seg selv ut av egenkjærligheten og oppfylle budets krav.

Nettopp de som er vant til å tenke, skulle kunne lære av budets røst å forstå hva splittelsen i deres egen sjel er. Den er årsaken til at de ikke finner noen fullkommen lykke, og til den uroen og samvittighetssmerten som heller ikke de helt kan unngå. Og den består nettopp i at de ikke er det de er skapt til å være: De er egenkjærlige, men etter Guds vilje skulle de være kjærlige som han som skapte dem i sitt bilde.

Og erkjente de dette – søkte de bare å forstå seg selv, sin trang og sin hjelpeløshet, ledet av lovens klare ord – da ville de også erkjenne at det var frelse de trengte, og det en frelse som bare den Allmektiges hellige kjærlighet kan frambringe. Og da ville de i Kristus finne den som svarte til hjertenes trang, og bekjenne med alle troende: «Vi mener at verden ikke kjenner noen annen enn ham som har makt og kjærlighet nok til å frelse oss ukjærlige, ved at han oppfyller kjærlighetens store bud både for oss og i oss.»

Det er ikke at de nekter Kristus, som fører dommen over de vantro. Det er at de nekter budets krav, enda samvittigheten i deres innerste hjerte vitner om at kravet er rett. For med det hindrer de seg selv fra å få den salige forståelsen av at Kristi frelse er nødvendig og virkelig – den forståelsen som alle syndere får når de kjenner seg selv og kommer til seg selv gjennom botens ydmykelse og smerte.

Vi ser: Svaret deres på spørsmålet om Kristus kommer av svaret deres på spørsmålet om loven. Men at de ikke svarer rett på det lette spørsmålet, er de selv skyld i. For her ville de kunne gi det rette svaret, hvis de bare ikke døvet samvittighetens røst.

Hos den store mengden av dem som ikke for alvor bekymrer seg om kravet i kjærlighetsbudet, har likevel ikke likegyldigheten sin grunn i at de rett ut nekter at budet har rett. At vi skal være kjærlige, står tvert imot for dem som noe som ikke trenger noe bevis.

Og når det gjelder nestens forhold til dem selv, vet de også å gjøre kravet gjeldende og klage bittert over å leve i en kald og kjærlighetsløs verden. Men i dette at ingen oppfyller det store budet i loven, finner de likevel – langt mer enn de selv er klar over – god nok grunn til å la være å gjøre engang alvorlige forsøk på å oppfylle budet, og det med god samvittighet.

De føler seg trygge fordi ikke én eneste er kjærlig av hele sitt hjerte. De synes ikke det er farlig at de ikke kan det ingen kan, selv om de innrømmer at alle burde kunne det. De anerkjenner budet, men lar likevel kravet ligge helt urørt i livet sitt.

For de har en sterk følelse av at det aldri vil bli tale om å kreve dem til regnskap for en skyld de deler med alle. Derfor er det en vanlig erfaring at ingen bekjennelse fører med seg mindre skam og angst enn bekjennelsen av å ha overtrådt det store budet i loven.

Den som ellers ikke vil innrømme noen synd, bekjenner gjerne svært lett, men også svært likegyldig, at han ikke har elsket Gud av hele sitt hjerte og sin neste som seg selv.

På spørsmålet om han har oppfylt dette budet, svarer han: «Nei, det har jeg naturligvis ikke. Det har sannelig ingen, og jeg vil ikke gi meg ut for å være mer enn et skrøpelig menneske. Men det er jo helt urimelig å kreve av meg virkelig skam og anger over noe som den som krever meg til regnskap, er like skyldig i som jeg. Vi fikk ikke gjort annet enn å klage og gråte, hvis alle som ikke er fullkomne i kjærligheten, skulle ta seg dette nær som sin store synd.» Altså ser mengdens store likegyldighet overfor kravet i kjærlighetsbudet ut til å ha sin grunn i at ingen kan oppfylle det.

Og likevel ligger grunnen i virkeligheten langt dypere. For et menneske kan bare være likegyldig overfor kravet i kjærlighetsbudet så lenge det ikke går inn i seg selv og kommer til å forstå at det er skapt til å elske Gud og ha sin salighet i det.

Har du først kjent at du forgjeves søker den freden sjelen trenger, så lenge egenkjærligheten er den ofte skjulte, men alltid innerste og sanneste drivkraften i livet ditt, da vil du også kjenne at du trenger den kjærligheten budet krever, og at du allerede er fortapt når du mangler den. Du trenger ikke først bli det.

Slik du er, innsnørt i deg selv, med lengsel bare etter ting som stadig brister som såpebobler i hånden din, uten evne til å hengi deg til den evige, hellige Gud og la hans kjærlighet gjennomtrenge hele ditt liv i verden – slik vil du da føle deg elendig. Du sukker under syndens og forgjengelighetens trelldom, som gjør hele tilværelsen din meningsløs.

Derfor vil du da ikke spørre om få eller mange eller alle har det som du; det blir likegyldig for deg. For du vil kjenne at hvordan det enn er med de andre, må i alle fall du lære å elske Gud og i ham hele hans skapning, hvis ikke livet ditt fortsatt skal være forspilt i evighet.

Da får det store budet i loven for første gang alvorlig betydning for deg. For da sier det deg ikke noe vilkårlig, men bare det du selv har erkjent at du må gjøre, hvis du ikke skal bli i fortapelsen og aldri nå det målet du er skapt for. Da vil du begynne å arbeide for virkelig å oppfylle budet.

Men så vil du også få erfare, grundig og dypt, at du slett ikke kan det. Du mente kanskje at du elsket Gud, om ikke av hele ditt hjerte, så i alle fall med en god brøkdel av det. Men du vil erfare at du slett ikke elsker ham. For overalt vil du finne egenkjærligheten igjen som det innerste, når du bare har mot og vilje til alltid å se til bunns i hjertet ditt.

Denne erfaringen kunne vi alle gjøre. Til det trengs verken særlig visdom eller kunnskap eller begavelse, bare vilje til å være sann mot seg selv og ikke beruse seg i verdens lyst eller nød. Og å kreve en slik selverkjennelse er verken ufornuftig eller overdrevet, eller noe som må tros uten å ses. Du kan bare prøve om det er slik, så vil erfaringen falle deg rett i hendene.

Men da vil også du kunne svare rett på spørsmålet om Kristus. Så lenge kjærlighetsbudet står der som et ytre, vilkårlig krav – som det nok ville være best å oppfylle hvis vi bare kunne, men som vi også godt kan klare oss noenlunde uten og likevel ikke miste oss selv – så lenge vil også Kristus stå som en Frelser langt borte.

Ham kan vi kanskje få bruk for en gang, og derfor er det trøsterikt nok å ha ham å gripe til – uten at vi på noen måte virkelig bekymrer oss for å få del i frelsen hans, eller engang prøver hvordan det egentlig står til med vår tro på ham.

Den som svarer helt likegyldig på spørsmålet om han har holdt kjærlighetsbudet: «Nei, naturligvis», vil svare like likegyldig på spørsmålet om han tror på Kristus: «Ja, naturligvis» – selv om han ikke engang kan si hva troen er. Han kjenner ikke sin trang til å lære kjærlighet, og derfor heller ikke sin trang til den Frelser som kjærligheten er åpenbart i, og som den strømmer ut fra og inn i synderes hjerter. Alt sammen er noe fjernt og uforståelig, som ikke har noen betydning for det livet han lever.

Men si til den som vet om seg selv både at han må være kjærlig, og at han ikke kan gjøre seg kjærlig – si det til ham så han forstår evangeliet av hjertet: «Hva mener du om Kristus?» Og han skal svare: «Jeg mener at alt jeg søker, det finner jeg hos ham. Det jeg arbeidet forgjeves for å bli, det gjør han meg til. Det loven krever, det gir han. Den Gud jeg fryktet, ser jeg forsonet i ham. Den fjerne Hellige er i ham blitt min neste. Det tomme verdenslivet fyller han med nådens rikdom. Min ringe gjerning gir han evighetens betydning. Mitt dårlige hjerte kan jeg gi ham helt, så jeg, ussel som jeg er, likevel elsker ham helt, fordi han vet at jeg vil ha bort alt som ennå skiller meg fra ham.»

Se, verdens store mengde er altså likegyldig til Kristus fordi den er likegyldig til det store budet i loven. Men denne likegyldigheten er dens skyld og dens ansvar.

Men hvordan kan vi si at hver den som for alvor erkjenner kravet i kjærlighetsbudet, må gi troens svar på spørsmålet om Kristus, når det likevel er en kjensgjerning at mange som ofrer seg i kjærlighetens tjeneste, slett ikke gir dette svaret? Mange forstår at mangel på virksom kjærlighet er samfunnenes største fare og tidens verste onde.

Kampen for tilværelsen er i våre dager drevet til det ytterste. Den får selvsyken til å stige over alle grenser og setter på alle områder de sterkeste i stand til å utnytte de svake. Det opprører og griper mange, så de setter livet inn på å hjelpe de undertrykte, styrke de svake, reise de falne og åpenbare at kjærligheten ennå er en makt i verden.

Og det kan på ingen måte sies om disse, som om andre slags egenrettferdige, at bare gjerningene deres, men ikke hjertelaget, har kjærlighetens preg. Tvert imot: Fordi de godt forstår at tidens nød ikke har sin rot i ytre årsaker, men i kjærlighetsløsheten, forstår de også at den ytre hjelpen bare har verdi når den blir gitt i kjærlighetens medfølelse. Derfor ser vi ofte disse menneskene føre både hjemmelivet og livet ute i verden så hensynsfullt, kjærlig og oppofrende at det ville være en urimelig baktalelse å påstå at alt dette bare var et glitrende skall om egenrettferdighetens råtne kjerne.

Det kan hende at troende kristne blir mer forvirret av livet til disse enn av noe angrep fra vantroen. For her ser det ut til å være et vitnesbyrd om at sann kjærlighet, livskraftig og virksom, kan finnes også i hjerter som ikke kjenner troen på Guds nåde i Kristus. At de ikke kjenner den, bekjenner de nemlig åpent.

De erklærer ofte at frelsens fulle evangelium – dette at Kristus har gjort alt for oss og gjør alt i oss – snarere er en hindring enn en hjelp i kjærlighetsarbeidet. For selv om Kristus ikke vekker anstøt hos dem, trenger de ham i alle fall ikke. Han er like likegyldig for dem som for dem som aldri har fått noe inntrykk av kravet i kjærlighetsbudet.

Det kommer av at disse, tross all forskjell, i sin dypeste grunn har like lite forståelse av kravet i dette budet som de andre. For hva slags kjærlighet er det de vil lege sine egne og verdens sår med? Det er en kjærlighet som strekker seg til nesten, men utelukker Gud. Derfor viser det seg også at den ikke bringer noen hjelp med all sin oppofrelse.

Jeg tenker her ikke først og fremst på at disse menneskevennlige bestrebelsene så ofte bare øker misnøyen hos de undertrykte, gjør kravene sterkere og striden mellom de sterke og de svake bitrere. Alt det kommer av at denne kjærligheten ikke selv eier, og derfor heller ikke kan bringe, den tålmodigheten, den ydmykheten og det håpet om evig liv som bare troens kjærlighet til Gud skaper i hjertene.

Men jeg tenker på dette: Selv om de kunne skape verden om, så den samme inderlige forståelsen og hjertelige hjelpsomheten rådet overalt som den nå råder i deres egne hjem, ville det likevel ikke være noen sann hjelp i det. For den ville verken strekke seg ut over grensen for dette livet eller kunne avverge hjertets sorg under livets tunge tap.

Også disse, som mener at de kan unnvære Gud i arbeidet sitt, trengte bare å gå ned i sjelens dyp for å se at selv det skjønneste i verden, livet for andre, ikke er nok for den sjelen som er skapt til å leve i Gud.

Også for dem kommer det timer da gjerningen deres ikke tilfredsstiller dem, da alt synes tungt og formålsløst for dem, og hele verden ikke verdt å ofre seg for. Heller ikke de unngår å kjenne at samvittigheten vrir seg i lengsel etter en evig trøst. Også de må ane at intet menneske i seg selv har kraft til å dø med det evige livs håp, og at også de lengter etter å eie dette håpet.

Fordi de ikke vil følge disse dypeste erfaringene sine, men søker å nekte dem, får de aldri kjenne det rettferdige i mer enn den ene halvdelen av kjærlighetsbudet: «Du skal elske din neste som deg selv» (Matt 22,39). Den andre og større delen: «Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte» (Matt 22,37), forblir ukjent for dem.

Men dette er den store skylden i livet deres. For nettopp de som ikke vender seg bort fra kravet om nestekjærlighet, og som derfor får forståelse av kjærlighetens vesen, ville lettere enn andre kunne kjenne at bare en evig, uuttømmelig, hellig kjærlighet som Guds kan tilfredsstille menneskehjertets trang.

Kom de først til denne erkjennelsen, ville også disse, akkurat som de likegyldige, erkjenne både at denne kjærligheten kan de ikke gi seg selv, og at den nettopp kan fås gjennom en slik frelse som Jesus har brakt. Men da ville også disse måtte gi troens svar på spørsmålet: «Hva mener dere om Kristus?»

Den største motsetningen til disse alvorlige, som arbeider i kjærlighetens tjeneste ved egen kraft, er de som slett ikke arbeider for å fremme kjærlighets-

livet, verken hos seg selv eller hos andre, mens de stadig taler om sin egen synd og om frelsen i Guds nåde.

Det er ingen som gjør kristendommen så mye skade som disse munnkristne, som er skyld i at Guds navn blir spottet blant vantroens barn. Og det finnes i sannhet heller ingenting mer motbydelig enn dette: at den høyeste åpenbaringen av Guds kjærlighet, som tydeligere enn noe annet vitner om at Gud vil frelse oss ved å skape sitt liv i hjertene våre, blir tatt som et frikort til å bli i synden og i dens fiendskap mot Gud.

Om slike munnkristne, som sier det motsatte av det de gjør, ligger det svært nær å dømme at de er hyklere. Ofte er det vel også slik at denne slags mennesker holder både loven og evangeliet for løgn, og bare oppfører seg slik de mener de har størst fordel av.

Men det er slett ikke alltid slik at de som bekjenner Kristus med leppene, men fornekter ham med gjerningene, er seg bevisst hykleriet sitt. Ofte kan de lignes med små barn, som synden ikke betyr noe for, bare de slipper straffen. Barnet må jo være kommet nokså langt før det forstår at synden har sin straff i seg selv, og at den verste straffen ville være at synden fikk vokse fritt i det uten å bli kuet.

Slik er det også med disse munnkristne. At de med hjerter fylt av egenkjærlighetens lyster er fortapt i verden og skilt fra Gud, gjør dem ingenting. Verken sin syndighet eller sine synder kjenner de som noe ondt, unntatt i den grad det kan få slemme følger. Men Guds vrede, døden, dommen, helvete – alt dette, som står for dem som vilkårlige straffer som kommer utenfra – frykter de, og det kanskje i høy grad, fordi samvittigheten sier dem at de så inderlig vel har fortjent alt sammen.

Men derfor kan de også virkelig mene at de tror og gleder seg over syndenes forlatelse ved Kristi blod. Og de trøster seg nok ofte med nåden uten å merke sin egen baktanke: at trøsten for dem egentlig er at de kan synde uten frykt, fordi nåden i syndenes forlatelse er uuttømmelig. De innser ikke at Kristus døde for oss for å komme til å leve i oss, og at syndenes forlatelse ville være uten nytte hvis den ikke var forutsetningen for gjenfødelsen. For de har aldri kjent at synden selv er straffen vi trenger å bli frelst fra.

Men at de kan leve i en slik blindhet, enda de stadig ønsker å høre om Kristi kjærlighet, kommer bare av at de aldri har tatt seg til hjerte kravet i lovens store bud. Hadde de ønsket å erkjenne at de skal elske Gud, ville de også ha erkjent at all frelse som lot dem bli uten kjærlighet til Gud, bare var innbilning.

Og hadde de sett hvordan kjærligheten til nesten er knyttet uløselig sammen med kjærligheten til Gud, ville de også ha sett at det ikke er kjærlighet, men bespottelse, når de – som det av og til skjer – innbiller seg at øyeblikkelige rørelser og stemninger, som aldri får makt i livet deres, er vitnesbyrd om at de kjenner Guds kjærlighet.

Så de at Kristus har frelst oss til et fellesskap i kjærlighet med seg selv, ville de også se at de spotter ham når de alltid sier at han er all deres trøst, men likevel alltid avviser hans kjærlighet. Også disse ville kunne gi det rette svaret på spørsmålet om Kristus, hvis de lot lovens store bud lyde inn i samvittigheten.

Men så de som kjenner lovens krav så sterkt og forpliktende, så inderlig og altomfattende at det knuger dem ned i fortvilelse, fordi de alltid og i alle ting oppdager at de er helt maktesløse til å oppfylle det: Hvorfor kan ikke de lære troens svar på spørsmålet om Kristus straks, men ofte først etter lange tider og tunge kamper? Disse trenger i sannhet en virkelig Frelser, som selv gjør gjerningen for dem og i dem.

For under lovens arbeid har de lært at de ikke bare til en viss grad, men helt og fullt mangler evne til å oppfylle kjærlighetens krav. Og de kan heller ikke nøye seg med mindre enn en hel frelse, som innenfra skaper i dem et liv i den kjærligheten de savner – for det er savnet av den som gjør dem så elendige.

Men ofte viker de tilbake for den Frelseren som de likevel lengter etter. Trangen deres drar dem til ham, mens selve hans kjærlighet skremmer dem, fordi de ikke er den verd. Det synes dem herlig, men uoppnåelig, å bli hans frelste troende.

Hvor kommer da denne sky frykten fra hos dem som i Kristus nettopp burde kunne se en slik Frelser som deres bitre erfaring har lært dem at de trenger? Jo, grunnen er ingen annen enn at heller ikke de har sett helt til bunns i lovens store bud. De forstår ikke at den som krever kjærlighet av oss av hele vårt hjerte, selv må ønske å elske oss av hele sitt hjerte, og derfor også må ha kjærlighetens lengsel etter å frelse oss.

Forsto de at selve budets krav åpenbarer Guds kjærlighet, og at kjærligheten ikke først ønsker å få, men å gi, da ville de også se at det første Guds kjærlighet krever av dem, ikke er at de skal gjøre noe for ham, men at de lar ham gjøre alt for dem, ved at de i tro og tillit overgir seg til Kristus for å la seg frelse av ham.

Dette gjør alle de som har sett så langt inn i lovens store bud at de har erkjent både at kravet har rett, at de selv er maktesløse, og at loven inneholder løftet om Guds barmhjertighet. Når det så lyder til dem: «Hva mener dere om Kristus?», har de bare ett svar: «Vi mener at all den kjærligheten vi trenger, og som Guds hjerte rommer, er åpenbart i ham. Han er helt for oss. Derfor tror vi på ham, og derfor vil vi være hans, han som tvinger oss ved å gi den kjærligheten loven krever.»

Og når en synder kan gi det svaret, er han frelst. For da er lovens store bud ikke lenger utenfor ham, men i ham, som den kraften som driver ham til å gi seg stadig mer inderlig til den Frelseren der han har funnet alt han trenger til salighet. Dette skjer ikke med andre syndere enn dem som har lært å gi troens svar på spørsmålet om Kristus. Men med alle dem skjer det i samme stund som de lærer svaret.

Derfor kan vi si at alt annet kan glemmes, og all annen forskjell mellom syndere kan forsvinne. Men det glemmes aldri, og det gjør en evig forskjell, om du har latt Gud lære deg gjennom loven i samvittigheten å svare med troens ydmykhet, glede og hengivelse når han spør: Hva mener du om Kristus? Unn deg derfor ikke fred før du har lært dette svaret. Så blir Kristus din fred i evighet. Amen.

Nittende søndag etter treenighets-søndag: Gjennom angerens smerte vinnes syndsforlatelsens fred

Bønn. Herre vår Gud, forlat oss våre synder! Det er ikke én av oss som ikke trenger å be slik, og likevel er det ingen som gjør det, unntatt den som har lært å angre sin synd. Før oss da inn i angerens skam og angst og smerte, så vi kan få syndsforlatelsens oppreisning og fred og glede. Og gi oss så å elske deg mye, fordi mye er oss forlatt, og å elske deg alltid, fordi vi alltid trenger nåde og syndenes forlatelse ved vår Herre Jesus Kristus. Amen.

Matt 9,1–8

Finnes det noe menneske som er så lite kjent med seg selv at han ikke føler at han ville bli grepet av overveldende glede om han, som den lamme, kunne oppleve at Frelseren med Guds makt og pålitelighet sa til ham: «Vær frimodig, sønn! Dine synder er deg forlatt!» (Matt 9,2)?

Selv den som tynges svært lite av sin synd, ja, kanskje ikke engang er klar over at den noen gang har tynget ham, ville føle seg usigelig lettet om syndeskyldens byrde plutselig kunne tas av ham. Om han så bærer syndens byrde like lett som vi bærer lufttrykket, ville han likevel føle seg befridd om den kunne løses.

Det er som med en vandrer som er vant til å gå med en tung ransel, så han ikke merker stort til byrden; likevel føler han seg lettet når han kan spenne den av seg. Vi trenger bare å tenke oss at det sto klart for enhver som ikke har sine synders forlatelse: «Jeg skal bøte for min synd, jeg skal få straffen over meg for alt jeg har gjort.» Da kunne vi ikke tvile på at ingenting ville glede en syndig sjel så mye som vissheten om å eie syndenes forlatelse.

Når skylden for synden kjennes så lite, kommer det verken av at byrden ikke ligger på sjelen, eller av at menneskene er så helt sikre på at skylden aldri vil bli krevd. Det kommer av at lettsindigheten deres er stor nok til at de kan gå og bære på skylden uten noen gang å få avgjort om de kan bli kvitt den eller ikke.

De fleste nøyer seg med et ubestemt håp om at det til slutt nok må bli en redning for dem også. Men om de kunne se Gud og høre ham si: «Deres synder er dere forlatt», ville de nettopp ved den store lettelsen erfare hvor tungt de hadde båret på skyldens byrde, mens de gikk og dro på den uten for alvor å prøve om de kunne få lagt den av.

At skylden er tung å bære, viser seg aller best hos dem som er blitt seg sin synd bevisst. Det er slett ikke sagt at nettopp de er mer skyldige enn andre. Ofte kan de som synes å ha minst synd, knuges mest av sin skyld. Vi kan derfor være helt visse på at mange andre har en skyld å bære som i seg selv i hvert fall ikke er mindre tung enn deres. Men all erfaring lærer at ingen lidelse er større enn å kjenne sin synd uten å kjenne syndenes forlatelse.

Hvor ofte har jeg ikke hørt et hjerte som er tynget av skyld, klage i ord som disse: «Jeg holder ikke ut å leve, og jeg tør ikke dø, fordi jeg ikke kan tro at jeg har syndenes forlatelse. Kunne jeg bare bli viss på at Herren ville tale til meg som til den lamme, skulle jeg være glad, hva han så ellers lot komme over meg.»

Eller: «Hvor skal jeg få fred? Som et gjenferd jager frykten for dommen meg, hvor jeg enn er. I mitt hjem, ute i verden, i kirken er jeg uten hvile, fordi jeg aldri kan tro at Gud har tilgitt meg.» Sannelig, den samme byrden som truer med å knuge slike sjeler ned i fortvilelsens avgrunn, ligger på alle som ikke har syndenes forlatelse. Men ikke alle kjenner den like sterkt, fordi mange er blitt så vant til å bære den at de mer eller mindre klarer å glemme trykket.

Men er syndenes forlatelse – befrielsen fra syndens skyld og straff – det vi straffskyldige syndere alle trenger for å være glade og frie i evighet, så la oss ikke unndra oss den smerten som må til for å vinne syndsforlatelsens glede.

For så sant som skyldens byrde ligger på alle, så sant er det også at bare de får styrke til å legge den av, som er helt villige til alltid å la Herren hjelpe dem å kjenne trykket, trass i vanens makt. Men å erfare hvor tung skylden er, det er det samme som å lære å angre. Og bare *gjennom angerens smerte vinnes syndsforlatelsens fred.*

Påstanden om at bare den angrende får forlatelse, vil neppe vekke stor motsigelse. Det første en griper til når noen blir urolig over sin synd, er jo forsikringen om at Gud ikke vredes på den som angrer. Det samme lærer en barna: «Når du skjønner at du har gjort urett, skal du angre det og be om forlatelse, så tilgir Gud deg.» At angeren er en nødvendig betingelse for å få forlatelse, hører til de selvsagte tingene som ingen lenger etterprøver, fordi alle er enige om dem.

Og likevel: Spør vi hvorfor ingen kan få forlatelse uten å angre, svarer mange slik at det blir klart at de verken vet hva det er å angre, eller hvorfor det er nødvendig. For svaret vil vel som oftest lyde: «Angeren viser at synderen vil legge av sin synd. Gud tilgir derfor den angrende fordi han ser at en slik synder ikke lenger vil gjøre det han angrer på. Og den gode Gud forbarmer seg over oss når vi har et oppriktig forsett om å hate og flykte fra synden.» Slik tale har du vel ofte hørt, ikke sant? Og kanskje synes du selv at den lyder ganske rimelig.

Og likevel sier jeg: Den som mener at synderen får forlatelse på grunn av sin anger og sine gode forsetter, har aldri selv angret sine synder av hjertens grunn. Den rette angeren lærer oss ikke å legge av syndene våre, men at vi ikke kan det. Og den rette angeren beroliger ikke sjelen ved å la den kjenne at den blidgjør Gud med sine gode forsetter.

Tvert imot gjør den sjelen engstelig ved å la den føle at alt dens arbeid for å bli god er helt forgjeves. Menneskenes tro på angerens rensende og sonende makt viser bare hvor sjelden en rett anger er. Smerten og angsten i den er så stor at

svært mange flykter fra den så lenge de på noen måte kan, og først får kjenne den etter døden. Der gnager den som ormen som aldri dør, og brenner som ilden som aldri slokner.

Jeg har ofte måttet tenke på et svar jeg fikk av en riktig ryggesløs synder på dødsleiet. Jeg hadde talt til ham om at det ville være for sent å angre når nådetiden var forbi, og vist ham hva Skriften mener med ormen som alltid gnager, og ilden som ikke kan slokkes. «Ja,» sa mannen, «men kroppen kan da ikke verke mer når den ligger i graven.»

Nei, forklarte jeg ham, her var det tale om sjelens smerte i en fortvilet anger som aldri tar slutt. Da svarte han med et rent triumferende smil: «Det tenkte jeg nok, at det bare var sjelen.» Bare kroppen slapp å lide nød, brydde han seg ikke om sjelen.

Som sagt har jeg ofte måttet tenke på denne mannens svar. Det er ikke fordi jeg har truffet noen annen som rett ut har erklært, slik han gjorde, at sjelelig smerte ikke var noen redsel for ham. Det er fordi jeg har kjent mange som har talt så bakvendt om angeren og nytten av den at jeg har forstått at de like lite som denne mannen noen gang har kjent pinen i den.

Og grunnen har nok egentlig vært den samme som hos ham: Med all sin tale om sjelens krav har de likevel ikke respekt for andre lidelser og savn enn dem som henger sammen med vårt legemlige liv i denne verden. Ellers kunne ikke talen om angerens oppreisende og sonende kraft være så alminnelig.

Litt har riktignok de fleste mennesker angret. Men da burde selv dette lille være nok til å lære dem at angeren er så pinefull nettopp fordi den lar oss føle at vi verken kan utslette våre onde gjerninger eller erstatte dem.

Å angre er nettopp dette: at samvittigheten lar deg føle at du kunne ha handlet slik at en synd eller ulykke ikke hadde skjedd, mens saken nå ikke lenger lar seg forandre. I angeren tar mennesket på seg sin synd som sin skyld, og det som en skyld som ikke kan gjøres god igjen.

Der ligger angerens pine: Den skjærer og graver uavlatelig inn i den angrendes hjerte: «Du har ingen å skylde på. Slik kunne du ha gjort, men slik gjorde du, og nå kan det ikke gjøres om igjen.» Som hesten ved treskeverket alltid går rundt og rundt i den samme ringen, slik driver angeren sjelen alltid rundt i den samme ringen av utmattende tanker. Alltid dveler sjelen ved det som kunne ha skjedd, og alltid føler den at all ettertanken er forgjeves, fordi den først kommer etter at alt er avgjort.

Dette kan du for eksempel erfare hvis du etter et menneskes død kommer til å angre det du har syndet mot ham. Da står det så klart for deg hvordan du kunne og burde ha latt være å krenke ham. Det er nesten uforståelig for deg at du kunne gjøre det, og likevel kan det ikke lenger forandres. Du ville gi alt for at han kunne få vite at du erkjenner skylden din.

Du forestiller deg alt du ville si til ham; med bønner og tårer ville du be ham om forlatelse. Men nå er alt for sent. Den døde i graven hører deg ikke, du er alene med skylden din. Hvordan skulle en her kunne tale om at angeren soner eller erstatter? Den angrende ligger fortvilet på graven nettopp fordi angeren har lært ham at ingen soning av det som er forbi, er mulig.

Men kanskje gjelder dette bare angeren over synden mot døde. Hvis den du har syndet mot, lever, kan du jo be ham om forlatelse og slik ved din anger rette opp det synden din har ødelagt. Men er det så? For å se klart her, la oss tenke oss at synden som angres, har vært av grovere art. En mann har for eksempel i mange år vært troløs og hjerteløs mot sin ungdoms hustru.

Endelig slår angerens time, så han i full oppriktighet bekjenner sin synd og siden er tro og kjærlig. Er så dette en soning og erstatning for alle de årene hun har lidd under synden hans? At han er blitt slik angeren har lært ham å være, er jo bare det han i angeren føler at han alltid skulle ha vært.

Og den sene angeren vil ikke engang kunne gjenopprette fullt ut det samlivet som synden hans så lenge har forstyrret. Den kan bare få i stand en tarvelig reparasjon. For alle de mange anledningene livet ga dem til å vokse sammen i kjærlighet og forståelse, er gått tapt. Årene har lært hustruen å gå sin vei misforstått og alene.

Selv med sin beste vilje vil hun nå ikke kunne dele alt med mannen sin, slik som i ungdommens dager. Nettopp hvis angeren hans er dyp, vil han kjenne at han ikke kan gi, og hun ikke ta imot, det som ville ha sikret lykken i samlivet deres, om han ikke hadde syndet i de mange årene som aldri kommer tilbake.

Det ser så ofte ut som om en angrende bønn om tilgivelse, i hvert fall overfor mennesker, er nok til å utslette den synden vi har gjort mot dem, og rette opp det som er ødelagt. Men når det er slik, kommer det ikke av at angeren i seg selv har denne makten.

Det kommer av at de syndene det er tale om, føles altfor ubetydelige til at de i dypere forstand trenger noen soning eller fører til noe brudd. Tråkker du for eksempel en mann på foten, vil han nok i de fleste tilfeller være like blid når du bare sier «unnskyld».

Men har du av ondskap tråkket på ham nettopp i et øyeblikk da han trengte all sin fatning, og han vet det, da vil du selv føle når du kommer til å angre det, at du ikke kan gjøre skaden god igjen ved å be om tilgivelse – den skaden du voldte ved å bringe ham ut av fatning. Og selv om han tilgir deg av hjertet, vil han kjenne at det ikke er lett for ham å ha samme tillit til deg som før.

Nei, overalt hvor du for alvor kommer til å angre, skal du nok av angeren selv lære at den slett ikke makter å sone. Du skal lære at den for framtiden bare kan hjelpe deg til en svært mangelfull gjenopprettelse av det synden din ødela i den tiden som ingen anger kan kalle tilbake.

Men gjelder dette uten unntak? Kan det virkelig ikke tenkes tilfeller der angeren – om den ikke soner det som er forbi – likevel gjør det umulig at fortidens synder gjentar seg senere i et menneskes liv, og slik, så langt det rekker, gjenoppretter det synden har ødelagt? Hvis en dranker i rus slår sitt lille barn så det faller død om, og han så blir grepet av en kraftig anger, er det svært sannsynlig at han fra den dagen blir en edru mann.

Og hvor ofte har en ikke sett et ungdomsliv forspilt i synd bli riktig bittert angret og så etterfulgt av en manndom så rettskaffen at det som var før, er helt glemt? I slike tilfeller synes jo angeren – enten den gjelder en enkelt bestemt synd eller hele livsførselen – å makte å forvandle et menneskes liv, så sporene

etter fortidens synder blir utslettet. Derfra kommer den svært utbredte troen på angerens gjenopprettende kraft.

Og likevel sier jeg: Hvis et menneske riktig grundig har angret – om han så har begynt med å angre bare én eneste synd – vil han selv være den første til å erklære at angeren bare lærte ham å kjenne sin synd, men slett ikke å utslette den.

For bare den overfladiske angeren fører et menneske inn i den innbilningen at det selv er blitt et annet, fordi det har fått kraft til å holde nede noen flere eller færre voldsomme utbrudd av synden. Det er den angeren som bare gjelder enkelte handlinger, revet løs fra den tilstanden i hjertet som de springer ut av.

Men den som en alvorlig anger lærer å ta på seg sin synd som sin skyld, vil snart føle at handlingen hang sammen med andre som han også er skyldig i – selv om han fra først av bare lider under byrden av én enkelt handling. Til slutt får han kjenne at hele hans gjerningsliv er fordømmelig. Gjerningene hans åpenbarer nemlig tanker og lyster som er skjult for verden, men som samvittighetens øye, skjerpet av angeren, ser som synd langt skammeligere enn den menneskene dømte ham for.

Og så arbeider han, med all den iveren angerens smerte driver ham til, for å gjøre seg ren helt fra sjelens innerste grunn og slik gjenopprette det synden har ødelagt. Da lærer han av erfaring så sikkert at dette er umulig for ham, at han nok skal bli helbredet for enhver tilbøyelighet til å tro på angerens frelsende makt.

Tror du at denne drankeren, hvis han virkelig står i fortvilet anger ved liket av barnet han slo i hjel, bare vil føle hvor skyldig han er i at han drakk seg full den dagen? Han vil jo straks føle at den dagens drikk henger sammen med hele drankerlivet hans. Men der kan han ikke bli stående. Angeren vil tvinge ham til å ta på seg skylden også for all den pliktforsømmelsen, den hjertehardheten, den gudsbespottelsen og den utukten som drankerlivet hans har ført med seg.

Men heller ikke med det slipper han unna. Angeren tvinger ham til også å svare på spørsmålet: Hvorfor begynte du å gjøre deg skyldig i alt dette? Var det bare dårlige kamerater som forførte deg? Eller tankeløshet, som fikk deg til å glemme følgene? Eller sorger, som du ville døyve i rusens glemsel?

Kanskje vil han prøve å slippe unna og svare ja. Men er angeren hans av den rette, sterke arten, vil den ikke tillate ham det. Den vil ryste ham så voldsomt at han blir tvunget til å si: «Nei, det var ikke slike tilfeldige årsaker som har lagt den tunge skylden på meg. Det er mitt onde hjerte som alene har skylden. Jeg hadde i grunnen lyst til å følge kameratenes eksempel. Jeg tenkte bare altfor mye på at synden var søt. Jeg trengte ikke sorger å drukne i rusen for å begjære drikken. Det er mitt tuktløse, begjærlige, gudsforglemmende hjerte som er skyld i alt sammen, helt fra min første rus til mitt barns død. Får jeg ikke et annet hjerte, blir jeg i grunnen den samme, om jeg så aldri mer smaker en dråpe.»

Så må han inn i striden for å få hjertet rent og kjærlig. Angeren har gjort ham like redd for rusdrikk som for gift. Da vil han med forferdelse få kjenne at lysten

til å drikke ennå sitter inne i sjelen og iblant kommer voldsomt over ham, så han trenger all sin angers kraft for å knuge den ned.

Først etter mange kamper kommer han så langt at han kjenner seg innvortes fri fra sin gamle lasts bånd. Men kjenner han seg så kanskje til sist likevel renset ved angeren, når han både utvortes og innvortes, både i gjerning og lyst, har lagt drankerlivet bak seg?

Ja, det gjør han, hvis angeren hans har vært så overfladisk at den har stanset ved den hendelsen som først vakte følelsen hans av at drikken var en forferdelig synd. I så fall vil han føle seg helt frelst når han er sikker på at den lasten som fikk ham til å slå barnet i hjel, ikke har noen makt over ham lenger. Men har angeren gått dypere, vil den også ha lært ham at da den ene synden slapp ham, brøt andre fram.

Han vil merke at han føler en viss forakt for dem som ligger under for hans gamle synd og ikke makter å reise seg slik han gjorde – selv om han dømmer seg selv for det. Eller han kjenner en hovmodig selvtilfredshet når han tenker på at han har klart å reise seg, enda han var falt så dypt.

Og når han så av hjertet strever etter å være som han skal overfor dem han før har forbrutt seg mot, vil han likevel dømme seg selv som en hykler. For han får kjenne at han svært ofte i sitt indre mangler den kjærligheten og selvfornektelsen han anstrenger seg for å vise.

Så skjer det at mens verden priser en slik angrende og viser til ham som bevis på hvor fullstendig en rettskaffen anger makter å forandre et menneske, kjenner han selv med bitter fortvilelse at han slett ikke er forandret. Han er fremdeles den gamle egenkjærlige synderen, som bare makter å gi synden sin en ny form, men ikke å forandre dens vesen.

Det eneste nye angeren har lært ham, er dette: at syndens skyld alltid øker, fordi synden alltid blir begått – like mye nå, da han blir prist som den stille, kjærlige husfaren, som da han ble lastet for sin ustyrlighet og drikk.

Men hva gagn er det at angeren lærer ham dette, når den samtidig lærer ham, med visshet fra egen erfaring, at all kamp for å bli annerledes er forgjeves? Nettopp denne følelsen av at all anger er unyttig, gjør den så bitter at nok mer enn én angrende nesten har ønsket at han aldri hadde lært å angre. Det fikk enda gå at fortiden er tapt for alltid, om bare framtiden kunne bli bedre.

Men den som angrer dypt, vet at hva han så setter seg fore, hva han enn tvinger seg til og hva han enn oppnår, får han likevel aldri et annet hjerte enn det hjertet som med sin syndeskyld alltid knuger ham, dømmer ham og fyller ham med skam. Å vite dette kan vel gjøre et menneske fortvilet.

Menneskene aner dunkelt at det ville ende med en slik fortvilelse for dem hvis de for alvor ga seg over til angeren. Nettopp derfor prøver så mange å holde den grundige angeren borte fra livet sitt. De løper fra den med alle slags unnskyldninger, så den bare makter å gripe dem helt overfladisk. Derfor må den la dem bli i den innbilningen at den makter både å sone og gjenopprette det onde.

Men menneskene burde ikke sky den grundige angeren som trenger inn til sjelens dyp. For den selvoppgivelsen den frambringer, er – hvor unyttig og fortvilet den enn føles – så nyttig og velsignet at det vel er verdt å føle angerens

smerte for å vinne den. Vi må nemlig for alvor gi opp å ville fri oss selv fra synden, hvis vi for alvor skal ville bli fridd ved Guds nåde.

Vi må komme til en grundig erkjennelse av vår egen avmakt hvis vi skal komme til inderlig tro på Kristi frelsermakt. Vi må gi avkall på enhver tanke om selv å kunne sone og gjenopprette synden, hvis vi ikke skal ta anstøt av Kristi forsoning for våre synder. Men alt dette lærer den sanne angeren oss. Det er nytten av den, og derfor vinnes syndsforlatelsens fred bare gjennom angerens smerte.

I våre dager er det slett ikke bare fornektere som tar anstøt av evangeliet om syndenes forlatelse for Jesu skyld. Når det forkynnes, som skrevet står, at Gud «rettferdiggjør den ugudelige» (Rom 4,5), og at han rettferdiggjør «den som har troen på Jesus» (Rom 3,26) – uten å spørre videre etter hvem synderen ellers er, eller hva han har gjort – og når det lyder ubetinget og ubegrenset, etter Guds ords utsagn, at hele Skriften gir Jesus det vitnesbyrd «at hver den som tror på ham, får syndenes forlatelse ved hans navn» (Apg 10,43), da rister mer enn én god mann betenkt på hodet.

Noen frykter at nåden skal skylle over samvittighetens krav om at et menneske ikke skal erklæres og dømmes for å være en annen enn han er i seg selv – hvis den får strømme ut over menigheten i hele sin fylde, uten at vi først engstelig demmer den inn i kanaler av alle slags betingelser.

Derfor må den som sier rent ut at synderen har syndenes forlatelse i samme øyeblikk som han tar sin tilflukt til Jesus, og at han med én gang etter Guds dom blir sett på som rettferdig, ren og uskyldig, være forberedt på å bli rammet av ordet: «Denne spotter Gud!» (Matt 9,3). Det er det samme ordet som rammet Jesus da han uten noen som helst betingelse lyste syndenes forlatelse over den lamme, som slett ikke hadde gjort noe annet enn å la seg bringe til ham.

Og derfor er det så mange kirkelærere som vrir og vrenger den trosartikkelen som kirken står og faller med: læren om rettferdiggjørelsen ved troen alene. De vil ikke la det gjelde at det er Kristus, han som troen griper, som frelser helt alene. De vil heller ha det til at det er vår gripen etter Kristus, vår hengivelse til ham, troen som den kraften som virker et nytt liv – altså alltid noe i oss, noe vi kan kalle vårt – som er den egentlige årsaken til at Gud gir den troende synderen rettferdighet og syndenes forlatelse.

Dette er slett ikke underlig. For evangeliets største nåde, syndenes forlatelse for Jesu skyld, er også det største anstøtet for oss syndere. Den er nemlig uforenlig ikke bare med menneskers tanker, men også med kravet i alle samvittigheter som ikke gjennom den rette angerens selvoppgivelse har lært å kjenne dette: at synderen enten må få ubegripelig, ufortjent nåde, eller ende i en bare altfor vel begripelig, fortjent fortvilelse.

Vi vet alle at når Høyesterett en gang har frikjent en mann, er han med det fri for straff, hvor klart det enn siden blir bevist at han virkelig er skyldig. Vi kan forstå at det må være slik, fordi det må finnes en endelig avgjørelse i enhver sak. Men samtidig føler vi at det er en stor mangel ved den menneskelige rettferdigheten at den skyldige kan måtte regnes som uskyldig, og at han i seg selv fortsatt er den skyldige, hvor frikjent han enn er.

Men er nå ikke Skriftens lære om rettferdiggjørelsen av tro uten lovens gjerninger i grunnen det samme som å overføre denne begrensningen til Gud? Den som ikke har de gjerningene han skulle ha gjort, men derimot i overflod den synden han ikke skulle ha gjort, er jo helt og fullt skyldig. Og likevel blir han erklært uskyldig og rettferdig fordi en helt annen enn han, Jesus Kristus, er uskyldig og rettferdig.

Akkurat som den Høyesterett med urette har frikjent, er han erklært skyldfri, enda han er skyldig, og straffri, enda han ikke har lidd sin straff. Og her synes uretten å være større enn ved en menneskelig domstol. For domstolen dømmer feil fordi den ikke makter å se saken som den er. Men Gud vet, enda bedre enn den skyldige selv, at synderen er skyldig, og likevel frikjenner han ham helt og fullt. Hvordan er dette mulig?

Ja, det kan du grunne på så lenge du vil, og du kan høre så mange haltende lignelser og forklaringer om det du vil. Du vil likevel aldri begripe det og aldri samtykke i det i samvittigheten din før du selv i angerens bitre pine kjenner deg ført fram for Guds rettferdige dom. Da kommer du nok ikke til å begripe hvordan det kan være slik. Men da kommer du riktig grundig til å begripe og samtykke i, fra samvittighetens innerste, at hvis Gud ikke rettferdiggjør den ugudelige, er du dømt i all evighet.

Angeren soner ingen synd. Den tvinger tvert imot synderen til å ta på seg sin skyld og selv skrive under på sin fordømmelse. Angeren gjenoppretter ikke. Tvert imot er den ny hver dag i synderens hjerte, fordi han synder på ny hver dag. Men dette utretter den grundige angeren, og uten den ingenting i verden: at synderen forstår Guds nåde slik vi må forstå den hvis vi ikke skal ta anstøt av den, men ta den til hjertet.

For det er like klart for den angrende som hans egen synd, som ikke kan gjøres god igjen: Skal han bli frelst, må det skje ved en ubegripelig stor nåde. Den er like ufattelig for oss som dybden i vår egen fordervelse, men den soner og gjenoppretter alt det angeren har lært oss at vi skylder å sone og gjenopprette, men ikke kan.

Det nytter ikke å si til den som i anger har lært å kjenne syndeskyldens alvor, at Gud ikke krever noen fyldestgjørelse og er villig til å forlate for vår angers skyld. Samvittighetens uavlatelige dom og sjelens tunge og alltid forgjeves arbeid har gitt den angrende erfaring av at det ikke er slik. Den erfaringen kan ikke ord og tankeslutninger velte.

Han er selv altfor ofte blitt skuffet når han har prøvd å finne fred i at angeren hans er oppriktig, til at han skulle tro den som vil ha ham til å prøve dette om igjen. Nei, den angrende føler at samvittigheten hans bare ville være tilfreds hvis dette umulige kunne skje: at hans synd og hans skyld ble en annens, en som i hans sted maktet å sone og gjenopprette.

Når så evangeliet lyder om at dette umulige likevel er mulig og er blitt virkelighet i Kristi hellige liv og uskyldige død for våre synder, spør ikke den angrende lenger hvordan det kan være mulig. Det er nok for ham at han i Kristus, og i ham alene i den vide verden, har funnet den eneste som samvittig-

heten har lært ham at det måtte finnes, hvis han skulle kunne få sine synders forlatelse og fred med Gud.

Nettopp denne hellige, som «ga sitt liv til en løsepenge i manges sted» (Matt 20,28), «dette Guds lam, som bar verdens synd» (Joh 1,29), denne «Kristus, Guds Sønn, hvis blod renser fra all synd» (1 Joh 1,7), er den hans sjel har ropt etter under all angerens kval. Derfor kan du være sikker på at der angeren er hel og dyp, frambringer den alltid troen, som griper syndsforlatelsens ord slik det blir rakt fram til oss i evangeliet om Kristus.

Tror du at en druknende, i stedet for å gripe det sterke tauet som blir kastet til ham, lar det ligge og grunner på hvordan det i all verden kan ha kommet dit, når stedet er øde og ubebodd? Nei, han merker bare at tauet er sterkt, nettopp slik det må være for å dra ham i land. Så klamrer han seg fast til det med begge hender og blir frelst. På samme måte vinner et menneske syndsforlatelsens fred gjennom angerens smerte.

Men med dette er verken angeren forbi eller velsignelsen av den uttømt. Den som tror syndenes forlatelse for Kristi skyld, har riktignok i ham helt og fullt fred med Gud, som skrevet står: «Kristus er vår fred» (Ef 2,14). Angeren lar den troende sjelen få full hvile fra alt arbeid for å sone og erstatte.

Og likevel forblir den like dyp og inderlig, men ikke pinende og forferdende som før. For den som angeren har lært å skamme seg og kjenne avsky for sin synd, er det slett ikke nok å vite seg fri fra syndens skyld og straff, hvor uendelig stor denne lettelsen enn er. Nei, han vil bli fri fra selve synden, og han begjærer det enda inderligere enn før.

Det er fordi den Frelser som han skylder alt – sin frimodighet, sin fred, sin salighet – drar ham inn i sitt fellesskap ved sin sterke kjærlighet. Der gir han ham sans for sin hellighet og lærer ham slik først for alvor å kjenne hvor ond og skammelig synden er.

Derfor kan du være helt viss på at angerens smerte, og troen på syndenes forlatelse som den vekker, bare er tomme ord i et menneskes munn når han trøster seg til forlatelsen og tar lett på synden. Det viser sikkert at et slikt menneske verken har opplevd angerens smerte over synden eller forlatelsens glede. Den gleden driver uimotståelig den angrende inn i Frelserens favn. For den som virkelig har trengt frelse, kan aldri mer unnvære sin Frelsers kjærlighet – den kjærligheten han har erfart at ingen kjærlighet på jorden kan lignes med i makt og inderlighet.

Like lite som trangen til syndenes forlatelse kan angeren noen gang komme til å høre med blant de tingene den troende en gang har gjennomlevd og så er ferdig med for alltid. Slik det fra først av er angeren som lærer sjelen å forstå hemmeligheten ved Kristi kors, slik er det også den som holder hjertets trang til Jesus og hans nåde like frisk og inderlig og sann.

De som har den dommen over seg at de «har forlatt sin første kjærlighet» (Åp 2,4), er nettopp de som ikke lenger angrer. Derfor blir de heller ikke lenger drevet til å senke seg ned i Frelserens kjærlighet som sin evige, eneste trøst.

Men de troendes anger makter det verdens anger ikke kan: litt etter litt å forvandle livet deres fra grunnen av. For når angeren sørger for at de alltid søker nåde for alvor, fører den også til at de alltid får nye krefter fra Kristus til helliggjørelsens arbeid.

Da den lamme lå på sengen sin, ute av stand til å røre de lammede og stive lemmene, kunne han nok bittert angre den uforsiktigheten, og kanskje også de syndene, som hadde ført ham inn i denne elendige tilstanden. Men all hans anger kunne ikke hjelpe ham til å reise seg fra smerteleiet, ta sengen og gå. Jesu nådeord derimot, som på én gang ga ham syndenes forlatelse og helbredelse, ga ham makt til det.

Nå gikk han med sengen på ryggen og kjente tyngden av den helt annerledes enn da han lå på den. Men ingen tviler på at han likevel langt heller ville bære sengen til han kunne få satt den fra seg, enn være bundet til den i sine smerter og sin hjelpeløshet uten å kunne røre seg.

Med rette har kirken alltid sett Jesu handlemåte med den lamme som et bilde på hvordan han handler med den angrende synderen. Lammet og stiv, uten evne til å reise seg fra sin synds elendighet trass i all sin anger, blir synderen ført i sin nød til Frelseren. Og Frelseren gir ham syndenes forlatelse uten hensyn til noe annet enn hans trang til frelse.

Men i og med forlatelsen gir han ham også kraften til å reise seg fra syndens trelldom, den kraften han hittil har manglet. Han kjenner nok fremdeles synden som sin byrde. Ja, nå, da han bærer den og ikke lenger maktesløst må la seg bære av den, føler han først for alvor hvor tung den er å lide under. Men den hindrer ham ikke lenger i å begynne vandringen mot det målet der han for alltid skal få legge den av.

Og det er nettopp to ting som hver på sin måte driver den troende til å gå videre uten å vike av eller stanse, trass i all tretthet, til han hjemme hos Herren for alltid kan legge byrden fra seg: syndens tyngde, som den daglige angeren får ham til alltid å føle, og kraften til å vandre mot det evige livs mål, som den daglige vissheten om syndenes forlatelse gir ham.

Det er sant at han blir fristet både til å gå bort fra den rette veien som Guds ord staker ut for de troende, og til å stanse og gi seg over i motløshet, fordi den synden han hater og likevel fremdeles må bære, blir for tung for ham.

Men dette har alltid sin grunn i én av to ting. Enten holder den inderlige angeren, som fra først av drev ham til Jesus, på å forsvinne i lettsindighet, selvgodhet eller trygghet; da blir han fristet til å søke en annen vei enn den der Jesus går foran.

Eller hans frimodige visshet om å eie syndenes forlatelse ved troen på evangeliets ord står i fare for å synke hen i vantro, håpløshet og fortvilelse; da synes han det er umulig noen gang å bli kvitt synden og nå salighetens mål. Begge deler henger som oftest sammen. Når angerens inderlighet, og med den også alvoret i trangen til frelse, begynner å svinne, vil også hjertets frimodighet synke.

Derfor er det et godt råd til den troende som klager over at han kjenner så lite til syndsforlatelsens glede: Se til å bli inderligere i din anger. Da vil du nok snart både gripe det ordet Guds nådes evangelium rekker deg, tryggere, og glede deg

inderligere over at du har en Frelser som ikke blir trett av å tilgi den synden du blir trett av selv bare å angre.

Men det er ikke bare Herrens troende som trenger dette rådet. Vi alle, omvendte og uomvendte, trenger ingenting annet enn dette: å lære å angre stadig bedre. Da glemmer vi alle unnskyldninger, all tvil og alle innvendinger og lærer med troens undrende og tilbedende takk å ta imot Guds ubegripelige nåde. For det er sikkert at gjennom angerens smerte vinnes syndsforlatelsens glede. Amen i Jesu navn.

Tjuende søndag etter treenighets-søndag: Menigheten som Jesu brud

Bønn. Salige er de som er innbudt til Lammets bryllupsmåltid. Å, Herre, når alle blir innbudt i dag, som så ofte før, så hjelp oss da også å ta imot innbydelsen og bli salige. Vekk oss av sløvheten, overvinn fiendskapet, riv hykleriet i stykker, ta fra oss alt som hindrer oss i å få brudens sinn mot vår himmelske brudgom.

Gjør oss skikket til å dele hans salighet ved at du skaper og opprettholder i oss det hellige alvoret, den oppriktige lengselen, den ydmyke troen, den utholdende tålmodigheten, den inderlige kjærligheten – alt det de eier som hører Jesus til i dette fremmede landet, og som derfor også skal dele saligheten med ham i hans Fars bolig. Amen.

Matt 22,1–14

Som kjent lyder det første bibelordet barna lærer i forklaringen: «Gud vil at alle mennesker skal bli salige og komme til sannhets erkjennelse» (1 Tim 2,4).[1] Når barna har sagt fram dette ordet, spør jeg: «Når Gud altså vil at alle mennesker skal bli salige, hvorfor går da likevel noen fortapt?» Og barna svarer uten å nøle: «Fordi de ikke bryr seg om saligheten.»

Men når jeg så sier: «Det var da underlig. Er det noen som synes det er bedre å gå fortapt enn å bli salig? Tror dere at noen heller vil være i helvete hos djevelen enn i himmelen hos Gud?» – da stusser barna og vet ikke hva de skal svare. De har lært at bare den blir usalig som selv vil det. Men når de tenker seg om, skjønner de ikke at noen kan ville det.

Og det er ikke rart at barna ikke skjønner dette. For mange voksne forstår heller ikke hvordan det kan være sant at det finnes mennesker som foretrekker fortapelse framfor salighet. Om Gud selv, som ingen kan lyve for, i dag gikk ned gjennom radene her i kirken og spurte hver enkelt av dere: «Vil du være salig eller fortapt?» – ville det kanskje ikke være en eneste som ikke svarte: «Salig.»

De som vet med seg selv at de har valgt å gå fortapt, kunne nok lett telles. Og likevel må det være mange som har forkastet Guds salighet, selv om de ikke har gjort seg det klart. For dette står fast: Guds ord lærer både at enhver som vil, blir salig, og at mange ikke blir det fordi «de ville ikke».

[1] NB: «… skal bli frelst og komme til sannhets erkjennelse». Heuch siterer ordlyden fra forklaringen, og hele prekenen bygger på ordet «salig».

Hvordan skal en da forstå dette? Spør deg selv hva du mener når du sier at du sannelig gjerne vil bli salig, så kommer du kanskje til å forstå det. Tenk om du kunne leve evig her på jorden i full ungdomskraft og skjønnhet, uten sykdom og død, viss på at ingen sorg av noe slag noen gang kunne ramme deg.

Tenk om du uavlatelig kunne nyte alt du setter pris på, uten noen gang å miste lysten til å nyte. Tenk deg, kort sagt, at alt som gjør det jordiske livet tungt og trettende, var borte, og at alt sjelen din lengter etter, var til stede i uvisnelig fylde. Måtte du ikke da føle deg salig? Og er det ikke egentlig dette – å få det slik – du tenker på når du sier at du gjerne vil være salig?

Men i så fall forstår du med salighet noe helt annet enn det Gud mener når han i sitt ord sier at han vil at alle mennesker skal bli salige. Merket du ikke at det var ett onde jeg ikke nevnte da jeg regnet opp alt det onde som måtte være borte for at du skulle føle deg salig? Det var synden.

Den er etter Guds dom et så stort onde at alle andre onder har sin grunn i den og forsvinner med den. Det onde Gud framfor alt vil fri deg fra når han vil gjøre deg salig – synes du det er så lite at du kan høre saligheten beskrevet uten å legge merke til at befrielsen fra synden ikke blir nevnt? Da er jo det du kaller salighet, noe helt annet enn det Gud kaller så.

Og da jeg nevnte alle de godene et menneske må eie for å føle seg salig, merket du ikke da at jeg tidde om det beste av alt, det som alene gir alt annet verdi? Kanskje vet du ennå ikke hva jeg mener? Men Gud vet at for mennesket, som er skapt til ham, er fellesskapet med ham det høyeste gode.

Og når han tilbyr deg salighet, er det dette han mener: at du skal få del i fellesskapet i hans kjærlighet og få makt til å elske slik du er elsket, så du i usigelig glede fritt og fullt kan gi deg hen til din salighets Gud.

Men hva om du verdsetter det gode som etter Guds dom er den rette og egentlige saligheten, så lavt at du godt kan tenke deg saligheten uten det? Ja, hva om du ikke engang har noen tydelig forestilling om hva det vil si å ha fellesskap med Gud i kjærlighet? Da er det jo helt klart at Gud og du forstår noe helt forskjellig med salighet. Da kan du godt avslå Guds tilbud om å gjøre deg salig og likevel innbille deg at du slett ikke har valgt å ville være fortapt.

Fordi saligheten er at hjertet gir seg fritt og fullt hen til Gud i kjærlighet uten at noe hindrer det, blir den lignet med en bryllupsfest. Derfor blir de saliges forsamling kalt «bruden, Lammets hustru» (Åp 21,9). Men derfor har også menigheten på jorden rett til navnet brud, selv om festen dens ennå ikke er kommet. For den går sin himmelske brudgom i møte med brudens sinn, og den vet at bare det uforstyrrede fellesskapet i kjærlighet med ham er salighet.

Bare de som hører til den sanne menigheten, vet hva salighet er – den menigheten som har Jesus kjær fordi den lever av Guds kjærlighet, som er åpenbart i ham. Når Gud spør menneskene om de vil bli salige, er det derfor bare disse som svarer ja og mener det samme som Gud. Vil du altså vite om det er sannhet i ønsket ditt om å nå saligheten som ditt livs mål? Se da etter om du hører til den sanne menigheten – om du i hjertet ditt har den kjærligheten som er kjennetegnet på *menigheten som Jesu brud.*

Tenk deg en fattig pike som levde under tarvelige kår, men var bruden til en overmåte rik mann. Hun tenkte ofte på hvor godt det skulle bli å få sitt hjem i hans prektige hus, nyte all overfloden der, slippe å arbeide og få det etter sin lyst i alle ting.

Men når hun tenkte på sin forlovede, var det ikke med noen særlig lengsel. At hun skulle leve sammen med ham og høre ham til, var temmelig likegyldig for henne. Ja, i de stundene hun var mest oppriktig mot seg selv, kunne hun ikke nekte for at hun i grunnen helst ville bli kvitt brudgommen sin, bare hun likevel kunne nyte godt av rikdommen hans.

Ville du ikke si om denne kvinnen at hun bedro brudgommen sin, fordi hun ikke ga ham det eneste han begjærte og ventet å finne hos henne: kjærligheten? Og måtte han ikke, hvis han gjennomskuet henne, si til henne: «Du kan ikke bli min hustru med det sinnet du nå har mot meg. Jeg må forlate deg, hvor inderlig jeg enn elsker deg. For vår forening ville være en løgn, og den kan jeg ikke gjøre meg skyldig i.»

Men i denne kvinnen ser du jo et nøyaktig bilde av dem som vil bli salige uten å ha det rette brudesinnet – det menigheten har – mot ham som eier all salighetens rikdom. Rikdommen vil de eie, men ikke ham som eier den. Å ha det godt, men beholde hjertet for seg selv – det er det de ønsker, i Guds bolig som her på jorden.

Men det er umulig, nettopp fordi Herren elsker oss så høyt at han ga sitt liv for oss. Han kan ikke la oss leve sammen med seg i det inderligste, fortroligste fellesskap i himmelens herlighet når han vet at hjertene våre er langt borte fra ham. Det ville jo være en løgn – som om brudgommen giftet seg med kvinnen han visste bare tok ham for rikdommens skyld.

Men er det så meningen at du, for å ha menighetens brudesinn, må kjenne det som noe helt likegyldig og intetsigende at alle tårer blir tørket bort, alle skrik tier og alle smerter og savn hører opp hjemme hos Herren? Har bare den det rette sinnet som er så helt fylt av lengselen etter å skue Frelseren og alltid være hos ham at han aldri lengter etter å kunne legge fra seg dette livets byrder?

Å, var det slik, kunne du nok trygt si at ingen hadde brudens sinn mot den himmelske brudgommen. Og treffer du noen som roser seg av at saligheten for ham slett ikke er noe annet enn å smake Jesu søte forening, trenger du ikke være redd for å si at enten lyver han, eller så bedrar han seg selv.

For ethvert menneske er skapt til å ha det fullkomment godt; derfor må han også lengte etter det. Og vi skal på ingen måte være mer åndelige og hellige enn Guds ord, som slett ikke er redd for å skildre for oss med sterke uttrykk og varme farger hvordan alt ondt forsvinner og all Guds herlighet blir de salige til del.

Den fattige piken kunne godt ha hatt det rette hjertelaget for sin rike brudgom, selv om hun under det tunge arbeidet blant fremmede mang en gang lengtet inderlig etter den tiden da hun skulle ferdes i hans herlige bolig, fri for all plage og møye.

Men var hun en rett brud, ville hun likevel glede seg over all rikdommen bare fordi hun skulle dele den med brudgommen sin. Ble han tatt fra henne, ville

ikke resten hjelpe. Uten ham som hennes sjel elsker, ville ikke all herligheten være noen herlighet for henne.

Slik er det også med menigheten. Den kan ikke tenke seg salighet atskilt fra Frelseren. Alt godt som den savner og lengter etter her, vet den at den får hjemme hos Herren. Men den vet også at den får det i og med fellesskapet i hans kjærlighet, og at alt annet ville være som ingenting uten dette.

Det er lovt de troende at Gud «skal tørke bort hver tåre fra deres øyne» (Åp 21,4). Men tårene ville flyte uten stans hvis de aldri fikk «se Herren som han er», og ble «ham like» (1 Joh 3,2) i kjærlighet. «Døden skal ikke være mer» – men uten livets uoppløselige forening med Frelseren ville selve tilværelsen være som døden for dem som elsker ham. Og «sorg og pine og skrik skal ikke være mer» for dem som er kommet inn der «Guds bolig er hos menneskene» (Åp 21,3).

Men sorgen over den tapte, savnets pine og fortvilelsens skrik ville aldri høre opp om ikke håpet om alltid å være hos Herren ble oppfylt i saligheten. Og det blir oppfylt ved at alt det som hindrer oss i å leve helt i ham, forsvinner når troen går over i skuen, og når sløvheten og lunkenheten i vår kjærlighet blir fortært i ilden fra hans hellige kjærlighet.

Allerede her er det en personlig forening mellom Herren og hans troende, et kjærlighetens fellesskap mellom hans og deres sjeler. Og dette er allerede begynnelsen på den saligheten som blir fullt utfoldet i himmelen. Slik blir også brudens hjemferd bare en virkelig lykke hvis hun alt mens hun er skilt fra brudgommen, har lært å elske ham så høyt at det er ham og ikke skattene hans hun lengter etter. Den som vil ha del i saligheten til hans brud, menigheten, må ha dette hjertelaget: kjærlighet til Jesus.

Men kjærligheten er en fri sak; den kan ikke ytes som pliktarbeid. Kjærligheten er inderlig; den kan ikke erstattes med en sum av gjerninger. Kjærligheten «søker ikke sitt eget» (1 Kor 13,5); derfor bor den ikke i det hjertet som øver den med tanke på å få saligheten som lønn. Kjærligheten kan kjenne seg svært ringe og ikke verdig sin elskede, men helt fra første begynnelse omfatter den ham uten svik. Eier hjertet ditt denne villige, inderlige, oppriktige, ydmyke kjærligheten til Frelseren som menigheten har?

Vil du gi et rett svar, så se om du lever som bruden som ute blant fremmede venter på den dagen da brudgommen vil føre henne hjem. Hun glemmer ikke tanken på den dagen. Tvert imot er det den som letter mang en tung stund og holder henne oppe under mangt et tungt arbeid.

Men er tanken på lykken som venter henne hos brudgommen, virkelig hennes livs glede og kraft, vil den også drive henne til å arbeide uavlatelig for å bli skikket til den stillingen hun siden skal ha. Livet hennes vil være en forberedelse, så hun kan glede brudgommen sin når den stunden kommer da de aldri mer skal skilles. Det han er misfornøyd med, vil hun prøve å legge av. Det hun ennå ikke kan, streber hun etter å lære. Det hun vet at brudgommen er glad i hos henne, vil hun øve og utvikle.

Og har han særlig bedt henne om å utrette noe for seg blant dem hun er hos, vil hun ikke prøve å slippe unna det, enten det faller henne lett eller vanskelig.

Hun vil ivrig ta fatt på det for hans skyld, fordi det er han som har bedt henne om det.

Hvis hun så likevel gjør det dårlig og i det store og hele må erkjenne at hun slett ikke gir brudgommen den æren hun så gjerne ville at han skulle ha av henne, vil det være svært vondt for henne. Hun vil kanskje iblant bli redd for at hun aldri skal bli skikket til å være en slik hustru som brudgommen fortjener.

Da vil hun skrive til ham og klage over det. Og likevel ville hun ikke kunne holde ut at han støtte henne fra seg. I grunnen stoler hun alltid på at hans kjærlighet, som hun har sett så mange beviser på, er altfor trofast til at han vil gjøre det, selv om hun ofte synes at han måtte bli trett av alle manglene hennes. Tror du ikke at en kvinne som selv var ringe på alle måter, men hadde en rikt begavet og god brudgom, ville ha det nettopp slik, hvis hun ellers hadde en rett bruds sinn?

Slik vil den sanne menigheten som Jesu brud være til glede for ham allerede her, mens den ennå «er borte fra Herren» (2 Kor 5,6). Derfor arbeider den med sin helliggjørelse og vil legge av synden og huske Herrens ord for å gjøre etter det. Ydmykt kjenner den sin egen ringhet, men frimodig stoler den på hans kjærlighet. Derfor gjør den hans gjerning i verden uten å bli motløs fordi den gjør hans vilje så dårlig, og uten å bli hovmodig fordi den likevel er den eneste som med kjærlighetens forståelse makter å tjene ham.

Men det kan du være viss på: Slik bruden med det rette sinnet også ute blant fremmede er opptatt av å være slik brudgommen vil ha henne, slik vil også kjærligheten i den sanne menighetens hjerte drive den til å tjene Herren i ord og gjerning. Kjærlighetens kjennetegn er ikke å smelte hen i bløte stemninger, ikke å bruke store ord, men å tale og handle etter den elskedes vilje.

Du vet, en brud snakker ikke så mye eller til så mange om lykken i sin kjærlighet. Tør du altså si at du hører til den sanne menigheten, Jesu brud, som er salig fordi den er innbudt til Lammets bryllupsfest, må du vite med Gud at livet ditt uttrykker at du vil tjene Herren med kjærlighetens glede. Å ville dette er å ville være salig.

Men vil du det, blir du også satt i stand til det. For Gud vil gi alle del i det rette brudesinnet. Derfor sier han til «både onde og gode» (Matt 22,10): «Alt er rede. Kom til bryllupet!» (Matt 22,4).[2]

Har det ikke hendt deg at du har truffet et menneske som du kjente en uvilkårlig avsky for? Du kunne erkjenne at han var mye bedre enn deg, men han var likevel så helt forskjellig fra deg at du ikke kunne fordra ham. Og sto du i et slikt forhold til ham at han hadde rett til din kjærlighet, gjorde det saken bare verre. For du kjente det som en uutholdelig plage at du skulle være glad i en som det bød deg imot å være sammen med.

Du kunne nok kanskje tukte deg selv til ikke å la uviljen bryte fram, og si til deg selv at det var en skam at du var så ukjærlig. Men inne i hjertet ditt ble uviljen likevel værende, og alltid kjente du det som en hard tvang at du ikke kunne bli kvitt dette mennesket.

[2] NB: «… og alt er ferdig. Kom til bryllupet!». Heuch utlegger ordet «rede» nedenfor.

Det finnes bare ett middel som ufeilbart kan forandre et slikt forhold: at han som vi har denne sterke, uvilkårlige uviljen mot, viser oss en så stor kjærlighet at overbevisningen slår oss med umiddelbar makt: Ingen elsker oss som han. For ingen kan og vil gjøre for oss det han har gjort.

Har vi fått en urokkelig visshet om at nettopp han som vi aldri har vært sammen med uten uvilje, er den som uten sammenligning har størst hjertelag for oss og den inderligste forståelsen av hva vi trenger, da er uviljen borte med én gang. Snart vil vi ikke lenger kunne forstå at vi har hatt så mye imot ham som vi nå synes er den beste av alle.

Du forstår jo hvorfor jeg minner om dette. Den hellige Gud er den vi syndere uvilkårlig har noe imot. Enten prøver vi å flykte fra ham i glemsel, og når vi ikke kan unngå å støte på ham i livets alvorsstunder, merker vi at vi slett ikke har det godt med å kjenne ham nær.

Eller vi streber etter å oppfylle pliktene våre mot ham og skjeller oss selv ut fordi vi ikke elsker ham, men likevel makter vi det ikke, fordi den Hellige er altfor forskjellig fra oss. Så lenge vi har det slik, kan vi aldri få det sinnet menigheten har som Jesu brud. Og det kan ikke vi forandre, men bare Gud.

Derfor sier han: «Alt er rede. Kom til bryllupet! Jeg har alt ferdig som trengs for å forandre uviljen og frykten i deres syndige hjerter til den troende menighetens hengivelse og glede.» Dette sier Herren fordi hans evangelium inneholder den største kjærligheten verden kjenner. Det er en kjærlighet som intet menneske har tenkt, enn si øvd; en kjærlighet som omfatter alle, «både onde og gode», uten et eneste unntak, og «vil gjøre alle salige» og rekker gjennom alle evigheter; en kjærlighet som gjør det som er skjedd, ugjort, og gjør syndere til hellige og fortapte til Guds barn.

Blir du slått av denne Kristi kjærlighet, som strømmer deg i møte gjennom evangeliet, vil hjertets motvilje svinne. Får du kjenne i samvittigheten at større kjærlighet ikke kan tenkes, og at denne Frelseren, som ingen i hele verden ligner, også er den eneste i hele verden som har forstått og vunnet alt som kreves for at syndere skal bli salige, da vil hans kjærlighet dra deg til seg.

Du som tenkte at det bare var store ord å tale om menighetens brudesinn, vil da snart selv ha et hjerte som undres over at du noen gang har hatt noe imot ham, «den elskeligste blant menneskenes barn» (Sal 45,3).

Men nettopp fordi bare Guds kjærlighet kan overvinne et menneskes uvilje mot ham, og fordi det verken i himmelen eller på jorden kan finnes en fyldigere åpenbaring av kjærligheten enn i Kristus, kan ikke den som nekter å la seg gripe av denne kjærligheten, bli frelst. «Alt er rede» – det betyr nok at alt som trengs til vår salighet, er ferdig.

Men det betyr også: Lar du deg ikke frelse nå, blir du ikke frelst. For «alt er rede»; det er ingenting å vente på, ingenting kan eller skal legges til. Kan ikke Guds kjærlighet, som er åpenbart i Kristus, overvinne din motvilje mot å være salig i Guds hellige fellesskap, da kan du ikke overvinnes, da er du fortapt. Ikke engang Gud, han som selv er kjærlighet, kjenner et større frelsesmiddel enn den kjærligheten som fyller dypet mellom Guds trone og Golgatas kors.

Derfor er det så stor synd å høre evangeliet sløvt, slik du hører en kunngjøring som ikke angår deg. Derfor var det bedre for deg å være blind og døv og følelsesløs for alt i verden enn at din trass skulle lukke sansen din for kjærligheten i Kristi evangelium.

Derfor kan «åkeren» og «handelen» (Matt 22,5), kjøkkenet og studerværelset, arbeidsplassen og dagligstuen – alt det du «går» til i ditt lovlige arbeid – bli farlige for deg som syndens egne boliger. Det skjer hvis du bruker den trygge følelsen av å gjøre din dont som en nyttig og hederlig borger, til å forakte den kjærligheten som vil sette deg i stand til å gjøre Guds gjerning og føre deg inn blant hans «husfolk» (Ef 2,19).

At en slik forakt er farlig, føler de som blir vrede over evangeliet. Det kan virke underlig at noen «la hånd på» kongens tjenere, «hånte dem og slo dem i hjel» (Matt 22,6). Disse tjenerne hadde jo ikke gjort annet enn å bære fram sin herres innbydelse til hans sønns bryllup. Når en ikke vil ta imot en innbydelse, farer en jo ikke løs på budet som bringer den, med skjellsord og mishandling. Hvorfor måtte da denne kongens tjenere, som brakte innbydelsen til den herligste fest, lide en slik medfart?

Fordi de som avslo, kjente sterkt at det hadde vært bedre for dem aldri å få innbydelsen hans, når de slett ikke hadde tenkt å la kongens vennlighet overvinne motviljen deres mot ham. De ble oppbrakt over at kongen henvendte seg til dem. For når de sa nei, ble de med dette tvunget til å vise åpent at de ikke ville ha noe med denne kongen å gjøre – en konge som det kanskje likevel ikke var rådelig å vise forakt rett ut.

Var innbydelsen ikke kommet, hadde de ikke hatt noen anledning til å bli kongens gjester. Da hadde det ikke vært deres skyld at de ikke var med på bryllupsfesten. Nå derimot måtte de vedstå at plassene deres ble tomme bare fordi de ikke ville komme. Riktignok var det urett å mishandle tjenerne; det gjorde bare skylden deres større. Men i sin ergrelse over at kongen trengte seg på dem og tvang dem til å vise sitt sanne sinnelag, lot de likevel vreden gå ut over tjenerne hans.

Det samme gjentar seg ofte med dem som forkaster evangeliet – ikke sløvt og uten å fatte innholdet riktig, men med god forståelse av hvor rik kjærligheten i det er. Det kan virke urimelig at noen blir vrede over forkynnelsen av en kjærlighet så stor at den frelser enhver som i tro tar den til hjertet.

Den som ikke har bruk for en slik kjærlighet, skulle en jo tro kunne avvise den helt rolig og attpåtil glede seg over at den er å få for de stakkarene som trenger den. Men saken er at alvoret i Guds frelsergjerning og dybden og bredden i Kristi kjærlighet gjør enhver samvittighet engstelig, og derfor opprørt, når den føler at evangeliet byr den en frelse som den burde ta imot, men ikke vil.

Den som ikke lukker øynene i søvnig sløvhet, men ser og likevel forkaster Jesus Kristus, kommer «under redselen for den Åpenbarte», fordi han er seg bevisst at han ikke vil leve i den Åpenbartes kjærlighet. Forbitrelsen mot evangeliet og vitnene for det er her et tilbakeslag fra den onde samvittigheten.

Det er dens hevn over den Guds kjærlighet som ikke vil la den være i fred, men i evangeliet trenger seg på den mot dens vilje. Derfor finnes det ikke

sjelden hos evangeliets forbitrede motstandere en langt større forståelse av kristendommen enn hos dem som, fortapt i verden, aldri har gjort seg klart at de i hjertet står Kristus imot.

Og derfor har det ofte skjedd at den som lenge og åpent har stått Kristus imot, plutselig vender om og i tro gir seg hen til Kristi kjærlighet. Det kommer av at han under all sin motstand stamper mot den onde samvittighetens brodd, og smerten fra den egger ham alltid opp til nytt hat. Men så kan også den stunden komme da han ikke holder ut smerten lenger. Da er han straks skikket til omvendelse og tro.

For hele tiden han sto imot, har han i sjelens dypeste grunn følt at den kjærligheten han fornektet, nettopp var det sjelen trengte for å bli salig. Det er sannelig farlig å si et klart og bevisst nei til Guds kjærlighets tilbud. For den som fortsetter med det, står i fare for å bli forherdet. Men det kan likevel også skje at et slikt nei runger så forferdelig i samvittigheten at den ikke lenger våger å gjenta det.

Derfor er det enda langt farligere å late som om du tar imot Guds kjærlighet, enn å avvise den rett ut i vrede. Hvis vi av oppriktig hjerte byr et menneske vår kjærlighet, er det smertelig å bli møtt med forakt eller uvilje. Men mye smerteligere er det å oppdage at den vi trodde gjengjeldte vår kjærlighet, bare har hyklet og av egennyttige grunner prøvd å innbille oss at han hadde hjerte for oss slik vi hadde for ham.

Aldri kan kjærligheten bli krenket dypere enn av den som bruker alle dens tegn, ord og gjerninger, men fyller dem med løgn i stedet for sannhet. Judaskysset er merket på all hyklet kjærlighet. Like grusom og motbydelig som det er all deltakelse, all fortrolighet, all hengivelse, all tjeneste, all oppofrelse som skjer i kjærlighetens navn, men bare er en form som likegyldigheten, forakten eller hatet skjuler seg under.

Derfor kan heller ikke Guds kjærlighet krenkes dypere enn av den som ikke våger å avvise den, men heller ikke har hjerte til å ta imot kjærligheten slik den blir budt oss i sin fylde i evangeliet. Et slikt menneske later som om han har menighetens sinn mot Jesus, enda det ikke er noe i hjertet hans som ligner brudens sinnelag mot brudgommen. Han prøver å gi livet sitt kristenlivets form, mens innholdet er den synden som i egentligste forstand er djevelens: løgnen.

Hva må det ikke være for den Allvitende å skue en slik hykler! Han ber uten trang til å få, bekjenner en tro som hjertet hans fornekter, og virker for at Guds rike skal komme, mens han nekter å la det komme til seg. Han lever for å få menneskenes ære, mens han innbiller dem at Guds ære er alt for ham. Et slikt menneske, som gjør hele livet sitt til et frekt og løgnaktig apespill med Guds kjærlighet, vil ikke unngå dommen: «Ta ham bort og kast ham ut i mørket utenfor!» (Matt 22,13).

Og hvor dumt er ikke et slikt hykleri! Den hykleren først og fremst vil bedra, kan han ikke bedra: Gud – han gir seg jo skinn av å ta Guds frelsende kjærlighet til hjertet. Om han så innbilte hvert menneske at han var sannheten selv, har han likevel Gud som vitne til at hele livet hans er en løgn.

Men ikke bare det. Selv når det gjelder livet sitt blant menneskene, bedrar hykleren seg selv. For det han søker sin lykke i, blir allerede i denne verden hans ulykke. Han søker sin lykke i å bli sett på som det han ikke er. Men denne anseelsen vinner han bare ved å bli ensom og venneløs som ingen annen.

Om hykleren har tusen beundrere, må han jo likevel vite at det ikke er ham, men rollen han spiller, de beundrer. Kjente de ham som han er, ville de alle vende seg fra ham med avsky. Om han har venner som elsker ham så de ville gå i døden for ham, vet han jo likevel at det ikke er ham, men den han framstiller, de elsker. Kjente de ham slik han kjenner seg selv, ville de forlate ham med forferdelse.

Den gjennomførte hykleren kan ikke ha fellesskap med noe menneske. Barna hans, hustruen hans, hun som hviler ved hans hjerte, hører jo ikke ham til – ham kjenner de slett ikke – men den han gir seg ut for, den de mener han er. Bare den Gud som hans hykleriske liv spotter, vet hvem han egentlig er. Gud kjenner ham til bunns, og hykleren vet det. Derfor hater han Gud, den eneste han ikke kan narre.

Men å stå alene i en verden en forakter fordi den er så lett å bedra, å leve av en ære som bare bygger på løgn, aldri i sannhet å kunne åpne hjertet sitt for noe menneske – dette er sannelig så harde kår at bare få holder dem ut. Derfor finnes det nok heller ikke mange som lever livet sitt med full, klar bevissthet om at de i seg selv er det stikk motsatte av det de gir seg skinn av å være.

Og likevel er hykleri en svært alminnelig synd, som mange lever sine dager i. Det gjør de selv om de ville føle seg høyst forurettet om noen sa til dem at det ikke var sannhet verken i det de gjorde eller i det de sa.

Ja, de ville forsikre – uten at den sovende samvittigheten deres sa dem imot – at de ikke avskyr noe mer enn alt falskt og usant vesen. Hvis en skuespiller som ofte framstilte konger og fyrster, levde seg så inn i disse rollene at han til slutt innbilte seg å være konge, ville vi jo vite at han var blitt sinnssyk.

Men nettopp i en slik innbilning – at de er det de gir seg skinn av å være – lever mange mennesker. De kan spille rollen sin dårlig eller godt. Noen viser så tydelig sitt sanne vesen at alle unntatt de selv kan se at de slett ikke er den de gir seg ut for. Andre makter å blende ikke bare seg selv, men alle som kjenner dem.

Av denne arten er de ulykkelige som trenger seg inn blant Herrens sanne menighet og venter med den på at brudgommen skal komme, uten å ha kledd seg i bryllupsklærne: Jesu menighets brudesinn. De har ikke tatt imot Herrens kjærlighet, men de våger ikke engang å si til seg selv at de ikke har vilje til det. Så spiller de kristne til de selv mener at de er det. Og ofte kan de gjøre det så godt at ingen kan skille dem fra Herrens troende før han selv, han som kjenner hjertene, kommer.

Dette hykleriet kan vise seg i svært ulike former, men som regel tar det form av det kristelige livet i den kretsen hykleren hører til. Er de kristne sterkt opptatt av omsorgen for lærens renhet, kan en slik hykler være blant de ivrigste til å forsvare og legge fram sannheten i Guds ord.

Gjelder det kjærlighetens gjerninger, arbeidet for Guds rikes fremme, kan han virke og ofre fullt så mye som noen annen. Viser alvoret i kristenlivet seg i

bestemte ytre ting, slik at en regner det som troens kjennetegn å være med på dem eller holde seg borte fra dem, vil hykleren ikke sjelden være den strengeste, ikke bare i sin dom over andre, men også i sin egen levemåte.

Alt dette er i grunnen like unaturlig for ham som det er for en hund å gå på to bein. Men han dresserer seg selv så lenge at han ikke lenger kjenner at hans ytre liv er helt i strid med hans innerste vesen – en hul, løgnaktig form som helt mangler det troens hjertelag den gir seg skinn av å uttrykke. Dette selvbedraget i hykleriet er den mest direkte motsetningen til Jesu menighets brudesinn, og det er den farligste av alle måtene menneskene kan svare på den kjærligheten Gud byr fram i evangeliet.

Ingen krenker Herren hardere. Ingen har heller vanskeligere for å komme til den selverkjennelsen som er begynnelsen på all omvendelse, enn hykleren, som så lenge har spilt en kristens rolle at han nå innbiller seg å være en kristen. Derfor skal enhver som har sin salighet kjær, uavlatelig prøve seg selv om han vet med Herren at han har del i det sinnet som får hele Jesu menighet til å omfatte Jesus med brudens kjærlighet og brudens lengsel.

Men en slik prøving byr på en særlig vanskelighet: Nettopp de som elsker Jesus mye, føler at de elsker ham altfor lite. Det er jo slik med all sann kjærlighet at den aldri synes den er den elskede verdig. Men særlig må det være slik med de troendes kjærlighet til Jesus. Den er nemlig i sannhet ikke ham verdig.

Og de som lever i fellesskap med ham, ser stadig forskjellen mellom sin kjærlighet og hans, og blir slik minnet om hvor langt de er fra å elske slik de er elsket. Derfor blir mang en ærlig sjel hardt engstet fordi den slett ikke synes den eier noen kjærlighet til Frelseren. Tro på ham kan den vel erkjenne at den har, selv om troen er altfor svak – men kjærlighet!

Den ser alle sine synder, sin sløvhet, sin adspredthet, sin utakknemlighet og mistillit. Og så kjenner den Jesu trofasthet og uuttømmelige nåde: Alltid lik seg selv bærer han den og frelser den gjennom alle fristelser, anfektelser og farer. Den erfarer at både den skarpeste tukt og den mildeste trøst er en åpenbaring av hans uforanderlige kjærlighet. Hvordan kan det da være annerledes enn at den sjelen som lever av Jesu inderlige barmhjertighet, føler at det den kunne kalle sin kjærlighet, ikke er verdt å nevne, ja, blir som ingenting i lyset av Jesu hellige kjærlighet?

Og likevel er denne ringe hengivelsen til Frelseren, som ikke er verdt å nevne, det som gjør den himmelvide forskjellen mellom dem som har menighetens sinn mot ham som sin brudgom, og dem som – hvordan de ellers stiller seg til ham – alle er enige om å lukke hjertene sine for evangeliets tilbud om hans kjærlighet. For la en troende klage aldri så hardt over sin mangel på kjærlighet, så er det likevel noe i ham som gjør det umulig for ham enten å forakte eller forlate eller hyklersk forråde sin Frelser.

Og dette som knytter ham uoppløselig fast til Jesus uten svik, er – om han så ikke selv ser det – den kjærligheten som troen har skapt i hjertet hans. For når Kristi kjærlighet tvinger noen til å ha fellesskap med ham, må den allerede ha frambrakt kjærlighet. Bare kjærligheten lar seg dra av en annens kjærlighet, slik magneten av jernet.

Tenk deg en brud med en brudgom som på alle måter er henne helt overlegen, og som hun skylder alt: oppreisning fra sitt fall, sin lykke, sin ære, sin fred. Og denne mannen blir aldri trett av hennes mange mangler. Da vil hun vel undre seg over at han kan være glad i henne, og mene at hun ingenting har å gi ham igjen.

Og kanskje kan det være hennes livs lidelse at hun, som uavlatelig blir vernet og båret av en så sterk kjærlighet, aldri føler seg den verdig. Men hvem vil tvile på at nettopp dette er et vitnesbyrd om at hun har kjærlighet til brudgommen sin? Var det bare alle de ytre fordelene ved å være hans brud hun satte pris på, ville hun verken verdsette brudgommens kjærlighet eller savne at hun ikke kunne elske som han.

Slik er det også med Herrens menighet. Alle dens lemmer klager over sin mangel på kjærlighet og har grunn til å klage. Og likevel er denne klagen selv et vitnesbyrd om at de ikke er uten kjærlighet; var de det, ville de ikke føle savnet av den fullkomne kjærligheten.

For at dette savnet skal bli stilt, for at de kan lære å elske slik de er elsket, lengter de etter Lammets bryllupsmåltid. For menigheten ville saligheten ikke være salighet hvis den ikke var kjærlighetslivets utfoldelse i hele dets fylde. Mange kan ønske å være med i et bryllup bare for festens skyld, men bruden vil være der bare for brudgommens skyld.

Slik er det også med Jesu brud, menigheten. Men det er bare for bruden at ikke bare brudehusets herlighet åpner seg, men også brudgommens favn. Vil du derfor være salig, så la Guds kjærlighet, som møter deg i evangeliet, overvinne uviljen i hjertet ditt, så du får det lengtende, ydmyke og likevel frimodige, selvdømmende og likevel kjærlige sinnet som er særpreget for menigheten som Jesu brud.

Ja, hjelp oss alle, Herre vår Gud, så vi med brudens sinn kan si: Kom, Herre Jesus, kom snart! Amen.

Tjueførste søndag etter treenighetssøndag: Troens inderlighet

Bønn. Du har lyst til sannhet i hjertets innerste, Herre vår Gud! Gi oss derfor å be av hjertet, å tro av hjertet og å leve i inderlig fellesskap med deg, som forkaster alt hult ordpråL, enhver tom form og alt som kaller seg tro uten å komme fra hjertet. Virk i oss den dype trangen til nåde, den fulle tilliten og den faste overbevisningen som setter dine barn i stand til å leve i troens inderlighet helt til enden. Amen.

Joh 4,46–53

Det kan kanskje virke lite rimelig å spørre hva som er det vidunderlige i evangeliet for denne søndagen. Alle ser jo straks at underet som blir fortalt, er dette: Herren Jesus helbreder den dødssyke sønnen til kongens mann, som var langt borte fra ham, ved å si et eneste ord.

Men likevel spør jeg: Finnes det ikke noe i dette evangeliet som det er mer grunn til å undre seg over enn at Herren hører den ulykkelige farens bønn og helbreder barnet hans? Det var jo så naturlig for Frelseren å hjelpe på vidunderlig vis alle som led ondt, at det langt heller ville ha vakt vår forundring – ja, det ville i sannhet ha vært ubegripelig – om det hadde stått at faren hadde vendt seg forgjeves til ham for å få hjelp.

Hele Jesu liv blant oss, fra krybben til korset, er ett eneste stort, ufattelig under av kjærlighet og barmhjertighet. Men nettopp derfor er alle de enkelte undergjerningene bare forskjellige åpenbaringer av dette ene store underet – at Guds evige Sønn delte våre kår som vår bror for å frelse oss, gjorde vår sak til sin og derfor også led våre sorger med oss – og de kommer fram av indre nødvendighet.

Når Herren helbreder hoffmannens sønn, handler han bare i samsvar med sitt vesen, slik navnet hans uttrykker det. Han ville ikke ha vært Jesus om han ikke hadde gjort det. Slik sett er det ikke noe underlig ved det.

Derimot inneholder dette evangeliet noe annet som i sannhet kan vekke forundring, nemlig hoffmannens tro. Fra Herodes' lettsindige palass, fylt av all vantroens spott, skynder den fornemme mannen seg av sted for å møte Jesus, denne foraktede profeten fra Galilea, som bare ga hoffolkene stoff til hånende vittigheter. Hadde hoffmannen sendt tjenerne sine til Jesus, ville det alt ha vært mye.

Men han gjør mer: Han kommer selv. Og da han fant Jesus, gikk han straks bort til ham og «ba ham om å komme ned og helbrede sønnen hans, for han var døden nær» (Joh 4,47) – som om han ba om den mest likefremme og naturlige ting i verden.

Da han får et hardt svar som ser ut som en avvisning, blir han ikke krenket, men gjentar bare bønnen sin med enda større inderlighet: «Herre, kom ned før barnet mitt dør!» (Joh 4,49). Og da han så får svaret: «Gå hjem, din sønn lever!» (Joh 4,50), kommer han ikke med innvendinger.

Uten flere ord tror han det Jesus hadde sagt, enda det virket så helt usannsynlig, og enda all lykken i livet hans hang på at dette ordet var sant. Hadde det ikke vært rimelig om han hadde sagt: «Nei, Herre, kom med meg! Jeg kan ikke vende tilbake alene, slik jeg kom. Krev ikke at jeg skal tro det som er helt umulig: at du på avstand kan kalle den døende tilbake til livet bare ved et ord»?

Sannelig, troen viser seg hos denne kongens mann som en så sterk kraft at den får ham til å tenke og handle stikk imot alt som hittil hadde styrt tankene og handlingene hans. Det er langt underligere enn at Jesus her som alltid åpenbarte allmakten i sin medlidende kjærlighet.

Hva var det da som gjorde troen til denne bekymrede faren så vidunderlig sterk? Det kan ikke ha vært kunnskapen hans om Jesus. For ved Herodes' hoff kunne en ikke lett lære å kjenne herligheten til ham som var blitt åpenbart. Alt hoffmannen visste om Jesu makt til å frelse, var sikkert noen dunkle rykter som hittil hadde virket utrolige og verdiløse på ham.

Derfor kan heller ikke vissheten hans om at det nyttet å vende seg til Jesus, ha vært særlig stor fra først av. Han har vel heller tenkt at når all hjelp var prøvd og hadde vist seg forgjeves, måtte også det siste og mest utrolige prøves, selv om det ikke var stort håp om at det ville hjelpe.

Verken kunnskapen om Jesus eller den tillitsfulle vissheten om hans makt og vilje til å frelse kan ha vært stor. Men inderligheten i bønnen hans om hjelp var stor. Han ba ikke om sønnens liv slik den ber som har mye godt og vil ha enda mer, eller slik den ber som står i fare for å bli fattigere enn han er, og som vil få beholde rikdommen sin uforminsket. Nei, han ba slik den ber som bare har én ting å be om, fordi all hans lykke er lukket inne i denne ene.

Det var inderligheten i troens lengsel etter å erfare Jesu hjelp som drev ham til å skynde seg til Jesus og klamre seg fast til ordet hans – enda han visste lite om Jesus, og tross alle tvilens innvendinger. Hadde han kommet til Jesus for å prøve om det som ble sagt om ham, var sant, eller hadde han bare ønsket en liten håndsrekning av ham, ville han ha vendt seg bort i forargelse.

Men nå, da han måtte få bønnen sin oppfylt eller fortvile, fikk han makt til å komme til Jesus, enda det lå så fjernt for ham å søke hjelp der. Han fikk makt til å bøye seg uten å bli krenket av det avvisende ordet, enda det virket så hardt. Og han fikk makt til å tro løftet om at sønnen skulle bli frelst fra døden, enda alle hjertets tanker måtte anfekte denne troen.

Inderligheten, slik vi finner den i den uklare og svake troen til denne bekymrede faren, er i virkeligheten styrken og livsnerven i all sann tro på Jesus. La kunnskapen være liten, bare det du vet om Jesus, er noe du ikke kan unnvære

til salighet. La vissheten vakle og kjempe med tvilens nød, bare det er visst at du trenger å få del i Jesu frelse på en annen måte enn du trenger noe annet.

La troen din være sterk eller svak, rik eller fattig på erfaring av Guds nåde, frimodig eller redd – la den være som den vil: Er den bare inderlig, frelser den deg. For da vil den i sannhet ta imot det Jesus i sannhet vil gi.

Bare den inderlige troen holder stand i livets og dødens alvor. Bare den får det den ber om, og kan nøye seg med sin egen visshet, enda den må unnvære gleden ved å se. Vil du derfor prøve om troen din er sann og kan holde ut når det gjelder, så se etter om du kjenner troens inderlighet.

I.

Troen kan nok skildres på mange måter. Den er sjelens kraft til å holde fast på Guds nåde og suge den inn i seg, og den er like mangesidig som nåden den fører inn i hjertet, og som livet nåden skaper i sjelen. Vi kan feste blikket på troens sterke, stille hengivelse til evangeliets ord. Vi kan se den som den «alltid virksomme, urolige ting» som uten opphør kjemper for å arbeide nåden inn i den troendes liv.

Eller vi kan se den som den seige kraften som tross all anfektelse makter å holde det usynlige for vissere enn det synlige. Men fra hvilken side vi enn ser på troen, vil vi alltid finne at trang til Guds nåde, visshet om Guds nåde og tillit til Guds nåde, slik den er gitt i Kristus Jesus, er troens sikre kjennetegn. Der det ikke finnes slik trang, slik visshet og slik tillit, finnes heller ikke troen.

Å kalle seg troende uten å trenge Kristi nåde er å bedra seg selv eller å hykle. For å tro er nettopp å ville gripe og omfatte den nåden som blir rakt fram i evangeliet. Å være troende uten å ha visshet om at nåden er virkelig, er like umulig som å tro uten å ha noe å tro på.

Å kalle seg troende uten å ha tillit til nådens makt er å gi tvilen troens navn. Derfor er det så sikkert som noe kan være: Alt som med rette kalles kristen tro, også den svakeste, mangler aldri helt noe av dette: trangen til Kristi nåde, vissheten om den og tilliten til den.

Men selv dette er ikke nok. Det kan finnes en ikke liten erkjennelse av at det ville være godt å eie Kristi nåde, og likevel er det ingen tro. Det kan finnes en overmåte sterk visshet om at evangeliet er sant, og likevel trenger den ikke å være troens visshet.

Det kan finnes en stor tillit til nådens makt, og likevel har hjertet kanskje ingen forståelse av livet i troens tillit. Slik er det overalt der disse tingene finnes i hjertet uten inderlighet, eller i hvert fall uten den inderligheten som hører med, og som svarer til hvor overmåte viktig det er å ta nåden til seg.

Mange forstår ikke dette, og det er en hovedgrunn til to ting: at mange klager over at de gjerne vil tro, men ikke kan, og at andre er helt visse på at de eier troen, enda de bare innbiller seg at de tror. Inderligheten betyr så mye for at virkelig tro skal bli til, at selv en svært uklar trang, en visshet som kjemper hardt med tvilen, og en sterkt anfektet tillit kan gjøre troens gjerning når det bare finnes inderlighet i hjertet. Den gjerningen er å føre nåden inn i hjertet og bevare hjertets liv i den.

Men du kan ha den klareste erkjennelse av at nåden er nødvendig, en visshet som fikk deg til å gå i døden for evangeliets sannhet, og en tillit til Gud som aldri ble rokket – og likevel bli stående helt utenfor nådens erfaring og nådens liv hvis det du kaller din tro, mangler inderlighetens kraft til å gripe og holde fast på Kristi nåde.

I våre dager er det nok av dem som har erfart den hule, åndsfortærende tomheten i livet uten Gud. De er trette av nytelser og trette av synder. De er nødt til stadig å løpe i ring i sine egne tanker, enda det tretter dem til døden. De er skuffet av forskningen, av kunsten, av politikken, av alt der de mente å finne livsfylde for sjelen.

For disse slappe, håpløse sjelene er tanken på å kunne leve i Gud – eller bare å kunne innbille seg at det lot seg gjøre – som et lys som gryr, og de strekker seg mot det. Ellers ser mange av disse «trette menn» bare én tvilsom utvei fra tilværelsens tomhet: selvmordet, og det mangler de likevel kraft til å gjennomføre. De lengter ikke lite etter å kunne tro, og de misunner de få som de mener virkelig gjør det.

I livet til slike menn kommer det en tid da spotten blander seg med bønner, og fortvilet hengivelse i lystenes tjeneste veksler med avmektige forsøk på å komme Kristus nær. Ja, det kan hende at det tøylesløse livet holder opp en lang stund og gir plass for et alvor som har en god del felles med den sinnsforandringen som fører et menneske til omvendelse.

Og likevel viser det seg så ofte at disse utmargede sjelene aldri når fram til en tro som virkelig og kraftig griper den frelsende nåden. Etter en tid blir de trette av dette som av alt annet og lever det gamle livet igjen – hvis da ikke fortvilelsen over å være skuffet også nå gir dem makt til å prøve den siste tilflukten for all gudløshet: å ta seg selv ut av denne verden.

Hvorfor finner ikke disse dødstrette fram til ham som lover hvile til alle som strever og har tungt å bære? Verken det lange syndelivet deres eller den inngrodde vantroen kan i seg selv være grunnen. For det finnes nok av vitnesbyrd om at de mest fortapte er blitt frelst ved troen. Heller ikke kan en uten videre si at disse som vemmes ved livet i verden, bare søker livet i Gud på skrømt.

Nei, så langt de ennå har makt til å ville noe, vil de finne Jesus som sin frelser. Men de har tømt og ødslet bort sjelens beste kraft, så de har mistet evnen til å ville noe som helst med makt og inderlighet. De har nok trang til frelse, men ikke inderlighetens trang. For synden og tvilen har gjort dem sløve for alt, så de til og med bare dunkelt aner at de selv er fortapt.

Denne lammelsen av sjelen, og særlig av viljekraften, er både deres ulykke og deres skyld, for den er den nødvendige frukten av deres forspilte liv. Redning er her bare mulig hvis det lykkes sjelen å bli forskrekket over seg selv.

Det er ikke nok å bli engstelig slik vi blir ved en ulykke vi ikke har skyld i, for det fører bare til en bløtaktig, uvirksom medlidenhet med seg selv. Nei, sjelen må forferdes slik vi forferdes når vi blir oss bevisst at vår grenseløse ulykke er vår egen skyld helt alene, og denne bevisstheten trykker oss ned i angerens dyp.

Lykkes dette for en slik utmarget sjel, vil angeren gi viljen inderlighetens kraft til å trenge Jesus, slik elektrisk strøm kan gi et halvlammet lem evnen til

å bevege seg tilbake. Da søker viljen ham med det troens alvor som alltid finner ham. All bløtaktighet, all tvil og all sløvhet forsvinner for den som har en samvittighet som vitner at han må få nåde ved Jesu frelse eller gå fortapt ved sin egen skyld. Først når sjelen setter alt inn på én ting, er det inderlighet i troens trang. Men da blir trangen også alltid stilt.

Tenk på kongens tjener! Tror du han ville ha søkt Jesus hvis ikke Jesus hadde vært den eneste som ennå sto mellom ham og fortvilelsen som ville gripe ham hvis sønnen døde? Nei, Jesus var den eneste muligheten for frelse, og frelsen hoffmannen ba om, var like viktig for ham som hans eget liv. Det var dette som ga alt som var av tro i ham, inderlighetens makt til å ta seg sammen og overvinne alle hindringer.

Han kunne nok knapt ha gjort rede for seg selv hvordan det hadde gått til at han sto foran Jesus og ba ham: «Herre, kom ned og helbred barnet mitt!» Men i den stunden kunne han heller ikke tenke på hvordan det hadde gått til. For han var så inderlig grepet av sin trang til Jesu hjelp at han ikke sanset noe annet enn denne trangen.

Denne bekymrede faren har ellers lite felles med troens helter, men når det gjelder troens inderlighet, står han ved siden av de ypperste. Derfor kan han lære oss å tro. For inderligheten er målestokken for troens kraft.

Blant dem som gjør avmektige forsøk på å tro, finnes slett ikke bare sjeler som er lammet i synd og visnet i tvilens håpløshet. Det finnes også de som har tatt fatt på livets oppgaver med stor moralsk kraft. Nettopp fordi de har arbeidet redelig, har de fått erfare at de ikke maktet å oppfylle sitt eget krav om hellig, ren kjærlighet i alle ting, langt mindre Guds krav.

Disse kjenner at de trenger frelse og nåde. Kristus forarger dem ikke. Tvert imot føler de seg ofte sterkt dratt mot ham. De ser ikke bare at det hellige menneskelivet som de forgjeves har strebet mot, er virkeliggjort i ham. De føler også at bare i fellesskap med ham, ved å få del i hans kraft og nåde, kunne de få Guds liv inn i hjertene sine.

De sier – og mener det – at de så gjerne ville tro på ham, hvis de bare kunne. Men det lykkes dem aldri å komme ham så nær at de kan gripe ham i troen. Han blir alltid stående på avstand for dem, elskelig, stor og herlig, men likevel alltid som en fremmed som de ikke kan nærme seg med fortrolig tillit, og som de ikke makter å tro vil kjennes ved dem som sine.

Disse sjelene er ikke kraftløse. De har øvd opp viljen sin, så den er som en muskel som er blitt sterk ved stadig arbeid og derfor lett spennes. Mang en gang har de tatt seg sammen og ryddet store hindringer av veien ved viljens makt.

Men når det gjelder å ta til seg Kristi nåde, som de smertelig savner, kommer de likevel ikke lenger enn til et avmektig begjær og krampaktige tilløp. År etter år kan de gå slik og klage over at de ikke kan tro, og stundom forgjeves prøve å tvinge seg til å tro. Her, der det gjelder det viktigste, er disse viljesterke helt like de viljesvake som det lange syndelivet har røvet kraften fra.

Og hos de ene som hos de andre er grunnen helt den samme: Trangen deres til å erfare Jesu frelse mangler den inderligheten som samler all sjelens makt om dette ene: å finne ham. Disse vet hvor lite et menneskes moralske kraft makter,

for de har prøvd det for alvor. De taler sant når de sier at de kjenner at de trenger å bli frelst ved Kristi nåde.

Men trangen deres er langt mindre enn de selv er klar over. Det de egentlig vil ha, er bare en håndsrekning, en hjelp til å overvinne de hindringene som de riktignok ikke kan rydde helt av veien selv, men likevel delvis. At de makter lite, har de erkjent klart nok. Men at de ikke makter noe som helst hvis ikke Kristus gjør dem sterke, det har de ikke erkjent.

Det som drar dem til Kristus, er langt mer likheten mellom ham og dem – at de i ham ser virkeliggjort det samme som de kjemper for å virkeliggjøre i sitt eget liv – enn forskjellen: at han har det de helt savner, den fullkomne kjærligheten. Derfor søker de ham i beundring og tilbedelse, i glede over ham som «Menneskesønnen». Derfor gjør det dem vondt at de tross alt dette aldri kan komme ham riktig nær og betro seg til ham.

Men derfor kommer de likevel aldri til å søke ham slik den søker ham som har alt sitt håp og all sin glede i Kristus – ikke fordi han er det fullkomne mennesket, men fordi dette fullkomne mennesket ikke skammer seg over å kalle synderen sin bror, og har hjerte til å frelse den som slett ikke kan frelse seg selv – og det med Guds makt helt alene.

Den som i sin svakhet kjenner at han ikke har noen frelse uten Jesus, får kraft til å søke ham av smerten ved å vite seg i fortapelsens vold. Og derfor kan disse sterke aldri få den kraften.

Bare dette ene driver et menneske til å søke Jesus så han finner ham: å kjenne seg helt og for alvor fortapt uten Jesus, slik enhver som ikke har del i ham, vil kjenne det på dommens dag. For bare denne erkjennelsen, og ellers ingenting i verden, gir troens trang til ham den inderligheten som setter alt inn på én ting og derfor makter det som ellers var umulig.

Foruten de viljeslappe og de viljesterke er det ennå mange som klager over at de ikke kan tro, selv om de kjenner at de trenger det. Det finnes de som sier at de ikke tør ta nådens evangelium til seg av frykt for å bedra seg selv.

Det finnes de som synes evangeliet er vakkert, bare det ikke var ufattelig. Og det finnes de som står ensomme og forstøtt i verden, og som ikke kan tenke seg noe bedre enn å ha Jesus til venn, når de først var kommet ham nær. De oppgir svært forskjellige grunner til at de ikke kan tro.

Men like sikkert som Herodes' hoffmann hadde glemt alle grunnene til vantroen sin den dagen sønnen hans var døden nær, like sikkert ville alle disse som klager over at de ikke kan tro, glemme alt som har hindret dem, den dagen trangen deres fikk inderlighet. Den inderligheten blir skapt ved vissheten om at en enten må gå fortapt eller bli frelst ved Jesus.

Vil du tro, men kan ikke, så prøv ikke noe annet enn din egen innerste hjertegrunn. Da skal du finne at jo dypere du kommer inn i deg selv, desto mindre finner du av virkelig trang til Jesu nåde. Og innerst inne, der inderligheten strømmer ut fra, finner du slett ingenting. Frykt da for deg selv, og gjør i hvert fall det inderlig!

Så skal det nok skje at du, før du vet ordet av det, blir drevet til å søke Jesus uten lenger å sanse det som har stått mellom ham og deg. Og da finner du ham og tror på ham, enda du ikke selv vet hvordan det gikk til.

II.

De som kjenner det som en lidelse ikke å kunne tro, vil alltid ha lettere for å komme til troen enn de som er sikre på at de tror. Disse er sikre fordi de aldri har tvilt på evangeliets sannhet, enda de heller aldri har erfart hvordan den virker i hjertelivet deres.

Hos de første er mangelen på tro en lidelse som bare trenger å bli dypere og sterkere for å skape den trangen i troens inderlighet som Herren kan komme i møte. Hos de siste finnes det derimot slett ingenting i hjertet som en virkelig inderlighet, en sann troslengsel, kan vokse fram av. For disse er kristendommen en sann kunnskap, en pålitelig visshet, som hjertelivet deres ikke har noe å gjøre med.

Men det de kaller sin tro, er så utvortes og så helt blottet for enhver indre forbindelse med samvittigheten at de ikke engang blir seg bevisst at kristendommen er den mest unyttige av all kunnskap og den tommeste av all viten hvis den ikke blir hjertelivets innerste kraft, som behersker alt.

En slik kristendom har et menneske bare gjennom overlevering, gjennom andres lærdom, aldri gjennom det han selv har erfart. Evangeliet forløser, omvender, gjenføder og helliggjør, men disse virkningene er helt ukjente for ham. Derfor kan han umulig ha noen visshet om at kristendommen makter å utrette det den sier at den kan.

Den som må bekjenne, når han vil være oppriktig mot seg selv, at han kunne ha vært nøyaktig den han er, enten han hadde kjent Kristi evangelium eller ikke – den som ikke kan nekte at god oppdragelse og litt kjennskap til morallærens forskrifter måtte ha vært nok til å skape et hjerteliv som hans – han har ingen grunn til å være overbevist om at kristendommen kan forandre et menneskes liv fra den dypeste grunn.

Derfor viser det seg alltid når frafallets dager følger etter rettroenhetens tid: Frafallet griper langt raskere om seg og river langt flere med seg enn en hadde ventet. Mange hadde hittil vært visse på kristendommens sannhet fordi de aldri hadde hørt den bli trukket i tvil, og fordi det fra barndommen av hadde stått for dem som synd å tvile.

Når vantroen kommer med sine innvendinger, får de øynene opp for at kristendommens lære nok likevel ikke er så helt uangripelig. Og fordi de mangler det eneste urokkelige beviset for at læren er sann – at den gir det den lover, og virker det bare Gud kan – lar de seg lett bevege til å fornekte det de hittil har bekjent.

Det ser bare ut som om disse bytter ut tro med vantro. I virkeligheten blir de seg nå bare bevisst den vantroen de alltid har levd i, men som de før ikke hadde hatt mot til å bekjenne, ikke engang for seg selv.

Men det går ikke alltid slik. Det finnes jo mennesker som med sta seighet og trassig egenrådighet holder fast på det de en gang har satt seg i hodet, særlig når

de har fått det inn fra barndomsdagene. De kan ikke gi grunner for overbevisningen sin, men den er nå en gang deres.

Og så føler de det som en fornærmelse når noen vil si dem imot, og forsvarer seg forbitret, som om det gjaldt å forsvare sin velervervede eiendom. Slik kan en forklare at mennesker som ved livet sitt tydelig nok viser at hjertet ikke kjenner Kristus, kan forsvare hver trossetning med den største hardnakkethet. Mang en gang er de villige til å ofre mye bare for å bevare en bestemt læreform eller en guds- tjenestlig seremoni.

Ja, dette å holde fast på den lære en er vant med, denne vissheten om en sannhet som hjertet aldri har erfart kraften av, kan være så sterk at mang en i tidligere tider, da motsetningene braket voldsommere sammen enn nå, heller led døden enn å avsverge sin barndoms tro – enda han ikke kunne ha sagt hva nytte den hadde gjort ham.

Sammenlign nå en slik visshet, som får et menneske til å bestige bålet for en sak han ikke har noen erfaring av, med den vissheten som fra først av har inderlighetens preg, enda den ennå er svak og sterkt blandet med tvil. Tenk deg et menneske som av hele sitt hjerte begjærer Jesu frelse og likevel tviler på evangeliets sannhet. Kan det her være tale om noen slags visshet som fortjener å kalles tro? Utelukker ikke tro og tvil alltid hverandre?

Nei, ikke når frelsestrangens inderlighet finnes i hjertet. Da er det visshet om at en frelser nettopp som Jesus og et evangelium nettopp som hans er det som svarer til sjelens dypeste behov. Da er det ingen tvil om at enten er Jesus Frelseren, eller så finnes det ingen frelse for syndere.

Denne vissheten kan sjelen ha selv om tvilen ennå ikke har sluppet taket – tvilen på om den frelsen den så inderlig begjærer, er mulig og sann. Som en ond, spottende ånd kan denne tvilen volde hard pine ved å kaste sine vrange spørsmål og sine utallige innvendinger ned i hjertet.

Men den som er viss på at Jesus – hvis han er Frelseren – er nettopp slik han trenger ham, vil tross all sin tvil alltid gjøre noe som aldri blir gjort av den som riktignok aldri har kjent tvilens tanker, men heller ikke troens inderlige trang til frelse.

Han vil nemlig gå den eneste mulige veien til å bli sikker på at evangeliet er sant: Han lar det få makt over livet sitt og erfarer slik at det skjer som ordet sier. Når han opplever sannheten, får han makt over tvilen, og jo lenger og inderligere han lever i sannheten, desto mer. Tvilen melder seg da stadig sjeldnere og svakere, til den til slutt dør helt bort og bare rører seg i anfektelsens timer.

Men menneskene har vanskelig for å erkjenne dette: at all overbevisning om sannheten er unyttig og død hvis den ikke er sprunget ut av en inderlig trang til å erfare sannhetens frelsende makt.

Under en katekisasjon sa jeg en gang til barna: «Tenk dere en mann som aldri hadde tvilt på et ord av det som står i Bibelen, men han tok seg ikke det minste av det til hjertet og ville ha vært akku- rat like glad om alt sammen hadde vært løgn. Og tenk dere så en annen mann som syntes det var så svært vanskelig å tro Guds ord at han til og med tvilte på om Jesus var Gud. Men han ønsket så gjerne at alt sammen skulle være sant, fordi han kjente at han trengte så sårt å

ha nettopp en slik allmektig og kjærlig frelser som Jesus. Hvem av disse hadde mest tro?» Da svarte et av barna: «Den som var glad i Jesus, enda han ikke trodde fullt på ham.»

Det syntes jeg var et vakkert svar, og jeg sa det. Men siden kom en god, from mann til meg og bebreidet meg at jeg ikke hadde lært barna at troen først og fremst er en overbevisning om at Guds ord er sant. Jeg kunne likevel ikke gi ham rett.

Nei, troen er først og fremst en overbevisning om at vi trenger et ord som evangeliet – en overbevisning som er vokst fram av hjertets inderlige erfaring av at det er uten frelse. Er du bare viss på det, skal du nok bli viss på at ordet er sant i seg selv. Men vissheten om at ordet er sant, hjelper deg ikke det minste så lenge du ikke kjenner at du trenger å erfare sannhetens makt over hjertet ditt.

Jeg sier igjen: Se på kongens tjener! Er det tenkelig at det ikke rørte seg sterk tvil i hjertet hans da Jesus sa: «Gå hjem, din sønn lever!»? Han får ikke Herren til å rette seg etter ham og gå med ham hjem; da kunne det likevel ha vært noenlunde rimelig at Jesus ga den døende livet tilbake ved å legge hendene på ham eller gjøre noe annet med ham.

Nei, han skal tro på Jesu ord helt alene: at Jesus frelser den syke fra døden, langt borte fra seg og uten noen gang å ha sett ham. Hvor gjerne faren enn ville tro dette, må det jo likevel ha reist seg engstelige spørsmål i sjelen hans om slikt virkelig var mulig. Men likevel heter det at «mannen trodde det ordet Jesus sa til ham, og gikk» (Joh 4,50).

Altså gir evangeliet også en slik tvilende tro troens fulle navn. For også den har, tross sin svake visshet, inderlighetens kraft til å gjøre troens gjerning: å lyde Guds ord og slik erfare at det er sant. Men tenk deg en annen som var til stede, og som var likeglad med om den syke levde eller døde.

Hadde han hørt Jesu ord uten å gjøre seg bry med å tenke på hvor urimelig det var, ville han aldri ha fått se underet. For i ham var det ingenting som drev ham til å gjøre etter ordet, gå av sted og erfare at den syke var blitt helbredet i den samme timen da Jesus hadde sagt til faren: «Din sønn lever!»

Men nettopp slik går det alle som aldri har tvilt på evangeliets sannhet. De har aldri vært inderlig bekymret for sin frelse, og derfor har de aldri funnet det verdt å tenke alvorlig over om Jesu ord var lett eller vanskelig å tro.

III.

Der sjelens visshet om sannheten er et utvortes «holde for sant» uten inderlig erfaring, er også sjelens tillit til Guds frelse ved Kristi nåde helt overflatisk. Det kunne synes som om tilliten til det et menneske grunner sitt håp om salighet på, alltid måtte være dypt og inderlig grunnfestet.

For når en først bekymrer seg om de evige tingene og ikke nøyer seg med å la dem stå som spørsmål uten svar – og når han mener at han uten tvil og pålitelig har funnet all nødvendig opplysning om veien til salighet i Kristi evangelium – skulle en vel tro at den Guds nåde han setter all sin lit til, måtte være uunnværlig for ham. Da måtte han også stadig inderligere ta den til seg, både i livets møye og i dødens strid.

Men slik er det slett ikke alltid. Det finnes mennesker som bekjenner at deres eneste trøst er Guds nåde i Kristus, og som mener at de uttaler sin oppriktige overbevisning – enda de aldri har prøvd om denne nåden virkelig gir dem noen trøst. De er ukjent med samvittighetens nød når den blir anklaget i dommen. De er helt opptatt av denne verdens ting.

De forstår ikke at de savner livet i Gud, og derfor har de heller ingen forestilling om at de trenger å eie Guds nåde i hjertet som den drivende kraften i det indre livet. En gang for alle har de slått fast at en synder skal trøste seg til den Frelseren som døde for oss på korset.

Den saken har de vært på det rene med fra ungdommen av. Men de har aldri bruk for denne trøsten, for synden plager dem ikke noe videre. Derfor kommer de heller aldri til å prøve om de ville kunne ha nok i troen på Kristi nåde når det virkelig gjaldt å ha noe urokkelig å holde seg til.

Selv i døden kan det hende at de mener å trøste seg til Kristus, mens de egentlig bare trøster seg til sin egen innbilte rettferdighet. Helt til det siste kan de unngå den inderlige erkjennelsen av synden. Derfor kan de også unngå å erfare hvor vanskelig det er for den som dømmer seg selv, å tro at Gud ikke fordømmer ham for Kristi skyld.

Det som gjør at disse menneskene så ofte taler med så sterk og ubetinget tillit, er nettopp at troen deres på nåden mangler inderlighet. De ligner en mann som står og ser ut av vinduet en sommerkveld. Det er temmelig likegyldig for ham hvordan været blir neste dag, og så forsikrer han med stor ro at det blir godt vær i morgen.

Var det av en eller annen grunn viktig for ham at solen skulle skinne nettopp den dagen, ville han rådspørre både barometeret og andre værvarsler – og likevel ikke være så trygg som han var den kvelden da godværet var likegyldig for ham.

Der troens tillit til Guds nåde har den rette inderligheten – der hjertet enten må hvile i nåden eller fortvile – vil tilliten alltid føle seg svak fra først av. Og hvor mye den enn blir styrket gjennom livets erfaringer av nådens makt, vil den aldri kjenne seg så sterk at den ikke lenger frykter for å bli anfektet.

Når trangen kommer fra hjertets innerste, er den nåden sjelen trenger, så overmåte stor at sjelen vet seg uverdig til den. Og denne nåden er så viktig for sjelen at den ikke kan unnvære den. Nettopp fordi den troende sjelen ikke har noe som helst annet å sette sin lit til i himmelen og på jorden enn Jesu Kristi nåde, må den kjempe for å få tilliten fast så lenge den vandrer i troen og ennå ikke er nådd fram til herligheten der den skal få se.

Tror du ikke kongens mann måtte kjempe for å bevare tilliten til Jesu ord da han måtte gå hjem fra ham alene, slik han var kommet? Tenk om han likevel skulle finne sønnen sin død når han kom hjem! Tenk om han ved å gå til Jesus bare hadde oppnådd at han ikke fikk være hos barnet i dets siste stund!

Tenk om også håpet han hadde satt til Jesus, skulle briste – hvor forferdelig ville ikke sorgen da bli! Slike tanker har fristet ham på den ensomme veien hans. Og likevel har de ikke drept tilliten hans til Frelseren, men bare gjort den inderligere.

Han hadde jo møtt Jesus og sett guddomsherligheten bryte fram gjennom tjenerskikkelsen. Han hadde hørt ham tale med en makt og en kjærlighet som gjorde det umulig for ham ikke å tro ordet, enda det stred mot all menneskelig tanke.

Nei, en slik mann kunne ikke lyve, ikke holde et sørgende menneske for narr. Å tvile på ham var enda mer umulig enn å ha tillit til at ordet hans kunne helbrede på avstand. Tilliten til Frelseren seiret over anfektelsene. Men anfektelsene kunne ikke utebli, for det ordet faren skulle ha tillit til, var så vidunderlig, og trangen hans til å tro det så inderlig.

La det da ikke bekymre deg at du ofte har vanskelig for å tro – det vil si at du har vanskelig for å hvile trygt i tilliten til at nåden har frelst deg og vil frelse deg inn i Guds rike.

Er det bare sant at du i ditt innerste hjerte ikke kan slippe troen på Jesus, vil all anfektelse bare føre til at du trenger dypere inn i fellesskapet med ham, skjuler deg bak ordet hans mot alle angrep, tar nådens krefter inderligere til deg og derfor også rikere erfarer at du trygt kan stole på Kristus.

Det er inderligheten som gir troen kraft til å strekke seg ut som hånden og gripe den nåden som blir rakt fram i evangeliet. Det er inderligheten som får hjertet til å oppleve evangeliets sannhet og derfor gir det den eneste sikre vissheten om sannheten. Det er inderligheten som lærer sjelen å ha tillit til Frelseren tross alle motsigelser fra hjertet og tankene. Uten inderlighet er all tro innbilning.

Når du derfor taler med Gud om troen din, så bekjenn bare all dens skrøpelighet på alle måter, og be ham rense og styrke den til all dens gjerning. Men først og fremst skal du be: «Herre, tukt meg og trøst meg slik at jeg fattige i sannhet trenger rikdommen i din nåde. Oppdra meg til å være sann mot deg, slik du er sann mot meg, så jeg kan bli frelst, klynget fast til deg i troens inderlighet.» Amen.

Tjueandre søndag etter treenighetssøndag: Har du lært å tilgi?

Bønn. Forlat oss vår skyld, ettergi oss vår uendelig store gjeld, Herre vår Gud! Hjelp oss alltid å be slik, fordi vi alltid trenger forlatelse. Men hjelp oss særlig å be slik når vår neste krenker oss og fristelsen til å gjengjelde kommer oss nær. Gi at vi alltid må trenge og alltid få nåde, så din barmhjertighet kan gi oss makt til å vise barmhjertighet, også når det overgår våre krefter. Da vil vi be slik du har lært oss: «Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere.» Amen.

Matt 18,23–35

Like sikkert som vi har lært å be Fadervår som små, har vi også fra tidlig alder lært at vi skal tilgi våre uvenner. Noe av det første vi fikk innprentet, var at Gud ikke ville forlate oss vår skyld hvis vi ikke var villige til å forlate våre skyldnere.

Derfor er det for oss like selvsagt at vi skal tilgi, som det var selvsagt for våre hedenske forfedre at det var en manns plikt å hevne enhver fornærmelse. Det vi får inn fra barndommen, har alltid stor makt over oss. Ja, mange kommer aldri til å tvile på det som har stått for dem som rett så langt tilbake de kan huske.

Derfor er det vel få som ikke blir forskrekket når de hører noen si: «Jeg vil aldri tilgi, jeg vil ha hevn, hva det enn skal koste.» Hat, hevngjerrighet og uforsonlighet ser de fleste på som stygge ting som stenger en ute fra Guds rike, fordi de gjør det umulig å få nåde.

Men hvis du synes det er rett å tilgi bare fordi du nå en gang har lært at det er rett, vil du likevel ikke være mer i stand til det enn om du hadde lært at det var rett å hevne deg på uvennene dine. Riktignok gjør vår tids forfinede skikker at grove fornærmelser – og derfor også sterk hevntrang – ikke er så vanlige som i de ville tider. Og riktignok skremmer den straffen loven truer selvtekt med, langt mer enn vi ofte er klar over.

Men ser vi nærmere etter, vil vi nok hos svært mange finne igjen det samme sinnet som fikk våre forfedre til å se det som en manns plikt å gjengjelde krenkelser – om enn i svekket form, og selv om de kan barnelærdommen sin om den femte bønnen.

La oss bare tale slik det virkelig blir talt på gatene og i stuene våre, ikke slik du vil at det skal tales her i kirken. Da vil kanskje mange få se dette: Skal de svare på hva de virkelig regner som rett, og ikke på hva de bør regne som rett, kan de ikke nekte for at rettferdig gjengjeldelse – eller i det minste kjærlighetsløs forakt –

synes dem langt mer berettiget enn barmhjertig tilgivelse og kjærlig medfølelse med den som har krenket oss.

Eller hva vil du innvende hvis en sier: «Det blir krevd at jeg skal glemme og være som før, ikke bare i min ytre framferd, men i hjertet, mot denne mannen som har krenket meg slik at jeg kommer til å kjenne følgene så lenge jeg lever. Det er jo umulig for meg å glemme, for hver dag lider jeg under det tapet han har påført meg. Og hvordan kan jeg få tillit til den som en gang har sveket tilliten min? Men kan jeg ikke det, hvordan skulle da alt kunne bli som før mellom oss? Ja, selv om jeg kunne være som før, ville det da være godt for ham som har forsyndet seg så grovt mot meg? Det er da sannelig ikke bare rettferdigere, men også bedre for ham at han får føle at han ikke kan få gjenopprettet det han så skjendig har ødelagt, bare ved å be om tilgivelse. Ellers kan han jo ikke engang komme til alvorlig anger.»

Ja, synes du ikke nå det er sannhet i den talen? Men synes du det, har du ikke lært å tilgi. For da kan du være viss på at du selv vil tale slik når det for alvor gjelder om du vil tilgi.

Eller du hører noen si: «Nei, det kan ikke være riktig å la den som fornærmer, gå ustraffet. Om alle gjorde det, ville det jo være det samme som å la urett og vold få overhånd og gjøre ondskapen frekk. Det må være forsvarlig å la den som fornærmer, få føle sin brøde, selv om han ber for seg. Har han krenket ikke bare med ord, men med handling, så får han også bøte, ikke bare med ord, men med virkelig lidelse.»

Kjenner du da i samvittigheten din at denne talen er falsk, og vet du hvorfor? Kan du gjendrive den? Hvis ikke, har du ikke lært å tilgi. For enhver som kan tilgivelsens kunst, forstår å forene den høyeste rettferdighet med den fulleste barmhjertighet.

Nei, å tilgi er ikke lett, for det faller oss ikke naturlig. Å lære det som en lekse fra barneårene er lett. Men å lære det slik at vi virkelig tilgir når vi blir sårt krenket, er så vanskelig at vi ikke engang forstår hva det er, hvis vi ikke lærer det av Gud selv mens vi lever av hans nåde.

Og selv da lærer vi det bare litt etter litt. Nøy deg derfor ikke med at du fra barneårene vet at du skal tilgi, men prøv deg selv om du kan det: La samvittigheten i dag svare på Guds spørsmål: Har du lært å tilgi?

Når tjeneren som satt i gjeld, blir avkrevd betaling, blir han riktignok forferdet, for han vet at han ikke har den summen han skal betale. Men han ser likevel ikke riktig hvor uopprettelig stor ulykken hans er: at gjelden var ti tusen talenter, en veldig sum som han umulig kunne betale av, selv om han arbeidet med det alle sine dager.

Han tror at det bare gjelder å vinne tid, så skal han betale alt sammen litt etter litt. Han har vel lenge hatt en trykkende følelse av at han sto i en stadig voksende gjeld til herren sin, og mer enn én gang har han kjent seg skrekkslagen ved tanken på regnskapets time.

Men nettopp for å holde skrekken på avstand har han unngått å gjøre det riktig klart for seg hvor mange og hvor store gjeldspostene var. Han har alltid prøvd å narre seg selv med det håpet at han nok til slutt skulle klare å skaffe til

veie den summen han skyldte, enda hver dag burde ha vist ham at håpet var grunnløst.

Selv i forferdelsens time, da han blir krevd til regnskap og truet med at han og alle hans kjære skal selges som slaver – selv da han ligger knust på ansiktet for sin herres føtter – slipper han ikke dette forfengelige håpet, men sier: «Herre, ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg alt sammen!» (Matt 18,26).

Herren hans, som fikk medynk med ham, forsto nøden til den gjeldbundne langt bedre enn han selv. Han visste at selv om tjeneren gjorde sitt ytterste, ville det han kunne betale, ikke være noe å regne mot den umåtelig store gjelden. Derfor nevner han ikke et ord om noen avbetaling, men ettergir ham gjelden helt og fullt. Slik viser han en uendelig større nåde enn tjeneren hadde våget å be om.

Da må vel tjeneren ha følt seg usigelig lettet og takknemlig nå som herrens nåde hadde gjort at han kunne gå bort som en gjeldfri mann. Ja, visselig har han følt seg lettet. Men han hadde aldri, ikke engang i regnskapets time, gjort det klart for seg at gjelden var umulig å betale. Det har likevel hindret ham i å bli riktig grepet av hvor overmåte stor nåde herren hadde vist ham. Det var naturligvis langt bedre å få hele gjelden ettergitt enn bare å få utsettelse med å betale den.

Men han hadde likevel en tanke om at han også da skulle ha klart seg. Og det er vel mulig at han fortsatt prøvde å leve i innbilningen om at han nok med tiden skulle få betalt gjelden sin, heller enn å ydmyke seg under bevisstheten om at denne uhyre summen var ettergitt ham.

Derfor kom han ikke riktig til å kjenne at han hadde herrens nåde alene å takke for at han ennå eide sine kjære, ja, seg selv som en fri mann. Han levde heller ikke hele tiden i bevisstheten om at alt han kalte sitt, den minste denar så vel som talenten, i virkeligheten var herrens, og at herren bare av sin store nåde lot ham beholde det. Nettopp derfor kunne han glemme det herren hadde gjort mot ham, da han fant medtjeneren sin, som skyldte ham en helt ubetydelig sum. Og han kunne handle like grusomt som han selv var blitt behandlet barmhjertig.

Da medtjeneren lå for føttene hans, slik han selv før hadde ligget for sin herres, og da hans egne ord lød mot ham fra medtjenerens lepper, skulle han vel ha forstått at han nå måtte handle slik den herren han skyldte alt, hadde handlet mot ham.

Men nettopp fordi det aldri riktig hadde grepet ham at han skyldte herren sin alt, kunne han også mene at han fikk kreve det medtjeneren skyldte ham, uten å måtte stå til regnskap overfor herren sin for det. Den gjeldbundne tjeneren hadde bare halvt og sløvt erkjent den barmhjertigheten herren hadde vist ham. Derfor fikk den ikke makt til å gjøre ham selv barmhjertig.

Her ser du hva du aller først må lære hvis du vil lære å tilgi: at du ikke har og aldri får noe som du kan betale selv det minste avdraget på syndegjelden din til Gud med, så du i fullt alvor trøster deg til syndsforlatelsens nåde alene.

Men er det da så vanskelig å lære? Hvem som bare tror på en Gud, mener at han kan unnvære hans nåde? Er det ikke nåde de roper etter alle sammen,

selv mens de lever trygt i syndene sine? Ja, er det ikke sant at ingenting hindrer manges virkelige omvendelse mer enn dette: at de ikke vil oppgi innbilningen om å kunne trøste seg til Guds nåde, enda de aldri vil gi den makt over seg?

Jo, det kan nok være slik. Men den gjeldbundne tjeneren har vel også kunnet si og mene at han trengte stor barmhjertighet, mens han var trykket av en mer eller mindre klar bevissthet om at det var en stor sum han skyldte herren sin. Og likevel viste det seg i regnskapets time, da hjertets sanne mening måtte fram, at han ikke hadde noen forestilling om at gjelden hans var umulig å betale, og at den nåden han trengte, derfor var uendelig stor.

Nettopp slik er det med svært mange som synes det er en selvfølge at de trenger nåde. De vil ha mer eller mindre nåde, ja, kanskje riktig mye. Men de erkjenner ikke at de må ha den så helt og fullt at det aldri, verken nå eller i framtiden – ikke engang om de lyktes i å leve et helgenliv – kan bli tale om at noe av deres eget kan eller må stå ved siden av Guds nåde og være med på å frelse. Det erkjenner de ikke, for de kan nok ha erfart at de har en stor syndegjeld å betale, men ikke en uendelig stor.

Hvis det ikke var slik, hvordan skulle det da forklares at syndere rister betenkelig på hodet når det blir forkynt at Kristi dyre betaling – hans liv og død for å gjøre fyllest for våre synder – er det eneste, men også det fullt tilstrekkelige til vår frelse i evighet?

Da kunne ikke dette virke som en farlig tale på dem hvis de hadde erkjent at bare en nåde som den Kristus har vunnet, altså en nåde som utelukker enhver tanke på at vi kan eller skal legge noe til, er den eneste som svarer til skylden deres. Da ville de løfte hodene sine i overstrømmende takk og glede over at vi har lov til å forkynne evangeliet om Kristi uendelige nåde. Men aldri kunne de ta anstøt av det.

Nei, slik barn kan komme med et par øremynter for å kjøpe de kostbareste ting fordi de ikke har forstand på hva penger er verdt, slik mener disse at de bare trenger tid og anledning til å samle sammen noen øre i gjerninger, eller i hvert fall i forsetter, så skal de være skikket til å få all rikdommen i Guds nåde. Derfor synes de det er lettsindig når ingen preker at en slik øreinnsamling er en nødvendig betingelse for å få Kristi nåde.

Eller hva kommer det av at mange virkelig fromme, som for lenge siden har gjort alvor av å trøste seg til nåden alene, likevel frykter for å dø fordi de ennå ikke kjenner seg ferdige, og gjerne vil leve noen år til fordi de håper at de da skal ha blitt bedre kristne?

Kommer ikke dette av at det, langt mer enn de selv vet, ennå er noe igjen hos dem av det sinnet som fikk tjeneren til å si: «Herre, ha tålmodighet med meg, så skal jeg betale deg alt sammen!»? Selv de som lever i og av nåden, har altså så vanskelig for å se at nåden helt alene frelser, i troslivets siste stund som i den første. Nettopp det viser at det ikke er lett eller vanlig å gjøre alvor av å leve av bare nåde, fordi vi bare har synd.

Men slik må du leve hvis du vil lære å tilgi. For det er bare den dype, aldri forstyrrede bevisstheten om at alt du har og er, har og er du av nåde, som setter

deg i stand til alltid å vise barmhjertighet uten å spørre det minste etter om den som ber om den, har fortjent den.

Skal du nemlig kunne tilgi slik at du i hjertet ditt stiller deg til den som har fornærmet deg, som om han aldri hadde gjort det, da må selve synden hans mot deg få deg til å se ham som en ulykkelig, og hans ulykke må få deg til å glemme skylden hans. Men dette skjer bare i samme grad som samvittigheten din kjenner hvilken fortapelse din uendelige skyld ville ha ført over deg om ikke Guds nåde hadde forlatt deg den.

Hadde den gjeldbundne tjeneren, da han fant medtjeneren sin, blitt grepet av at medtjeneren måtte være overmåte fattig og elendig, siden han like lite orket å betale gjelden sin på hundre denarer som tjeneren selv hadde maktet å betale de ti tusen talentene, ville han vel ha vist seg barmhjertig.

Men han hadde aldri helt forstått det som var skjedd mellom ham og herren hans, og derfor hadde det allerede begynt å blekne for ham. Derfor så han bare at medtjeneren hadde plikt til å betale gjelden, ikke ulykken hans: at han ikke maktet å betale engang en så liten sum.

Den egenkjærligheten som er grunnsynden hos alle, får oss til å se på våre egne synder som ulykker vi synes synd på oss selv for. Andres synder derimot ser vi som deres skyld, som uten barmhjertighet krever fortjent straff. Og likevel er begge deler like ille. Å ynkes over seg selv i stedet for å dømme seg selv er farlig, fordi det hindrer oss i å søke nåde. Og å se bare skylden og ikke ulykken i andres synd er farlig, fordi det gjør oss til dommere der vi skulle ha forstått syndens elendighet med medlidenhet og hatt tilgivelsen klar.

Det finnes jo ingen synd vi føler styggheten i bedre enn den som blir øvd mot oss selv. Da skulle vi vel lett kunne se nettopp hos dem som fornærmer oss, hvor elendig synden gjør et menneske, og hvor ulykkelig synderen derfor er. Men på den som allerede er ulykkelig nok fra før, vil ingen hevne seg, og den som lider mye, er det lett å tilgi. Se derfor i enhver fornærmelse et utbrudd av syndens lidelse hos din neste og et vitnesbyrd om hvor dypt ulykkelig han er. Så vil du ha lært å tilgi.

Tenker du kanskje at det er umulig å se helt bort fra den urett du selv blir påført, og bare ha øye for at denne uretten åpenbarer nestens syndeelendighet? Se da på en mor som blir krenket av barnet sitt, så vil du skjønne at dette er mulig der det finnes kjærlighet i hjertet. Se, der sitter den gamle kvinnen stille i den ensomme nattetimen. Hun ber og venter på at sønnen skal komme hjem fra et drikkelag.

Bannende og sjanglende kommer han endelig. Hans første ord er bebreidelser fordi hun vil sitte og passe på ham, han som er stor nok til å passe seg selv. Og han sverger på at hvis han en gang til finner henne på lur etter ham, skal han gi henne et slikt puff at hun nok siden skal tenke seg om før hun kommer ham for nær.

Tror du da at moren vil føle alle de grove og ufortjente fornærmelsene i sønnens ord som noe som gir henne rett til å kalle ned straff over den skyldige, eller i hvert fall nekte ham tilgivelse?

Nei, hun vil slett ikke tenke på, slett ikke merke at sønnen fornærmer henne. For hun er så redd for den fortapte tilstanden sjelen hans er i, og føler så inderlig hvor ulykkelig synden gjør ham, at hun glemmer alt annet. Mens sønnen skjeller henne ut, roper moren i hjertet sitt: «Herre, hør ikke på ham! Tilgi ham, frels ham! Han vet ikke hva han gjør, ellers gjorde han det ikke.»

I et slikt øyeblikk blir en mor lik ham som var den fullkomne kjærligheten, og som derfor bare følte ulykken og faren for dem som naglet hans hellige hender til korsets tre. Den moren som elsker det fortapte barnet sitt, prøver som han å finne enhver mulig unnskyldning. Og det er jo det tydeligste vitnesbyrd om at hjertet er fullkomment villig til å tilgi.

Der kjærligheten til den som fornærmer oss, er så stor at den tar fra oss sansen for den urett vi lider, fordi vi er helt opptatt av bekymring for synderen, vil det være lett å «glemme» og å «være som før» så snart den som har syndet mot oss, får et annet sinn.

For da er det ingenting å glemme, fordi den som ble fornærmet, aldri har husket krenkelsen sin. Og da faller det av seg selv å være som før, fordi den fornærmede aldri, heller ikke da han ble krenket, har kjent noe annet enn kjærlighet til den som krenket ham. Før kjente han kjærlighetens smerte over at den han elsket, var fortapt, slik det viste seg i synden hans. Nå kjenner han kjærlighetens glede over at han blir frelst. Det er hele forskjellen.

Dersom det fortapte barnet kom angrende til moren sin og ba om tilgivelse for de rå og hatefulle ordene han hadde brukt mot henne da hun av bekymring satt oppe om natten og ventet på ham, ville hun nok svare: «Nei, kjære, tenk aldri at jeg har vært sint på deg for de stygge ordene dine. De gjorde meg nok forferdelig vondt, men det var ikke fordi du såret meg – det merket jeg slett ikke – men fordi de så tydelig viste hvor elendig og fortapt du var.»

Og hvis så sønnen sa: «Ja, men kan du da virkelig glemme all den urett jeg har gjort deg, og kan du ha det samme hjertelaget for meg nå som du hadde da jeg var barn, før jeg kom inn på den onde veien?»

Da måtte hun jo svare: «Jeg har lett for å glemme at du har vært slem mot meg. For da du var det, var jeg bare redd for at Gud skulle straffe deg, så jeg har aldri båret nag til deg. Og fordi jeg elsket deg like mye den tiden jeg skalv for den arme sjelen din, som de dagene du var min største glede, trenger jeg ikke å forandre hjertelaget mitt mot deg. Jeg har aldri gjort annet enn å elske deg fra den dagen jeg fødte deg til verden.»

Du ser at det går an å tilgi, å glemme, å være som før. Men du ser også at alt kommer an på å ha kjærlighet nok.

Ja, det er vanskeligheten. Ikke engang alle mødre har så mye kjærlighet at de, når barnet sårer dem, kjenner barnets fortapthet, som synden legger for dagen, sterkere enn sin egen krenkelse. Men det som ikke engang morskjærligheten alltid makter, vil visselig enda mindre noen annen slags kjærlighet makte overfor alle vi tilfeldigvis støter sammen med på livets vei – så sant den ikke har sin grunn i Kristi kjærlighet.

Skal du få kjærlighet nok til ikke å kjenne fornærmelsen, fordi du med gru kjenner den fortapte tilstanden til den som fornærmer deg, må du se noe annet i

ham enn bare en synder som ikke angår deg. Moren merker jo ikke uretten hun lider, fordi den blir påført henne av hennes hjertes barn. Her strekker det ikke til at du vet at du skal se en bror i ethvert menneske. La bare noen oppføre seg mot deg som et villdyr, så skal du nok glemme brorskapet.

Her nytter det heller ikke at du har gjort det klart for deg at du, slik menneskene nå en gang er, ikke kan unngå å bli fornærmet av din neste iblant, slik du også selv kan komme til å fornærme ham. La bare en såre deg så det svir, så skal smerten din nok lære deg både å harmes over den som fornærmet deg, og å synes det er latterlig om du i stedet skulle gi deg til å engste deg medlidende for ham, fordi synden hans hadde vist deg hvilken fare sjelen hans er i.

Det som skal lære oss den tilgivende kjærligheten, må være noe som ligger så dypt i oss at det aldri går tapt – noe som gjennomtrenger oss så helt at det alltid gjør seg gjeldende. Overfor våre medsyndere må det alltid minne oss om to ting på en gang: om vår egen synd, og om at ethvert menneske uten unntak er noe annet i tillegg til å være en synder – og det er nettopp vår sak å huske på.

Men denne dype bevisstheten som behersker hjertelivet, er den kristnes trosvisshet om at han lever av Kristi nåde. For Kristi skyld får han syndenes forlatelse, og for Kristi skyld er hvert eneste menneske dyrebart for Gud, for det hører til den verden han ga sin enbårne Sønn for å frelse.

Den som føler sin egen synd mot nesten først og fremst som synd mot Gud, vil også føle nestens synd mot seg på samme måte. Og den som av hver synd han erkjenner, blir drevet til å søke forlatelsens nåde, vil huske at også nesten trenger forlatelse hos Gud når han synder mot ham. Derfor kaller selve fornærmelsen fram forbønnen. Men den du ber for, har du lett for å tilgi.

Tenk om den ubarmhjertige tjeneren hadde vært gjennomtrengt av bevisstheten om to ting: ikke bare at medtjenerens gjeld til ham var helt ubetydelig sammenlignet med den gjelden herren hadde ettergitt ham, men også at selv denne ubetydelige summen egentlig var skyldig herren, siden alt tjeneren eide, tilhørte ham. Da ville han ha måttet handle etter herrens og ikke etter sin egen vilje, og altså ettergi den lille summen, slik han selv hadde fått den store ettergitt.

Er enhver synd mot oss synd mot Gud, og lever vi i troens visshet om syndenes forlatelse, kan vi verken glemme å tilgi eller være uvillige til det. For da gjør vi det vi vet at Gud vil vi skal gjøre, fordi han har gjort slik mot oss. Bli bare ikke stående ved det du lider på grunn av nestens synd, men se at det egentlig er Gud krenkelsen gjelder. Så slår det samvittigheten din at du var fortapt uten forlatelsens nåde. Og så vil også du tilgi.

Herren har uttrykt i den femte bønnen i Fadervår at det er umulig å leve av syndenes forlatelse uten selv å ville forlate. Hans troende skal aldri be om forlatelse uten at det blir lagt dem på sinne at enhver som vil ha forlatelse, med det samme blir villig til å forlate.

Det er vår daglige øvelse å holde fast på at vårt innbyrdes forhold til våre medsyndere først av alt er et forhold til Gud. Vi skal lære at de og vi trenger uendelig forlatelse, og at vår synd mot hverandre er som en forsvinnende dråpe i det havet av nåde som Kristus måtte vinne for oss med sitt blod.

Dette er ikke bare lett å innse for den kristne, men det stemmer med hele erfaringen i troslivet hans. Han vet at samvittigheten aldri ville la ham hevde at han hadde rett til å nekte tilgivelse, selv for den groveste fornærmelse. Han kjenner at han måtte fortvile den dagen han gjorde det, for da hadde han stengt sin egen vei til Guds forlatelse.

Og likevel er det å be den femte bønnen sannelig en oppgave som heller ikke den kristne ennå har løst fullkomment – en daglig øvelse han ennå ikke er ferdig med. Det lille ordet «som» i bønnen: «Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere», er vanskeligere å lære og å forstå enn mange mener.

Ja, slik jeg ser det, er måten dette ordet vanligvis blir utlagt på, et vitnesbyrd om hvor lite selv troende mennesker har lært hva det er å tilgi. For blir ikke bønnen gjerne forklart slik: at vi får forlatelse av Gud nettopp i samme mål, i samme grad, som vi forlater våre skyldnere?

Ja, kanskje synes du til og med at det er så klart at den femte bønnen ikke kan ha noen annen mening, at det undrer deg at jeg kan nekte for det. Og likevel sier jeg: Hvis Herren hadde lært oss at hans tilgivelse rettet seg etter vår, slik at vi hvert øyeblikk i livet fikk nettopp så mye forlatelse som vi i den stunden var i stand til å gi, da ville det ofte være en farlig sak å be den femte bønnen, selv for de av Guds barn som er kommet lengst.

Og da ville nestens synd kunne gjøre meg en skade så ubotelig at alt annet han kan røve fra meg, ville være for ingenting å regne mot det. For da kunne han med sin synd røve fra meg den fulle og hele syndenes forlatelse som jeg hele tiden må eie hvis jeg til enhver tid skal være rede til regnskapets time.

For hvem har prøvd å tilgi av hjertet uten å gjøre den erfaringen at det er svært vanskelig, ja, stundom umulig, å gjøre det helt og fullt i samme øyeblikk som krenkelsen rammer ham? Å ta opp kampen for å gjøre det, å ville det – det er så langt fra umulig at enhver kristen straks begynner på det.

Men å gjøre det – å være i hjertet og i den ytre framferden helt som om du ikke hadde lidd noen urett, i den stunden hele sjelen din blir opprørt av nestens synd mot deg – tør du eller noen si at han er kommet så langt?

Vi trenger bare å tenke oss at fornærmelsen som skal tilgis, er riktig stor, så vil vi nok innse at selv den frommeste kristne ville være ille ute hvis han ikke fikk Guds forlatelse for sin synd i større mål enn han i fornærmelsens stund maktet å gi sin neste.

Tenk deg en kristen mann som har oppdratt en fattig gutt som sitt eget barn og satt ham til å styre forretningen sin. Nå får han vite at denne unge mannen ikke bare har satt formuen hans overstyr, men også har forført hans eneste datter og rømt med henne.

Sannelig, i samme øyeblikk som han blir overveldet av ulykken sin og ser hvor utakknemlig, troløst og forrædersk pleiesønnen har handlet mot ham, vil det i hjertet hans ikke bare være forbønn for den ulykkelige, men også forbitrelse og nag. Først etter lang kamp vil det helt vike for følelsen av at selv en forsyndelse som denne er ingenting sammenlignet med hans egen synd mot Gud. Og likevel trenger han, også i det øyeblikket hjertet hans er mest forbitret, hel og full forlatelse av Gud.

Hva kan da Herren mene når han lærer oss at «Gud forlater oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere»? Han mener at vi i enhver stund må forlate våre skyldnere på samme måte som Gud forlater oss. Det kan vi, også når vi ikke makter å forlate i samme grad som Gud.

Om én har gullmynter i millionvis og en annen bare et lite femkronestykke av gull, vil likevel denne fattige kunne si til den rike: «Jeg har gull, akkurat som du.» Mengden av gull er så forskjellig at ingen sammenligning er mulig, men selve tingen, gullet, eier de begge. Den likheten er det mellom dem. På samme måte er det også med Gud og barna hans. Gud har evne til å tilgi i uendelig rikere mål enn barna hans, men selve evnen til det har også de.

Derfor kan de med sannhet be, selv mens de kjemper for å få bitterheten ut av hjertene sine: «Forlat oss vår skyld på samme måte som vi forlater våre skyldnere.» For selv når nestens synd sårer oss dypest, er vi ikke i tvil om at vi vil tilgi, så sant vi virkelig lever av syndsforlatelsens nåde.

Tanker og ord som disse: «Jeg vil aldri tilgi ham» – «Ingen kan kreve at jeg skal være uten nag til et menneske som har forbitret livet mitt» – «Gud får tilgi ham, jeg kan det aldri» – «Han skal ikke ha gjort meg den tort for ingenting» – det sinnet som kommer til syne i slike ytringer, kan ikke noe Guds barn ha.

Den kristne vil alltid tilgi, fordi han alltid selv vil ha tilgivelse. Og aldri ser han bare den skyldige i den som fornærmer, men alltid også den ulykkelige, som han prøver å be for, slik hans Mester ba for sine mordere. Jesu hjerte og hjertene til hans troende er like i dette: Begge eier den tilgivende kjærligheten, selv om graden av kjærlighet er så forskjellig at ingen sammenligning er mulig.

Du har altså lært å tilgi når du ikke legger vekt på at du er den fornærmede, men på at nestens synd viser hvor mye han trenger forlatelse. Da dveler du ikke ved din rett overfor ham, men prøver å ta deg av den ulykkelige på samme måte som du ber om at Gud ikke skal se på syndene dine og ikke for deres skyld forkaste bønnen din.

Dette trenger slett ikke å hindre at synden får sin straff. Etter Guds ord vet den botferdige at Gud har forlatt ham all hans synd. Men med det er slett ikke sagt at han slipper å lide under følgene av synden sin. Gud fritar ham ikke for skammen, angeren og ulykken som kommer av synden, fordi alt dette er nødvendig for at sjelen skal bli renset.

På samme måte kan nok den som har lært å tilgi, ikke bare la det skje at den som har syndet mot ham, får straff. Han kan til og med sørge for at det skjer, hvis han er sikker på at nettopp straff vil være til gagn for synderen.

Vi trenger bare å tenke på en far som tilgir barnet sitt, eller på en løgner som har sin største straff i at løgnen hans blir avslørt, mens det ville være den største faren for sjelen hans om den ble skjult. Da innser vi at kjærligheten ofte kan kreve nettopp at den ikke stiller seg mellom synderen og straffen.

Men for sin egen skyld – for å få gjengjeld, hevn, for å kunne få fornærmelsen veid opp av straffen – kan den som har lært å tilgi, aldri ønske å føre ondt over den som har fornærmet ham. Tør han det uten å skade sjelen hans, vil han prøve å holde straffen borte fra ham uten noe hensyn til hvor fortjent den kan være. For den som har lært å tilgi, har lært det ved at det ble hans livs dypeste erfaring

at han selv må eie nettopp det motsatte av det han har fortjent: Kristi uendelige nåde.

Gjør bare den erfaringen, så lærer du riktignok for alvor at den femte bønnen ikke er lett. Men du lærer den likevel, og så har du lært å tilgi. La oss derfor alltid, men særlig i den stunden nesten sårer oss, være beredt til å be: «Forlat oss vår skyld, for også vi forlater våre skyldnere.» Amen.

Tjuetredje søndag etter treenighetssøndag: Gud og keiseren

Bønn. Herre, lær oss å gi deg det som er ditt, hele vårt hjerte, så vi kan tjene deg når vi tjener dem du har gitt myndighet over oss, og være lydige mot mennesker uten å bli menneskers treller. Bevar oss for det hedenske sinnet som gjør folket til sin egen gud og frelser. Og bevar oss for den hedenske egenrådigheten som gjør opprør mot å tjene når du krever den tjenesten av oss at vi for samvittighetens skyld skal lyde der det går mot hjertene våre. Ja, lær oss å gi deg det som er ditt, så gir vi keiseren verken for mye eller for lite, men nettopp det som er hans.

Matt 22,15–22

Hvis Herren Jesus, da han ble spurt om det var tillatt å gi keiseren skatt, bare hadde pekt på mynten med keiserens bilde og innskrift og sagt: «Gi keiseren det som keiserens er» – ville ikke det da ha vært et fullt uttømmende svar på spørsmålet? Var det nødvendig å legge til: «og Gud det som Guds er» – når det her ikke ble spurt om annet og mer enn keiserens rett til å kreve inn skatt? Selve mynten som ble krevd av jødene, bar den romerske keiserens bilde.

Med det var det anerkjent at han var deres lovlige herre, og at de hadde plikt til å gi ham skatt, siden de da bare ga ham hans egen mynt tilbake. Dette skulle en tro at jødene både kunne innse og gjøre, uansett hvordan de sto seg med Gud. Den mynten som var keiserens, måtte de ha kunnet gi ham, enten de hadde gitt Gud det som var hans – sine hjerter – eller beholdt dem for seg selv.

Hvorfor knytter da Herren disse to tingene så fast sammen – å gi Gud det som Guds er, og keiseren det som keiserens er – når de likevel synes å kunne løses så godt fra hverandre? Det må nok være en indre og nødvendig sammenheng mellom dem. Det må visst være slik at keiseren nok kan få sin mynt, men at han likevel bare får alt som er hans, fra dem som først har gitt Gud det som er hans.

For Herren Jesus pleier ikke, slik enkelte av disiplene hans gjør, å pynte det han sier om de enkleste verdslige ting, med oppbyggelige formaninger grepet ut av luften. Når han i samme åndedrag sier: «Gi da keiseren det som keiserens er, og Gud det som Guds er!» (Matt 22,21), kan det ikke bare være for å minne fariseerne[1] om at de hadde plikter ikke bare mot keiseren, men også mot Gud.

Han hadde ikke talt slik hvis han ikke hadde villet lære oss at bare den som gir Gud sitt, kan gi keiseren sitt. Undersøker vi nærmere hva det borgersamfunnet

[1] Heuch skriver «saddukeerne», men i Matt 22,15–16 er det fariseerne og herodianerne som spør.

vi tilhører, og den øvrigheten som har myndighet over oss, har rett til å kreve av oss, vil vi se at det er slik.

Den som ikke gir Gud det som Guds er, vil enten gi keiseren for mye eller for lite. Først når du har gitt Gud ditt hjerte, så også det at du oppfyller borgerpliktene dine, blir en tjeneste for Gud, får øvrigheten den lydigheten du skylder den, verken mer eller mindre.

Det gamle ordet om at den beste kristne er den beste borger, er sant. For den kristne har aldri keiseren til sin avgud, og likevel ser han alltid i keiseren Guds representant, uansett hvem keiseren er i seg selv. Keiseren skylder han lydighet så lenge det ikke blir krevd at han skal krenke Gud.

Verden er stadig fristet til ett av to. Enten gjør den Gud og keiseren til ett, så den setter alt sitt håp om lykke og framgang til statens samfunnsorden og bare kjenner én plikt: lydighet mot den. Eller den skiller Gud og keiseren så fullstendig at den kan tenke seg lydighet mot Gud forent med opprør mot den lov og orden og øvrighet som Herren gjennom sin ledelse har gitt makt over oss.

For verden ligger faren alltid nær: enten å tilbe keiseren som Gud, eller å skille keiseren fra Gud, så lydigheten mot statens lov og øvrighet ikke lenger har sin rot i lydigheten mot Gud. Derfor tar den også slutt straks en ikke er tjent med den bestående orden og har makt til å velte den.

Både det ene og det andre blir i våre dager ofte forkynt med forførende veltalenhet. Derfor trenger vel hver den som vil holde sin sjel ren for smitten fra mennesketilbedelsen og fra opprørsånden, å lytte til hva Herren lærer oss om Gud og keiseren.

Hele kristendommens politiske lære er sammenfattet i dette ordet: «Hver og en skal underordne seg de myndigheter han har over seg. For det er ikke øvrighet uten av Gud, men de som finnes, er innsatt av Gud. Den som setter seg opp mot øvrigheten, står Guds ordning imot» (Rom 13,1–2). Det kristendommen hevder, er bare dette: Den borgerlige samfunnsorden er alltid blitt til gjennom Guds styring av historien. Derfor skal den respekteres som Guds verk, enten statsforfatningen eller de partiene og menneskene som etter forfatningen har lovlig makt og myndighet, behager oss eller ikke.

Har noen øvrighetens rett og makt, da har denne institusjonen eller dette mennesket krav på å bli anerkjent som innsatt av Gud. Om vi mener at vi har en øvrighet av Guds vrede, satt over folket til straff for dets hovmod og utakknemlighet, eller om vi takker for at vi har en øvrighet av Guds nåde, spiller her ingen rolle. I alle fall er øvrigheten av Gud og skal adlydes for hans skyld.

Hvor langt denne kristne læren om lydighet mot enhver øvrighet rekker, ser vi klarest når vi tenker på at ordene ovenfor er skrevet til menigheten i Rom, som den gang sukket under keiser Neros grusomhet. Denne øvrigheten svøpte de kristne inn i lin og bek og lot dem brenne som fakler i gatene. Og det er om den det blir sagt at «den som setter seg opp mot øvrigheten, står Guds ordning imot».

Det er om Nero, som ellers i Skriften blir framstilt som Antikrists forløper, det heter: «Det er ikke øvrighet uten av Gud.» Altså har selv en Nero sin myndighet etter Guds styring, ved at Gud har «innsatt» ham.

Sterkere kan det vel ikke sies at opprør, voldsom motstand mot den bestående samfunnsorden, alltid er fordømmelig, fordi det er selvtekt og en fornektelse av Guds makt til å styre folkene gjennom historiens utvikling. Den som er gjennomsyret av visshet om at Nero ikke kan krumme et hår på hans hode uten at Gud vil det – den som lever i troen på at Nero må styrte i samme sekund som Herren vil det – han vil ikke og tør ikke gjøre opprør.

For han vet at det bare ville se ut som om han gjorde opprør mot keiseren, mens han i virkeligheten gjorde opprør mot Gud, som hadde «innsatt» nettopp denne keiseren til å befale og råde med øvrighetens makt. At det er plikt å underordne seg enhver øvrighet, og alltid synd å gjøre opprør, er den eneste politiske læresetningen vi med Guds ords myndighet kan forkynne for menneskene.

Ellers finnes det like lite en kristen politikk som det finnes kristent jordbruk eller kristen skipsfart. I politikken som overalt gjelder det at den kristne må ville fremme Guds rikes sak, og at han ikke med god samvittighet kan slutte seg til dem som etter hans overbevisning vil hindre Herren i å få makt over folkets hjerte.

I politikken som overalt blir den kristne straffet i sin samvittighet hvis han bruker uærlige midler for å nå sine mål. For han vet jo at det ikke ville gagne ham noe om han vant hele verden, men tok skade på sin sjel. Men hvilken statsforfatning, hvilke partier og hvilke lover som under de gitte omstendighetene best vil fremme det den kristne alltid ønsker å få fram i sitt folks liv, det må han selv avgjøre etter samvittighetsfull overveielse. Om dette finner han ingen direkte forskrift i Guds ord.

Derfor har du ikke mer rett til å si til en kristen at han som kristen skal og må være enten kongetro eller republikaner eller sosialist, eller at bare Høyre-folk eller bare Venstre-folk er kristne, enn du har rett til å si til en kristen at han som kristen må foretrekke å bo i et hus av tre framfor et av mur, eller at han som kristen må holde seg til dampskip og ikke til seilskip.

Ethvert forsøk et politisk parti gjør på å kreve det kristne navnet for seg og utelukke alle som hører til partiets motstandere, er uten hjemmel i Guds ord. Det eneste unntaket er selvfølgelig der det som skiller partiene, nettopp er dette at det ene vil trenge kristendommen ut av folkets liv, mens det andre vil holde den oppe.

Kristendommen har altså ingen forkjærlighet for noen bestemt forfatning. Den overlater til hver enkelt å velge politisk standpunkt etter sin samvittighet, bare han anerkjenner at den lovlig bestående orden er blitt til ved Guds styring. Da skulle vi vel tro at de kristne i det minste politisk alltid ville bli sett på som ufarlige, og at de sist av alle kunne anklages for opprør. Og likevel var det nettopp som opprørere mot keiseren at de kristne i de første tidene ble anklaget.

Og bare fordi deres tro etter romernes mening ikke lot seg forene med lydighet mot keiseren, måtte martyrene blø og menighetene i hundrevis av år tåle den romerske statens forfølgelse. På Kristi tid fantes det mange slags religioner i Romerriket ved siden av romernes egen, men ingen av dem ble forfulgt. Alle sammen fikk de lov til å utøve gudsdyrkelsen sin fritt. Bare denne ene troen, de

kristnes, så romerne på som så farlig at de satte hele statsmaktens velde inn mot den for å utrydde den fra jorden.

Dette kom av at de kristne kjente en som er større enn keiseren, og derfor også kjente en grense for den lydigheten de turte yte keiseren. Men keiseren, han som samlet og representerte all statens makt i seg, kjente ingen større enn seg selv og ville ikke tåle noen større enn seg selv. Hans makt kjente ingen grenser. Derfor krevde han grenseløs lydighet, og derfor var troens bekjennelse – at en skal lyde Gud mer enn mennesker – et frekt opprørsord i de romerske statsmennenes ører.

Men for de kristne kunne det ikke være tvil om at keiseren krevde mer enn det som var hans, når han forlangte at de skulle lyde ham også der befalingen hans stred rett mot Guds bud. For de skyldte ham lydighet bare som den som hadde myndighet fra Gud. Men denne myndigheten dekket ham ikke når han befalte ugudelige ting, som at de skulle tilbe bildet hans. Da nektet de lydighet og gikk heller i døden enn å kaste noen røkelseskorn i alterilden.

Men selv da satte de seg ikke til motverge. De tok seg ikke selv til rette, for den øvrigheten Gud hadde innsatt, hadde rett til alt deres, også til livet deres – unntatt den lydigheten som bare kunne ytes ved ulydighet mot Guds befaling. Slik ga de kristne i kirkens første dager keiseren det som var hans, helt til det ytterste. Bare det som var Guds – hjertenes lydighet mot hans ord – nektet de keiseren å kreve.

Men til alle tider er det slik at den som har all makt på jorden, blir fristet til å glemme at allmakt bare hører Herren i himmelen til, og at derfor bare han har retten til å kreve lydighet uten grense. I våre dager er det ikke lenger keisere eller konger som samler hele samfunnets makt i seg. Nå er det folket selv som utøver makten gjennom sine representanter. Nå tales det om det suverene, det eneveldige folket, slik det før ble talt om den eneveldige keiseren.

Men nå som da forveksler menneskene makten og retten. Som keiserens vilje den gang var rett bare fordi det var hans vilje, slik forkynnes det nå at det folket vil, er rett, bare fordi det er folkets vilje. Eller har vi ikke hørt ord som disse: Folkets dom kan ikke være urettferdig – folkets røst er Guds røst? Blir det ikke stadig stemplet som en forbrytelse å stå folkeviljen imot? Blir det ikke sagt at all motstand må opphøre når folket klart har gitt sin vilje til kjenne i en sak?

Men denne folkedyrkelsen må vekke de kristnes protest, for den er i seg selv akkurat like ugudelig som oldtidens keiserdyrkelse. De kristne vil alltid hevde at all retten og all makten faller sammen bare hos Gud, og at de vil nekte lydighet der folket handler mot hans bud, om de så skulle stå alene mot hele folket. Som det før gjaldt å vitne mot kravet fra den ene, slik gjelder det nå å vitne mot kravet om at retten skal sies å ligge der flertallet er.

Når det gjelder om en sak er rett, vil det for de kristne aldri bli rom for å spørre om få eller mange eller alle er for den. For den kristne kjenner en som mer enn oppveier hele folket: Herren vår Gud, hvis ord ubetinget har rett, om så hele verden var blitt enig om å nekte det. Vår tids tilbøyelighet til å rettferdiggjøre en sak ut fra antallet av dem som stemmer for den, er i de kristnes øyne

et vitnesbyrd om avguderisk menneskedyrkelse. Den nekter Herren retten til å overstemme alle jordens millioner med sin ene stemme.

Fordi de kristne nekter folkeviljen en ubetinget rett, blir de så ofte beskyldt for å være frihetens fiender. Men denne beskyldningen viser bare at menneskene i våre dager, som på keisernes tid, lar makt og rett falle sammen. Den gang kunne kristne finne det gagnlig at all statens makt var samlet i keiserens person, uten at denne meningen gjorde dem til bedre eller dårligere kristne enn dem som sørget over at den republikanske statsformen gikk under.

Slik kan kristne i vår tid være sterkt overbevist om at et folks framgang og velferd bare kan fremmes ved at all politisk makt ligger utelukkende i folkets hånd, uten at denne overbevisningen i minste måte gjør dem til ringere kristne enn dem som mener at bare en sterk kongemakt gir trygghet for en rolig utvikling.

Så lenge spørsmålet bare er hvor makten bør ligge, kan kristne ha svært forskjellige syn og derfor også bekjempe hverandre sterkt. Her kan de stå like skarpt mot hverandre som den mest glødende republikaner og tilhengeren av kongelig enevelde gjør.

Men når spørsmålet gjelder retten – dette at noe blir rett bare ved at den som har makten, vil det – da må alle kristne stå sammen. De må enstemmig nekte at noen som helst – det være seg keiser, pave, konge, flertall, folkeforsamling, folkedomstoler eller hva det ellers kan hete – har lov til å kreve at avgjørelsene, lovene og dommene deres skal anerkjennes som rettferdige bare fordi de uttrykker viljen til den eller dem som hersker.

Og dette tør nok sies som et ord til advarsel, uten at vi med det går våre radikale brødre for nær: Fristelsen til å gjøre retten og makten til ett vil alltid være størst for dem som står på samme side som makthaverne.

Derfor er faren for å glemme at makten nå og alltid så lett kuer retten, i våre dager større for de kristne som ser et folks lykke i at det har størst mulig makt. Den er mindre for dem som ikke har tillit til folkemakten. Allerede deres politiske syn leder dem til å få et skarpt øye for at folket kan ha dypt urett nettopp der det bruker makten sin sterkest.

La oss tenke oss at det var helt sikkert at det folket som styrte seg mest selv, var det lykkeligste, gjennom hele sin utvikling og under alle historiske forhold, så det var hevet over tvil at alle forstandige borgere måtte arbeide for å rydde bort hver skranke for folkets makt.

Like sikkert ville det likevel være at alle kristne, også de mest radikale, måtte være med på å holde oppe denne skranken: Herrens ord alene avgjør hva som er rett for samvittighetene. For når noen lar folkets vilje bestemme over samvittigheten sin, er ikke lenger Gud, men folket det øverste for ham. Vil du hjelpe folket med å velte den skranken, er du ikke lenger en kristen, men en folkedyrker, en avgudsdyrker.

Men nettopp denne forskjellen mellom makt og rett vil denne tidens ånd ikke vite av: at det frieste folket, det som styrer seg mest selv, og som like lite som Roms keisere trenger å spørre noen på jorden om lov, likevel har Herren i himmelen over seg og skal bøye seg for hans ord som det eneste rette. Den gang

turte ingen av gudene komme den eneveldige keiseren i veien; slik skal heller ikke det eneveldige folket nå bli stanset av den levende Guds innsigelse.

Rom trengte ikke lenger sine guder; det ventet sin frelse av keiseren. I vår tid vil en prøve å klare seg uten Gud. For folket, mener en, skal frelse seg selv bare det får bruke kraften sin rett – når alle de kunstige religiøse og politiske skrankene som hittil har hindret folkemakten i å herske på alle områder, synker i grus for aldri å reise seg igjen.

Det skal ikke være menneskehjertets synd, men herskernes undertrykkelse – ikke opprøret mot Guds lov, men menneskers tvangslover – ikke bundetheten i onde begjær, men i nedarvede fordommer og trelletanker – som har hindret slekten i å utvikle seg og ført ulykke over folkene. Derfor trengs det heller ingen frelse fra Gud, ingen frigjøring av hjertene fra syndens trelldom ved makten i Guds nåde, ingen forløsning fra djevelens tyranni.

Nei, la bare det naturlige menneskehjertet få røre seg fritt – la bare hver og en få handle etter sin egen lyst, så langt hensynet til andres rett tillater det – la bare hver borger, mann og kvinne, få sin fulle politiske rett, så de føler seg helt frie og derfor også helt ansvarlige overfor et samfunn som ikke lenger gir dem grunn til klage. Så er frelsen der. Så vil en god, kjærlig slekt, menneskelig i ordets beste forstand, vokse fram av seg selv.

At vi tross frihetens mektige framgang ser så lite til at slekten utvikler seg på denne måten, kommer bare av at den undertrykkelsen som er gått i arv gjennom hundrevis av år, har preget slekten så sterkt at det må flere slektsledd til før virkningene av denne sørgelige arven kan viskes ut. Men at folket vil bli sin egen frelser når det først grundig har lært å kjenne sin eneveldige makt og seg selv som rettens kilde, det skal det ikke være lov å tvile på.

Det sier seg jo selv at ingen som har gitt Gud det som er hans, kan stemme i med denne avguderiske talen eller nære en slik hedensk tillit til folkefrihetens frelsende makt. Den som har gitt Gud sitt hjerte, har erfart to ting: at sjelen er ufri, bundet i egenkjærlighetens lenker til den blir løst ved makten i Guds nåde, og at bare denne makten er sterk nok til å forvandle syndens treller til Guds frie tjenere.

Derfor kan den kristne i talen om folkefrihetens frelsende makt bare se et uttrykk for menneskehjertets blindhet og hovmod. Det verken ser eller vil se at folkenes skade ligger for dypt til at den kan bøtes ved noen som helst forandring i livsformer og styre, men bare ved omvendelse til den levende Gud.

Men så lite forstår verden oss at den innbiller seg at vi er tilhengere av eneveldet, fordi vi protesterer mot avgudsdyrkelsen i folkedyrkelsen. Som om vi ikke like mye ville protestere mot keiserdyrkelsen, hvis det var fare for at tiden for den skulle komme!

Nei, la keiseren kle seg i hvilken drakt han vil – la ham komme i keiserkappe eller i kongelig skrud, eller som revolusjonens upolerte førere, eller som de moderne nasjonalforsamlingenes hverdagslige menn – alltid vil vi nekte å anerkjenne ham som vår og folkets forløser og frelser. For det ville være å gi ham altfor mye, å gi ham det som Guds er.

Men like fullt er det sannelig løgn at de kristne må være fiender av folkefriheten. Det kan finnes kristne som er det. Minnet om all den synd, fornedrelse og urett som eneveldet førte med seg i tidligere tider, kan blekne ved synet av alle de overgrepene, all den uretten og alle de forbrytelsene som nå ofte blir begått i frihetens navn. Og da kan det nok skje at kristne likeså vel som andre gir friheten skylden for den ondskapen som vil åpenbare seg under enhver samfunnsorden.

I eneveldets dager trådte den fram like opprørende, bare i form av andre synder. Men selv om det altså kan finnes kristne som foretrekker enevelde framfor frihet, har dette ingenting med kristendommen deres å gjøre. Den kan ikke lære dem å elske ufrihet, for den har gjort dem selv frie. Ja, i sannhet – vi våger å si det: I grunnen finnes det ingen andre frie enn de kristne, fordi bare de er villige til å la Guds vilje skje.

Så lenge et menneske for enhver pris vil ha sitt fram, er han aldri fri. For han er aldri sikker på å kunne få sin vilje; alltid kan det inntreffe omstendigheter som tvinger ham til å gi etter, og aldri rår han over den neste dagen. Bare én får ubetinget sin vilje: Herren i himmelen. Ham kan ingen tvinge, og han kan ikke bli overrumplet av det uforutsette.

Derfor kan bare den som vil det samme som Gud, være fri og være viss på at han aldri skal eller kan tvinges til å handle annerledes enn han vil. Så langt han ennå bare er en dårlig kristen, som i mange ting ikke har lært å fornekte sin egen vilje, kan han føle seg ufri. Men i samme grad som livet hans i Gud blir mer inderlig, vil han stadig føle seg friere, fordi han stadig mer bare vil det Gud vil.

Tenker vi oss et menneske som fullkomment hadde lært den tredje bønn, ville han være fullkomment fri om han så var trell. For når Gud ville at han skulle være et menneskes slave, ville han også selv ønske å være det. Frivillig ville han trelle, fordi trellelivet for ham ville være den tjenesten Gud krevde av ham, og som han derfor av et fritt hjerte ville yte ham. Men slik kan jo ikke hjertet bli der det ikke har erfart den frelsende makten i Guds kjærlighet.

Først når du har kjent at ingen vil deg så vel som Gud, som ga sin Sønn for deg og ved ham har gjort deg til sitt barn, og at ingen har makt til å gjøre deg godt som Gud, som har løst deg fra syndens trelldom og gitt deg makt over deg selv – først da kan du få en slik tro og tillit og kjærlighet til Gud at du virkelig vil at hans vilje alltid skal være din. Derfor er du først da fri. Det er dette Herren mener når han sier: «Får da Sønnen frigjort dere, da blir dere virkelig fri» (Joh 8,36).

For den kristne er friheten et indre gode, og derfor et gode han ikke kan miste. Ingen makt i verden kan frarøve ham det, for selv den som hadde makt til å ta livet hans, kan ikke hindre ham i å gjøre det han vil: å overgi seg til Guds vilje. For verden derimot er friheten en ytre ting, uavhengig av hvordan det står til med sjelen.

La menneskene være aldri så bundet i sine synder og aldri så uskikket til å styre seg selv – frie er de likevel, så lenge ingen menneskelig makt kan hindre dem i å få sin vilje. Men derfor kan denne friheten, som alle rent ytre ting, gå tapt når som helst. Fra folkets egen midte kan den makten komme som raner dets frihet, eller det kan bli kuet av et sterkere folk.

En ytre frihet viser bare altfor ofte at den godt lar seg forene med indre trelldom, og den kan dessuten gå tapt så snart en voldshersker lykkes i å rive grunnloven i stykker. For den kristne kan en slik frihet aldri stå som noe så stort og herlig at han skulle vente seg virkelig frihet av den, en indre frigjøring for folket. Sammenlignet med «Guds barns frihet i herligheten» (Rom 8,21) vil den politiske friheten alltid være en ringe ting for ham.

Av dette følger jo likevel slett ikke at den kristne skulle se på denne friheten som noe likegyldig eller endog ondt. Han vil fullt ut kunne anerkjenne frihetens makt til å utvikle alle et folks krefter og gjøre det lykkeligere enn noe enevelde. Av inderlig overbevisning kan han være med i arbeidet for å gjennomføre friheten på alle samfunnslivets områder.

For han tviler ikke på at selv frihetens feilgrep oppdrar bedre til ansvar og til forståelse av samfunnsspørsmålene enn selv den dyktigste ledelse fra myndigheter som behandlet folket som et umyndig barn. Og så sant den kristne selv kjenner det som et stort gode at han ikke blir tvunget til å legge bånd på overbevisningen sin eller blir hemmet i virksomheten sin, må han også unne andre det samme gode som friheten er, selv om de etter hans mening ofte bruker den ille.

Selv om friheten for den kristne er mye mer enn en ytre livsform, nekter han derfor ikke for at også formen har sin betydning, og at den politiske friheten nettopp er den formen som passer for livet til den som er frigjort i sitt indre. Men mer er den heller ikke. Den er ikke den uunnværlige betingelsen for at den kristne skal kunne leve et fullt menneskeverdig liv.

Dette viser seg tydeligst når vi tenker på hvordan verden og de kristne er stilt når de må adlyde en øvrighet som etter deres overbevisning fører et vanstyre. Verden vil da enten lyde av tvang, med en bitter følelse av å sukke under et åk den ikke kan kaste av seg, eller den vil arbeide for å få makt til å gjøre opprør og slik velte den bestående rettsorden med vold.

De kristne derimot vil likevel føle seg frie i sin lydighet også mot denne øvrigheten, selv når de lider under det mest urettferdige styre og bittert føler sitt folks fornedrelse. For også i den ser de den myndigheten Gud har innsatt.

Derfor kan de nå, som da øvrigheten var etter deres sinn, gjøre det samme som de alltid vil: tjene Gud – nå med sukk og tårer, slik de før tjente ham med takk og pris. Men aldri blir de stilt slik at de bare kan velge mellom å lyde med trellens sinn eller å gjøre opprør og med det sette vold i rettens sted.

Men betyr nå dette at den kristne aldri tør gjøre noe for å få et dårlig og urettferdig styre forandret, eller en tyrannisk øvrighet fjernet? Langt derifra! Den kristne kan fullt ut erkjenne at «enhver øvrighet som finnes», er blitt til ved Guds styring og derfor skal adlydes. Og likevel kan han, nettopp fordi han tror på den Gud som virker gjennom menneskenes handlinger, med god samvittighet bruke alle lovlige midler for å få tilstanden forandret. Den kristne tror også at sykdom rammer ham etter Guds vilje.

Men likevel vet han like godt at det er hans plikt å bruke lege og medisin, fordi det er gjennom disse midlene han kan håpe at Gud vil helbrede ham. Det ville derimot være å friste Gud om han ikke gjorde noe for å bli frisk, men lå og ventet på om Gud ville hjelpe ham ved et under.

På samme måte kan den kristne av et villig hjerte yte også den dårlige øvrigheten den lydigheten den har krav på, fordi den er blitt til ved Guds styring. Og likevel kan han bruke ethvert lovlig middel – fra bønnen i lønnkammeret til den kraftigste opposisjon på Stortinget – for at det vanstyret som tynger folket som en sykdom og tærer på kraften dets, kan ta slutt. Keiseren skal ha den mynten som bærer hans bilde, enten det er bildet av en god eller en dårlig keiser.

Men like sikkert er det at det verken kan eller skal være likegyldig for den kristne om keiseren er god eller dårlig. Det er opprøret som er forbudt, ikke bruken av lovhjemlede midler til å forandre samfunnets tilstand. For i likhet med øvrigheten er også lovene blitt til gjennom Guds styring.

Derfor kan den kristne kjenne det like mye som sin plikt på én gang å lyde selv den dårligste øvrighet og av ytterste evne å nytte ethvert lovlig middel til å få den fjernet – helt slik han kjenner det like mye som sin plikt å bære en sykdom med tålmodighet, fordi Gud har lagt den på ham, og likevel ikke forsømme noe av det han kan gjøre for å bli helbredet.

Denne plikten de kristne har, blir ofte misforstått både av ukristne og av de kristne selv. Når kirkens tjenere eller andre som har vakt oppmerksomhet ved sin interesse for kristelige formål, tar aktivt del i det politiske livet, vekker det ofte anstøt.

Selv om det ikke er noe å si på midlene de bruker, er selve det at de har og kjemper for en politisk overbevisning, ofte nok til at mange mister tilliten til at kristendommen deres er oppriktig. «Politiske prester, politiske lekpredikanter og bedehusfolk er en ren uting», heter det. «Kan ikke de gode folkene ha nok med å passe det de så vakkert kaller sitt himmelske kall, og overlate denne verdens ting til oss som ikke sikter så høyt?»

Og likevel er det klart at en prest har nøyaktig samme rett og plikt til å være borger samtidig som han er prest, som en kjøpmann eller håndverker har til å forene sin borgerplikt med sin livsgjerning. Ingen har rett til å kreve av en kristen at han ikke skal elske sitt folk og sitt land. Derfor har heller ingen rett til å forby ham å ta landets ve og vel til hjertet, så han arbeider og kjemper for å fremme det som etter hans redeligste overbevisning er til gagn for samfunnet.

At han på dette området, som alltid, må kjempe «etter reglene», er en helt annen sak. Det samme gjelder hvor mye og på hvilken måte den kristne tar del i tidens politiske kamp; det kommer an på gavene hans og stillingen hans i samfunnet. Men å trekke seg unna, å være likegyldig til om retten eller uretten seirer, det er å svikte sin plikt mot det samfunnet han tilhører, å nekte å gi keiseren det som er hans.

Også kristne anklager imidlertid ofte brødre som tar kraftig del i den politiske kampen. De synes det er ukjærlig når skarpe, om enn sanne, ord lyder. De vil at en skal bøte med vennlige ord og en halv anerkjennelse på onder som først må blottes uten skånsel før de kan rykkes opp.

De mener at kravet om lydighet mot øvrigheten går så langt at vi ikke bare villig skal gjøre det den befaler, når det ikke går rett mot Guds ord, men at vi også skal la være å dømme dens dårlige og urettferdige gjerninger og kalle dem ved deres rette navn. Var det slik, ville de kristnes tro tvinge dem til å styrke og

befeste alt vanstyre ved sin taushet og ettergivenhet. Da ville det politisk sett være en ulykke for et land om det hadde mange troende.

Men slik er det ikke. Se på Herren! Han var riktignok lydig mot sin landsherre Herodes, men nøler han av den grunn med å kalle ham en rev, fordi han i sannhet var det? Eller les hans opposisjonstale mot sitt folks ledere og fordervere i Matt 23. Jeg tror aldri noen har talt skarpere ord mot sitt folks øverste. Å si dem sannheten i all dens bitterhet, uten sukker, det skyldte han dem og det folket de førte vill.

Men derfor nektet han dem ikke lydighet. Da de stevnet ham for Rådet og førte ham til døden, gikk han som et villig lam – da som alltid fri, fordi viljen hans alltid var ett med Farens i himmelen.

Den som har gitt Gud sitt hjerte, bør forstå at han ikke gir keiseren det som er hans, bare ved å oppfylle de borgerpliktene staten krever av ham, uten å knurre. For det folkesamfunnet vi tilhører, er ordnet og blitt til ved Guds styring, og derfor har det rett til å kreve at vi også som borgere skal være Guds tjenere. Men enhver gjerning som skal gjøres som en gudstjeneste, må bæres av kjærlighet, iver og interesse for gjerningen.

Det som blir gjort i sløv eller hovmodig likegyldighet – det som er en rent ytre ytelse, der hjertet ikke har noen del – kan aldri behage Gud. De som er likegyldige til hvordan det går i politikken, bare de får stå utenfor partikampens strid og ubehag, gir derfor keiseren mindre enn det som tilkommer ham, fordi de har gitt Gud et så trangt hjerte at det ikke kan romme hans kjærlighet til land og folk, og derfor heller ikke kan arbeide for fedrelandet i hans kjærlighet.

Og likevel – hvor vanlig er det ikke blant alvorlige kristne å forakte det borgerlige livets ting, som om de var altfor ringe til at den kristne kunne forsvare å sløse tid og tanker og hjertelag på dem!

«For meg», heter det, «kommer det helt ut på ett om Venstre eller Høyre får råde; det blir likevel verden som kommer til å styre. Jeg betaler skattene og avgiftene mine. Men å delta i en valgkamp, eller kjenne noen spenning ved avgjørelsen av saker på Stortinget, eller prøve å påvirke folk så de skal innse hvilket parti som har rett – det vil jeg sannelig ikke ha noe med å gjøre. Får jeg bare lov til å leve uforstyrret for min Frelser og arbeide på min helliggjørelse, kan verdens barn tumle som de vil, i aviser og på folkemøter og i strid mann og mann imellom. Jeg sørger bare over at så altfor mange som vil bære navnet kristne, lar seg forlede til å blande seg inn i alt dette verdslige stellet.» Den som taler slik, mener at talen hans er uttrykk for en sterk åndelighet. Og likevel åpenbarer den bare en stor mangel på kjærlighet.

For det er visst sant at når partiene i vår tid står så skarpt mot hverandre, fører selv bare en levende interesse for det borgerlige samfunnets ting med seg en fare: Du kan falle i urettferdighet, partiskhet, usannferdighet og andre synder. Men det er ingen grunn for den kristne til å trekke seg unna.

Det er jo alltid slik at på hvilket område du enn vil gjøre ditt pund fruktbart, utsetter du deg for å miste det. Nettopp derfor fant den ene tjeneren det tryggest å gjemme det i jorden – men vi vet hvor sterkt Herren dadlet ham. Men nå har nettopp Guds barn det hellige sinnet som kan adle og rense også den politiske

striden. De skal være med, men som kristne. Da kan det håpes at de også her kan virke som verdens salt.

På forskjellige måter kan de være kalt til å delta her, som på alle livets områder. Også her gjelder både at ingen skal gjøre seg høyere tanker enn en bør, og at ingen skal vegre seg for å gå dit Gud kaller ham. Men selv den som ikke kan, og derfor heller ikke skal, gjøre mer for landet sitt enn å be godt for kongen, øvrigheten og hele folket i sitt stille kammer, vil ikke engang kunne gjøre dette hvis han ikke har hjertelag for folket sitt og dets saker.

Derfor er det slik: Like sikkert som den som gir keiseren sitt hjerte, gir ham det som Guds er, skal den som har gitt Gud sitt hjerte, gi ham det også når han tjener keiseren. Først da får både Gud og keiseren hver sitt, når vi tjener Gud i alle ting og derfor også som borgere lar hans hellige kjærlighet – mynten med Guds bilde og innskrift – være den skatten vi yter det samfunnet vi tilhører.

La oss jage etter å gjøre dette, så det må vise seg sant at den beste kristne er den beste borger, og at vi vet hva det er å være lydige både mot Gud og keiseren. Amen.

Allehelgensdag: De hellige på jorden og helgenene i himmelen

Bønn. Når menigheten her på jorden, der sukkene og klagene så ofte overdøver takken og lovprisningen, skuer menigheten i himmelen, helgenenes jublende skare, da roper den til deg, Herre vår Gud: La også oss få trenge inn bak forhenget, inn i høykoret, inn blant de salige som har vasket kappene sine hvite i Lammets blod og fått seierens palme i hendene. Gi oss kraft til å kjempe som de, så vi kan seire som de. Lær oss å vandre dine helliges trange vei, så vi kan nå dine helgeners herlige hjem. Hjelp oss å høre til dem du priser salige her, så vi kan prise deg der i salighetens fylde. Ja, la det skje for Jesu skyld, han som gikk en tyngre vei enn noen av sine troende, fordi han ville «føre de mange barn inn i sin herlighet». Amen.

Matt 5,1–12

Ingen tale pleier å opprøre et verdensmenneske mer enn talen om at den som dør uomvendt, er fortapt. Den som med kraft forkynner denne læren fra Guds ord, må vente at det vil regne beskyldninger over ham for hovmod, dømmesyke og ukjærlighet – at han vil få høre at den Gud han forkynner, er grusom og hard, og at vår tids mennesker ikke har tenkt å la seg skremme med djevel og helvete. Men tenk om du plutselig ga denne mannen rett – han som blir vred når du sier at han går fortapt hvis han ikke omvender seg.

Hva ville han vel svare om du sa: «Ja, jeg vil gjerne tro at jeg har tatt feil. Om du dør i natt, er du nok helt skikket til å stå for tronen og prise Gud, selv om du ennå i dag ikke vet hva det er å be av hjertet. Om du nå bare har sans for det jordiske, vil du kanskje i morgen bare ha sans for det himmelske. Slik som du er – mammonstrell, banner, dranker, utuktig, eller med din selvgodhet, din menneskeforgudelse, ditt hykleri og din likegyldighet for evigheten – er du sikkert klar til å gå rett inn i den hellige Guds salige fellesskap og skikket til å dele englenes glede og stemme i med himmelens lovsang»?

Ja, hva ville vel dette verdensmennesket svare deg hvis du talte slik? Jeg tror han ville bli enda sintere og spørre om du holdt ham for narr. Og i sitt sinne ville han rett ut si at han nok visste at han ikke var noen helgen, at han ikke gjorde krav på å være blant de utvalgte, ja, at han slett ikke hadde lyst til å være med på en evindelig salmesang for Guds trone.

Han ville selv si nettopp det han var så vred over å høre fra din munn: at han ikke var skikket for Guds salighet. Og likevel tåler han ikke å høre fortapelsen nevnt. Som om det var mulig å være verken salig eller fortapt!

Verdensmennesket er allerede nå i fortapelsens vold. Han føler det i grunnen, men han vil ikke vite av det. Derfor blir han vred når det forkynnes at de uomvendte går fortapt. Det gjør vondt, som når en rører ved et åpent sår.

Når et menneske våkner og begynner å forstå seg selv, vil han se hva det er han hittil har regnet som umulig: at syndere skulle kunne dele Guds hellige liv i salighetens hjem. Han vil også se at den onde samvittigheten hans derimot har vitnet så sikkert om at fortapelsen er virkelig, at han ikke har visst annen råd mot gruen for den enn å prøve å glemme den og nekte for det som var pinlig for ham å vite.

Menneskene snakker gjerne om saligheten som en selvsagt ting og om fortapelsen som en urimelighet. Men sannheten er likevel at så mange som er fortapt i sine synder, i grunnen slett ikke tviler på sin fortapelse. Den kjenner de bedre enn de vil innrømme for seg selv.

Saligheten hos Gud står derimot for dem som noe så fjernt, tåket og uoppnåelig at de ikke har noen visshet verken om å få del i den eller om at den i det hele tatt finnes for syndere. Og likevel er det inne i hvert menneskes sjel en uslukkelig lengsel etter salighet, fordi hvert menneske er anlagt og skapt for å leve sammen med Gud i hans hellige kjærlighet.

Det er fortvilet å lengte etter noe som aldri kan nås. Derfor må og vil den som lever uten Gud i verden, prøve å kvele den innerste trangen i sjelen sin: lengselen etter saligheten hos Gud. Den gudløse kjenner i sin samvittighet at han ikke kan leve nær den Hellige, og han kan ikke se hvordan han kan bli skikket til det. Da er det best å glemme både salighet og fortapelse; det nytter likevel ikke å lengte etter den ene eller å forferdes over den andre.

Hos alle som lever uten Gud, er det en håpløshet som ligner forbryterens visshet om at han aldri igjen kan bli et skyldfritt barn. Sett deg hos straffangen i cellen hans og snakk om den tiden da han som liten gutt ikke hadde gjort noen noe ondt, da livet lå foran ham med lyse forhåpninger og mange var glad i ham.

Da vil han kanskje trassig påstå at han ikke er verre og ikke har det stort verre i fengselet enn om han hadde oppført seg slik at han aldri var kommet innenfor murene. Men lykkes det deg å nå inn til ham, vil han med gråt bekjenne at han ikke holder ut å tenke på sin lykkelige barndom, fordi den er så ugjenkallelig forbi og alle forhåpningene fra den så uopprettelig forspilt.

Slik er det også med den gudløse og saligheten. Han kan både spotte og forsikre at han verken har lyst eller anlegg til å være en helgen. Men kan du få ham til å se inn i sin egen samvittighet, vil det komme fram at også for ham er dette det eneste som er evig verdt å trakte etter: å være fri for synd, skyld, sorg og død og være gjennomtrengt av et hellig kjærlighetsliv – men at det også er uoppnåelig, så det nytter like lite å drømme om det som om å begynne livet forfra igjen.

Denne fortvilte håpløsheten ligger på bunnen hos mang en sjel som innbiller seg at den er godt tilfreds og uten samvittighetsnag. Og den kommer klart til

uttrykk i den angsten den som nettopp er vakt, kjenner når han ser at han er redningsløst fortapt, fordi han er uskikket for Guds rike.

Og likevel er det her ingen grunn til å fortvile. Av det usleste stoff kan Gud skape sine helgener; av fortapte syndere danner han seg hellige barn. Du blir ikke det du skal være, ved å kvele lengselen etter salighet i fortvilelse. Men lar du den gripe deg mektig og sant, så du får vilje til å gå den veien som fører fram til saligheten, da blir du det du skal være på jorden: en av Guds hellige – og det du er skapt til å være i himmelen: en av Guds helgener.

Lengselen etter det uoppnåelige er fortvilet og pinefull, men lengselen etter det du er viss på å få, er full av håp og glede og kraft. Og slik kan syndere lengte etter salighet, fordi Gud har lært oss veien dit så sikkert at vi må komme fram, bare vi går den til ende. Vil du hjem til Gud, skal veien din ende hos ham. Derfor kan vi trygt si: Salige er de som har hjemlengsel, for de skal komme hjem.

Riktignok finnes det ikke mange veier til saligheten, bare den ene som Gud har lagt for syndere – han som alene kjenner og rommer all salighetens fylde. Så kraftig og sann må lengselen din være at du verken frykter for å gå med Gud i denne verden eller våger å gå alene. Her må du la deg oppdra for den saligheten som venter deg der.

Men det er ikke du, det vanartede barnet, som er oppdrageren, men Gud, din himmelske Far. Og han gjør deg først til en av sine hellige på jorden før du er klar til å bli en helgen i himmelen.

Men å høre til blant dem Gud kaller hellige, er ikke så helt behagelig for den som ennå har en synders hjerte. Derfor er det lettere å spotte trangen til hellighet og kvele lengselen etter salighet enn å gå de helliges vei. Men gjør ikke det! For det er å oppdra seg selv for fortapelsen. Lær derimot å forstå hvordan syndere må ha det i denne verden hvis de skal bli skikket for himmelens salighet.

La samvittigheten din vitne for deg at ingen annen vei kan føre til målet enn den Herrens hellige går. Lar du den få vitne om dette, da vil det bli til velsignelse for deg å se de hellige på jorden og helgenene i himmelen.

Motsetningen mellom verdens og kristendommens vesen trer kanskje aldri tydeligere fram enn når vi stiller dem som verden priser, ved siden av dem som Frelseren priser salige. Alt han kaller salig, kaller verden ulykke, skam eller svakhet. Der han roper: «Salig», roper verden ve.

For slik sier den: «Ve de fattige i ånden, for de vil bli trengt til side og tråkket under føtter i hver krok av jorden. Ve dem som sørger, for den som ikke kan glemme, finnes det ingen trøst. Ve de saktmodige, for på jorden er de som sauer blant rovdyr. Ve dem som hungrer og tørster etter rettferdighet, for de bruker opp kreftene sine forgjeves. Ve de barmhjertige, for de vil bli bedratt og stygt krenket av mennesker som ikke er barmhjertighet verdt. Ve de rene av hjertet, for de blir ikke tålt i en verden som er full av hykleri og skinn. Ve de fredsommelige, for de må ligge under i kampen for tilværelsen. Ve dem som lider forfølgelse for rettferdighets skyld, for de må lide uten håp om at deres sak skal seire. Nei, lykkelige er de rike, både de som har gods, og de som eier åndens rikdom, for jorden og all dens herlighet kan de gjøre til sin. Lykkelige er de som

gleder seg, for det ville vi alle gjerne, bare vi kunne. Lykkelige er de som makter å hevde sin rett, for de blir mektige på jorden. Lykkelige er de som trakter etter det jordiske, for de kan vente å nå sitt mål. Lykkelige er de som nøyer seg med å passe sine egne saker, for de vil ikke bli forstyrret og smertelig berørt av de manges nød. Lykkelige er de som bruker talen til å skjule tankene sine, for de vil få makt over menneskene. Lykkelige er de som er sterke nok til å slå de svakere ned, for dem vil ingenting bli nektet. Lykkelige er de som lar rettferdigheten lide uten å bekymre seg om det, for de vil kunne leve trygt på sin egen tue, selv om samfunnet rystes av de hardeste kamper.»

Er det ikke slik verden taler hver gang den kommer fram med sin oppriktige mening? Ja, må den ikke tale slik, når hellighet for den er tåpelig og umulig, og veien til hellighet derfor er dårskap og innbilning?

Og likevel vet verden at de den priser lykkelige – for å prise noen salig våger den neppe – i grunnen slett ikke er det. Den vet at de rike blir trette og lei av sin rikdom, av overfloden både av tanker og gods – at de glade alltid har angsten for å miste den som mørk bakgrunn for gleden – at de trassige og de sterke og de ubarmhjertige har det som sin forbannelse at de alltid føler seg mer ensomme og forlatt jo mektigere og mer fryktet de blir – at de som narrer mengden med hykleri og usannhet, narrer seg selv aller mest, for til slutt mister de seg selv – at de som aldri vil lide for rettferdighet og sannhet, fortaper seg i den usleste egenkjærlighet.

Alt dette vet verden. Og den vet noe som er enda mer alvorlig: at alt det den kaller lykke, er slutt i dødstimen og ikke engang etter dens egen dom kan gjøre noen skikket for evigheten. Og likevel vender den seg med forakt bort fra Herrens saligprisninger. Den fortsetter å prise dem lykkelige som den selv kjenner så godt som ulykkelige, ja, fortvilte – det viser dens egen erfaring, tenkning og bøker.

Om bare verdensmenneskene ville stanse i stedet for å hisse hverandre opp til alltid å søke lykken slik de syndige hjertene begjærer – om de ville la seg lære, om så bare av verdens erfaring – da skulle de nok komme til å erkjenne dette: Selv om de ikke ville innrømme at Herrens saligprisning er sann, måtte de likevel innrømme at det ikke finnes lykke, enn si salighet, på de veiene verden priser.

Nettopp vår tids litteratur, så gjennomverdslig og gudfornektende den er, lærer dette med skjærende klarhet: at verden alltid priser en lykke som den selv blir tvunget til å erkjenne er hul og tom. Hadde ikke hellighet vært så motbydelig for verden, ville den nok ikke hatt så vanskelig for å tenke seg at den veien Herren priser som salighetens vei, er den rette. For selv kjenner den slett ingen slik vei, og den får erfare at alle de veiene den selv peker ut mot noe langt ringere, nemlig lykken, aldri fører fram.

Og likevel er det ingen grunn til å ha noe mot Herrens vei. Den fører ikke bare til salighetens mål, men de som vandrer på den, har fra begynnelsen av mer salighet enn all verdens lykke kan skjenke dem som bare eier den.

Kan det da kalles salig å være fattig i ånden, å være gjennomtrengt av bevisstheten om at en ikke eier så mye som det minste som sitt eget? Det er et hardt

krav. Om det ble krevd at vi skulle gi fra oss alt vi eier, ville det falle så tungt at kanskje mange av oss som bekjenner oss som kristne, ikke ville ha kraft til å bringe et slikt offer.

Men kravet går videre. Selv om du hadde ofret alt og ikke lenger eide en tråd, ville du likevel være rik i ånden hvis hjertet ditt var fullt av lyst etter det du ikke lenger eide. Og kravet går videre. Alle fortrinn, all dyktighet, alle evner, alt det menneskene elsker og priser hos deg, skal du kjenne som Guds gaver, og derfor har du ikke krav på noen som helst ros; bare ansvaret for hvordan gavene brukes, er ditt.

Og enda mer: Slik skal du ha det også med alt som kommer til uttrykk i ditt kristenliv. Alt fra den gjerningen du får kraft til å gjøre, til den bønnen der du sukker om hjelp, skal du ta imot som noe Guds nåde virker, ikke som din hellighet og fromhet. Er du virkelig fattig i ånden, kjenner du bare én ting som helt og fullt er din, fordi Gud slett ikke har noen del i den: synden din med all dens skyld og alt dens ansvar.

Alt annet, enten det er ytre eller indre ting, naturens eller åndens gaver, er Herrens. Du har ingenting som du ikke har fått; derfor kan du ikke rose deg som om du ikke hadde fått det. Men kan et liv kalles salig når det er uten selvtilfredshet, uten noen stolt bevissthet om egen verdi, uten rett til å eie det minste som slipper unna ansvaret i regnskapets time?

Ja, fordi denne fattigdommen i ånden er betingelsen for å få den rikdommen av nåde som alene setter syndere i stand til å bli Guds hellige barn. Bare den som ikke har noen rett, vil ha nåde. Og bare den som slett ingenting har, trenger å få alt som ufortjent gave.

Derfor er det slik: Jo mer en synder kjenner i samvittigheten at synden og skylden er det eneste han har rett til å kalle sitt, desto mer alvorlig vil han søke Guds nåde. Og jo fattigere og tommere hjertet er, desto rikere og fyldigere vil nåden kunne strømme inn i det. Er ikke hjertet virkelig fattig, kan det gjøre selv den nåden Gud gir det, til en rikdom for selvgodt hovmod. Derfor kan ikke nåden virke i slike hjerter; de ville gjøre den helliggjørelsen den gir, til egenrettferdighet.

Der et hjerte derimot har lært å skjelne så grundig mellom det som er Guds, og det som er vårt, at det aldri vil skryte av det Gud kan virke i sjelen, der kan nåden i rikt mål gi freden i syndenes forlatelse og kreftene til helliggjørelse.

Der kan den tukte uten at hjertet trekker seg unna, og trøste uten at det blir oppblåst. Der kan det skje at et menneske gjennom årene stadig vokser i hellighet og kjærlighet og likevel stadig blir mer ydmyk, fordi han stadig dypere forstår at alt, helt ned til den minste bevegelse i hans åndsliv, er ren nåde. Slik vandrer Herrens hellige, fattige i seg selv, men nettopp derfor rike i Gud. Bare slik kan de nå salighetens mål, for bare slik kan nåden få makt over dem.

Fordi de er fattige, blir himmelriket deres. De har fryktet for å hindre Guds nåde i å gjøre sin gjerning i dem; derfor får den fullføre sitt verk. Og når de så går inn for Guds trone, blir den eneste usalige rikdommen de eide her – synden sin – liggende igjen på jorden etter dem, som en stygg ham de har sluppet ut av.

Og de står for Gud, ikledd renheten i hans egen hellige kjærlighet. Den var slett ikke deres egen, men ble skjenket dem bare for Frelserens skyld, og likevel er den nå blitt så helt deres egen at de aldri mer kan miste den i evighet, fordi de aldri mer kan miste seg selv.

Da lyser Guds hellige navn i ansiktet deres. Da er Guds rike kommet inn i dem i all sin salighet og omgir dem med all sin herlighet. Da gjør de Guds vilje fullkomment og samtidig alltid sin egen vilje, fordi de da slett ikke har noen annen vilje enn Guds. Da er de uendelig rike, fordi de her var helt fattige. Salige er Guds hellige når de vandrer i fattigdom i ånden, for himlenes rike er deres.

Men den som er fattig, har sorg. Når Herren sier at de som sørger, er salige fordi de skal trøstes, kunne du kanskje mene at den som aldri sørget og derfor heller ikke trengte trøst, var langt saligere. Ja, slik ville det være hvis det verken i oss selv eller i verden var noe som burde få oss til å sørge.

Men her er så god grunn til sorg at alt det Gud skaper i et menneskehjerte, lærer det å sørge over seg selv og verden. Skulle ikke den fattige sørge over at han mangler det gode og er rik på synd?

Må ikke selve troen på Frelserens nåde få hjertet til å sørge over at det ikke er en slik Frelser verdt? Og kan den som selv er frelst, være likeglad med alle de mange som nekter å la seg frelse? Eller hvis Guds kjærlighet er i deg, hvordan kan du da se all uretten, forførelsen, lidelsen, nøden og fortvilelsen blant menneskene og ikke sørge over det? Du skulle ha kjærlighet og likevel rolig slå deg til ro med at du ikke kunne skape verden om eller gjøre noe for å bøte på ulykken!

Nei, har du noe av Guds kjærlighet, tvinger den deg i det minste til å sørge over det du ikke kan avverge. Men sørger du først over det, vil sorgen drive deg til likevel å gjøre det som står i din makt, om det så er aldri så lite. Og under denne gjerningen vil sorgen din vokse igjen, fordi du vil erfare din fattigdom, din mangel på visdom, tålmodighet, barmhjertighet – alt som trengs for virkelig å motarbeide elendigheten i verden.

Derfor er det sikkert: Den som ikke vet hva det er å sørge over annet enn sine egne uhell, kjenner verken Guds nåde eller hans kjærlighet. Bare den som er sløv for sin synd og sløv for Guds frelse – bare den som lukker hjertet sitt for verdens nød og for sitt eget ansvar – slipper å kjenne sorgen som en skygge som følger ham så lenge han vandrer på denne jorden.

Det er usant og umenneskelig å være en synder i en verden som er gjennomtrengt av syndens elendighet, og likevel ikke sørge. En slik sorgløshet forherder hjertet, dreper all trang til nåde og kjærlighet og modner derfor sjelen for den evige sorg. Den vil gripe sjelen når fortapelsen er uunngåelig fordi sjelen, som djevelen, hater Guds frelsende kjærlighet.

Sorgen derimot gjør hjertet beredt for Guds trøst. Den som sørger over det han mangler, kan nok glede seg over rikdommen i Guds barmhjertighet. Den som er bedrøvet over at han ikke fortjener å ha en så kjærlig Frelser, kan nok fryde seg over at det er slike uverdige Frelseren forbarmer seg over. Den som sørger over synden og elendigheten i verden, kan nok bli trøstet ved vissheten om at døden skal dø, synden utslettes, og sannhet og rettferdighet bo på den nye jord.

Det er bedre å gråte sorgens tårer som Guds hellige enn aldri å kjenne den hellige sorgen. For dens tårer skal tørkes bort og dens sukk stilnes når Guds helgener er kommet hjem fra synden og sorgen i denne elendige verden. Men har du ingen sorg som ikke kunne slukkes her nede, ingen tårer som bare himmelens hellighet kan tørke bort, vil du sannelig bli rammet av ordet: «Ve dere som nå ler, for dere skal sørge og gråte!» (Luk 6,25).

Se på Kristus, han som er kjærligheten, så forstår du at alle som hører ham til, må sørge som han, og det desto mer jo likere de er blitt ham. Derfor sier vi: «Salige er de som sørger, for de skal trøstes.»

Fordi Guds hellige er fattige og sørgende, er de også saktmodige. Den fattige gjør seg ikke gjeldende og trenger seg ikke fram. Han vet jo at han ikke har noe å rose seg av, og at han derfor er best tjent med å holde seg tilbake. Og den som sørger, blir stille. Han har ingen lyst til å storme på og kreve sin rett; sorgen gjør ham saktmodig.

Og likevel – hvilken kamp det koster de hellige å bli saktmodige! Det er så mye lettere å slå igjen enn å vende kinnet til, å skjelle ut enn å velsigne våre motstandere, å gjøre urett enn å lide urett. Hadde saktmodigheten enda bare vært noe som skulle vises i den ytre oppførselen, mens hjertet kunne føle seg stort og trasse på sin rett!

Men dette ville være et hykleri, verre enn den mest åpenlyse kamp for å trasse seg fram. At vi må gå lenge i Herrens skole for å lære saktmodighet og likevel bare lærer den dårlig nok, viser imidlertid at vi har lært å være fattige i ånden i langt mindre grad enn vi kanskje selv mener. For var vi helt gjennomtrengt av bevisstheten om at vi ikke har rett til å kreve noe, ville det ikke være vanskelig å måtte tåle urett.

Men selv om klagen over manglende saktmodighet hører med til det som ydmyker Herrens hellige mest, vet de likevel at deres styrke ligger i saktmodigheten. Herren seiret ikke ved å slå, men ved å la seg slå, ikke ved å tvinge fram offer, men ved selv å være offerlammet.

På samme måte stemmer alle kristnes erfaring og hele den hellige kirkes historie overens i dette: Ikke vredens eller armens makt, men bare det stille hjertet som er rede til offer og lidelse, som ikke bruser opp og ikke vil trasse sin sak igjennom, makter å fremme Guds rike. Hver gang Herrens menighet har latt seg friste til å bruke makt, har den tapt. Men der den har vist alle maktmidler fra seg og handlet i den hellige kjærlighetens saktmodige ånd, der har den seiret.

Kirken har ikke hær og flåte, og misjonærene dens kan ikke sette skrekk i hedningene. Og likevel trenger Kristi rike fram som intet annet til jordens ender, til et vitnesbyrd om at de saktmodige skal arve jorden når Guds rike kommer i sin herlighet. Nå er de som Abraham, som dro omkring i landet som var lovet ham, uten å eie en fotsbredd av det. Nå blir de trykket og trengt på alle kanter, og stadig høyere lyder ropet om at jorden ikke lenger har rom eller bruk for Herrens kirke.

Men kirkens stille vitnegjerning har overlevd så mang en larmende dåd, og dens saktmodige kjærlighet har smeltet så mye raseri og så mye villskap. Slik skal menigheten inntil tidens ende lære å være stille for Herren og derfor gjøre

hans gjerning blant menneskene i saktmodighet, mens verdens riker faller sammen og verdensåndens mektige og deres prangende gjerning blir glemt og går i oppløsning som støvet av likene deres.

Og når så «driverens røst ikke lenger lyder» – når vold og makt er blitt avmektige – når den gamle jorden i verdensbrannen er renset for synden som har tilsølt den, og for forbannelsen som har ligget over den – da skal de saktmodige herske med Kristus på den nye jorden, i det gjenfødte paradiset, der slangen er borte og livets tre styrker Guds helgener med sin frukt i all evighet. Salige er de saktmodige, for de skal arve jorden.

Å være en kristen er jo å leve av Guds nåde i Kristus. Den troendes grunnerfaring og innerste overbevisning, som alt det særegne ved ham som kristen springer ut av, er dette: at han for Kristi skyld har fått full frelse, forlatelse og salighet, og at han uten denne nåden var ugjenkallelig fortapt. Det er bevissthetenom at han trengte denne nåden, som gjør ham fattig og sørgende. Det er vissheten om at han skylder nåden alt, som setter ham i stand til å være saktmodig, som en som ikke har noen rett.

Men denne vissheten får ham også til å hungre og tørste etter rettferdighet. Derfor er det sikkert nok: Der sjelen ikke lider under at den ennå er urettferdig, og der det ikke er dens dypeste lidenskap å bli rettferdig, der finnes det heller ingen ydmyk, glad og salig visshet om å eie all Kristi nåde.

Den som ikke har noen kristen erfaring, kunne nok tro at det var helt omvendt. Kristi nåde er jo framfor alt at syndene blir forlatt, og at Kristi rettferdighet blir tilregnet oss. Den som lever av denne nåden, er fullt forvisset om at Gud ser på ham som helt rettferdig. Hvordan skulle han da fremdeles hungre og tørste etter rettferdighet?

Kan det ikke være ham likegyldig om han i seg selv er urettferdig, bare han kan være viss på at dette ikke vil skade ham i Guds dom? Hva gjør det om han synder, når det ikke følger noen evig straff? Ja, slik tenker virkelig mange som aldri har lidd under synden, og derfor ikke vet at synden selv er sin egen straff, og at den som har lært å hate synden, kommer til å føle den med stadig større smerte jo mer nåde han får.

Når Kristi rettferdighet blir tilregnet synderen, setter den ham i stand til å omgås Gud frimodig og uten samvittighetens pine, som sin kjære, forsonte Far, og slik får han Guds Ånd inn i hjertet. Hvis ikke det skjedde, ville rettferdiggjørelsen verken være frelse eller bli kjent som frelse av den botferdige synderen. Derfor er hunger etter rettferdighet kjennetegnet på at Guds liv er i hjertet, slik hunger etter mat er kjennetegnet på et sunt, levende barn som sykdommen ikke hemmer i veksten.

Et slikt barn kjenner sulten på nytt, selv om det blir mett hver dag, fordi næringen alltid blir brukt opp mens legemet vokser. Slik begjærer Guds barn alltid en større og mer fullkommen rettferdighet, fordi den kraften de får daglig, blir brukt opp mens det hellige livet vokser, og fordi lengselen etter å være lik Herren og synet av hvor mye som mangler, stadig tiltar jo mer Kristus vinner skikkelse i hjertet. Slik skjer det at nettopp de rettferdiggjorte hungrer etter rettferdighet.

Og de skal mettes. Om dem gjelder det at «den som er død, er rettferdiggjort fra synden» (Rom 6,7). De står for Guds dom, ikledd den lange, hvite bryllupsdrakten, rettferdighetens drakt, som deres Frelser har gitt dem. Og de føler at Guds øyne er som ildsluer som gjennomtrenger dem og likevel ikke fortærer, fordi Dommeren overalt hos dem finner Frelserens verk. Med herliggjort glede og den rene samvittighets frimodighet blander de sin røst med de hellige englers, like rettferdige som de, men med enda større grunn til takk, fordi ingen engel har trengt en så uendelig nådig forbarmelse.

Fordi Guds hellige lever i og av Guds barmhjertighet, blir de selv barmhjertige. De kan ikke, som den ubarmhjertige medtjeneren, glemme den nåden som er blitt dem til del. For de erfarer den stadig på ny; de søker og får hver dag Guds nådige hjelp på mangfoldige måter og til mange slags bruk. Holder de opp med det, vil også livet i Gud stanse og stivne i hjertene deres.

Fordi de uavlatelig er barmhjertighetens barn, vil de vise barmhjertighet. De kan ikke stolt forakte sin neste, for Gud har ikke foraktet dem. De kan ikke kaldt oppgi noen, for Gud har ikke oppgitt dem. De kan ikke nøye seg med å undre seg over at synden og dårskapen i verden kan være så stor, for Gud nøyde seg ikke med å undre seg over deres dårskap, men arbeidet med dem, hjalp dem og forbarmet seg over dem.

Slik ser de i hver elendig og hvert slags elendighet, på den ene eller andre måten, et levende bilde av det Gud har sett i dem, og derfor også en kraftig påminnelse om å handle slik han har handlet mot dem. Og den barmhjertigheten som slik bærer og gjennomvirker hele livet deres, kjemper seg fram i dem og preger stadig mer gjerningen deres.

Til slutt fullfører den sitt verk for Guds trone. De som selv har vært så opptatt av Kristi barmhjertighet mot dem at de slett ikke har lagt merke til at de har vist ham barmhjertighet hver gang de tjente dem som led ondt, de får høre den salige hilsenen: «Gå inn, dere som er velsignet av min Far! Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt» (Matt 25,34).

De som ikke vet av at de har gjort noe som er verdt å minnes i dommens stund, får erfare at Kristus minnes hvert skritt de har gått i hans barmhjertighets tjeneste. Salige er de barmhjertige, for de skal finne barmhjertighet.

Vi ser at alle de saligprisningene fra Herren som vi hittil har sett på, bygger på den trangen til nåde som alene kan ta imot nådens frelse. Men når han sier: «Salige er de rene av hjertet» – kan da disse, de rene, trenge nåde?

Er dette kanskje et helt annet slags hellige enn de fattige, de som sørger, de saktmodige, de som hungrer, og de barmhjertige? Nei, slett ikke. «De rene av hjertet» kan ikke være slike som er salige fordi de aldri har kjent synd. For det står skrevet: «Ingen er ren, ikke en eneste.» Men Herren kaller dem «rene av hjertet» som uten svik og hykleri, med hjertelig og alvorlig mening, uten noen tvesinnethet vil vandre Guds barns vei.

Er ditt liv i Gud et virkelig hjerteliv, skapt av ham selv i ditt hjerte som hungrer etter nåde, da vet du også dette: Hvor lite du enn kan rose deg, er det likevel sant at du ikke kan nøye deg med å se ut som en kristen, men bare med å være

det – at det ikke er skinnet og innbilningen, men virkeligheten og sannheten du er opptatt av i ditt kristenliv.

Og da hører du til dem Herren kaller «rene av hjertet». Men disse er alltid fattige i ånden. For bare den som vil bedra seg selv, kan innbille seg at han kan trøste seg til noe av sitt eget.

Fordi de ikke har noe og derfor ærlig begjærer å få av Guds fylde, lengter de rene av hjertet etter å se Gud. Derfor lyder dette sukket alltid for Herrens øre gjennom hans barns bønner: «Når skal vi nå fram til å skue ditt ansikt!» Sannelig vil den som virkelig lever med Herren, allerede her erfare Herrens liv på mangfoldige måter.

Det kan være timer da Gud kommer sine barn så overveldende nær at de uvilkårlig bryter ut med Peter: «Herre, gå fra meg, for jeg er en syndig mann!» (Luk 5,8). Og i alt det han leder dem gjennom, gjennom hele den indre utviklingen deres, i alt Den Hellige Ånd virker av nåde, skuer de troende Herren. Men her ser de likevel bare som i et speil, i en gåte, og ofte formørker tvil og synd og anfektelse synet deres. Nettopp fordi de har sett Herren, lengter de etter å skue ham.

Og deres lengsel skal stilles. Da, når alle som her vegret seg for å se Herren som sin Frelser, blir tvunget til å skue ham som sin dommer – da, når de roper på døden for å slippe dette synet, og døden ikke kommer – da skal Guds helgener, de som ærlig og sant har tatt imot hans nåde, skue ham ansikt til ansikt, der det ikke er noen natt, og der de ikke trenger solens lys, fordi Gud Herren lyser for dem i evighet. Salige er de rene av hjertet, for de skal se Gud.

Den som har fått fred med Gud, vil unne alle å få fred. Evangeliet er jo budskapet om at Gud var i Kristus og ved ham forlikte verden med seg selv, da han gjorde fred ved blodet på korset. Derfor blir de hellige fredsstiftere allerede ved at de forkynner og vitner om den Frelseren de tror på. Men vitnesbyrdet vil bare vinne tiltro i samme grad som Guds fred lyser ut av vitnenes liv.

Derfor ser en så ofte at store ting i Guds rike blir utrettet av dem som ikke taler mye om Herren, men lider mye i Herrens fred – av dem som er kommet så langt at det liksom følger en hellig fred med dem overalt hvor de ferdes. Jo mer et Guds barn får sin Fars sinn og kraften i hans kjærlighet, desto mer vil gjerningen og lidelsen hans, ja, hele vandringen hans, bli fylt av Guds fred.

Som fredsstiftere skal de hellige kalles Guds barn. Når deres innerste vesen blir åpenbart og forstått av hele verden – når «det nye navnet» funkler om pannen deres som intet diadem har funklet – da skal det vise seg at de har fått «del i guddommelig natur» (2 Pet 1,4). Englene skal rope ut navnet deres og kalle dem Guds barn og prise makten i den nåden som har forvandlet fortapte syndere så de er blitt lik englene. Salige er de som stifter fred, for de skal kalles Guds barn.

Men i denne verden må de ikke vente å bli kalt med det navnet. Her må de vente å bli kalt umedgjørlige, dumme, dømmesyke, hovmodige, fanatikere, hyklere. For å arbeide for at Guds fred skal komme inn i verden, er det samme som å forstyrre verdens fred. Det er jo bare ved at samvittighetene blir vakt til

å føle sin ufred, at trangen til frelse og fred med Gud oppstår i menneskenes hjerter.

Derfor er det rimelig nok at alle som sover, kaller dem som ikke vil la verden ha ro i søvnen sin, fredsforstyrrere og utålelig påtrengende. Det er den samme gretne forbitrelsen som et sovende barn kan vende mot den som vil ha det til å stå opp om morgenen. Forskjellen er bare at her er både søvnen og arbeidet for å få den sovende våken så uendelig mye mer alvorlig, og derfor er også forbitrelsen over å bli forstyrret så mye større.

Dette skulle verken skremme Guds barn bort eller gjøre dem feige. «Har de kalt husherren Be'elsebul, hva skulle de da ikke kalle hans husfolk?» (Matt 10,25). Nei, det skulle heller skremme oss at vi selv i denne onde og vantro tid bare har lite trengsel for Kristi navns skyld, og at det i den trengselen vi har, er altfor mye av det vi med rette må tåle fordi det kommer over oss for våre synders skyld.

Å, om bare alle Herrens troende ville samle seg mer inderlig i Herren! Da ville vi lide både mer og helligere i verden. Det skulle vi ikke angre på. For salige er de som blir forfulgt for rettferdighets skyld, himlenes rike er deres.

Og det er dette det gjelder. Sannelig, hver og en vet i sin samvittighet at sjelen hans likevel tørster etter salighet – hvor langt borte han enn er, hvor umulig det enn synes ham å begynne på de helliges vei, og hvor mange innvendinger han enn kan komme med. Han tørster etter salighet i hellig renhet, i altomfattende kjærlighet, i Guds uoppløselige fellesskap – en salighet der hver trang i sjelen blir tilfredsstilt når den evig kan mettes av Guds uendelige fylde.

Dette som ingen ord kan uttrykke – at livet vårt er blitt salighet – er det Skriften viser oss når den lar oss skue helgenene for tronen og høre deres jublende røst: «Frelsen tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet» (Åp 7,10).

Herre, hjelp oss å bli og være dine hellige, inntil vi kan stemme i med dine helgeners lovsang. Amen i Jesu navn.

Tjuefjerde søndag etter treenighetssøndag: Har du møtt Jesus som din Frelser?

Bønn. Herre Jesus, du som møter oss alle mens vi vandrer, for at vi i ditt fellesskap skal nå frelst hjem: Hjelp oss å møte deg slik syndere må møte sin Frelser. Når du stanser og ser oss inn i sjelen, gi oss da kraft til å «fortelle deg hele sannheten» – all vår synd og all vår brøde, all vår maktesløshet og all vår trang til din frelse.

Når du så taler ditt evangelium, det eneste frelsens ord verden har hørt, gi oss da tro, så vi kan gripe det og erfare kraften i det. Ja, gjør det slik for oss at vi uten frykt og uten gru vandrer vår livsvei, fordi vi i sannhet kan bekjenne: Vi har møtt Jesus, vår Frelser. Amen.

Matt 9,18–26 og Mark 5,22–43

«Har du møtt Jesus som din Frelser?»

Vil noen av oss ved slutten av livet kunne si: «Jeg har vært ung og blitt gammel. Men aldri – verken i de lyse ungdomsdagene, senere i den travle tiden eller nå til sist i alderdommens stillhet – har Jesus kommet meg inn på livet på en måte som fikk meg til å føle at han er mer enn en skygge eller et tomt navn. Naturligvis har jeg fra barn av hørt om ham og lært alt som står om ham i bibelhistorien. Siden har jeg jo ofte hørt prestene preke om ham og de vakte holde vitnemøter om ham. Jeg har også hørt på og selv vært med i mang en disputt om ham. Så jeg vet godt hva som blir sagt om ham, og hva han skal kunne utrette. Men selv har jeg god grunn til ikke å ha noen mening om det. For Jesus har aldri kommet sjelen min nærmere enn Sokrates eller Muhammed eller andre avdøde hvis lære og gjerning har opptatt tankene mine.» Vil noen av oss kunne tale slik uten å lyve?

Ikke hvis vi forstår oss selv. Kanskje har du vandret rolig i en innbilt rettferdighet og derfor vært helt ubekymret for å få del i Jesu frelse. Kanskje er samvittigheten din blitt sløvet i kampen for det jordiske, så du er likegyldig for de evige ting. Eller kanskje er din kjærlighet til synden frekk og din vantro overlegen.

Likevel har du ikke sluppet unna timer i livet da du kjente at Jesus møtte deg. Da klarte du i øyeblikket ikke å komme forbi ham, selv om det kanskje gjorde

deg bitter at han prøvde å stanse deg, ja, selv om du prøvde å nekte for at han var kommet i din vei.

Du kan ha møtt ham helt uventet en mørk natt, da du helt mot din vilje våknet med tanker om døden og evigheten, enda du hadde lagt deg med sinnet fullt av denne verdens ting. I en slik stille nattetime kjente du – kanskje uklart og ubestemt nok, men likevel helt sikkert – at Jesus i din dødsstund kunne bli noe helt annet for deg enn Sokrates eller Muhammed.

Eller det har hendt deg midt i livets travelhet, når du ergret deg over menneskenes usselhet og din egen med, når du holdt på å bli trett av et arbeid som ga flere skuffelser enn frukter. Da har Jesu hellige bilde plutselig møtt blikket ditt midt i vrimmelen, så du måtte høre det som hans ord nettopp til deg: «Kom til meg, du som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi deg hvile!» (Matt 11,28)

Eller kanskje du har drevet det så langt at du har sittet i de frekkeste spotternes sete og krydret drikken og utukten deres med hån mot det hellige. Selv da var du ikke trygg for Jesus: Han kunne møte deg når du ravet hjem fra drikkelaget. Da kan du ha sett ham, så du kjente hans vemodige, sterke frelserblikk helt inn i den sløvede samvittigheten din. Og du måtte styrte deg inn i nye synder for å bli kvitt inntrykket av å ha møtt ham. Ja, plutselig som lynet, og der vi minst ventet det, har vi alle møtt ham.

Men det er ikke nok med at det i livet vårt har vært flyktige øyeblikk da Jesus har stått for sjelen vår. Ser vi nøyere etter, vil vi finne at det har vært tider da vi lenge ble forberedt på å møte ham. Og så møtte vi ham på en slik måte at vi lenge beholdt inntrykket av det. Ja, var vi ærlige, måtte vi kanskje innrømme at vi aldri helt har kommet over det.

Det var de tidene da vi virkelig følte oss ulykkelige i verden. Det finnes vel knapt et menneske som er blitt litt gammelt uten å ha opplevd at alt han støttet seg til og hentet kraft fra, syntes å styrte sammen. Han følte seg knust under ruinene, eller som et blad som blir kastet om av vinden og ikke lenger kan finne feste etter at det ble revet av grenen på treet.

Senere lykkes du kanskje likevel med å slå rot i ny jord og glemme det du mistet. Men mens ulykken syntes deg uopprettelig – mens dødssorgen knuget deg, den uhelbredelige sykdommen pinte deg, æren var forspilt og verden lukket for deg, eller mens du kjente deg forlatt, forrådt og krenket i din innerste sjel, så du ikke syntes å kunne holde ut livet – har du da ikke møtt Jesus? Har du ikke engang på avstand sett ham komme deg i møte på din livsvei?

Det er jo virkelig slik: I slike tider, når sjelen virvles rundt i fortvilelse som et fnugg i stormen, lyder det et skrik om frelse fra elendigheten i hvert menneskes bryst. Hjelpeløs, i de sterke maktenes vold, med en følelse av at all motstandskraft er borte og all trøst umulig, roper sjelen angstfullt om frelse, som den som kjenner bølgene slå sammen over hodet.

Riktignok blir ropet ofte kvalt av fortvilelsen over at ingen frelse er mulig. Og enda oftere skjer det at Jesus og den frelsen han har å by, støter den ulykkelige bort langt mer enn den drar ham til seg. For den frelsen virker på ham som tomme ord, en hån mot den som tørster etter virkelig, håndgripelig hjelp.

Ja, det kan hende at du aldri før har tatt så inderlig anstøt av Jesus som nettopp i dine ulykkesdager. For du har aldri så inderlig trengt en Frelser, og derfor har du heller aldri så tydelig følt at Jesus slett ikke var den Frelseren du kunne bruke.

Og likevel er det nettopp dette som fører deg i møte med ham: at du blir tvunget til å kjenne at du trenger frelse, og at du ikke kan finne den hos den eneste som bærer Frelserens navn. Du møter ham kanskje i anstøt, vantro og fortvilelse, men du møter ham likevel.

Langt inne i sjelen gryr et ønske, en spirende lengsel etter å få erfare om det umulige likevel kunne være mulig: at Jesu evangelium ga virkelig, håndgripelig frelse. Du kan avvise og kue denne lengselen, men du kommer ikke unna å misunne dem som mener de har opplevd Jesu frelse.

Alene i din elendighet er du kanskje likevel i hans nærhet, mot din vilje. For igjen og igjen kommer du tilbake til dette: om det likevel skulle være sann hjelp i å tro på ham – om det likevel kunne være slik at den eneste virkelige frelse ikke var den hjelpen hjertet ditt i fortvilelse begjærer som den eneste, men hans hjelp, som du synes er verre enn ingen.

Du ser at han er helt nær deg. Nå kan du ikke la være å tenke på ham, slik du kunne da livet rant stille. Under de mørke, opprørske tankene, under hjertets bitre kval, under følelsen av at hele verden er trøstesløs og kald, kommer du uvilkårlig til å ane at det ville være godt å få gråte ut sorgen sin ved Jesu bryst og få del i en kjærlighet som er større enn verdens.

Så kan du riktignok forherde deg mot disse inntrykkene. Du kan forakte deg selv fordi du var svak nok til å lengte etter trøst i en sykelig drøm, og du kan nekte for Jesu frelsermakt enda mer forbitret enn før.

Men også da, når du nekter for den, har du møtt ham i din ulykkes tid. Det var han alene som kunne svare på ropet ditt om frelse, selv da du viste hans frelse fra deg. Det var ham den innerste sjelen din lengtet etter, da verden hadde lukket seg for deg. Og nettopp derfor er du nå mer forbitret på ham enn før: Han lot deg ikke være i fred, men møtte deg i elendigheten din og ville frelse deg. Slik fikk han deg til å samle krefter og forherde deg enda mer for å kunne stå imot hans kjærlighet.

Nei, vi kommer ikke gjennom livet uten å møte Jesus. Det sørger han for. Men hvordan møtet blir – om det blir til større forherdelse eller til frelse – det blir vår sak. Gjør det derfor klart for deg når og hvordan Jesus har møtt deg. Men bli ikke stående ved det. Spør deg selv hvordan du har møtt ham. For det er det det kommer an på:

Har du møtt Jesus som din Frelser?

Dagens evangelium tegner et bilde fra Jesu liv som viser oss Jesus omgitt av mye folk. Mengden var så stor at den trengte seg inn på ham og rørte ved ham mens han banet seg vei gjennom flokken. Her manglet det altså ikke på folk som møtte ham, og de kom helt nær ham.

Likevel blir det bare fortalt om to av de mange at de møtte Jesus som sin Frelser. Disse to var en ansett, skikkelig mann, synagogeforstanderen Jairus, og en fattig kvinne som led av blødninger. Sykdommen gjorde henne uren, så alle

skydde henne, og selv var hun redd for at den hellige Jesus skulle nekte henne å komme nær seg.

De var svært forskjellige, denne ansette mannen som var vant til å bli æret av alle, og denne foraktede kvinnen som krøp i skjul for alle. Men i det ene var de like: I hele den store flokken som møtte Jesus, var de to de eneste som led så stor nød at de måtte få frelse eller fortvile.

Og i dette var de også like: Begge tok sin tilflukt til Jesus, Jairus riktignok med en mer frimodig tro, kvinnen med en mer forsagt. Men begge ventet frelse av møtet med Jesus. Og ingen av dem ble skuffet. Begge fikk hjelp, men den skjelvende, redde kvinnen fikk den raskere enn den sterke, frimodige mannen.

Jairus og kvinnen med blødningene er bilder på de to store hovedgruppene som alle hører til når de møter Jesus som sin Frelser. De som vil ha hans hjelp, kan enten være skikkelige folk som alle har godt å si om, eller syndere som verden har oppgitt som uforbedrelige. Mellom disse to slagene finnes mange mellomformer av større eller mindre syndere, men alle kan plasseres enten blant dem som har godt rykte, eller blant dem som har dårlig. Og begge slag syndere kan kjenne at de trenger å møte Jesus slik at de får erfare hans frelse.

Det er slett ikke slik at bare fortvilelse over et forspilt liv kan drive noen til å søke Jesus for alvor. Verden sier av og til spottende at først når menneskene har syndet så mye at de ikke orker mer, finner de på å ville bli hellige. Nå ja, om det var slik, kunne de stakkars menneskene som synden har suget ut, vel ha bestemt seg for noe verre. Men det er på ingen måte bare slike som begjærer å møte Jesus som Frelseren. Kanskje finnes det ikke engang flere slike blant de brennmerkede synderne enn blant de hederlige.

Derimot kan det nok være sant at det som drar sjelen til Jesus – det som først griper den og åpner øyet for hans herlighet – kan være forskjellig hos den rettskafne og hos syndens trell. Når den som virkelig har levd i grove synder, kommer til besinnelse, vil den umåtelige skylden hans knuge samvittigheten som en så uutholdelig byrde at han først og fremst må bli løst fra den.

Derfor vil sjelen her fra først av lengte av hele seg etter å få tilgivelse, syndenes forlatelse. Den tyngede sjelen vil møte Jesus som forsoneren, han som har båret verdens synd, for å få byrden tatt av seg. Jesus som livgiveren og helliggjøreren har ennå ikke trådt så fullt fram for sjelen at den kan se verken hans herlighet eller sin egen trang til å kjenne hans livskraft i sin skrøpelighet.

Også den mest rettskafne som søker frelse hos Jesus, må kjenne sin synd og skyld dypt og inderlig. Gjør han ikke det, vil han mene at han kan frelse seg selv, og ta anstøt av Jesus. Men den som virkelig er hederlig, har altså ment det alvorlig når han ville gjøre det gode og sky synden. Under kampen for dette har han tydelig fått kjenne at synden selv er syndens straff. Og han har kjent at all tilgivelse ville være unyttig hvis den ikke banet vei til Guds hellige kjærlighet, den kjærligheten som sjelen lider tyngst under å savne.

Derfor føler en slik sjel riktignok sin trang til nåde og frelse like mye som noen grov synder. Men fordi den har et dypere syn på hva den fulle frelse virkelig er, søker den Jesus som han som gir nytt, hellig liv – som kjærligheten, der synderen i fellesskap med ham kan lære kjærlighetens kunst.

Jesu nåde er jo virkelig på én gang syndsforlatende og helliggjørende, rettferdiggjørende og gjenfødende. Alle som vil erfare hans frelse, må ville ha begge deler. Men for én kan den ene siden av frelsen tre tydeligst fram og dra sjelen sterkest til Jesus, for en annen den andre.

I seg selv betyr det lite om det som fra først av drar deg mest til Kristus, er din trang til forsoning eller til hellig liv – bare du blir dratt så sant og sterkt at du virkelig kommer til å møte ham som Frelseren. For når han, den Hellige, kommer nær samvittigheten din, vil du kjenne at du trenger forlatelse – hvor sant det enn kan være at det ikke var frykt for straff, men savnet etter hellige livskrefter som først fikk deg til å lengte etter Jesu frelse.

Og det er like sikkert at om det motsatte skjedde med deg – at du kom til Jesus skremt av fortapelsens fare og begjærte bare det ene, syndsforlatelsens nåde – så vil det likevel skje: Når angsten viker for den freden han gir, og hjertet hviler trygt i hans gjerning og hans lidelse, vil hjertet kjenne seg tvunget av hans kjærlighet til å lengte etter å vandre slik han vandret. Derfor vil hjertet regne det som ikke mindre nødvendig å få kjenne hans livskraft enn velsignelsen av hans sonende død.

Det blir først farlig å feste seg bare ved den ene siden av Jesu frelse når denne ensidigheten hindrer samvittigheten i å se Jesus som den han virkelig er: forsoneren og livgiveren i uoppløselig forening. For da kommer det ikke til noe virkelig møte med Jesus. Sjelen drømmer da bare at Jesus har med den å gjøre. Men han den drømmer om, er sjelens eget foster, en selvlaget Jesus under et falskt navn.

Dette skjer ikke så sjelden. Og der det skjer, finner vi mennesker som hver på sin måte kan snakke om Jesu frelse og kalle seg hans troende, mens de verken kjenner hans fred eller hans kraft. For de har aldri virkelig møtt ham, og han har aldri hatt med dem å gjøre som deres Frelser.

Kjenner du ikke disse kristne som ikke finner ord sterke nok til å prise Jesus? De kaller ham den herligste blant menneskenes barn, den eneste som bærer Guds bilde uplettet og strålende rent, grunnleggeren av den nye slekten, han som lar sitt liv strømme til sine troende fra slekt til slekt.

Og likevel nekter de samme lovpriserne hans rette navn: Jesus, Frelseren. For de spotter Skriftens grunnlære om ham, ja, med stor kraft forkaster de den som sjelefordervende og umulig: at han har «gitt sitt liv som løsepenge» (Mark 10,45), at «han bar våre synder på sitt legeme opp på treet» (1 Pet 2,24), at «ved hans sår har vi fått legedom» (Jes 53,5), at da han som Guds lam bar verdens synd, ble «straffen lagt på ham, for at vi skulle ha fred».

Men er ikke dette å nekte hans navn, Jesus-navnet, Frelser-navnet? For hvem er en frelser, om ikke den som gjør min gjerning og lider min lidelse, så jeg blir fri fra nøden?

Tenk deg at du lå i havet og bølgene slo opp over deg, mens du kjempet for livet med din siste kraft. Ville du da kalle en mann din frelser om han kastet seg ut, svømte helt utmerket ved siden av deg og viste deg hvordan du skulle gjøre – du som verken hadde krefter eller dyktighet?

Jeg tror du ville kalle den dårligste svømmer din frelser om han med fare for sitt eget liv dro deg i land. Og hvis han døde fordi han hadde anstrengt seg for å berge deg, ville du nok kjenne at ingen hadde vist deg større kjærlighet.

Men den uforlignelige svømmeren som kunne klare seg der du måtte gå under – som ikke hjalp deg i dødsnøden, men bare viste deg at hvis du bare var som han, ville du være uten fare i de verste bølgene – ja, ham ville du heller kalle grusom og umenneskelig enn en redningsmann og frelser.

Men gjør ikke alle disse Jesus til et slikt grusomt umenneske, alle de som forteller oss at han kom til oss – vi som har vært under dommen siden syndefallets dag – bare for å åpenbare oss skjønnheten i det hellige menneskelivet, vekke vår lengsel etter det og gjøre oss til nye mennesker – mens han overlot til oss selv å sone vår synd og frelse oss fra å gå under i havet av Guds rettferdige vrede?

Hvordan kan den som ikke har fått skylden sin tatt bort, bli et Guds barn? Hvordan kan den som er under den evige dødsdommen, bli et nytt menneske? Ja, hvordan kunne Jesus gjøre noe som helst for oss hvis han ikke først hadde fridd oss fra synd og død og Satans rike, ikke med gull eller sølv, men med sitt hellige og dyrebare blod og sin ufortjente og uskyldige død?

Sannelig, har han ikke levd for oss og ikke dødd for oss, i vårt sted, så gi ham hvilket navn du vil – bare kall ham ikke Jesus, Frelseren. For det er en hån å kalle en frelser som overlater til oss selv å frelse oss.

De som vil bli frelst, ikke ved at Jesus ga seg hen for oss, men ved at de gir seg hen til ham, har aldri helt til bunns kjent sin syndige fortapthet. Derfor kan de nøye seg med en Jesus som ikke er noen Jesus.

Men derfor vil de også i dødens og dommens time erfare at de har gått av veien for den virkelige Jesus, Frelseren, så ofte han kom dem i møte. Og den Jesus som de kanskje med all svermeriets glød har forkynt og gitt seg hen til, viser seg i alvorets time som et blendverk som ikke lar seg holde fast, men løser seg opp i damp.

Men like mye bedrar de seg som mener at de har møtt Jesus som forsoneren, som har tatt bort syndene deres og gitt dem forlatelsen, mens de ikke er seg bevisst at de noen gang har møtt ham som gjenreiseren, som ga dem kraft til å leve som Faderens barn. Heller ikke de lar ham bære navnet sitt med rette.

For en Jesus som hadde gjort vår gjerning og lidd vår lidelse, uten at han ved det kunne eller ville vinne oss kraft til å få Guds liv i hjertene våre, ville ha ofret seg forgjeves. Han ville bare ha skuffet oss med den innbilningen at vi kunne være salige i syndene våre, bare straffen ikke rammet oss. Den som ga oss frihet til å synde i stedet for å fri oss fra synden, ville ikke være noen frelser, men en djevelens tjener.

Derfor er det i sannhet den onde som under Jesu navn møter de ulykkelige som gleder seg over å ha forlatelse for synden – den synden de fremdeles elsker like mye, og som de slett ikke tenker å slutte å tjene. Slike mennesker er ikke så sjeldne. Med stor inderlighet taler de om den stunden da de fant Jesus og ved troen på ham fikk fred for all samvittighetens angst. Med bløte, kjælne, ofte nesten sanselige ord priser de hans uendelige kjærlighet til syndere.

Men om frykt for synden og skam over den, om tvil om sin nådestand og tung strid for sin helliggjørelse – om alt som legger edruelig alvor og ydmyk engstelse inn i kristenlivet – vil de ikke høre noe. Nei, alt slikt skal bare være utslag av vantro, egenrettferdighet og verdenssinn. Den troende, heter det, skal ikke frykte for noe, men alltid juble, alltid være ubekymret for synden og alltid trosse på Kristi blod, som er utøst for oss. Han skal bare trøste seg til Jesus, som er synderes venn.

Så skjer det da også mang en gang at slike mennesker i sin innbilte nådestand synder styggere og faller dypere enn de noen gang har gjort før. Og når dette skjer, roper verden høyt om hvor farlig det er å tro på Jesus. Men ulykken deres er nettopp at de slett ikke har trodd på Jesus, Frelseren, men på en vanhellig syndens trell som de falskelig har pyntet med Jesu navn.

Vil du møte Jesus som din Frelser, er det altså ikke nok at du lar være å gå av veien for ham. Du må også ville møte ham som den han virkelig er og må være for å kunne gjøre syndere salige. Vil du skille ad det som i ham er uoppløselig forbundet – mener du at du bare delvis har bruk for hans frelse – da møter du aldri ham, men bare en falsk skygge som narrer deg, hvor mye du enn kaller den med hans navn.

Men hvordan kan mennesker som jo mener alvor når de sier at de vil kjenne Jesus som Frelseren, la seg narre slik, tross Skriftens vitnesbyrd om hvem han er, og samvittighetens vitnesbyrd om hvilken frelse vi trenger? Det kommer av at de bare har en overfladisk syndserkjennelse og en uklar selverkjennelse i hjertet.

Den som kan tenke seg en frelser som ikke først og fremst er forsoner, vet i sannhet ikke hva han selv har fortjent. Og den som kommer uten frykt og uten skam for å få syndenes forlatelse, og trosser på sin tro, har ikke noe sant hat til synden. Derfor kan han innbille seg at han er frelst uten å være omvendt. Nei, søk full og sann frelse, så møter du også den virkelige Jesus, den sanne Frelser.

Synagogeforstanderen Jairus går rett til Jesus, «ber ham inntrengende og sier: Den lille datteren min ligger på det siste. Å, om du ville komme og legge hendene på henne, for at hun kan bli frelst; da skal hun leve» (Mark 5,23). Og den stakkars kvinnen med blødningene «sier ved seg selv: Kan jeg bare få røre ved klærne hans, så blir jeg frelst» (Mark 5,28).[1] Begges ord uttrykker like sterkt trangen til frelse og troen på Jesus som Frelseren.

Men det er stor forskjell mellom den frimodigheten Jairus møter Frelseren med når han høyt roper på hans barmhjertighet, og den engstelsen kvinnen slepte seg bort til Jesus med for å røre ved ham i det skjulte, uten å våge å la begjæringen om frelse komme til orde for andre enn seg selv.

Denne forskjellen har sikkert sin grunn i at synagogeforstanderen, den gode, ansette mannen, ikke kjente seg tynget av noen særlig synd og skam som måtte få den hellige Frelseren til å ta avstand fra ham – hvor hjelpeløs han enn nå følte seg, og hvor inderlig han enn begjærte Jesu nåde. Kvinnen med blødningene derimot visste at hun led av en sykdom som gjorde at alle fryktet å bli urene ved

[1] NB: «for at hun kan bli helbredet og leve» og «så blir jeg frisk». Det greske ordet betyr både «frelse» og «helbrede», og Heuch bygger på den eldre ordlyden «frelses».

bare å røre ved henne. Derfor våget hun ikke å nærme seg Frelseren uten stor skam og frykt.

Herren Jesus klandrer imidlertid verken Jairus for hans frimodighet eller kvinnen for hennes frykt. Bare dette: Jairus, som ikke hadde et øyeblikk å miste, måtte finne seg i å vente til den elendige kvinnen hadde fått hjelp. Og hun måtte, enda hun var «redd og skjelvende», fram for Frelseren og «fortelle ham hele sannheten» (Mark 5,33). Den ansette fikk ingen fortrinnsrett framfor den foraktede, og den foraktede slapp ikke å bekjenne all sin skam for den Helliges åsyn. Men ellers får hver av dem møte ham på den måten som svarer til deres forståelse av seg selv og sin trang til Jesu frelse.

Den som strever for å leve et vakkert og rent liv, men fortviler over å klare det og derfor søker Jesus for å få det nye livets krefter i fellesskap med ham, vil helt naturlig møte ham med langt større frimodighet enn den som er besmittet av last og skam, foraktet av verden og seg selv, og som søker redning fra fortapelsen hos Jesus som sin siste tilflukt.

Det er ikke noe å klandre i det, så sant den som blir dratt til Jesus som livsfyrsten, stanser under møtet med ham og ser hvordan han hjelper også de elendigste. Han tilgir deres synder og reiser dem opp ved sin forsonings kraft. Når samvittigheten slik i troen gir seg hen til Jesus, får den føle at heller ikke den mest rettskafne kan unnvære Jesu forsoning bedre enn den dårligste.

Men nettopp dette mangler ofte hos dem som bare har øye for Jesus som han som gir sine det nye livets kraft. Jairus ville ha lignet dem hvis han hadde tenkt: «Riktignok er jeg og denne kvinnen i samme nød, men det er likevel stor forskjell på meg, den ansette, og henne, den foraktede. Begge trenger vi underfull hjelp, men jeg med langt større rett enn hun.» Hadde han hatt slike tanker, ville møtet hans med Jesus vært forgjeves, og han kunne ikke ha fått hjelp.

Han måtte finne seg i å bli stanset i den stunden han hadde aller mest hastverk med å føre Jesus inn i hjemmet sitt. Det var nettopp for at han skulle få erfare om han var ydmyk nok og troende nok til å la kvinnen få samme adgang til nådens hjelp, og for at det skulle bli klart for ham at overfor Jesus var det ingen forskjell mellom ham og den elendigste.

Noen syndere vil kjenne Jesus som sin Frelser uten å tro på hans forsoning. Grunnen er at de ikke regner seg som like store syndere som de største. Men andre blir stående ved en overfladisk vekkelse uten å komme til en grundig omvendelse, og innbiller seg likevel at de er frelst ved Kristi forsoning, enda de ikke kjenner hans livskraft. Grunnen til det er at de ikke forstår syndens skam og fare.

I våre dager er det ikke så sjelden å se det vi kunne kalle en skamløs anger. På plattformer og talerstoler, mens tusener er til stede, står folk fram og bekjenner syndene sine, uten at det merkes at det koster dem skam eller blygsel å avsløre sjelens syndige nakenhet slik. Og heller ikke utenfor slike offentlige forsamlinger er det sjelden å høre mennesker dvele ved de stygge syndene og de grove lastene de levde i før de lærte å tro på renselsen ved Kristi blod – helt ugenert, ja, en fristes til å si med et visst velbehag.

Riktignok heter det alltid at de roter i den syndepølen Frelseren har dratt dem opp av, bare for å forherlige Kristi nåde. Men det forklarer verken at skammens pine og blygsel mangler, eller at den synden som burde være sjelens dypeste smerte, så ofte blir bekjent med en letthet og frimodighet som om den ikke hadde noe å si.

Ingenting kan være mer ulikt enn disse pratmakerne som dristig viser fram urenheten i sin synd, og hun som skulle være deres forbilde, kvinnen med blødningene. Hun var så dypt grepet av skam over sin urenhet at hun ikke våget å røre ved Jesus annet enn i det skjulte. Disse trenger seg frekt inn på ham, som om synden deres var en billett han måtte innløse ved å frelse dem. Hun var «redd og skjelvende» da den hellige Frelseren hadde med henne å gjøre. Disse taler om Jesus som om han var en kamerat og fordømmer all slags frykt som tegn på vantro.

Hun måtte fram for Jesus og «fortelle ham hele sannheten». Disse står fram for mennesker og forteller dem bare en del av sannheten: at det er frelse for de største syndere. Men de tier om at de største syndere også får kjenne angerens pine og samvittighetens redsel dypest. Nettopp derfor møtte kvinnen virkelig Jesus til sin frelse, mens disse bare inn biller seg at den falske, vanhellige Jesus de har møtt, har renset dem.

Når et menneske som sover i synden, plutselig blir vekket, vil han ikke med én gang kunne se hvor stor og dyp synden hans er, selv om han i øyeblikket blir sterkt skremt. Bare under angerens smertefulle arbeid får han kjenne hvor skammelig han har handlet, og hvor inngrodd fordervelsen hans er.

Den syndens trell som plutselig er blitt vakt, har fra først av for det meste bare øye for enkelte synder som springer i øynene. Når han så hører evangeliet om Jesu forsoning, griper det ham som noe som passer helt for ham. Nettopp en slik Frelser trenger han, en som har gjort godt igjen alt det han har gjort galt. Men siden han ennå slett ikke har lært å vurdere sin egen misgjerning fullt ut, vurderer han heller ikke Jesu velgjerning rett.

Mener han så at han er ferdig når han nettopp har begynt å søke Frelseren, ender det med at evangeliet blir en trylleformel som samvittigheten blir dysset i søvn med. Men det skamløse hjertet, som fremdeles elsker synden, blir aldri grepet av Kristi kjærlighet. Det får aldri, som kvinnen, erfare den kraften som går ut fra ham når den ydmyke, inderlige troen rører ved ham.

Av og til viser grove syndefall snart at en slik sjel ikke i sannhet har erfart Jesu frelse. Men det hender også at kristelig snakk om det åndelige livets første erfaringer fortsatt hindrer menneskene i å se at kristendommen her bare består i ord, ikke i kraft.

Men dette gjelder alltid: Der en sjel virkelig har møtt Jesus til sin frelse, der har den fått føle den skammen og den frykten synderen føler overfor den Hellige. Og først slik har den lært å verdsette den kjærligheten som er stor nok til å skjule også den mest uverdiges synd. Den som har møtt ham, skammer seg over seg selv og er frimodig i sin tro på Jesu nåde, er redd for seg selv og trygg i fellesskapet med sin Frelser.

Han vil være sørgende og likevel alltid glad, og han vil «arbeide på sin egen frelse med frykt og beven» (Fil 2,12) – nettopp fordi han har erfart at «det er Gud som virker i ham både å ville og å virke» (Fil 2,13). Han har fred med Gud ved blodet på Kristi kors, og han erfarer Kristi kraft i sin skrøpelighet. Han kjenner i sannhet Jesus som sin Frelser, fordi han har både forsoning og evig liv i ham.

Slik skal vi møte Jesus. Ellers kan du støte sammen med ham i hans ord, i hans sakrament, i hans menighet, hvor som helst, men det vil likevel ikke gå noen frelsens kraft ut fra ham. Slik var det med den store flokken som trengte seg inn på ham uten at han merket det. Men den skamfulle kvinnen som trengte frelse, rørte stille ved klærne hans, og det var nok til at «hun straks kjente på seg selv den kraften som gikk ut fra ham», og den helbredet henne. Salig var hun, tross all sin lidelse, skam og frykt, da hun møtte Jesus som sin Frelser.

Å, vi vet det i grunnen så godt alle sammen, at vi kommer til å angre det hvis ikke også vi møter ham slik når han kommer oss nær under vandringen vår. La oss da ikke forherde samvittigheten til vår egen fordervelse. Men la oss handle vel med den og gi akt på hvor den vil ha oss hen. Så drar Faderen oss gjennom samvittighetens kall, til vi møter Jesus, vår Frelser. Amen i hans navn.

Tjuefemte søndag etter treenighetssøndag: Ødeleggelsens styggedom

Bønn. Lær oss, Herre, å gi akt på tidenes tegn og forstå dem, så vi får øye for at ødeleggelsens styggedom, som i de siste dager skal stå på det hellige sted, nå forberedes og modnes. La oss ikke få lov til å drømme om fred og ingen fare, så ikke de store frafallene og trengslene skal komme uventet over oss og fange oss i vantro og fortvilelse eller i vanvittig svermeri.

Styrk din menighets tro, så den ikke undrer seg når de onde dagene kommer, de dagene du på forhånd har talt til den om. Og gi den nåde til å vente på din komme med tålmod og godt håp, fordi du har sagt at de dagene skal bli forkortet.

Men framfor alt: Hjelp nådig hver enkelt av oss, så vi ikke gir anledning til at ødeleggelsens styggedom kommer over vårt folk og vår kirke. Gjør oss desto reddere for å gi anstøt jo tydeligere vi ser antikristendommens anstøt komme oss nær. Og bevar oss så under alle farer som levende steiner i ditt tempel, som ingen ødeleggelse kan ramme, fordi du selv er dets hjørnestein, Herre Jesus. Amen i ditt navn.

Matt 24,15–28

«Ødeleggelsens styggedom.»

Når vi virkelig ser levende for oss hvordan det ville være å «se ødeleggelsens styggedom stå på det hellige sted» (Matt 24,15), vil vi bli grepet av avsky og forferdelse – med mindre vi selv hører til dem som har sin styggelige lyst i å ødelegge det hellige.

Kirkehuset er et vigslet, hellig sted. Tenk deg da at orgelet stanset i en skjærende mislyd og salmesangen forstummet, mens rå, drukne skarer stormet inn og lot frekke, utuktige gateviser og ville, dyriske hyl slå mot de høye hvelvingene. Tenk deg knelebenken veltet, Bibelen kastet på gulvet, revet i stykker og tilsølt, døpefonten knekt og veltet, alterets tepper revet i filler og de gylne karene brukt til fyll og spott.

Tenk deg at larmen fra ødeleggelsen og de ville skarene bare blir overdøvet av en røst her fra prekestolen som spotter og laster hvert Guds ord og hver Guds gjerning, mens forbannelser i stedet for halleluja og eder i stedet for

amen slutter seg til denne helvetes forkynnelse. Tenk deg til slutt at skarene i skamløst raseri velter seg i skjendige gjerninger i Herrens vanærede hus. Tenk deg alt dette, og du ser ødeleggelsens styggedom stå på det hellige sted.

Glem så ikke at dette slett ikke er innbilninger som aldri har hatt noe motstykke i det virkelige liv. Nettopp slik har sannelig ødeleggelsens styggedom stått i den gamle paktens helligdom, templet i Jerusalem. Hvelvingene der hadde gitt gjenlyd av talen til den eneste hellige Menneskesønn. Men før de styrtet sammen, måtte de gi gjenlyd av den seiersdrukne romerhærens spottende, avguderiske sang. De hellige tingene i templet ble knust, og det rene gullet i offerkarene ble besudlet og vanhelliget. De hellige altrene ble stedet for ville drikkelag og hedenske utskeielser. Murene, som var vigslet til den levende Gud, måtte gi rom for avguder og høre dem bli lovprist.

Før hele templet styrtet i grus, måtte det i sin siste stund åpne seg for all ødeleggelsens styggedom, som sto på det hellige sted. Og dette skjedde ikke ved et tilfelle. For lenge siden hadde profeten Daniel sagt at det skulle skje slik. Og Herren Kristus selv gjentar hans spådom i den stunden han skilles fra sitt folk, som hadde valgt å gå sin ødeleggelse i møte fordi det ikke ville kjenne sin besøkelsestid.

Men det Herren sa den gangen, «er skrevet før til lærdom for oss, for at vi skal ha håp ved det tålmodet og den trøsten som Skriftene gir» (Rom 15,4). Derfor lyder det fra Herrens munn: «Se, jeg har sagt dere det på forhånd» (Matt 24,25), og: «Forstå det, enhver som leser!» (Matt 24,15) For det som en gang skjedde i Israel, da det var modent for dommen, er bare som et forspill til det som en gang skal skje i kristenheten, når frafallet der er blitt helt fullbyrdet og det lakker mot dommens siste dag.

Blir vi grepet av forferdelse ved tanken på at ødeleggelsens styggedom står på det hellige sted, så la oss virkelig se hva som framkalte den i Israel, og hva som igjen skal framkalle den i verdens siste dager. Slik kan vi lære å frykte alt som vil fremskynde ødeleggelsen, og forstå hva som alene kan fri oss fra å bli slukt av den når den kommer i all sin gru.

Til advarsel for oss, men også til trøst, hvis vi lyder Herrens ord, vil vi derfor se nærmere på ødeleggelsens styggedom – slik den kom over Israel, slik den skal komme over kristenheten, og slik dens komme forberedes i våre dager.

I.

Israel forherdet seg og forkastet sin Frelser. Slik var Guds helligdom allerede ødelagt innvortes, i ånd og sannhet, før den også ble ødelagt utvortes med vold og makt.

Forråtnelsen viser bare utvortes den ødeleggelsens styggedom som har begynt inne i liket allerede i dødsøyeblikket. Slik var det også bare et ytre tegn på at Israels helligdom var blitt et lik, forlatt av Guds Ånd, da de romerske ørnene på styggelig vis rev den i stykker. Bare der det allerede er et åtsel, samles ørnene.[1]

Den sanne og egentlige styggedommen som besudlet templet, var denne: Folkets gudstjeneste, dets bønner, dets offer, dets prester, ja, selve sinnelaget

[1] NB: «Der hvor åtselet er, der skal gribbene samles» (Matt 24,28). Heuch bygger på den eldre ordlyden «ørnene» og knytter den til de romerske legionenes ørnemerker.

det nærmet seg Herren med, var blitt en mer eller mindre bevisst bespottelse av templets Gud. Så brukte han hedningenes hærer til å stille denne styggedommen fram for alles øyne. I hans øyne hadde den for lenge siden gjort templet til en røverhule og ødelagt det som hans helligdom.

Hvem besto nemlig jødefolket av da Jerusalem ble ødelagt? Det sanne Israel – de rene av hjertet, som det heter at Gud «bare er god» mot (Sal 73,1) – var berget inn i Kristi kirke. Der var alle som sammen med Simeon ventet på «Israels trøst» (Luk 2,25). Dit var alle kommet som var uten svik som Natanael, sannhetssøkende som Nikodemus, rettferdige i sin dom som Gamaliel, nidkjære for sin frelse som Saulus.

Utenfor kirken var bare det Israel som roste seg av å være Abrahams ætt, men nektet å tro som Abraham og gjøre Abrahams gjerninger. Kjennetegnet var ikke den ydmyke trangen til frelse, som bærer fram for Herren de offer han har behag i: den nedbrutte ånd og det knuste hjerte. Nei, svulmende selvgodhet – selvgodt dydshovmod eller selvgodt forstandshovmod – var kjennetegnet på det folket som ferdedes i Herrens tempel da ødeleggelsens styggedom plutselig sto på det hellige sted.

Se denne fariseerpresten som stenker alteret med blodet av bukker og kalver. Det er tegnet på at også hans syndige sjel trenger soning og renselse fra sin misgjerning, mens han i sitt hjerte føler at han står høyt hevet over den fortapte hopen som ikke kjenner loven.

Se denne hykleren som renser fat og beger, og som i templet nøye passer på at alle skal se ham holde hver eneste fromhetsøvelse, mens han i det skjulte suger ut farløse og eter opp enkers hus. Se ham stolt legge en prangende gave på Herrens alter, mens han lar sine gamle foreldre sulte. Se all denne fariseiske løgnen og alt dette hovmodet bre seg i Herrens tempel, og du vil forstå at ødeleggelsen måtte komme i all sin redsel, og hvorfor den måtte komme.

Eller se på den saddukeiske presten, mens han med spott i hjertet leser Skriftens hellige ord og med sinnet fullt av hat og ærgjerrige tanker bærer fram bønner til den Gud han fornekter. Legg merke til det overlegne smilet han og kollegaen hilser hverandre med når de møtes i forgården. De forstår hverandre fullt ut: Begge bruker det hellige som middel til å beherske det overtroiske, uvitende folket. Da vil du forstå at disse fornektende prestenes gudstjeneste var en større forhånelse av templet enn romerhærens ville og avguderiske sanger.

Og så folkemengden, som allerede da hadde byttet ut begjæret etter nådens skatter med begjær etter jordisk gods, og som i umettelig vinningssyke brukte selve forhallen i templet som sin krambod! Hvor langt borte var ikke dette folket fra det Israel som hadde hatt sin glede i å møte Herren sin Gud «i hellig skrud» (Sal 29,2)? Hvordan kunne bønner blande seg med pruting ved vekslerbordene? Hvordan kunne bot og tro og frelseslengsel forenes med gjerrighet, lyst til å bedra og all slags luskhet? Røverhule, ikke bønnens hus, var nå templets sanne navn. Så måtte vel både templet og de som hadde gjort det til en røverhule, gå under.

Alt det Israel skulle være som Guds eget utvalgte folk, hadde det sluttet å være. Bare ansvaret kunne det ikke miste, ansvaret for å ha fått nåde som intet

annet folk på jorden – men det var folket seg ikke bevisst. Det eneste jødene hadde beholdt, var en selvfølelse som oversteg alle grenser, og et uopphørlig skryt av å være bedre enn alle folk fordi Herren var Israels Gud – et vrengebilde av den ydmyke troen som roser seg i Herren.

Helt til ødeleggelsens dag lød vitnesbyrdet om omvendelse og frelse ved evangeliet om Kristi kors. Det sørget Herrens menighet for. Men prekenen om omvendelse krenket det dydshovmodet som ikke trengte omvendelse. Korsets evangelium var en dårskap for dem som var hovmodige i sitt hjertes tanker om sin visdom. Og ordet om at hjertene villig skulle gi seg hen til frelsens Gud, vakte anstøt hos dem som hatet sannhet, inderlighet og alvor. For de elsket tomme seremonier og hule former, der de kunne skjule hjertets opprør og ulydighet mot den levende Gud.

Det gikk Kristi disipler slik det hadde gått deres Mester. Gjennom årene mellom Kristi død og Jerusalems ødeleggelse ser vi martyrenes blod flyte som en rød stripe fra Stefanus til Jakob den rettferdige, som jødene styrtet ned fra tempelmurens tinde. Forherdet mot frelsen i Kristi nåde og tømt for hele rikdommen til det sanne Israel var folket fullt modent for ødeleggelse.

Og likevel kom den plutselig, uventet som en snare. Den dagen disiplene gikk til Jesus og stolt pekte på templet, der det sto i sin klippefaste marmorprakt og glitret av gull og skjønnhet i solstrålene, var det sikkert vanskelig for dem å tenke seg at det ikke skulle «bli stein tilbake på stein som ikke skal brytes ned» (Matt 24,2). Men før førti år var gått, var det skjedd som Herren hadde sagt. Ødeleggelsens styggedom hadde stått på det hellige sted og gjort det til en grushaug. Og hele folket, som hadde hatt templet som sin stolthet, var dratt inn i ødeleggelsen og spredt over hele jorden.

Vi husker hvordan folkets elendighet kom fram under beleiringen av Jerusalem. Gatene lå fulle av lik, og sulten raste, så en mor til og med åt sitt eget barn. Likevel kjempet partiene innenfor murene mot hverandre med enda større hat enn det de hadde til romerne. Bare vill fortvilelse, ikke gudfryktig bot, fylte folket. Som rasende søkte de frelse og holdt trassig fast på at Gud var nødt til å la under skje for dem.

Men de fant ingen frelse, bare redningsløs ødeleggelse, fordi Israel ikke lenger var Guds Israel. Bare menigheten, Abrahams sanne ætt og arvingen til løftet, fant frelse. Den husket Herrens ord: «Når dere ser ødeleggelsens styggedom stå på det hellige sted, da flykt opp i fjellene» (Matt 24,15–16). Så flyktet den til den lille fjellbyen Pella, og der fant den et skjul under Herrens vinger, som de romerske ørnene ikke fikk spore opp.

Herrens ord har vist seg sant både overfor hans frafalne folk og overfor hans troende menighet. Da folkets frafall var fullbåret, kunne ingenting avverge ødeleggelsen. Men menigheten, som var Herren lydig og gjorde etter hans ord, kunne ingenting skade. «Forstå det, enhver som leser!»

II.

Mot slutten av dagene skal ødeleggelsens styggedom igjen stå på det hellige sted og skjende alt det Kristi menighet holder høyt i ære. Da vil kristenheten være blitt et åtsel, gjort moden for ødeleggelsen av den samme indre forder-

velsen som førte Israel til undergang. I de dagene vil det være den samme selvgodheten, den samme forakten for Guds ord og det samme hatet til hans menighet.

Men alt dette vil da være så fullt utviklet at Israels frafall bare vil være som en svak antydning av det som skal komme i endetiden. Menneskeåndens selvgodhet vil stige til selvtilbedelse, dens forakt for Gud til gudsfornektelse. Og hatet til Herrens troende vil bli så stort at det for dem vil være som om de vandret på glødende jord. Det saddukeiske forstandshovmodet og det fariseiske dydshovmodet vil da være smeltet sammen til ett og ha frambrakt en slekt som verken i himmelen eller på jorden kan tenke seg noe bedre eller visere enn seg selv.

I den slekten vil menneskeånden føle seg som Gud. Det ordet som gjelder om Herren, at «alt ligger nakent og bart for hans øyne» (Hebr 4,13), vil slekten bruke om sin egen ånd. Den vil mene at den har løst alle tilværelsens gåter, eller i hvert fall er like ved å løse dem.

Den har skapt verden. For det kaotiske virvaret, den rå villskapen som rådet før menneskeånden lærte å bruke og styre naturlovene, fortjente ikke navnet verden. Først den stadig framskridende menneskeånden har litt etter litt gjort jorden verdt å leve på. Til sist blir den forbauset over hvor stort verket er, og tilber seg selv som den som har forvandlet tornenes og tistlenes jord nesten til et paradis.

Og mennesket vil være blitt sin egen frelser. For det har fridd seg fra båndene til alle autoriteter, fra Guds og samvittighetens så vel som fra kongers og presters. Det har lært at bare dumhet og overtro, tyranners herskelyst og mengdens feighet har lagt ubrytelige lover på menneskene og skremt dem med gjengjeldelsens dom. Den frigjorte menneskeånden frykter ingenting, fordi den tror på ingenting. Den er sin egen lov og står bare til ansvar for seg selv.

Og mennesket vil føle seg hellig. For er Guds lov overtro og samvittigheten en tåpelig, nedarvet vane, så er også synden en innbilning, og hver og en er rettferdiggjort når han følger sin lyst, så langt han kan gjøre det uten å ta skade. Og så vil en ha lært at hver og en er best tjent med også å ta hensyn til andre. Derfor vil de siste dagers selvherlighet og selvtilbedelse frambringe en velvilje mot nesten som mener seg langt mer solid enn det gamle kravet om kjærlighet, som var grunnet på et Guds bud.

Slik vil det da lyde i antikristendommens tid: Mennesket er blitt Gud. For i mennesket er alle naturens slumrende krefter, hele tilværelsens ubevisste og uklare liv, blitt seg selv bevisst og mektig nok til å styre verden med åndens myndighet.

Men når mennesket vil tilbe seg selv, må det fornekte Gud. Derfor må det søke å rydde av veien alt som minner om ham, fra samvittigheten til den minste skikk i dagliglivet som er sprunget ut av troen på hans navn. For bare tanken på en Gud er en hindring for menneskets selvherlighet, en mørk skygge over dets selvgode ansvarsløshet. Derfor må den slekten der vantroens forherligelse av menneskets egen ånd er blitt fullendt, arbeide for å utslette alt som heter gudsdyrkelse.

Kristendommen må ut av hjemmene, ut av skolene, ut av kirkene. «Riv dem ned, disse overtroens templer! Steng bedehusene, disse arnestedene for hykleri og dumhet! Driv bort alle prester, stopp munnen på alle lekpredikanter! Smør over alle tegn på gudstilbedelse! Tål ingen kors og ingen altere!» Slik vil det komme til å lyde når den ånden er fullbåret som allerede har fått luft i det rå, men betegnende utbruddet: «Heng den siste konge i tarmene på den siste prest!»

Da vil forfølgelsen av de kristne begynne som i kirkens første tid, og igjen vil verden bli «drukken av de helliges blod» (Åp 17,6). Men for den tids troende vil det bli farligere enn forfølgelsen at de vil bli fristet på to måter: dels til å mekle mellom antikristendommen i tiden og kirkens kristendom, dels til å foregripe Herrens komme i svermersk utålmodighet.

Menigheten vil aldri kunne unngå all innflytelse fra ånden i den tiden den lever i. Den friske må puste inn luften like mye som den syke, selv om luften er pestbefengt. Slik vil også opprørsånden strømme ut over menigheten i den tiden da menneskene gjør seg selv til gud og fornekter Gud. Gjennom tale og skrift vil den få troens lydighet mot Guds ord til å visne.

«Gud», vil det hete, «er jo likevel også i utviklingen. Det er jo ikke bare ondt det som skjer, heller ikke på åndslivets område. Ingen kan nekte for at det i kirkens troslære, det gamle dogmatiske systemet, finnes adskillig som kan framstilles annerledes og bedre. Kanskje kan det da også i den gamle Bibelen, ja, i den gamle kristendommen i det hele, finnes mangt og mye som kan strykes, ties om og forandres uten skade for troen. Det ville lette menighetens gjerning så mye om den kunne forkynne en Kristus som ikke sto så sterkt mot tidens selvherlighet. Det er jo så mange andre ting å si om ham enn bare dette som vekker slikt anstøt, at han døde på korset for våre synder. Også som Menneskesønnen, ja, til og med bare som den som først ga uttrykk for alles frihet og likhet, er han så herlig og god at han er vel verdt å tro på. Og forkynner vi ham nå slik, som det gudfødte mennesket som allerede hadde i seg den ånden som først i våre dager har fått sitt fulle uttrykk, vil tidens tanker bli så vakkert forsonet med kristendommens ånd at mange som nå helt forkaster hele læren i dens gammeldagse, nedarvede form, vil kunne gi seg hen til denne lutrede forkynnelsen som tidens framskritt har satt sitt preg på.»

Slik tale vil friste mange som ikke orker å stå så helt alene som de gammeldagse bibelkristne da må finne seg i å stå. Men de orker heller ikke den frekke fornektelsen, og de håper nettopp å frelse mange fra den ved å forkynne en Kristus som ikke er helt forskjellig fra tidens tanker. Det er bare synd at denne Kristus er falsk, og at de som forkynner ham, er falske profeter som vil føre folket ut i ørkenen, der det ikke finnes næring.

Men Herren vitner: «Om de altså sier til dere: Se, han er ute i ørkenen! – så gå ikke dit ut» (Matt 24,26). Nei, en slik moderne Kristus, frambrakt ved at halvtroen flørter med verdensånden, gir den sjelen som lengter etter frelse og hungrer etter nåde, og som kjenner samvittighetens krav på forsoning, bare steiner for brød, talemåter i stedet for frelsens gjerninger. Han gir ikke kraft til å leve og ikke evig liv i døden, bare tomt snakk. Å søke hjelp hos en slik frelser er som å søke brød i ørkenen.

Men i de dagene da ødeleggelsen griper alt troen har vært vant til å støtte seg til – da kirkene blir stengt, folkene faller fra, og gudløse livsformer overalt kommer i stedet for kristen sed og skikk – da vil de som ennå bevarer en alvorlig tro, kanskje bli fristet enda sterkere til fortvilet utålmodighet enn til å inngå forlik med den antikristelige tidsånden.

Presset fra tidsånden vil nemlig bli så tungt at de troende nesten ikke vil være i stand til å stå imot det. Skarp, hånende kritikk vil rive Guds ord i stykker. Alt det kirken har syndet, vil bli framstilt med skjærende klarhet og lagt Herren selv til last. Hver tvil og hvert spørsmål som kan anfekte troen og trenge seg på den, vil bli reist med overbevisningens styrke. Og Herren synes å tie til alt sammen og la frafallets bølger slynge kirkeskipet ned i undergangens avgrunn.

Når de gamle frelsesmidlene da ikke lenger synes å strekke til, vil det være noen som med utålmodige, krampaktige anstrengelser vil få Herren til å åpenbare seg. Underlige sekter vil stå fram, som mener at de i sine små sammenkomster, i sine stille rom, kan se Herren i salig henrykkelse.

Åndeskuere som slår bro mellom himmel og jord, særlig innvidde som med mangfoldige påfunn og former vil føre de utvalgte til en klarhet andre ikke kan nå, folk som har syner og åpenbaringer – alle slike svermeråander, som har det felles at de forakter de ytre nådemidlene Herren har innstiftet, vil hver på sin måte rope: «Søk ikke Kristus i den store, fordervede menigheten! Nei, kom til oss! Se, han er hos oss, i rommene våre.» Men Herren sier: «Tro det ikke!» (Matt 24,26)

Da, som alltid, skal Herren bli funnet av dem som flykter til de faste fjellene, hans ord og sakramenter – for bare på dem kan hans menighet bygges. Men hvor vanskelig dette vil være når ødeleggelsens styggedom står på det hellige sted i de siste dager, viser hans ord: «Når Menneskesønnen kommer, mon han da vil finne troen på jorden?» (Luk 18,8)

III.

Det er ødeleggelsens styggedom slik den skal åpenbares i verdens siste tid, vi har talt om. Hvordan våre dager forbereder dens komme, har vi ennå slett ikke nevnt. Og likevel tror jeg mang en har oppfattet det som om jeg bare talte om vår egen tid og overdrev litt. For det er virkelig slik at vi bare behøver å legge litt sterke farger på bildet av nåtidens gudløshet og selvgodhet, så får vi nøyaktig fram ødeleggelsens styggedom slik Guds ord tegner den i den siste tid.

Fra år til år vokser og modnes antikristendommens styggelige foster i slektens skjød, til det omsider er fullbåret og blir født med all gudsfornektelsens hovmodige selvherlighet, som fører ødeleggelse over alt som er hellig på jorden.

Først i det små, så stadig mer i det store har menneskene vent seg til å sette sin erfaring over Guds ord og sin mening over Guds dom. Litt etter litt har den svulmende selvfølelsen vokst fra en nesten barnlig forundring over hva menneskeånden makter, til en frekk benektelse av at Gud makter mer enn mennesket.

Bare så langt tilbake som vi som nå begynner å bli gamle, kan huske, ser vi hvordan selvgodheten og gudsfornektelsen har vokst i denne slekten. Hvor hørte en i vår ungdom at menneskene kunne klare seg uten Gud? Hvordan ville

en bok som forkynte kjødets evangelium, da ha blitt mottatt? Hvem kunne da tenke seg ekteskap uten vigsel, skoler uten kristendom, et samfunn uten Guds lov som grunnvoll?

Og nå – hvor helt annerledes! Det er ikke lenger gudsfornektelsen, men gudsbekjennelsen som forundrer når du møter den i de lærdes tale, så uventet og sjelden er det blitt å se noen av tidens fanebærere bøye seg for den levende Gud. Og frigjøringen fra Guds bud – fra det andre, det fjerde, det sjette, det åttende, ja, fra dem alle sammen – blir jo forkynt slik i hele dagens litteratur at en knapt legger vekt på at en bok støter an mot de grunnpilarene samfunnet vårt ennå hviler på, når en bedømmer den. For et slikt anstøt er en selvfølge. Ellers ville boken vel ikke være moderne!

Og de store samfunnene blir avkristnet, fra mønsterlandet Frankrike, der de gudløse skolene oppdrar en hedensk slekt, til vår lille avkrok, der tidens menn setter all sin makt inn på å innføre fra utlandet det vi ennå mangler, for at vi skal få mot til å sette oss på Guds trone med «robust samvittighet». Antikristendommens åpenbaringer, som for en mannsalder siden ville ha vakt alminnelig forundring og avsky, vekker nå ikke engang oppmerksomhet, så alminnelige er de blitt.

Det begynte så smått. Bare på enkelte punkter måtte nåtidens mennesker forbeholde seg sine egne meninger. Læren om at opprør og ekteskapsskilsmisse er synd, måtte erkjennes som umoralsk. Læren om djevelen, helvete og fortapelsen måtte erkjennes som uforenlig med en klarnet gudsbevissthet. Men ellers var en ikke uvillig til å anerkjenne sannheten i Guds ord, i hvert fall sånn til en viss grad.

Snart vokste likevel selvgodheten og hovmodet. Dag for dag fikk en stadig klarere innsikt i at alt som heter Gud og vil gjøre seg gjeldende med ubetinget myndighet, sikter mot å innskrenke menneskets selvherlighet, og derfor er en krenkelse som ikke bør tåles. Mange og store framskritt har slekten gjort i dette århundret, men de er alle ingenting sammenlignet med framskrittene den har gjort i selvforherligelse og gudsfornektelse.

Derfor ser vi også at de farene som etter Kristi ord hører særlig til den tiden da ødeleggelsens styggedom står på det hellige sted, stadig tiltar og for hver dag truer Herrens menighet sterkere. Andre steder, der det antikristelige vesenet er enda mer utviklet enn hos oss, har det lenge lydt røster både fra dem som oppfordrer til å søke Kristus i ørkenen, og fra dem som sier: «Se, han er i rommene der inne!» Men i den siste tiden høres de også hos oss.

Det kreves en forkynnelse som ikke går mot tidens tanker. Det sies å finnes så mange gode folk som så gjerne ville tro, bare den Kristus kirken vitner om, kunne gjøres litt mer tiltalende for dem. Og dette skal visst slett ikke være så vanskelig. Det trengs visstnok bare en sikting av de gamle læreformene, så de blir mer bøyelige og mindre bestemte, slik at hvem som helst kan legge sin mening inn i dem.

Og så må vi lære å skjelne mellom teologi og kristendom. Alt det som vekker anstøt hos denne slekten, skal regnes for gammeldags teologisk skrap, som uten skade kan kastes på dyngen, selv om frelsens store gjerninger blir forkastet med

det samme. Kristendommen derimot skal være en begeistret hengivelse til en Kristus som formes etter tidens ideal av Menneskesønnen. Og endelig må vi ikke kreve at Skriften blir anerkjent som Guds ord, men nøye oss med at Guds ord skjuler seg i Skriften, så hver og en får prøve å finne det så godt han vet og kan.

Slik vil en slå bro mellom tro og fornektelse. Som om det ikke for lengst hadde vist seg at over slike broer går ikke fornekterne over til troen, men mange troende over i fornekternes leir!

Sannelig, de som forkynner en kristendom som er ja og nei på én gang, er selv rammet av menneskeforgudelsens pest, selv om de ikke vet det. For å vinne mennesker forråder de Herren. Derfor fører de dem som følger dem, bare ut i en ørken. Der finnes ikke den virkelige Kristus, vår Gud og vår bror, men bare hans bleke, maktesløse skygge.

Det skal alle de erfare som i denne slekten vil søke Kristus med et alvor som er større enn alt annet alvor, også det vitenskapelige – nemlig med det personlige alvoret som en synder søker frelse fra synd og død og Satans rike med. Disse vil aldri finne fred før de lærer å tro på Kristus «etter Skriftene».

Og når de har lært dette, vil de vike forskrekket tilbake for alle som vil smelte sammen Guds ånd og tidens ånd. Derfor vil de sette seg mot alle slike forsøk og rope: «Om de sier til dere: Se, Kristus er ute i ørkenen! – så gå ikke dit ut.»

Men like tydelig som vi ser troen visne i lammet halvtro, ser vi den visne i overtroens svermerske feberdrømmer. Det er utålmodigheten som framkaller dem. Den vokser seg sterk i mange sjeler under presset fra ødeleggelsen, som de føler kommer stadig nærmere.

Se på disse kretsene som stikk imot Herrens ord regner ut tid og time for hans komme og forsikrer at de som slutter seg til dem, skal bli tatt opp og fridd fra endetidens store trengsel. Eller se på dem som driver med åndemaning og tegntydning og spørsmål til de døde, og som ved det mener å ha funnet den sanne religionen, som bare de innvidde har tilgang til. Eller tenk på dem som fordømmer alt kirkevesen og alle samfunn og mener at bare deres egen lille skare eier Kristus. Sier ikke alle disse, om enn hver på sin måte: «Se, Kristus er i rommene hos oss – ikke i den store menigheten»?

Ja, både frafallets og svermeriets ånd rører seg allerede i kirken. For ødeleggelsens styggedom, som både forferder troen og hisser den opp, begynner allerede å ta form blant kristenhetens folk. Og dette vil tilta til frafallet og svermeriet når sitt høydepunkt i endetidens store trengsel, når hvert vern mot ødeleggelsen er borte og antikristendommen står på det hellige sted i hele sin styggedom.

Men de som i sannhet vil lyde Herren, behøver ikke å frykte. Det skjer jo ingenting annet enn det han på forhånd har sagt oss. Og han har også vist oss veien til frelse: at vi skal flykte til fjellene uten å ta noe med oss.

La din dannelse, din visdom, din kløkt, dine framskritt, din smak, din skjønnhetssans, alt du ellers setter pris på, bli liggende igjen når det gjelder din frelse. Still deg rolig på den klippefaste grunnen i Guds ord, uten å la noen rive deg bort derfra. Da har det ingen nød med deg.

På fjellene er luften ren, selv om den er pestsmittet i dalene. Fra fjellet ser du at mye av det som syntes deg så stort nede i vrimmelen, er smått. Fjellet blir ikke skylt over, selv om de høyeste bølgene larmer ved foten av det.

Slik vil den som enfoldig holder fast ved Guds ord og erfarer at det er sant, bevare seg selv ubesmittet av fornektelsens ånd, som rår i tiden. Han blir ikke overveldet av forførelsens store krefter som ellers bøyer menneskene i kne. For fra Guds hellige fjell vil han kunne se at det som synes så stort, likevel bare er dette lille: at mennesket gjør opprør mot ham som kan blåse det bort med sin munns ånde.

Derfor kan den som har sin tro grunnfestet i Guds ord, stille gå sin gang og arbeide for å redde det som kan reddes, med full innsikt i tidens fare og likevel uten frykt. For han vet at ingen bølge kan skylle bort klippen han står på. Alle vern vi selv bygger, vil styrte sammen. Alle demninger vi reiser, vil bli revet ned. Men «Herrens ord blir til evig tid» (1 Pet 1,25).

Herre, hjelp oss å tro det, å erfare det og å bli stående fast ved det, så vi kan unnslippe ødeleggelsens styggedom. Amen.

Tjuesjette søndag etter treenighets-søndag: Guds dårskap er visere enn menneskene

Bønn. Lær oss å forstå at dine tanker bare er annerledes enn våre fordi de er så mye bedre – så mye bedre som du, vår Far i himmelen, er visere og kjærligere enn vi, dine syndige barn på jorden. Gi oss ydmykhet til å forstå at vi ikke som viktige småbarn skal ta anstøt av vår Fars tale fordi den går over forstanden vår.

Og gi oss tro, så vi gleder oss over at din kjærlighet, som er åpenbart i Kristus, er rik nok til å frelse oss alle på samme måte, vise og uvise uten forskjell. Ja, la oss få erfare din frelse, så vi forstår at den er lik for alle fordi den vil nå alle. Da lærer også vi «å prise deg, Far, himmelens og jordens herre, fordi du har skjult dette for vise og forstandige, men åpenbart det for umyndige». Amen.

Matt 11,25–30

«Guds dårskap er visere enn menneskene.» (1 Kor 1,25)

Da du nå hørte Kristi tale i evangeliet, slo det deg da at det var adskillig i ordene hans i dag som du kunne ha lyst til å motsi? Har du levd sammen med Herren i troens fellesskap og lært å tenke hans tanker etter ham, ydmykt og villig, fordi du av full erfaring vet at tankene hans er sannere og klarere enn dine, da har du nok også i dag lagt nøye merke til ordene hans uten at noen motsigelse reiste seg i hjertet ditt.

Eller kanskje mangler du troens erfaring og hørte bare sløvt etter da evangeliet ble lest. I så fall har du helt sikkert lagt noe til eller tatt noe bort uten å merke det, og slik lest din egen mening inn i Kristi tale.

Men har du hørt godt etter uten å ha troens erfaring, og merket deg ordene og forstått dem fullt ut slik de lød, må du nok ha følt at denne talen av Kristus dels inneholdt noe urimelig, som du hadde vanskelig for å godta, dels noe overdrevet, som aldri skjer i det virkelige livet. La oss straks se om det ikke er slik.

Hadde Herren Jesus sagt: «Jeg priser deg, Far, fordi du har åpenbart dette ikke bare for vise og forstandige, men også for umyndige», ville ikke ordene hans ha egget oss til motsigelse. Vi ville nok synes det var verdt å prise at Gud hadde unt alle, også de ringeste og mest umyndige, å kjenne frelsens vei. De som hørte sløvt etter, har vel nettopp oppfattet Kristi ord som om de betydde dette.

Men slik sier Herren jo slett ikke. Nei, ordene hans lyder: «Jeg priser deg, Far, … fordi du har skjult dette for vise og forstandige, men åpenbart det for umyndige» (Matt 11,25). Han priser altså ikke Faderen fordi han har innrettet sin åpenbaring slik at også de umyndige kan kjenne den. Han priser ham fordi åpenbaringen er av en slik art at bare de kan kjenne den, mens den er skjult – umulig å finne – for de vise og forstandige. Lovprisningen hans gjelder altså begge deler: både at de umyndige kan få del i frelsens åpenbaring, og at de vise ikke kan det.

Er dette så helt innlysende? Er det ikke noe i deg som gjør opprør mot at de vise slett ikke skal kunne finne åpenbaringens lys, og at Gud til og med særlig skal prises fordi han har gjort det slik? Det er da ikke ondt å være vis og forstandig, like lite som det er godt å være umyndig. Hvorfor skulle da de vise være nødt til å vandre i mørke? Ville det ikke vært mye mer verdt å prise om Gud hadde åpenbart seg både for vise og uvise?

Men dette er ikke det eneste harde ordet i Herrens tale til oss i dag. Det finnes kanskje ikke noe løfte som blir brukt oftere og tatt til seg av flere enn dette: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» (Matt 11,28).

Her ser vi Frelseren strekke armene ut mot hele verden, slik bare den allmektige Gud kan. I uendelig kjærlighet roper han til alle at de skal komme til ham, uten et eneste unntak – for intet Adams barn er uten sitt arbeid og sitt strev – og han går god for at de skal finne hvile. Her hører vi ingen betingelse og intet krav. Nei, her taler bare kjærligheten i sin engstelige omsorg for å nå fram til hver lidende sjel og frelse den.

Frelseren roper: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære», som om det var han som var i nød og trengte at vi kom for å hjelpe ham. Og vi forstår at han taler slik fordi hans kjærlighet virkelig lengter etter å få hjelpe oss, så den beste tjenesten vi kan gjøre ham, er å la ham tjene oss. Derfor er dette milde ordet så elsket og så mye brukt – ordet om ham som vil gi hvile til dem som strever.

Og likevel er det et ord som bare troen fatter. Vantroen må ta anstøt av det – hvis den da ikke tankeløst nøyer seg med det vakre løftet uten å spørre om det kan innfris. For sannelig ser det ut som om Herren her har brukt altfor store ord. Hvor mange slags strev og hvor mange byrder er det ikke som tynger menneskene! Og likevel lover Herren at han skal gi alle hvile.

Er dette mulig? Om noen hadde så uendelig mye gull at han kunne si til alle jordens fattige: «Kom til meg, alle dere som sliter med sorg for brødet og trykkes av armod, jeg vil gi dere hvile», så ville allerede dette – å kunne avhjelpe fullt ut, om så bare én eneste slags nød – være så stort at du er sikker på at ingen kan gjøre det.

Og så å love hvile fra alt strev og alle byrder: fra fattigdom og sykdom, fra sorg over døde og levende, fra skuffelser og krenket ære, fra baktalelse og tilsidesettelse, fra skam og synd, fra samvittighetsnag og frykt for framtiden, fra døden og dommen, fra alle de unevnelig mange tingene som kan få et menneske til å slite i angst og knuses ned i fortvilelse! Hvis menneskene gjennom tidene mente

å ha erfart at Jesus kunne gi hvile fra alle slags byrder, hvem ville da ikke komme til ham?

Men si til den fattige, den syke eller den sørgende at han bare skal komme til Jesus, så blir han kvitt byrden av fattigdom, sykdom og sorg – da kan han svare med den største sikkerhet at det ikke er sant. For han kjenner mange troende som trykkes hardt av både fattigdom, sykdom og sorg. Derfor kommer heller ikke så mange av dem som strever og har tungt å bære, til Jesus – selv om de gjerne stimler sammen om enhver markskriker eller undermaker som de mener å ha sett hjelpe.

Men du vil kanskje si: «Det kan være riktig nok. Men vi må da forstå at når Jesus taler om dem som strever og har tungt å bære, mener han naturligvis slike som strever for å frelse sin sjel og trykkes av sin synds byrde. Og de får alle hvile når de kommer troende til Jesus.»

Ja, men slik står det ikke. Det står ikke et ord som begrenser løftet til å gjelde bare én slags strev eller én bestemt byrde. For det står jo: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære.»

Er det da ikke som om Frelseren her lover mer enn han kan holde? Har ikke til og med hans egne troende lyst til å snevre inn løftet hans, fordi det ser ut til å omfatte flere enn selv Jesu kjærlighet makter å hjelpe? Er det da ikke noe hardt også i dette mest lokkende av alle løfter, noe som strider mot det vi tenker og erfarer?

Men selv om vi tillot oss å begrense Herrens ord til å gjelde bare dem som har omsorg for Guds rike, ville vi likevel støte på noe i talen hans som egger til motsigelse. For i samme åndedrag sier han at han vil gi hvile til dem som har tungt å bære og kommer til ham, og at han vil at de skal ta hans «åk» og bære hans «byrde».

Det ser altså ut som om han bare vil la de trette bytte arbeid i stedet for å gi dem den hvilen han lovte. De skal bytte bort den byrden de nettopp har lagt av, mot en annen som han vil legge på dem. Men det er da liten hjelp for den utmattede å gå fra ett arbeid til et annet, å få én byrde lempet av og en annen lagt på skulderen.

Herrens tale til oss i dag har altså nok av det Skriften kaller Guds dårskap, det som menneskene tar anstøt av. Også for oss ligger anstøtet nær når det slår oss at Guds tanker slett ikke stemmer med våre tanker. Likevel har vi ingen grunn til å heve oss hovmodig over Herrens ord. For sannelig:

«Guds dårskap er visere enn menneskene.»

I.

Hvis vi kom til å kjenne den sannheten som gjør salig, ikke ved å ta imot den i troen, men ved å begripe den med forstanden, da ville det være den største av alle ulykker å være lite begavet og uvis. Nå ser vi jo ofte at den uforstandige blir skjøvet til side og ikke når fram i kampen for tilværelsen.

Mer enn én gang har vi vel følt medlidenhet med skikkelige, velmenende mennesker som tross alt sitt strev aldri brakte det til noe, fordi de av mangel på forstand alltid grep alt an bakvendt. Men hva betyr det at de uforstandige og

uvise blir stående tilbake i denne verden, sammenlignet med om veien til Gud og livet i fellesskap med ham var stengt for dem?

Og stengt ville den vært hvis Gud måtte begripes og de ikke hadde evne til det – hvis sannheten hans måtte forstås, og det var like umulig for dem som å forstå filosofenes visdom.

Sannelig, da kunne det ikke være tale om at menneskene er like. Da ville det være to slags mennesker: det ene bestemt til å leve i fellesskap med Gud, det andre til å være langt borte fra ham, som dyrene. All kunstig forskjell som stand, formue og stilling skaper mellom menneskene, ville være ingenting mot den forskjellen Gud ville ha satt allerede ved hvert menneskes fødsel, hvis han hadde latt vår forstand og visdom avgjøre om vi kunne ta imot åpenbaringen hans.

Derfor være Herren priset fordi hans åpenbaring er skjult for vise og forstandige! For den skal slett ikke finnes ved hjelp av forstanden, men ved hjelp av samvittigheten, som alle har og kan bruke. Riktignok må de forstandige, for å gå samvittighetens vei, kjenne seg like umyndige for Gud som uforstandige barn.

De umyndige kan ikke bli vise og forstandige, men de vise kan meget vel bli umyndige for Gud tross all sin visdom. Ja, visdommen deres burde slett ikke hindre dem i å innse at veien til Gud må være en annen enn tankens evne og rikdom. Tvert imot burde den gjøre det lett for dem å innse nettopp dette. For burde ikke den som vet mye, vite at det et menneske vet, alltid er som ingenting mot det han ikke vet? Og burde ikke den som tenker skarpest, ha lettest for å erkjenne at «vi forstår stykkevis» (1 Kor 13,9)?

Men når all visdom fører til at en ser hvor begrenset den er, og all tankekraft til at en ser at ingen tenkning kan løse verdens gåte, da burde det ikke være vanskelig å innse at Gud, den uendelige og grenseløse, ikke kan begripes av en begrenset visdom, og at hans evige frelsesgjerning ikke kan forstås av en tanke som ikke kan trenge gjennom evigheten.

Sannelig, nettopp den vise burde lett forstå dette: Fordi Gud er så uendelig mye større enn noe menneske, er det like umulig for alle mennesker å begripe ham. Hvis han vil åpenbare seg for mennesker, må han altså gjøre det på en måte som ikke henvender seg til noens visdom og forstand, men til alles hjerte. Slik blir også en far kjent av sine små, ikke ved at de går og grubler over hvem han egentlig er og hva han gjør, men ved at han lever sammen med dem og de erfarer hvor godt han forstår hva de trenger.

Ellers er det så mye forskjell mellom menneskene. Tross all tale om at alle er like, skriker ulikheten i våre dager kanskje høyere enn noen gang. Men i det største, i det som ikke gjelder de sytti årene på jorden, men hele evigheten, er likheten gjennomført fra begynnelsen av. Guds åpenbaring er like lett og like vanskelig å ta imot for den viseste og den mest umyndige. For her hjelper ingen visdom, og ingen umyndighet skader.

Alt kommer an på det som alle kan få makt til: å la Guds åpenbaring virke på samvittigheten, så de erfarer at Gud er slik ordet hans sier. De lærer ham nemlig å kjenne gjennom det ordet hans virker i hjertet deres. Er det da ikke verdt å

prise at Gud ikke vil begripes av de vises tanker, men leve i synderes hjerter? Slik kan den ringeste gjennom det han erfarer i livet sitt, bli bedre kjent med Gud og sikrere på at ordet hans er sant, enn den viseste kunne bli ved bare å omfatte Gud med tanken.

Men likevel vil menneskene for enhver pris begripe Gud i stedet for å tro på ham. Fordi åpenbaringen hans inneholder noe som visdommen deres ikke kan utgrunne, forkaster de den. De vil ikke prøve om de ikke nettopp i Kristus skulle finne åpenbart den sannheten som ville stille samvittigheten deres tilfreds hvis de trodde den. Da ville de få erfare Guds kjærlighet ved å ha livet sitt i den.

Så bygger de vise sine store babelstårn med forstanden – systemer kalles de – for å nå opp til himmelen og gripe Gud med tanken. Vakre og fine er disse tankebygningene, ofte forunderlig dristige og et vitnesbyrd om menneskeåndens makt. De er jo spunnet av de skarpeste hjerner og ført opp av ånder som eier kunnskapens fylde.

De vises streben etter å finne Gud og hans sannhet har gitt menneskene mange varige erkjennelser. Det finnes vel knapt en betydelig tankebygning som ikke har gitt et større eller mindre bidrag til menneskeslektens åndelige utvikling. Likevel går det de vise som vil tenke seg fram til Gud, slik det gikk alkymistene som ville lage gull.

Alkymistene gjorde mange verdifulle oppdagelser, men fant aldri kunsten å lage gull, det egentlige målet for all deres streben. Slik kan også de vise nok vinne mye ved tenkningen sin. Men det siste og egentlige målet for tenkningen, Gud og hans sannhet, har den ennå aldri nådd – hvor ofte det enn er blitt ropt ut at nå var hele den absolutte sannheten vunnet, og vel enda oftere at man i hvert fall var inne på den ene rette veien til å finne den.

Når vi tenker femti–førti år tilbake, ser vi hele den dannede verden slått av forbauselse over en tankebygning som syntes å kunne romme himmel og jord, Gud og verden. Nå var tro og viten forsonet. Nå var Gud åpenbart for de vise og forstandige og skjult for de umyndige, som måtte nøye seg med troens dunkle anelser og klare seg uten de vises klare begreper.

Og se nå, etter noen tiår: Hva er det blitt av det stolte babelstårnet som raget inn i Guds himmel? Det er styrtet og glemt av de vise selv, som igjen har bygd andre tårn – riktignok langt styggere – for å nå fram til sannheten.

Ja, det har alltid vist seg at det menneskelig visdom har ment å kunne finne ut om Gud, hører til de skrøpelige sannhetene som er foreldet før de er tjue år gamle. Og likevel er menneskets tanke dåraktig nok til å arbeide igjen og igjen for det den selv burde forstå ikke kan tenkes ut, og som all erfaring viser at den aldri kan utgrunne.

Men det er ikke så underlig at de som ikke kjenner hvordan Gud åpenbarer seg, aldri blir trette av å prøve forgjeves å gripe Gud med tanken. Gud åpenbarer seg for dem som i troen på hans ord ønsker å leve sammen med ham som umyndige barn med sin far. De andre kjenner jo ingen annen vei til å erkjenne sannheten enn å tenke den ut.

Men det er underlig at kristne likevel kan arbeide for å gjøre Guds åpenbaring forklarlig for menneskers tanker, som om det ikke var helt sikkert at den er

skjult for vise og forstandige. De har jo selv erfart at de fikk alt de kjenner om Gud, og alt de har og er i Gud, stikk imot all sin egen tanke – da den vakte samvittigheten drev dem til å tro hans ord.

Og likevel skjer ikke dette så sjelden. Man erkjenner at sannheten nok først må tros, men siden skal den forstås og begripes. Men det er akkurat det samme som å si at troen bare var for begynnere i kristendommen og bestemt til å gå under i de modne kristnes klare erkjennelse. Men Herrens ord om at «dette er skjult for vise og forstandige», gjelder like mye de «vise og forstandige» kristne som alle andre.

De kristne som vil gjøre åpenbaringen godtakbar for menneskets tanke, oppnår derfor bare å lemleste og vanne den ut. De forråder Herren og bringer seg selv i fare. For de går fram som om Kristus hadde sagt: «Om dere vet dette, da er dere salige, så sant dere begriper det» – mens han jo har sagt: «Om dere vet dette, da er dere salige, så sant dere gjør det» (Joh 13,17). Nei, la oss aldri glemme at sannheten ble åpenbart for oss som umyndige, og at den også for de vise bare blir åpenbart når de blir umyndige.

Men fullt ut forstås dette bare av dem som har erfart hvordan Kristus «kan gi hvile til alle som strever og har tungt å bære», selv om han bare gir lindring til dem som strever for å komme til Gud og tynges av sin synds byrde.

II.

Påstanden om at det egentlig bare finnes ett tungt strev, strevet for sjelens frelse, og én trykkende byrde, syndens byrde, kan nok virke helt urimelig. For en kan jo nevne utallige ting som beviselig volder både troende og ikke-troende strev og besvær, enda de ikke har det minste med menneskenes frelse å gjøre. Og all erfaring synes å vise at menneskene strever og arbeider mer for alt annet enn for å få sjelene frelst, og at sorgen over synden er blant de sjeldneste sorgene.

Likevel kan en våge å påstå at strevet for sjelens frelse er det som gjør alt annet arbeid møysommelig, og at sorgen over synden er menneskehjertets egentlige, store sorg.

Hva er det nemlig menneskene arbeider for? Er det ikke for å vinne de tingene som hver enkelt på sin måte venter å finne lykken i, og for å unngå det de med eller uten grunn regner som ulykke? Enten et menneske arbeider med åndslivets høyeste oppgaver eller sliter for føden uten tanke for noe høyere, arbeider han i begge tilfeller for det som gir livet verdi for ham.

Er noen blitt overbevist om at det ikke finnes noen lykke for ham å vinne, slutter han å arbeide – eller han arbeider av tvang fordi samfunnet ikke lar ham la være. Men når alt arbeid tar sikte på å vinne og bevare størst mulig lykke, viser det at sjelen ikke kan slå seg til ro med det den har. Den føler seg altså ikke tilfreds og salig.

Og det som gir alt arbeid uro, angst og møye, er dels frykten for ikke å nå målet, dels følelsen av at lykken likevel ikke vil være funnet selv om arbeidet lykkes. Da vil det alltid kreves nytt arbeid for å finne den, og alltid forgjeves. Men hva betyr dette annet enn at det menneskene alltid arbeider for, er å frelse seg fra ulykke? Og at det som gjør arbeidet så rastløst og møysommelig, er at ulykken og utilfredsheten følger dem i mange skikkelser i alt de arbeider med?

Var sjelen virkelig blitt frelst, og var lykken blitt hjertets eiendom som det ikke kan miste, da ville arbeidet være uten knurr, uten angst og uten bitterhet. Møyen og svetten ville da være som hos barnet som leker og ikke merker at det anstrenger seg, fordi leken morer det.

Menneskene kan se ned på sjelens frelse, og likevel arbeider de for å frelse seg. Og likevel er det samvittighetens dunkle, men uunngåelige følelse som gjør alt arbeidet deres bittert og nagende og raner fra dem sjelens fred: følelsen av at alt arbeid til slutt er uten mening, fordi den lykken som skulle vinnes, aldri kan arbeides fram. Fortvilelsen kan bare holdes borte så lenge sjelen makter å dempe denne følelsen så mye at den ikke mister kraften til å arbeide.

Menneskenes arbeid er like mangfoldig som deres evner og oppgaver. Men slik de alle søker lykke ved arbeidet sitt, slik vil de alle søke forgjeves. For menneskenes lykke består i at de blir frelst til samliv med Gud, og det kan arbeidet deres aldri gi dem. Men det kan Kristus. Derfor gir han alle som strever, hvile når de kommer til ham.

Og akkurat slik som med arbeidets møye er det med syndens byrde. Ingen kan regne opp alle de tingene som kan knuge et menneskes hjerte. Og likevel er det i grunnen alltid den ene og samme tingen, synden og dens skyld, som gjennom alle andre plager legger seg på hjertet og gir de mange slags sorger makt til å trykke og bøye sjelen ned.

For hvem har hatt noe å bære uten å vite at trykket av byrden alltid kommer av at plagen raner hjertet for fred og håp? Selv om vi tenker på en så rent legemlig ting som sykdom, vil vi forstå at smertene kunne bæres uten å føles uutholdelige, bare sjelen kunne bevare freden sin uten angst, knurr og utålmodighet.

Men hvis vi alltid og helt hadde hvile hos Gud, kunne sjelens fred aldri forstyrres. Det er atskillelsen fra ham, vår synd, som gjør oss fredløse. Og det er følgen av synden – skylden den fører over oss – som kommer til uttrykk i den angsten og håpløsheten som enhver større plage knuger oss ned i.

Mange som lider under ulike slags trykk, ville synes det var tåpelig om noen sa til dem at synden var byrden deres. De ville nok svare: «Å, kjente jeg ikke verre trykk av noe enn av synden min, skulle jeg nok være glad. Jeg kan ikke si at jeg noen gang har bekymret meg noe større for slikt. Sjelen min får Vårherre sørge for. Nei, det er pengemangelen, den harde kampen for utkommet, den store barneflokken – slike virkelige ting er det som gir meg søvnløse netter og legger seg så tungt på meg at jeg iblant synes jeg ikke orker å bære det lenger. Slikt er noe helt annet og mer alvorlig enn alt dette snakket om syndebyrden, som en mann som ikke er verre enn andre, ikke setter seg ned og gråter over – med mindre nervene hans er i ustand.»

Ja, slik sier mange, og enda flere tenker slik. Men likevel ville byrdene bli tatt fra alle disse, hvis ikke synden og den onde samvittigheten fikk dem til å flykte fra Gud. Nå kjenner de ham slett ikke, og derfor vet de heller ikke at en byrde som bæres i Guds fred, kjennes som velsignelse. De vet heller ikke hva en plage gjør med den som har syndenes forlatelse og det evige livs håp: Under troens kamp løfter den hjertet opp mot himmelen.

Men den samme plagen trykker den som har sin syndeskyld å bære, ned mot vantroens fortvilelse. Sannelig, slik synden er dødens brodd (1 Kor 15,56), er den også brodden i alle de mange plagene. Akkurat som døden henger de alle sammen med at vi på grunn av synden er alene i verden, atskilt fra Gud.

Men nettopp derfor gir Kristus hvile til alle som har tungt å bære og alle som strever, så sant de kommer til ham. For han løser dem fra syndens byrde, og ved ham får de adgang til fellesskapet med Faderen, så de aldri mer er uten Gud i verden. Om vi bare kom til Kristus så ydmykt, så helt og så inderlig at ingen tvil, ingen anfektelse, ingen sløvhet, ingen syndelyst – ingenting overhodet – et eneste øyeblikk skilte oss fra ham, da ville vi også alltid, selv under de største plager og det tyngste arbeid, ha hvile i fred ved syndenes forlatelse og i glede over det evige liv.

Kristus overdrev ikke da han i sitt hjertes medlidenhet bød alle som strever og har tungt å bære, å komme til ham, så skulle de få hvile. For han visste at alle bare har ett strev, hvor forskjellige ting de enn streber etter, og hvor lite de enn forstår at de alle savner det samme: livet i Gud.

Han har selv båret byrdene våre, og han visste godt at uansett hvor forskjellige de er i tyngde og form, er den sanne grunnen til trykket alltid den samme: at det syndige hjertet mangler kraft og fred. Han endte ikke livet sitt før han hadde fullbrakt alt som trengtes til frelse for hver eneste synder. Derfor visste han med Guds visshet at han kunne by alle som strever og har tungt å bære, å komme til ham, fordi han kunne gi hver eneste en hvile.

III.

Men den Kristus gir hvile, legger han samtidig sitt åk på. Blir ikke dette bare å bytte én byrde mot en annen? Vi kan svare både ja og nei. Kristi åk er hans ord. Med det styrer han enhver som kommer til ham, og ved det tar han makten fra synderen, så han heretter ikke får følge sin egen vilje, men Kristi.

Dette åket kjennes sannelig som en byrde. Det er tungt å bli ydmyket ved alltid på ny å bli overbevist om sin synd. Det er trettende å måtte høre de samme formaningene igjen og igjen. Det tynger å arbeide for å leve etter ordet om helliggjørelse og kjenne så liten kraft til det.

For en Herrens disippel kan det iblant være som om han måtte synke sammen i fortvilet angst eller sløv tretthet under den byrden Kristi ord legger på ham. Ordet viser ham salighetens mål, Kristi forbilde og de helliges sinn, og så kjenner han hvor langt han ennå er fra målet, fra Kristus, ja, selv fra å være slik som Guds hellige har fått makt til å være i denne verden. Da kan det komme så langt at en anfektet disippel kjenner den byrden Kristus har lært ham å ta opp, som enda tyngre enn den som trykket ham mens han styrte seg selv i verden.

Men likevel er det sannere å svare nei enn ja på spørsmålet om Kristi åk er en byrde. For en byrde kan i grunnen ikke kalles tyngende når den som bærer den, slett ikke vil bli fri for den – ja, når han ville kjempe av all kraft for å beholde den om noen ville ta den fra ham.

Men slik er det jo med alle som har gått inn under Kristi åk. De vil på ingen måte bli fri for makten i hans ord og hans Ånd. De vil at ordet skal ydmyke, formane, advare og drive dem framover på helliggjørelsens vei. Og de vil det

slett ikke bare fordi de vet at det målet Kristus fører dem til, er verdt besværet på veien. De vil det fordi de selv vil det Kristus vil. De lengter selv etter å bli slik han i ordet sitt viser at de skal være, og de arbeider selv med for å nå den helligheten han oppdrar dem til gjennom ordet.

Tror du en kristen noen gang ville ønske at helliggjørelsens krav kunne strykes fra Kristi ord, hvor mye de enn kan engste og ydmyke ham? Tror du han ville være glad hvis evangeliet bare talte om syndenes forlatelse og Kristi gjerning for oss, og ikke hadde et ord om hvordan Kristus vil leve i oss, for at vi skal bli lik ham?

Nei! Ingen kommer for alvor til Kristus uten den som har fått kjenne både syndens skyld og synden selv som sin byrde. Like visst kunne ingen finne hvile for sin sjel hos Kristus hvis han ikke lærte oss veien til den endelige befrielsen fra all synd – like vel som han frir oss fra syndens skyld og straff ved å gi oss troen på syndenes forlatelse ved ham.

For Herrens disipler er hele hans ord evangelium, et godt og velsignet budskap som de ikke kan unnvære noe av. Det som tukter, ydmyker og trykker, er like godt for dem som det som trøster, reiser opp og løser. For alt sammen er sant og nødvendig for at de skal nå den saligheten som ikke kan fylle dem før de i hellig kjærlighet har lært å elske slik de er elsket av Gud. Dette har de lært å se, ikke tvunget av noen lov, men av Kristi kjærlighet.

De erfarer daglig at Kristi åk er gagnlig, og de bærer hans byrde med fri og god vilje. Derfor blir den lett. De er under åket, men kjenner det ikke som et åk som tvinger. Derfor forstår de godt at det slett ikke er noen motsigelse, men den enkle og nødvendige sannheten, når Kristus sier: «Ta mitt åk på dere og lær av meg … Så skal dere finne hvile for deres sjeler» (Matt 11,29).

Disse umyndige forstår det som er skjult for vise og forstandige. Fordi de har sitt liv i Gud, både innser og erfarer de at «Guds dårskap er visere enn menneskene». Om bare alle vise og forstandige – og alle som innbiller seg at de er det – ville sørge for å forstå sin sjels strev og sitt hjertes byrde! Sannelig, da skulle også den viseste bli som en umyndig og få åpenbart at han må komme til den eneste som gir hvile til alle som strever og har tungt å bære – fordi han er den eneste hvis åk er gagnlig og hvis byrde er lett. Amen i Jesu navn.

Tjuesjuende søndag etter treenighetssøndag: Forklarelsens time

Bønn. Herre, vår Frelser, du vet at dine troende lengter etter å være hos deg i din herlighet og klart skue deg i det evige liv. Bli derfor ikke vred når vi ber deg sende oss timer og tider da vi kjenner kreftene fra det kommende liv og aner saligheten ved å skue deg, selv om vi ennå bare vandrer i troen og er frelst i håpet. Gi oss mye trøst, for vi har mye sorg og frykt for våre sjeler. Gi oss mange slags lindring, for vi plages på mange måter.

Men framfor alt: Trøst oss ved å la oss erfare stadig sikrere i troen at ditt ord bærer oss trygt gjennom all nød. Og lindre oss med den vissheten at vi i tunge som i salige timer kan hvile hos deg, fordi du verner om det kjempende og svake livet i hjertene våre, til det bryter seirende og sterkt fram når vi får del i din herlighet. Amen.

Matt 17,1–9

På forklarelsens fjell ble Jesus «forvandlet for øynene» på disiplene, og «hans ansikt skinte som solen» (Matt 17,2).

Når vi leser dette, minnes vi kanskje at vi enkelte ganger har sett noe lignende hos en eller flere av Herrens troende, når vi har vært til stede i de mest alvorlige timene i livet deres. Da har det hendt at det har ligget som en solglans over ansiktet, mens hele mennesket har vært preget av en så ren og høy hellighet at den vi ellers kjente godt, ble som en fremmed for oss.

Og når vi skal fortelle hvordan vi har sett ham, sier vi uvilkårlig: «Det var så underlig, han var liksom forklaret, løftet over denne verden med dens strid og synd. Det var et gjenskinn fra evigheten over ham, så han liksom ble fremmed for meg, enda jeg aldri har følt meg så sterkt dratt mot ham.»

Det er gjerne enten like før eller like etter tunge avgjørelser at en slik forklarelsens time kan bli gitt en troende. Mens den varer, føler han at han allerede har seiret, allerede er hjemme. Eller rettere: I den stunden ser han slik inn i hjemmets herlighet at han helt overser den tunge veien han ennå har igjen.

Jeg kom til en ung kvinne dagen etter at hun om natten hadde sett mannen sin, som hun elsket, dø etter en kort sykdom. Hun kom meg i møte – ikke med gråt og hulking, med bitter klage og sorg, slik jeg hadde ventet. Nei, ansiktet hennes lyste av glede. Hun var liksom vokst og forandret, så jeg uvilkårlig følte meg langt underlegen, enda jeg var vant til å se på henne som et halvt barn.

«I natt,» sa hun, «har jeg sett himmelen åpen. Da mannen min med takk og glede fikk gå hjem, var jeg helt alene med Herren og ham, og da kunne jeg følge med og se inn i herligheten. Jeg kjenner at den er meg helt nær. Hvert øyeblikk kan også jeg være hjemme. Hva gjør det da om jeg skal være her en litt kortere eller lengre stund ennå? Det er jo alt sammen ingenting. Snart er tiden forbi, og så skal jeg alltid være hos Herren og hos ham som jeg fikk følge, så jeg fikk se inn i saligheten da paradisets porter ble slått opp for ham. Hvordan kan jeg da sørge?»

Å, jeg visste nok at også hun ville få kjenne at hvert døgn har sine tjuefire timer, og at en dag noen ganger kan være så tung at den føles som en evighet. Jeg så jo på forhånd at også hun snart måtte ned fra fjellet, ned i dalen med sorg og tårer. Men det var helt sant at i den stunden kunne hun ikke sørge, enda hun hadde mistet ham som hjertet hennes elsket. For da kjente hun ikke tapet, bare den uendelige vinningen: at de som er ett i Herren, har fellesskap i det evige liv.

Slike salige forklarelsens timer kan bli Herrens troende til del. Og det finnes visst ingen av dem som ikke lengter etter å få en slik nåde. Likeså har heller ingen som opplevde en slik time, ønsket at den skulle ta slutt. Slik Peter ville bygge bolig på forklarelsens fjell fordi det var godt å være der, slik ville alle troende, om det sto til dem, alltid ha det slik at evighetens krefter løftet dem ut over all tidens nød og klarnet blikket deres for Herrens herlighet. Og likevel skjer ikke dette med noen.

Bare Peter og Jakob og Johannes, slett ikke alle disiplene, fikk være med Herren i hans forklarelses time. Slik er det alltid mange troende som ikke – eller bare i liten grad – har opplevd noe som svarer til den henrykkelsen disse disiplene kjente da de som «øyenvitner til hans storhet» var «sammen med ham på det hellige fjell» (2 Pet 1,16.18).

Og selv de som gjemmer dyre minner om timer da trengselen i denne tiden var skrumpet inn til ingenting for dem, fordi de på forhånd smakte «den herlighet som skal åpenbares på oss» (Rom 8,18), vet at slike timer bare varer kort og kommer sjelden. De vet at de ikke makter å kalle dem tilbake, hvor gjerne de enn ville.

Hvorfor sender da Herren slike timer? Hvorfor blir de ikke gitt alle troende? Og hvorfor kommer de så sjelden og svinner så snart? For å kunne svare på dette må vi forstå hva som skjer i

«forklarelsens time».

Jesus, vår hellige bror, har som vi trengt trøst under sitt strev og sin lidelse i denne verden. Så visst som han har båret våre byrder og lidd våre smerter, har han også som vi trengt lettelse og lindring. Ellers ville det bare ha vært et tomt skinn at han var i vårt sted. Ja, vi kan si at fordi ikke noe annet menneske har lidd så mye som Guds Sønn da han fornedret seg selv og ble mennesker lik, har heller ingen annen trengt så mye trøst som han.

Se hvordan han kjemper og ber «med sterkt skrik og tårer» (Hebr 5,7) i sin sjeleangst i Getsemane, for å få hjelp fra himmelen. Men se også hvordan han ikke forsmår den trøsten menneskers forståelse og kjærlige deltakelse kan gi. De samme som var med ham på forklarelsens fjell, tar han med seg inn i hagen,

der han skal kjempe kampen med døden til ende. Han vil at de skal våke og be med ham.

Er det ikke akkurat slik vi selv ville ønske å ha våre kjære omkring oss når vi kjente dødens nød? Han måtte kjempe sin dødskamp alene, slik ethvert menneske må det; det visste han. Og likevel er det en hjelp for ham å ha sine egne i nærheten og vite at de våker i bønn med ham.

Hør den usigelige smerten i ordene hans da han «kommer … og finner dem sovende, og han sier til Peter: Simon, sover du? Var du ikke i stand til å våke én time med meg?» (Mark 14,37). Da vil du forstå at han led slik du ville lide ved å se dine kjære sove mens du lå i dødens harde strid. For han trengte som du å bli støttet og båret av kjærlighet, selv der den ikke kan gi noen annen trøst enn bare dette: at den går inn i lidelsen din og lider den med deg.

Men har han trengt menneskers trøst, og det til og med i den stunden da hele verdens dødsnød knuget sjelen hans, hvor mye mer har han da ikke alltid trengt Faderens trøst? Og den ble ham sannelig heller ikke nektet, unntatt den gangen da han «ble gjort til synd for oss» (2 Kor 5,21) og hang på forbannelsens tre.

Hvor inderlig fellesskapet mellom ham, den Hellige, og Faderen i himmelen var, og hvor helt han i bønnen kunne hengi seg og hente hjelpen fra Guds hjerte, kan vi syndere bare ane. Vi vet bare at han ofte søkte ensomheten i fjellene for å be, og at han visste at Faderen alltid hørte ham.

Men Faderen ga ham likevel ikke trøst gjennom andre midler enn dem vi også kan bruke, eller på andre måter enn dem hans troende også kjenner. Gjennom ordet, Ånden og bønnen levde han og ble styrket i fellesskapet med Faderen. Vi hører som regel ingenting om at vår Herre Jesus fikk trøst og kraft fra Gud på en annen måte enn vi.

Bare to ganger i livet hans skjedde det at trøsten fra Guds evige bolig ble gitt ham direkte, ved at evighetens herlighet brøt gjennom hans timelige trengsel. Det var i stunden da han ble døpt, da himlene åpnet seg og Guds Ånd steg ned og kom over ham. Og så var det under forklarelsen på fjellet, der han ble «forvandlet for øynene» på disiplene, mens «hans ansikt skinte som solen, og klærne hans ble hvite som lyset» (Matt 17,2).

Her på jorden trengte Guds hellige Sønn trøst like fullt som vi. Likevel ble han så sjelden løftet ut over timelighetens nød, og ellers hadde han nok i det fellesskapet med Gud i Ånden som står åpent for alle Guds barn. Da kan ikke vi syndere vente at det for oss skal være en dagligdags ting å få se himmelen åpen i forklarelsens time. At dette skjer svært sjelden og slett ikke med alle troende, kunne rett og slett skyldes at vi ikke fortjener slik trøst og ikke er verdige til den.

Og det ville sannelig være godt om en troende som ber om overordentlig hjelp under svære plager, ydmykt bøyde seg under erkjennelsen av at han ikke fortjener å oppleve én gang det som bare skjedde to ganger i Jesu liv. Da ville han ikke knurre utålmodig om det overordentlige uteblir, men takke for de kildene til trøst som alltid springer og finnes i nådens hellige midler.

Men likevel kan ikke de troendes uverdighet være den dypeste grunnen til at de så sjelden opplever noe som kan lignes med forklarelsens time. For Jesus

hadde jo den fulleste rett og verdighet til å få den rikeste og mest umiddelbare trøst fra sin Gud og Far, som han uten opphør var ett med i vilje og kjærlighet.

Hvorfor har det da i hans liv bare skjedd én gang at himlene åpnet seg, og én gang at han ble omgitt av himmelens klarhet? La oss se motsetningen mellom det som skjedde oppe på fjellet mens Jesus ble forklaret, og det som samtidig skjedde ved foten av fjellet. La oss se hva slags verden Jesus forlot da han gikk inn i forklarelsen, og som han måtte vende tilbake til da forklarelsens time var slutt. Så vil vi kanskje ane hvorfor det selv i den Helliges liv var så lite rom for himmelens herlighet.

På fjellet blir Herren omgitt av himmelens hellige renhet. Den gjennomtrenger ham slik at til og med «klærne hans ble hvite som lyset». Ja, Markus sier at «ingen på jorden som bleker klær, kan få dem så hvite» (Mark 9,3).

Der møter han de største i den gamle pakt, Moses og Elia. De var for lenge siden gått inn i herligheten, og nå talte de med ham om hans bortgang fra verden, slik bare de kunne som var rykket ut av verdens kval. Der hører han Faderens røst vedkjenne seg ham som «min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag» (Matt 17,5). På fjellet i forklarelsens time var det for Herren som om han allerede var hjemme i Faderens bolig.

Men ved foten av fjellet, i dets mørke skygge, var alt helt annerledes. Der finnes ikke himmelens rene klarhet og stille fred, men jordens smerte og synd og forvirring. Der fører en far sønnen sin, som «lider ille» (Matt 17,15), til disiplene for at de skal helbrede ham, mens folket nysgjerrig stimler sammen for å se om underet vil skje.

Men disiplene prøver forgjeves, fordi de ikke har tro. Hjelpeløse er de, hjelpeløs er faren som ber, og sønnen som lider, mens folket i spott og vantro ser på den mislykkede underkuren. Slik er det Satans triumf som møter Jesus da han kommer ut av den himmelske herligheten og går ned fra forklarelsens fjell.

Vi kan ane hvor skjærende denne motsetningen måtte være for Herren. For nettopp nå sier han et ord som synes å vise at smerten ved å leve i denne syndens verden truet med å bli uutholdelig. Han sier: «Å du vantro og fordervede slekt! Hvor lenge skal jeg være hos dere? Hvor lenge skal jeg tåle dere?» (Matt 17,17). Dette ordet uttrykker sterkere enn noe annet den Helliges lidelse ved å leve blant en syndig slekt.

Og det er sikkert ikke tilfeldig at det bryter uvilkårlig fram fra Jesu lepper nettopp i den stunden da han fra forklarelsens herlighet vender tilbake til de vanlige kårene i fornedrelsen sin. Et øyeblikk før følte han seg løftet ut over jordens synd og nød. Nettopp derfor kjenner han nå så sterkt smerten ved igjen å måtte gå inn i samlivet med «denne vantro og fordervede slekt». Han kjenner vemmelse og opprør i sin innerste sjel når han igjen skal kaste seg inn i all den elendigheten som under forklarelsen hadde vært byttet ut med himmelens herlighet.

For Jesus var denne sterke motsetningen bare en lidelse, men ingen fare. Den fristet ham ikke til å forlate «denne fordervede slekt» eller forsømme gjerningen sin i den. I samme øyeblikk som han sier disse smertens ord, legger han til:

«Før ham hit til meg!» – «Og Jesus truet ham, og den onde ånden for ut av ham. Og gutten ble helbredet fra samme stund» (Matt 17,17–18).

Vi ser at Jesus straks, uten den minste utsettelse og uten den minste vakling, igjen er opptatt av den frelsesgjerningen han skulle utføre på jorden. Verken ørkesløs lengsel etter forklarelsens herlighet eller tungsindig lede ved jordens elendighet lammet handlekraften og viljen hans til alltid å være i sin Fars gjerning. Slik var det selv da han kjente så skjærende motsetningen mellom saligheten i forklarelsens time og den daglige trengselen i livet i syndens og dødens verden.

Men ville det være slik med Herrens troende hvis de ofte opplevde timer fylt med salig trøst? Da Peter var på forklarelsens fjell med Herren, sa han: «Herre, det er godt at vi er her! Om du vil, så skal jeg bygge tre hytter her» (Matt 17,4). Men Lukas legger til: «Han visste ikke hva han sa» (Luk 9,33).

Slik er det. Ingen troende som har opplevd en stund da han kjente seg løst fra verden og synden og liksom løftet inn i himmelen, unnlater å ønske at slike stunder var mange og varige. Som Peter vil han gjerne be Herren om å få bo alltid på forklarelsens fjell. Men som Peter vet heller ikke han hva han sier når han ber slik.

For Herrens troende har ikke bare det til felles med ham at en uvanlig og overordentlig trøst også gir dem uvanlig smerte når de igjen må inn i hverdagslivets kamp. De er også forskjellige fra Herren ved at de svært lett blir fristet til å synke ned i ørkesløse drømmerier og sykelig lengsel etter igjen å få det så godt som de hadde det i forklarelsens time, mens de i uvilje vender seg bort fra det arbeidet Herren har gitt dem i verden.

Fordi den store, overordentlige trøsten ville føre med seg store farer for så mange troende, får de heller ikke smake den. Det er bedre at den tunge veien deres til saligheten ikke blir avbrutt før de når hjem, enn at de får en forsmak på saligheten og med det havner i et kraftløst følelsesliv og en lengsel som skyr arbeid – noe som ville drepe kraften i helliggjørelsen, så de aldri kom hjem.

Og fordi selv de troende som kan tåle å være med Herren på forklarelsens fjell, ikke er sterke nok til å tåle det stadig, er det ingen som ofte opplever timer som kan lignes med Herrens forklarelse.

Slike timer får de troende bare når Herren ser at de virkelig er nødvendige for å styrke dem til å holde ut i troen uten å miste motet. Det avhenger slett ikke av om den troende selv mener han trenger overordentlig trøst. Det skal ikke mye til for å mene det. Var det det som avgjorde, ville kanskje enhver som virkelig kjemper helliggjørelsens strid, mene at han trengte å bestige forklarelsens fjell hver uke.

Nei, bare Herren vet når kampen virkelig er så hard at den overordentlige trøsten trengs. Men så mye kan vi forstå: Dette vil som regel skje før de store avgjørelsene i den troendes liv, altså når han enten skal overta en stor gjerning, føres inn i en svær fristelse eller lide en uvanlig lidelse. Slik skjedde det med Jesus da han på jorden delte sine troendes kår.

I tretti år hadde Guds hellige barn levd i denne verden uten at det i all den tiden hadde skjedd noe som «åpenbarte hans herlighet» (Joh 2,11). Vi tør derfor

sikkert anta at det heller ikke i all den tiden var blitt ham til del noen særlig trøst fra himmelen, slik den som strømmet over ham i stunden da han ble døpt, og på forklarelsens fjell.

Først da han ved dåpen ble innviet til lidelsens fyrste og tok på seg ansvaret og skylden og dommen som hvilte på alle som trengte omvendelse, åpnet himlene seg over ham. Ånden steg ned, og røsten lød fra det høye: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag» (Matt 3,17).

Altså først da han ble kalt fra stillheten i Nasaret til å gå offerlammets gang under verdenssyndens byrde – først da han som ingen annen skulle kjenne avstanden mellom jordens nød og himmelens herlighet – kom det en stund da himmelen og dens salighet senket seg ned over ham for å fylle ham med Åndens kraft og følelsen av Faderens kjærlighet.

Det samme hender Jesus andre gang på forklarelsens fjell, om enn i en annen form: Himmelens evige, salige herlighet rager inn i timelighetens trengsel. Også dette henger nøye sammen med at livsgjerningen hans nå nærmet seg et nytt avsnitt, det siste. I dette avsnittet skulle offeret fullbyrdes under lidelsene i Getsemane og på Golgata, til verdens forsoning var fullbrakt. Det var «om hans bortgang» (Luk 9,31) fra verden at Moses og Elia talte med ham. Vi ser at det var den mest overordentlige av all lidelse som kalte ned den overordentlige trøsten.

Derfor kan Herrens troende så trygt overlate til Faderen i himmelen å bestemme om og når de skal få en forklarelsens time. Er det virkelig nødvendig, skjer det nok, slik det skjedde med Jesus da han skulle inn i den høyeste lidelsen.

Helt fra Stefanus, som midt under steinregnet så «himmelen åpnet, og Menneskesønnen stå ved Guds høyre hånd» (Apg 7,56), og fram til svake troende i våre ringe dager, har det vært noen som under svære lidelser og i dødens nød er blitt trøstet på forunderlig vis. Jeg har sett mennesker som på forhånd hadde vært forferdelig plaget av dødsangst, eie forklarelsens fred midt i døden.

Jeg kan aldri glemme en stakkars svak kvinne som hadde fryktet bitterheten i den siste stunden så sårt. Nå satt jeg ved sengen hennes i dødstimen og så legemets kamp begynne. Da sa jeg til henne: «Nå kommer Herren snart.» Men hun som ennå i går hadde vært så redd for sin svake tro, svarte meg nå med et triumferende smil, med en klarhet over ansiktet og en fred i blikket som ikke var av denne verden: «Nei, han er allerede kommet. Han er hos meg. Dette er ikke døden, men min fødsel til det evige liv.»

Ja, Faderen i himmelen gir oss den overordentlige trøsten i sin tid, når det er nødvendig og godt for oss. Men om Gud nå så at det aldri var godt for deg eller meg å oppleve forklarelsens time, fordi vi med det bare ville bli fristet til følelsesrus og hovmod – behøvde vi da å miste håpet om vår frelse?

Bare Peter, Jakob og Johannes fikk være med Herren på forklarelsens fjell. Ingen av de andre disiplene fikk oppleve en slik time. Men var de ikke like gode disipler for det? Elsket ikke Herren dem like mye som de tre, selv om de ikke, slik som de tre, var skikket til å skimte himmelens herlighet allerede nå?

Det skal slett ikke engste og bekymre oss at vi ikke har erfart en overordentlig trøst som andre troende til visse tider kan ha fått. Her skal vi være helt rolige og slett ikke ha noe imot å ydmyke oss under den erkjennelsen at vi nok ikke er

kommet så langt som de troende Herren kan la få så stor trøst. Å ydmyke oss slik har vi bare godt av.

Men det vi skal bekymre oss om, er dette: at vi lar oss hjelpe og trøste av Herren gjennom nådens midler. Ved dem vil han holde livet oppe i hjertene til alle sine troende, og derfor står de alltid og for alle rede til å bringe all den trøsten som trengs. Som vi hørte i epistelen i dag, forteller Peter hvordan han på forklarelsens fjell hadde vært øyenvitne til Kristi herlighet.

Men like etter at han har fortalt dette, sier han: «Og desto fastere har vi det profetiske ord, som dere gjør vel i å akte på. Det er som en lampe som lyser på et mørkt sted, inntil dagen lyser fram og morgenstjernen går opp i deres hjerter» (2 Pet 1,19). Han peker altså på Guds stadfestede, sikre ord. Fra det går det ut nok lys for alle, så de kan nå fram gjennom verdens mørke, inntil salighetens strålende dag går opp for dem i Guds evige rike – den dagen som Peter fikk skue herligheten til i den stunden på det hellige fjell.

All erfaring stadfester at det er slik. For aldri har noen troende beklaget at han lydig fulgte og trygt stolte på Guds ord. Der har sjelen hans alltid funnet fred, og ved det er han aldri blitt forledet til handlinger han siden bittert har angret. Derimot ser han i hver stund da han prøver seg selv, at syndene hans kom av at han var ulydig mot ordet og lukket samvittighetens øye for lyset fra det.

Vi klager så ofte over at vi føler oss rådville som forlatte barn i denne verden. Vi kan så inderlig, men likevel så utålmodig, be om å få smake og føle hvor liflig nåden er. Og likevel vet vi i grunnen svært godt at vi i Herrens ord har alt vi trenger for å finne råd i saken om vår salighet. Og vi vet at nåden gjør sin gjerning i oss, også i de tidene da det er tørt og trangt for sjelen, når nådens midler, ord og sakrament, blir brukt rett.

Vi vet det fordi vi har erfart det. Vi er blitt bevart i troens fellesskap med Herren, og det har alltid gått oss slik hans ord sier, enda vi så ofte har ment at fristelsene ville bli for store for oss, og at hjelpen fra ord og sakrament var for liten.

Vi behøver bare å tenke etter hva vi har opplevd, og hva som har fremmet og hindret veksten i det indre livet siden vi ble troende. Så ser vi at all vekst i livet har hentet sin kraft fra den nåden som bare ble oss til del gjennom nådemidlene, og at alt som har forkrøplet og svekket livet, henger sammen med at vi ikke alltid har gått enfoldig etter ordets lys.

Derfor er det i sannhet en stor skam at vi taler som om Herren hadde latt det mangle på hjelp og trøst. Brukte vi bare helt og rett de midlene som Herren lar sin Ånd og sitt liv strømme gjennom til menigheten, ville vi aldri behøve å klage. Og da ville vi kanskje også bli bedre skikket til å tåle en uvanlig trøst.

At vi lengter etter den, er ikke synd. Bare å lengte i utålmodighet, i mismot, i vantro og utakknemlighet, som om nådens vanlige midler ikke var tilstrekkelige og ikke var full takk verdt – bare dette er synd.

Men at de som «nå ser … som i et speil, i en gåte», lengter etter å «se ansikt til ansikt» (1 Kor 13,12), er i seg selv rett og kan ikke være annerledes. For det kjærlighetens liv som Gud har skapt i de troendes hjerter, må ønske å strømme

tilbake til Gud, og det som stammer fra himmelen, må lengte tilbake til himmelen. Det er den troendes ære at han kjenner sin egen og verdens synd som sitt livs lidelse. Det er hans fortrinn at han kjenner det evige livs krefter kjempe seg fram i ham som spiren i den mørke jorden.

Skulle han da ikke lengte mot himmelens rene klarhet, slik planten strekker seg mot lyset? Skulle han ikke lengte mot forklarelsens time, så sant det finnes noe i ham som er verdt å bli forklaret? I sannhet: Er det ille å være som et utålmodig barn som ikke vil nøye seg med gode brev, men for enhver pris vil hjem i feriene, så er det mye verre å være som et barn som aldri lengter hjem, fordi det har glemt at hjemmet er verdt å lengte etter.

Vi skal takke for det vi allerede har fått, og vite at det for øyeblikket både er nok og mer enn vi fortjener. Men nettopp hvis vi takker slik, lengter vi etter å få enda mye mer, og vi gleder oss med usigelig glede, fordi vi har rett til å «rose oss av håp om Guds herlighet» (Rom 5,2).

Derfor lengter alle Guds barn mot den timen da Guds rike blir åpenbart i herlighet. Ja, vi vet at hele skapningen «venter og lengter etter at Guds barn skal åpenbares», fordi også skapningen, som «til denne stund sukker sammen og stønner sammen», skal «bli frigjort fra trelldommen under forgjengeligheten, og nå fram til Guds barns frihet i herligheten» (Rom 8,19.21–22). Når alt er frelst som kan frelses – når Gud er blitt «alt i alle» (1 Kor 15,28) – når åndsverdenen og den legemlige verden ikke lenger kjenner synd og død, da slår den store forklarelsens time, som varer hele evigheten igjennom.

Hver løftet stund, hver himmelsk henrykkelse, alt som her kan lignes med forklarelsens time, er likevel bare en ringe forsmak, et blekt bilde av det som kommer i Guds evige rike. Slik var også det øyeblikket på forklarelsens hellige fjell for Herren bare som et stjerneskudd i lidelsens mørke natt, som han måtte gå gjennom for å gå inn til sin herlighet.

Evighetens forklarelse skal alle som tror, få del i. Den vil de alle kunne tåle. For den har vært målet for oppdragelsen deres og seiersprisen for striden deres i helliggjørelsen. Den består jo ikke i noe annet enn at synden og døden i dem dør, så livet i Guds kjærlighet, som ble skapt i dem da hjertet ble født på ny, kan folde seg ut i all sin mangfoldige fylde.

Er vi nå gjenfødt til dette «levende håp» (1 Pet 1,3), da «la oss … legge av alt som tynger, og synden som henger så fast ved oss, og løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss, med blikket festet på Jesus, han som er troens opphavsmann og fullender», og som «led tålmodig korset … og har nå satt seg på høyre side av Guds trone» (Hebr 12,1–2).

Da er Jesu forklarelse bildet på vår egen forklarelse, når vi skal «bli ham like, for vi skal se ham som han er» (1 Joh 3,2). Da skal vi tale med ham som Moses og Elia, og takke og velsigne ham fordi hans frelse er så stor og rik at alle de saliges jubel lovpriser Faderen ved ham, så skapningens salighet selv er evighetens aldri forstummende vitnesbyrd om Kristus. Amen i hans navn.

Om J. C. Heuch

1838–1904

Johan Christian Heuch (1838–1904) ble født 23. mars 1838 i Kragerø. Han ble cand.theol. i 1861 og var fra 1865 til 1873 personellkapellan hos Jørgen Moe, først på Bragernes og så i Vestre Aker. I 1875 ble han hovedlærer ved Det praktisk-teologiske seminar i Kristiania, og fra 1880 var han sogneprest i Uranienborg. Han var med og redigerte «Luthersk Kirketidende» og senere «Luthersk Ugeskrift». Fra 1889 til han døde 13. februar 1904, var han biskop i Kristiansand.

Heuch sto for en streng, bekjennelsestro luthersk teologi. Han var en av sin tids fremste forkynnere og apologeter, og han tok til motmæle mot Bjørnstjerne Bjørnson og Georg Brandes. I sine siste år kjempet han mot den nye, liberale teologien, som han mente bare var et overgangsstadium på vei mot rasjonalismen.

Forkynnelsen hans fikk betydning for mange. Johannes Brandtzæg, som senere grunnla Kinamisjonsforbundet, var en ung student som hadde lest Bibelen uten å få fred med Gud. Høsten 1882 hørte han Heuch tale over Luk 18,18: «Hva skal jeg gjøre for å arve evig liv?» Det fortelles at Heuch begynte med å peke på hvor merkelig spørsmålet er: Skal en gjøre noe for å arve? Så talte han om det Kristus har gjort. En arv får en ikke ved å gjøre noe, men ved å ta imot det andre har sørget for. Under den talen kom Brandtzæg til tro. Han forlot kirken glad og fri, og begynte å lese teologi.

«Sjelesorgen hos de syke» (2. utgave 1889) er Heuchs klassiske bok om sjelesorg ved sykesengen. Den ble oversatt til svensk, finsk og engelsk. Heuch skrev den for prester, men den viser alle som besøker syke og døende hvordan Guds ord kan bringes til både den uomvendte, den nyomvendte, den troen er svak hos, og den prøvde kristne.